

OPŠTINA BAČ

Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač
2009-2014.

Opština Bač, decembar 2009. godine

Izradu Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač 2009-2014. finansiralo je IV Autonomne Pokrajine Vojvodine, Pokrajinski sekretarijat za lokalnu samoupravu i medjuopštinsku saradnju

Konsultantsku, istraživačku i tehničku podršku u realizaciji aktivnosti na izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač 2009-2014. pružila je Regionalna agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Alma Mons doo Novi Sad i Institut za ekonomiku poljoprivrede iz Beograda

SADRŽAJ

<u>1. Uvod</u>	<u>7</u>
<u>2. Izrada Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač</u>	<u>11</u>
<u>3. Opšti podaci o Opštini</u>	<u>19</u>
3.1. Administrativni i geografski položaj	19
3.2. Kratak istorijat Opštine	21
3.3. Struktura administracije Opštine	27
3.4. Klima i prirodni resursi	29
3.4.1. Reljef	29
3.4.2. Klimatski uslovi	29
3.5. Stanovništvo	30
3.6. Starosna i polna struktura	34
3.7. Aktivno stanovništvo	36
3.8. Osnovni kontingenti stanovništva	36
3.9. Obrazovna struktura	38
3.10. Demografska kretanja	39
<u>4. Infrastruktura</u>	<u>41</u>
4.1. Saobraćaj	42
4.1.1. Putna mreža	42
4.1.2. Mreža plovnih puteva	45
4.2. Železnički saobraćaj	46
4.3. Vazdušni saobraćaj	47
4.4. Energija	47
4.4.1. Grejanje	47
4.4.2. Električna energija	47
4.4.3. Prirodni gas	48
4.5. Telekomunikacije	48
4.5.1. Fiksna telefonija i poštanske ispostave	49
4.5.2. Mobilna telefonija	50
4.5.3. Kablovski distributivni sistemi	51
4.5.4. Internet	51
4.6. Vodovod i kanalizacija	51
4.6.1. Vodosnabdevanje grada i naseljenih mesta	51
4.6.2. Kanalisanje otpadnih voda	53
<u>5. Privreda</u>	<u>54</u>
5.1. Opšte stanje privrede	54
5.2. Zaposlenost i nezaposlenost	57
5.3. Broj, struktura preduzeća i rezultati procesa privatizacije	61
5.4. Preduzetništvo	64
5.5. Osnovni privredni sektori	65
5.5.1. Prerađivačka industrija	65
5.6. Primarna poljoprivredna proizvodnja	69
5.6.1. Nosioi poljoprivredne proizvodnje u opštini Bač	76
5.7. Građevinarstvo	82
5.8. Trgovina	84
5.9. Ugostiteljstvo i turizam	85
5.9.1. Prirodni preduslovi za razvoj turizma	86
5.9.2. Turistički promet	88
5.10. Investicije	90
5.10.1. Opšta obeležja dosadašnjih investicionih ulaganja	91
5.10.2. Ocena ostvarenih investicija u osnovna sredstva	94

5.10.3. Ostvarene investicije u osnovna sredstva, po delatnostima.....	96
5.11. Istraživanje i razvoj	98
5.12. Ekonomski odnosi sa inostranstvom	99
6. <i>Zaštita životne sredine</i>	100
6.1. Hidrografske karakteristike	100
6.2. Snabdevanje pijaćom vodom	101
6.3. Otpadne materije	101
6.4. Čvrsti otpad	103
6.5. Kvalitet vazduha	103
6.6. Komunalna buka	103
6.7. Nivo pošumljenosti	104
6.8. Kvalitet zemljišta	105
6.9. Ekourbanistički problemi	106
6.10. Javne zelene površine	106
6.11. Biodiverzitet	106
6.12. Zoonoze	107
7. <i>Društvene delatnosti</i>	107
7.1. Obrazovanje	107
7.2. Kultura	110
7.3. Sport i fizička kultura	111
7.4. Socijalna zaštita	113
7.4.1. Centar za socijalni rad (CSR) Bač.....	114
7.4.2. Osnovni podaci iz oblasti socijalne zaštite u opštini Bač.....	114
7.5. Zdravstvo	119
7.6. Nevladine organizacije	120
7.7. Informisanje i mediji	122
7.8. Javna bezbednost	122
8. <i>Regionalni aspekt</i>	123
9. <i>SWOT analiza</i>	125
10. <i>Vizija, strateški prioriteti i ciljevi razvoja opštine Bač.....</i>	141
11. <i>Usaglašenost sa strateško-planskim dokumentima na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou</i>	169
12. <i>Plan komunikacije izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač.....</i>	170
13. <i>Potencijalni izvori finansiranja Strategije</i>	172
13.1. Domaći izvori finansiranja	173
13.1.1. Sekretarijati AP Vojvodine.....	173
13.1.2. Ministarstva Republike Srbije	177
13.1.3. Fondovi AP Vojvodine.....	178
13.1.4. Fondovi Republike Srbije.....	179
13.1.5. Ostali donatori.....	181
13.2. Međunarodni izvori finansiranja	181
13.2.1. Evropska Unija.....	181
14. <i>Implementacija Strategije društveno-ekonomskog razvoja.....</i>	182
14.1. Institucionalni okvir	182
14.2. Nadzor	184
14.2.1. Zainteresovane strane uključene u nadzor.....	184
14.2.2. Indikatori nadzora.....	185
14.3. Prikupljanje informacija	187
14.4. Izveštaji o izvršenom nadzoru	189
15. <i>ANEKS I – AKCIONI PLAN</i>	191
16. <i>ANEKS II – PRILOZI</i>	223
17. <i>Literatura</i>	229

Poštovane građanke i građani Opštine Bač,

Potreba za izradom strateškog razvojnog dokumenta proistekla je iz brojnih izazova koje nam nameće svetska privreda, tranzicioni procesi, decentralizacija ali i Evroatlantske integracije, kojima težimo. Imperativ za realizovanje kapitalnih projekata koji se finansiraju iz fondova Evropske unije i od strane drugih međunarodnih subjekata je svakako postojanje strategije razvoja.

U kojem pravcu želimo da se razvijamo? Šta želimo da postignemo u budućnosti? Na koji način i kojim sredstvima?

Pred nama je bio veliki zadatak.

Svesni da planiranje sopstvenog razvoja predstavlja odgovornost za budućnost i da je obaveza nas, danas, da stvorimo ambijent u kojem će buduće generacije živeti, stvarati i dalje graditi – realno smo sagledali raspoložive resurse, koncizno utvrdili osnovne pravce razvoja i definisali prioritete. Integrisali smo trenutne potencijale i pretočili ih u moguća rešenja privrednih, društvenih i infrastrukturnih problema u opštini. Dokument koji je pred Vama predstavlja našu zajedničku spremnost da upravljamo budućnošću. Svesno i racionalno.

Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač 2009-2014. g. rađena je metodologijom Svetske banke koja se primenjuje u Evropskoj uniji, a ogleda se u vidu participativnog i faznog planiranja, sa partnerskim učešćem javnog i privatnog sektora. Međusobnom sinergijom svih aktera uključenih u stvaranje ove razvojno-dokumentacione osnove jasno su utvrđene ideje i putevi, zadaci i sredstva potrebna za ostvarivanje zadatih ciljeva.

Koristim ovu priliku da se zahvalim svima koji su dali svoj doprinos i uzeli učešće u izradi ovog strateškog dokumenta, pre svega građanima, predstavnicima nevladinog sektora, interesnim zajednicama, privrednicima, predstavnicima javnih preduzeća, stručnjacima iz analiziranih oblasti, političkim akterima itd.

Siguran sam da će se adekvatnom implementacijom Strategije društveno-ekonomskog razvoja Opštine Bač 2009-2014. g. i realizacijom ciljeva sadržanih u njoj, obezbediti povećanje zaposlenosti u Opštini Bač i pokrenuti izgradnja privredne, komunalne i ostale prateće infrastrukture koja u svakom društvu doprinosi ostvarivanju osnovnog strateškog cilja - poboljšanju kvaliteta života.

Na taj način, primenjujući sve evropske vrednosti demokratskog društva, uvrstićemo Opštinu Bač u red savremenih, privredno naprednih opština sa visokim stepenom participativnog odlučivanja.

Vaš predsednik,

mr Tomislav Bogunović

1. Uvod

Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač 2009-2014. predstavlja dugoročan, sveobuhvatan i sinergetski proces koji utiče na sve aspekte života, na svim nivoima. Dugoročni koncept društveno-ekonomskog razvoja podrazumeva ekonomski rast, ali takav, koji obezbeđuje veće učešće čistih tehnologija i inovativnosti celog društva, smanjenje siromaštva, bolje korišćenje resursa, unapređenje zdravstvenih uslova i kvaliteta života i smanjenje nivoa zagađenja odnosno očuvanje biodiverziteta. Da bi razvoj bio dugoročan, ali i održiv, bogatstvo, resursi i mogućnosti moraju se raspodeliti na takav način da svi građani mogu da uživaju osnovne standarde bezbednosti, ljudskih prava i socijalnih privilegija. Platforma društveno-ekonomskog razvoja zajednice, obuhvata nekoliko principa, a jedan od prioriteta je i princip održivost. Princip koji spaja u jednu celinu tri stuba održivog razvoja: *održivi ekonomski rast*, *održivi razvoj društva* na bazi socijalne ravnoteže i *zaštite životne sredine* uz racionalano raspolaganje prirodnim resursima. Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač svoj budući razvoj temelji upravo na konceptu održivosti, kao i na zajedničkom radu odnosno jakoj političkoj volji i opredeljenosti, podršci javnosti i učešću svih ključnih društvenih aktera za dostizanjem kvalitetnijeg življenja i boljeg životnog standarda u zajednici.

Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač 2009-2014. je realizovana uz finansijsku podršku IV APV Pokrajinskog sekretarijata za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju, a konsultantsku, istraživačku i tehničku podršku u izradi Strategije, pružila je Regionalna agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Alma Mons doo Novi Sad i Institut za ekonomiku poljoprivrede iz Beograda. U procesu izrade strateškog dokumenta primenjen je participativan pristup u kojem su učestvovali svi relevantni akteri sa teritorije opštine Bač.

Spisak učesnika na izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač

Partnerstvo za strateški razvoj opštine Bač:

mr Tomislav Bogunović, predsednik opštine Bač (predsednik Partnerstva)

Torubarov Slobodan, predsednik Skupštine opštine Bač (zamenik predsednika Partnerstva)

Članovi Partnerstva za strateški razvoj opštine Bač:

1. Ralbovski Jan, zamenik predsednika opštine;
2. Bosančić Vladimir, član Opštinskog veća;
3. Boškić Ana, član Opštinskog veća;
4. Vuković Miloš, član Opštinskog veća;
5. Vulin Dragan, član Opštinskog veća;
6. Mile Serdar, član Opštinskog veća;
7. Križov Juraj, član Opštinskog veća;
8. Miklušev Branko, član Opštinskog veća;

9. Mitrović Dušanka, član Opštinskog veća;
10. Petrović Joca, član Opštinskog veća;
11. Probojčević Antun, član Opštinskog veća;
12. Čulibrk Dejan, član Opštinskog veća;
13. dr Zora Kuburić, odbornik Skupštine opštine Bač;
14. Katarina Vrabčenjak, odbornik Skupštine opštine Bač;
15. Stanko Kondić, odbornik Skupštine opštine Bač;
16. Dragan Medić, odbornik Skupštine opštine Bač;
17. Elena Turanski, načelnik Opštinske uprave Bač;
18. Radić Maksimović, direktor srednje poljoprivredne škole u Baču;
19. Zolnjan Marija, direktor predškolske ustanove "Kolibri" u Baču;
20. Čemerikić Snežana, direktor Osnovne škole u Baču;
21. Uzorov Maja, direktor Osnovne škole u Vajskoj;
22. Svetlana Zolnjan, direktor Osnovne škole u Selenči ;
23. Svetlana Nedimović, direktor Osnovne škole u Plavni ;
24. Svetlana Zoranović, direktor Osnovne škole u Bačkom Novom Selu;
25. Milorad Stojanović, predsednik Sportskog saveza opštine Bač;
26. Gašparovski Jozef, ispred DOO "Slovan Progres" iz Selenče;
27. Jan Đurčianski, preduzetnik ispred udruženja metlara;
28. Milosava Kordić, ispred Nacionalne službe za zapošljavanje;
29. Svetlana Prodanović, direktor Centra za socijalni rad u Baču;
30. Vulin Milenko, predsednik opštinskog veća SSS u Baču;
31. Nikola Banjac, direktor Turističke organizacije opštine Bač;
32. mr Juraj Suđi, predstavnik za kulturu i umetnost;
33. Ognjen Marković, direktor JKP "Tvrđava " Bač;
34. Badivuk Zoran, direktor JP "Direkcije za izgradnju opštine Bač";
35. Viktor Vezijak, direktor Narodne biblioteke "Vuk Karadžić" Bač;
36. Milenko Vranešević, direktor JP "Radio Bačka " Bač;
37. dr Ljiljana Unji, direktor "Doma zdravlja" Bač;
38. Kisin Jovan, pravoslavni sveštenik u Baču;
39. Marijan Dej, rimokatolički sveštenik u Selenči;
40. Vladimir Valent, evangelistički sveštenik u Selenči;
41. Uzorov Ružica, predsednik udruženja žena "Kolevka Bačke" Bač;
42. Ružica Torubarov, predsednik udruženja žena "Ruka ruci" Plavna;
43. Valent Ana, predsednik udruženja žena "Duga" Selenče;
44. Milanka Balaž, predsednik Ženskog ekološkog društva iz BNS;
45. Svetlana Radonjić, predsednik udruženja žena "Suncokret " Vajska;
46. Štefanija Kovačev, predsednik udruženja žena "Đerdan" Bođani.

Članovi Lokalne akcione grupe

1. Slobodan Torubarov, iz Plavne, predsednik Skupštine opštine Bač,
2. Elena Turanski, dipl.pravnik iz Selenče, načelnica opštinske uprave Bač,
3. Nataša Budić, dipl.pedagog iz Vajske, rukovodilac Odeljenja za opštu upravu, društvene delatnosti i zajedničke poslove Opštinske uprave Bač,
4. Anica Božin, dipl.pravnik iz Bača, rukovodilac Odeljenja za urbanizam i stambeno komunalne poslove Opštinske uprave Bač,

5. Ljilja Pralica, dipl.ekonomista iz Bača, rukovodilac Odeljenja za privredu, finansije i budžet Opštinske uprave Bač,
6. Ognjen Marković, diplomirani ekonomista iz Bača, direktor Javnog komunalnog preduzeća „Tvrđava“ Bač.

Članovi Tematske radne grupe iz oblasti: Društvene delatnosti

1. Nataša Budić, dipl.pedagog iz Vajske, rukovodilac Odeljenja za opštu upravu, društvene delatnosti i zajedničke poslove Opštinske uprave Bač, – koordinator radne grupe
2. Vesna Glavočević, dip.arheolog iz Bača
3. Svetlana Prodanović, psiholog iz Bača
4. Risto Komad, komandir stanice policije u Baču
5. Milorad Stojanović, predsednik Sportskog saveza opštine Bač, iz Bača
6. Vitomir Radojević, penzioner iz Bača
7. Ljiljana Unji, dr stomatologije iz Bača
8. Maria Grnova, pravnik iz Selenče
9. Juraj Suđi, profesor iz Selenče
10. Vladimir Bosančić, član opštinskog veća opštine Bač
11. Uzurov Ružica iz Bača, ispred udruženja žena „Kolevka Bačke“ Bač
12. Jovan Kisin, pravoslavni sveštenik iz Bača
13. Marijan Dej, rimokatolički sveštenik iz Selenče
14. Vladimir Valent, evangelistički sveštenik iz Selenče.

Članovi Tematske radne grupe iz oblasti: Privrede, turizma i ruralnog razvoja

1. Ljilja Pralica, dipl.ekonomista iz Bača, rukovodilac Odeljenja za privredu, finansije i budžet Opštinske uprave Bač – koordinator radne grupe
2. Jozef Gašparovski, iz Selenče, ispred d.o.o „Slovan progres“ Selenča
3. Križov Juraj, privatni preduzetnik iz Selenče
4. Nikola Banjac, ekonomista iz Bača, direktor Turističke organizacije opštine Bač
5. Saša Arsenijević, dipl. inž. poljoprivrede iz Bača
6. Cvetković Dragan, upravnik lovišta Plavna, iz Plavne
7. Mešanović Sabahudin, direktor ZZ „Agronizine“ iz Bačkog Novog Sela.

Članovi Tematske radne grupe iz oblasti: Zaštite životne sredine i komunalnih poslova

1. Ognjen Marković, dipl.ekonomista iz Bača, direktor JKP „Tvrđava“ Bač – koordinator radne grupe
2. Olivera Mišan, inspektor za zaštitu životne sredine, komunalne poslove i puteve iz Bača
3. Zoran Rađenović, elektroinženjer iz Bača
4. Dragan Vulin, dr veterine iz Bača
5. Nedeljko Batinica, dipl.inž.građevine iz Bačkog Novog Sela
6. Vasa Ostojić, dipl.mašinski inženjer iz Bača
7. Rastislav Rago, dipl.inž.arhitekture iz Selenče.

Članovi Tematske radne grupe iz oblasti: Urbanizma i infrastrukture

1. Anica Božin, dipl. Pravnik iz Bača, rukovodilac Odeljenja za urbanizam i stambeno komunalne poslove Opštinske uprave Bač – koordinator radne grupe
2. Zoran Badivuk, dipl.inž.pejzažne arhitekture iz Bača
3. Mile Rađenović, dipl.inž.građevine iz Bača
4. Miklušev Branko, privatni preduzetnik iz Bođana
5. Stipan Andrić, građevinski inspektor iz Bača
6. Danica Tomašević, dipl.inž.geodezije iz Bača
7. Trpka Jan, dipl inž.geodezije iz Selenče.

Regionalna agencija za razvoja malih i srednjih preduzeća Alma Mons doo Novi Sad

1. Milica Vračarić, predsednik Upravnog odbora
2. Nikolina Pupavac, saradnik za privredu
3. Marija Prokopić, specijalista za poslovne usluge
4. Jelena Djurić, saradnik za pravne i poslovne usluge

Institut za ekonomiku poljoprivrede

1. Prof. dr Drago Cvijanović, naučni savetnik
2. Dr Vladana Hamović, naučni savetnik
3. Doc. dr Jonel Subić, naučni saradnik
4. Mr Vesna Paraušić, istraživač saradnik
5. Mr Branko Mihailović, istraživač saradnik
6. Lana Ivanović, dipl. menadžer u agrobiznisu - master, istraživač pripravnik
7. Marko Jeločnik, dipl. menadžer u agrobiznisu - master, istraživač pripravnik
8. Bojana Bekić, dipl. biolog zaštite životne sredine, istraživač pripravnik
9. Velibor Potrebić, dipl. inženjer poljoprivrede, istraživač pripravnik
10. Svetlana Roljević, dipl. inženjer poljoprivrede, istraživač pripravnik

2. Izrada Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač

Proces izrade Strategije održivog razvoja opštine Bač započet je 2008. godine, donošenjem odluke Skupštine opštine o pokretanju procesa izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine. Održivi društveno-ekonomski razvoj svake zajednice, pa i lokalne, mora se strateški planirati i usmeravati kako bi se iz postojećeg stanja prešlo na nivo koji se u budućnosti želi doseći. Opština Bač je razumela značaj planiranja u vremenu koje dolazi i izradila je Strategiju društveno-ekonomskog razvoja za period 2009 – 2014. sa namerom da odgovori na ključno pitanje: kakvu zajednicu želi da kreira u budućnosti, za svoje stanovnike i za buduće generacije koje dolaze?

Odlika zrelog demokratskog društva proizlazi iz opšte percepcije da građani/stanovnici mogu biti aktivni i ravnopravni učesnici ne samo u političkoj praksi, nego i u svakodnevnim procesima razvoja njihovih zajednica. Razvojne potrebe su uglavnom kompleksne i uključuju veliki raspon gledišta i interesa. Oni zahtevaju integrisana rešenja koja uzimaju u obzir mnogobrojne učesnike. Zato je pristup izradi ovog dokumenta obuhvatio prirodni okvir u kojem se susreću različiti akteri, a čija platforma je u razvoju partnerstva zasnovanog na savremenom principu odlučivanja i sprovođenja odluka – “odozdo prema gore”.

Akcentat je bio na važnosti da lokalna samouprava, organizacije javnog i privatnog sektora sarađuju na koherentan način odnosno da rade u smeru ostvarenja zajedničke vizije. U tom smislu partnerstvo, kao ključna platforma, omogućila je i ohrabrila konstruktivan dijalog između svih aktera, a posebno između lokalne samouprave i čitavog raspona učesnika na lokalnom nivou.

Ovaj strateški dokument predstavlja dugoročnu projekciju razvoja Opštine, sa definisanim preciznim strateškim prioritetima, merama i aktivnostima koje će dovesti do realizacije definisanih ciljeva, kroz četiri oblasti planiranja (oblast društvene delatnosti, oblast privrede, turizma i ruralnog razvoja, zaštite životne sredine i komunalnih poslova, kao i oblasti urbanizma i infrastrukture).

Temeljeno na principima participativnosti i otvorenosti, usvojene su procedure rada kao i radna tela čija osnovna uloga je definisana kroz rešenja i pravilnike o radu. U skladu sa pomenutim, opština Bač definisala je sledeća radna tela na izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja:

- Partnerstvo
- Lokalna akciona grupa
- Tematske radne grupe.

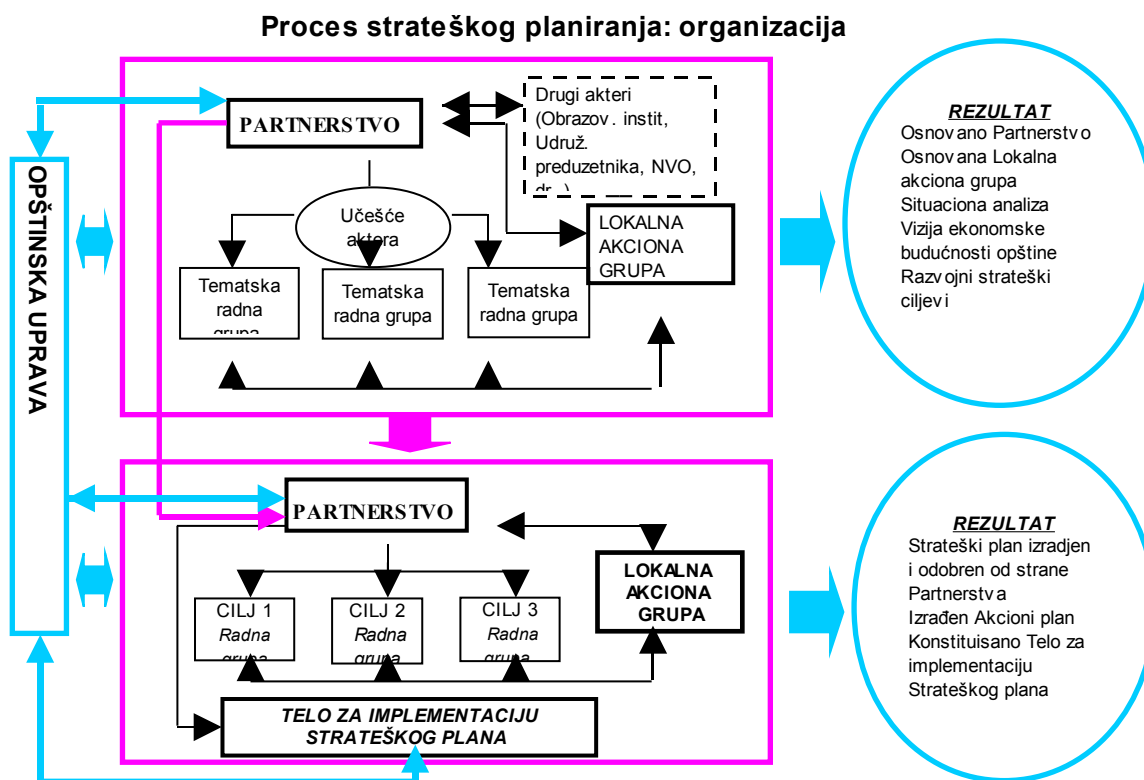
U cilju efkasnije komunikacije kao i koordinacije predviđenim aktivnostima, Opština je utvrdila plan komunikacije - model kojim se podržava i podstiče proces razvoja Opštine u pravcu dostizanja nivoa izvrsnosti. Kombinovanjem strateških pristupa i praktičnih rešenja, Strategija predstavlja instrument koji omogućava vođenje sistematične, integrisane i održive razvojne politike u lokalnoj zajednici.

Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač je “živi” dokument, podložan promenama i korekcijama, kao i kritičkom promišljanju, a u skladu sa potrebama,

uticajima i drugim faktorima (i pozitivnim i negativnim) koji se javljaju u realizaciji projektovanih prioriteta.

Na slici broj 1. predstavljen je šematski prikaz izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač.

Slika 1. Šematski prikaz procesa izrade strategije

Kao što je prikazano na šemi broj 1, proces strateškog planiranja u opštini Bač započeo je donošenjem odluke o formiranju Partnerstva, odnosno predsednika i članova Partnerstva. Koordinaciju planiranih aktivnosti Partnerstvo je poverilo Lokalnoj akcionoj grupi i tematskim radnim grupama po oblastima, čiji članovi su na radnim sastancima u periodu od 3 meseca radili na utvrđivanju vizije, strateških ciljeva i mera. Sve planirane aktivnosti vezane za izradu Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač sprovedene su u skladu sa usvojenim komunikacionim planom, koji čini integralni deo Strategije.

Inicijativu za izradu Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač, finansijski je podržalo IV APV Pokrajinski sekretarijat za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju, a konsultantsku, istraživačku i tehničku podršku u realizaciji projekta pružila je Regionalna agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Alma Mons doo Novi Sad u saradnji sa Institutom za ekonomiku poljoprivrede iz Beograda.

Metodološki pristup

Metodologija korišćena u izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač u saglasnosti je sa stavovima Svetske banke ("World Bank") čiji fokus je na participativnom planiranju lokalnog razvoja odnosno koja domen lokalnog razvoja definiše na sveobuhvatan način, stavljajući u istu ravan prostorne, ekonomske, demografske, socijalne kao i dimenziju životne sredine.

Glavni principi kojima se rukovalo u izradi Strategije održivog društveno-ekonomskog razvoja Opštine su:

1) Konsenzus i međuzavisnost

Ovo označava konsenzus postignut ozbiljnim pregovorima, a ne uobičajeni demokratski sistem većinskog glasanja. Konsenzus učesnika na izradi Strategije postignut je interaktivnim učešćem na održanim radnim sastancima kao i na izražavanju vlastitih interesa aktera, uz uvažavanje potreba za kompromisom u različitim okolnostima. Ovo ujedno je značilo i izgradnju zajedničke vizije, ali i utvrđivanje strateških ciljeva i mera.

2) Ravnopravnost

Niko nije vlasnik partnerstva, kao što niti jedna organizacija nije imala većinu i dominirala partnerstvom. Članovi partnerstva su ravnopravno učestvovali u radu i na ravnopravnom nivou su uticali na donošenje odluka. U izgradnji kapaciteta svakog segmenata partnerstva važno je da se ljudima omogući da stupaju u međusobne interakcije temeljene na ovom principu.

3) Različitost

Često se naglašavaju teškoće vezane za kvalitet partnerskog rada s obzirom da obuhvata različite interesne grupe odnosno stejkholdere. Pri tome se tvrdi da problemi koji nastaju u suočavanju različitih (i često suprotstavljenih) interesnih grupa smanjuju delovanje partnerstva. Međutim, u svetlu kompleksnosti razvojnih problema s kojima se Opština susretala, bilo je važno da se osigura platforma koja će uzimati u obzir široki raspon gledišta i iskustava kako bi se definisali uzroci pojedinih problema i moguća rešenja (partneri se obično razlikuju u pogledu nivoa znanja, usmerenja, ciljeva, iskustva, nivoa pristupa rešavanju određene problematike i dr.).

Dinamika partnerstva je u tome da vodi partnere ka ostvarenju konsenzusa.

4) Odgovornost

Predlozi koji su se utvrdili na sastancima partnerstva (kao i na sastancima radnih grupa) strateški su utemeljeni i racionalni, ali i finansijski opravdani. Drugim rečima, postojali su jasni kriterijumi i procedure kojima se rukovalo u utvrđivanju strateških prioriteta i mera, a kojima će se i dalje rukovoditi u odabiru programa/projekata.

5) Transparentnost i otvorenost

Izrada Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač je bila javna, kao i usvojene odluke koje su po svojoj prirodi javne. Obezbeđujući ovaj princip, Opština je u kontinuitetu (kao i pravovremeno) informisala sve stanovnike, ali i širu javnost o svim fazama procesa izrade strateškog dokumenta (putem Interneta, medija itd.). Na taj način su sve zainteresovane strane bile u potpunosti obaveštene.

U skladu sa definisanim principima, metodologija izrade strateškog dokumenta identifikovala je sledeće faze:

I. Početne aktivnosti

Početne aktivnosti na izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja Opštine obuhvatile su početne sastanke sa predsednikom Opštine, načelnicima uprava/odeljenja i drugim rukovodiocima, kojima je predstavljen osnovni plan i metodologija za izradu Strategije. Za razvoj strateških dokumenata od velike važnosti je da svi akteri na izradi dokumenta zajedno učestvuju u definisanju osnovnih prioriteta razvoja opštine. Partnerstvo je formalni odnos baziran na zajedničkim potrebama i interesima, koji pretpostavlja blisku saradnju među partnerima, zajednička prava i obaveze. Preduslovi za ovakvu saradnju su sledeći: politička volja za saradnju, međusobno poverenje, unapređeni međusobni odnosi, zajedničke akcije, bolja komunikacija, veće međusobno poštovanje itd. Logika i prednosti participativnog planiranja bazirana je na direktnom uključivanju u sam proces, kroz prolaženje svih koraka izrade Strategije - od zajedničkih izazova identifikacije do izrade zajedničkih rešenja. Aktivnosti participativnog procesa, uključili su i formiranje Partnerstva, koje je predstavljalo ključno telo za diskusiju i razmenu informacija među svim društvenim, ekonomskim i institucionalnim akterima sa teritorije opštine Bač, a u vezi sa definisanjem i primenom politika i aktivnosti održivog društveno-ekonomskog razvoja. Osnovna uloga Partnerstva je bila vezana za koordinisanje i odlučivanje o strateškim prioritetima razvoja Opštine. Na sednicama članova Partnerstva usvojeni su strateški prioriteti razvoja, a u skladu sa istim, donešena je odluka o formiranju Tematskih radnih grupa kao i Lokalne akcione grupe, tela koje je upravljalo radom radnih grupa u procesu izrade Strategije. Za utvrđena radna tela kao i za članove radnih tela koji učestvuju u izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja, Opština je donela rešenja o imenovanju (rešenje o imenovanju predsednika i članova Partnerstva, rešenje o imenovanju članova Lokalne akcione grupe, rešenje o imenovanju članova Tematskih radnih grupa).

II. Analiza stanja

Proces izrade analize stanja („profilisanje opštine“) obuhvatilo je u početnoj fazi, organizaciju sastanaka koju sprovode konsultanti za izradu Strategije, čija osnovna funkcija je bila da članove Lokalne akcione grupe upoznaju sa modelom i pristupom za izradu profila Opštine odnosno situacione analize. Priprema podataka za izradu profila Opštine odnosila se na izbor indikatora (pokazatelja). Pokazateljima se omogućilo sagledavanje trenutnog stanja Opštine po pojedinim segmentima, a isti će biti iskorišćeni za merenje ostvarenih rezultata u fazi implementacije Strategije. Faza analize Opštine je identifikovala i grupisala sve potrebne elemente, probleme i potencijale Opštine, na osnovu kojih su utvrđeni strateški prioriteti budućeg razvoja Opštine. Analiza je obuhvatila i kvantitativni i kvalitativni pristup obrade podataka, a učešće zainteresovanih strana u identifikaciji, analizi i rangiranju problema, bilo je od suštinskog značaja. Analiza stanja obuhvatila je sledeće izvore: izveštaji, informacije, studije, planovi, ranije analize, strateški dokumenti sektora, studije ostalih sektora, upitnici za sektorsku analizu, intervjui sa ključnim stručnjacima i sl. Nakon prikupljanja podataka i analize stanja, kao i po usvajanju situacione analize, utvrđena je SWOT analiza (**S**trenghths-snage, **W**eaknesses-slabosti, **O**pportunities-mogućnosti **T**hreats-pretnje) na osnovu koje su se definisali strateški ciljevi razvoja opštine Bač.

III. Definisanje prioriteta i kreiranje vizije

U ovoj fazi izrade strateškog dokumenta Tematske radne grupe su radile na utvrđivanju i identifikovanju vizije i zajedničkih ciljeva (opštih i posebnih ciljeva), mogućnostima za rešavanje problema, a u skladu sa ciljevima i politikom održivosti, predložene su aktivnosti koje treba uključiti u Strategiju društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač.

Participativnim procesom u ovoj fazi izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja Opštine utvrdila se vizija opštine Bač, opšti i posebni ciljevi, kao i mere odnosno predloženi su programi/projekti koji će realizovati usaglašene ciljeve razvoja Opštine u narednom periodu. Vizija predstavlja opis ekonomske budućnosti lokalne samouprave za koju bi akteri želeli da se ostvari, ali ona je i osnova po kojoj će se ostvarivati ciljevi, programi i projektni planovi. Ciljevi koji su utvrđeni na sastancima radnih grupa treba da vode lokalnu samoupravu u njenom kretanju iz sadašnje situacije ka željenoj viziji. Isti su mnogo više sadržajni i konkretniji od vizije i direktno su povezani sa rezultatima situacione analize. Most između strateških i operativnih delova strateškog dokumenta čine mere. U skladu sa pomenutim, za svaki definisani strateški prioritet utvrđen je set mera koje predstavljaju put za postizanje konkretnih ciljeva u nekom vremenskom okviru. Takođe, u okviru ove faze predloženi su programi odnosno projekti koji čine sastavni deo **Akcionog plana** Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač.

IV. Akcioni plan

Akcioni plan je dokument za sprovođenje Strategije društveno-ekonomskog razvoja i sadrži:

- sintezu ciljeva i prioriteta navedenih u Strategiji,
- realni vremenski okvir za njegovo sprovođenje,
- detaljan plan mera kojima će se realizovati prioriteti,
- detaljan finansijski plan, po merama, kojim će se identifikovati relevantni raspoloživi izvori finansiranja koji će se moći mobilisati,
- pravila i postupke za upravljanje i sprovođenje svake od mera koje će biti kreirane u skladu sa propisima relevantnih identifikovanih fondova (npr. organi koji upravljaju realizacijom mera, krajnji korisnici, odgovarajuće operacije, troškovi...),
- odredbe kojima se obezbeđuje koordinacija između različitih fondova koji će se koristiti,
- indikatore/pokazatelje rezultata, sami rezultati, uticaj svake mere, kako bi se omogućio monitoring programskih/planiranih aktivnosti,
- pravila i postupke monitoringa,
- pravila koja obezbeđuju transparentnost i javnost Akcionog plana i njegovih relevantnih postupaka.

Akcioni plan predstavlja konačni deo Strategije i daje listu svih aktivnosti po merama politike za njihovu implementaciju. U ovoj fazi realizacije Opština priprema i razrađuje listu projekata, određuje kriterijume za odabir (određivanje prioriteta) i vrši odabir projekata za dokument Akcionog plana. U okviru izbora projekata akcenat je na izvorima finansiranja i vremenskom okviru implementacije odnosno na povezivanju izvora finansiranja sa Akcionim planom, a nakon toga je potrebno izvršiti procenu institucija i organizacija za implementaciju – nosioca pojedinih aktivnosti i projekata.

V. Javna rasprava

Usvajanje Strategije društveno-ekonomskog razvoja obuhvatiće niz planiranih aktivnosti koje će imati za zadatak da uključe širu javnost odnosno da ih u kontinuitetu informiše o aktivnostima vezanim za proces izrade strateškog dokumenta. U skladu sa utvrđenim planom komunikacije, nacrt strateškog dokumenta prezentovaće se javnosti putem planiranih promotivnih aktivnosti (organizacija okruglih stolova, prezentacija strateških prioriteta u MZ opštine, postavljanjem nacrta strategije na veb sajt opštine, stalno informisanje u lokalnim medijima o aktivnostima na izradi Strategije i sl.) čija osnovna karakteristika je transparentniji pristup za dostavljanje mišljenja i predloga o eventualnim izmenama u dokumentu. Vremenski prostor za odvijanje ovog procesa (javne rasprave) obuhvata meseca dana. Po završetku ovog procesa, Skupština opštine usvaja dokument i time se započinje sledeća faza razvoja Strategije.

VI. Implementacija – monitoring (nadzor) i evaluacija

Uspešna implementacija Strategije podrazumeva jaku političku volju i podršku. Takođe, plan implementacije podrazumeva i budžetsku, ljudsku, institucionalnu i proceduralnu komponentu neophodnu za implementiranje Strategije. Akcioni plan koji će se definisati u okviru strateškog dokumenta obuhvatiće hijerarhiju zadataka, odgovornih strana, realan vremenski okvir, ljudske resurse i finansijske potrebe, izvore finansiranja, očekivane uticaje i rezultate, mere i sisteme za evaluaciju svakog projekta. Potrebno je utvrditi aktivnosti kojima će se svaki projekat implementirati, a to će omogućiti Akcioni plan kojim se vrši operacionalizacija projekata. U toku implementacije, konstantno će se pratiti svaki projekat kako bi se osiguralo postizanje utvrđenih ciljeva i željenih rezultata.

Za rukovođenje procesom implementacije Strategije odgovoran je tim ljudi, koje predlaže Opština i koji su zaposleni u okviru Opštine. Praksa je da se u okviru opštine formira kancelarija za lokalni ekonomski razvoj ili agencija za lokalni ekonomski razvoj (javno-privatno partnerstvo ili neprofitna institucija). Prednosti osnivanja kancelarije je što direktno prati proces implementacije Strategije, a mogu uticati i na druge opštinske aktivnosti i odluke, kao i razvijati direktnu saradnju sa privatnim sektorom, saradnju sa drugim organizacijama i sl.

Monitoring (nadzor)

Monitoring je konstantan proces praćenja Strategije i/ili implementacije projekata prema utvrđenom rasporedu i prema korišćenim inputima, infrastrukturi i uslugama korisnika projekata. Ono identifikuje na vreme aktuelne ili potencijalne uspehe i probleme, kako bi se olakšalo pravovremeno usklađivanje projektnih operacija. Monitoring prihvata planirani projekat kakav jeste; meri napredak, fokusiran je na ispunjavanje i stalno je prisutan.

Evaluacija

Svrha faze evaluacije je da se napravi periodična procena implementacije Strategije, o tome kako je ona urađena, pa zato ova faza uključuje odgovore na sledeća pitanja:

- Šta je postignuto?
- Kako je implementirano?
- Koje su lekcije naučene i kako ih se može iskoristiti u izradi novih projekata?

Proces evaluacije se preklapa sa procesom praćenja ili monitoringa koji se odnosi na projekat ili program implementacije. Ono podrazumeva i uključuje sistemski pristup ispitivanja kvaliteta implementacije na periodičnoj osnovi, a programi se po osnovu unutrašnje kontrole prate kroz izveštaje, koji se prikupljaju sa različitih nivoa (npr. podaci prikupljeni na nedeljnom, mesečnom ili kvartalnom nivou).

Pre svega, evaluacija mora objasniti brojne rezultate. Ti brojni rezultati će obuhvatati da li su programski/projektni ciljevi postignuti i da li su se pojavili neočekivani rezultati. Drugo, rezultati evaluacije mere programsku efektivnost. To se postiže procenjivanjem stepena rezultata intervencije, prateći promene na targetiranoj grupi. Treće, rezultat evaluacije mora dati procenu da li program donosi profit, u odnosu na troškove programa, putem cost benefit analize. Poslednje, evaluacija rezultata će proceniti uticaje, uzimajući u obzir da li je bilo značajnih poboljšanja u situacijama ili programima na koje se odnosi.

U osmišljavanju i dizajniranju sistema monitoringa i evaluacije potrebno je uvrstiti nekoliko tipova indikatora. To uključuje indikatore ciljeva koji mere napredak Strategije ili projekta prema istim ciljevima; output indikatore koji mere napredak prema zadatom output-u; input indikatore koji mere finansijsku isplatu, ljudske resurse i vreme osoblja.

Indikatori kojima se meri napredak strategije moraju biti:

- SMART - specifičnost, merljivost, dostižnost, važnost, ročnost;
- opravdani - validni su u očima ključnih učesnika monitoringa i evaluacije odnosno stejkholdera i u stvari, treba da mere ono što se postavilo za merenje;
- pouzdani – zaključci formirani na indikatorima moraju biti isti i ako ih mere različite osobe;
- rodno osetljivi - indikatori moraju biti razdvojeni po rodnosti;
- osetljivi - moraju biti dovoljno osetljivi kako bi merili važne promene u situacijama koje se prate;
- cost-effective“ (troškovno efektivni) - informacije bi trebale vredeti shodno utrošenom vremenu i novcu koji je bio nepohodan za prikupljanje podataka;
- blagovremeni - trebalo bi moći prikupiti i analizirati sve podatke relativno brzo;
- u skladu sa lokalnom sposobnošću/izvorima - ne bi trebali biti isuviše kompleksni i teški za partnere na projektu;
- izgrađeni na postojanosti – indikatori bi trebali biti utvrđeni prema postojećim lokalnim podacima o aktivnostima ili bi trebali proizaći, iskustveno, iz indikatora korišćenih u drugim projektima (naravno, tamo gde je to moguće).

Indikatori primenjeni u izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač su sledeći:

1. Gustina naseljenosti
2. Broj stanovnika, porast ili pad stanovnika
3. Stanovništvo prema starosti
4. Stanovništvo prema etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti
5. Struktura aktivnog stanovništva
6. Osnovni kontingenti stanovništva
7. Polna struktura
8. Udeo stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom
9. Struktura stanovništva starosti 15 i više godina, podela prema školskoj spremi
10. Struktura stanovništva prema migracionim kretanjima
11. Vitalni događaji
12. Pregled broja domaćinstava
13. Pregled broja članova domaćinstava
14. Dužina puteva u km po km²
15. Struktura putne mreže
16. Registrovana motorna i piklučna vozila
17. Broj benzinskih pumpi
18. Elementi železničkog saobraćaja
19. Fiksna telefonija i poštanske ispostave
20. Gustina TT mreže
21. Poštanske ispostave i njihov prostorni raspored
22. Potencijali fiksne telefonije
23. Procenat stanovništva sa sigurnim pristupom vodi za piće
24. Procenat domaćinstava sa pristupom kanalizaciji
25. Narodni dohodak po glavi stanovnika
26. Narodni dohodak po delatnostima
27. Prosečna neto zarada
28. Stopa zaposelnosti u odnosu na ukupan broj stanovnika
29. Stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva
30. Lokacijski kvocijent zapošljavanja
31. Stopa nezaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika
32. Stopa nezaposelnosti u odnosu na radni kontingent stanovništva
33. % poljoprivredne površine
34. Ukupan broj poljoprivrednog stanovništva i % zastupljenost aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom
35. Struktura poljoprivrednih površina
36. Broj goveda, svinja i ovaca na 100 ha poljoprivredne površine
37. Gazdinstva prema izvorima prihoda
38. Stambena izgradnja
39. Izgradjeni stanovi na 1000 stanovnika
40. Dinamika turističkog prometa
41. Prostorna distribucija ukupno ostvarenih investicija
42. Prosečna godišnja stopa rasta ukupno ostvarenih investicija

43. Ocena ostavrenih investicija u privredi
44. Ostvarene investicije po delatnostima
45. Javni vodovod i kanalizacija
46. Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama
47. Kvalitet vazduha
48. Komunalna buka
49. Čvrsti otpad
50. Pregled pošumljenosti pod obradivim zemljištem, šumama i neplodnim zemljištem u vangrađevinskom reonu
51. Pošumljene površine
52. Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti
53. Redovne osnovne i srednje škole
54. Ustanove za decu predškolskog uzrasta
55. Pregled korisnika socijalne zaštite (maloletna, punoletna lica)
56. Broj stanovnika na jednog lekara
57. Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu

3. Opšti podaci o Opštini

3.1. Administrativni i geografski položaj

Teritorija opštine Bač nalazi se u jugozapadnom delu prostrane Panonske nizije. U okviru R. Srbije ona se nalazi u njenom severozapadnom delu, u AP Vojvodini ili još bliže, u jugozapadnom delu Bačke. Zapadnom i južnom granicom Opštine teče reka Dunav i granična je reka sa Republikom Hrvatskom, u dužini od 43 km. Geografska širina mesta iznosi 45° 23' 12", a geografska dužina 19° 14' 2".

Teritoriju Opštine preseca i jedan značajan kanal iz hidrosistema Dunav-Tisa-Dunav. To je plovni kanal Karavukovo-Bački Petrovac, na kome se prostire i centralno opštinsko naselje Bač. Opština Bač se po površini teritorije nalazi u grupi manjih opština u AP Vojvodini. Prostire se na površini od 367 km² i obzirom da po površini teritorije pripada grupi manjih opština u Vojvodini (zauzima 27 mesto od ukupno 45 opština koliko ih ima u AP Vojvodini), opština Bač obuhvata 6 naselja (mesnih zajednica):

- Bač,
- Bačko Novo Selo,
- Plavna,
- Vajska,
- Bođani i
- Selenča.

Bač kao opštinsko središte ne prostire se u sredini opštinske teritorije. On je u istočnom delu, pa ima više periferni položaj. Bačko Novo Selo je od Bača udaljeno 15 km, Plavna 11 km, Bođani 15 km, Vajska 12 km, a Selenča 5 km. Posebno značajno mesto pri određivanju geografskog položaja opštine Bač imaju mostovi između Bačke Palanke i Iloka te Bogojeva i Erduta, osposobljeni i za međunarodni teretni saobraćaj, a oba u prečniku od dvadesetak kilometara. Zapadnu i jugozapadnu granicu opštine Bač čini Dunav, i to deo između dva velika i poznata dunavska meandra – daljskog i bukinskog. Ova granica je prirodna i prava geografska. Uz istočnu, levu obalu Dunava prostiru se niski, vodom ugroženi ritovi opštine Bač, dok sa suprotne strane dominira dvdesetak metara viša i ocedita Vukovarska lesna zaravan. Ostale granice, na jugoistoku i istoku prema opštini Bačka Palanka, te na severoistoku i severu prema opštini Odžaci, uglavnom su administrativne, povučene lenijama između seoskih atara. Na jugoistoku prema Mladenovu i severu prema Karavukovu, manje delove granice čine kanalisane rečice Mostonga i Brzava. Od juga prema severu opštinska teritorija se graniči sa atarima Mladenova, Tovariševa i Paraga iz opštine Bačka Palanka i atara Ratkova, Deronja i Karavukova, koji pripadaju opštini Odžaci. Na suprotnoj obali Dunava nalazi se teritorija R. Hrvatske, Vukovarsko-sremska županija i nekoliko opština od kojih je najveća Vukovarska.

U tabeli broj 1 dat je prikaz opštih podataka opštine Bač

Tabela br. 1 – Opšti podaci o opštini

Teritorija	Površina na km ²	% Poljoprivredne površine	Naselje		Stanovništvo stanje (procenjeno stanje) 30.06.2007		Broj katastarskih opština	Broj registrovanih mesnih zajednica	Broj mesnih kancelarija
			Broj	Prosečna veličina km ²	Ukupno	na 1 km ²			
Opština Bač	365	70,8	6	60,8	15.283	42	6	6	5
Južnobački okrug	2.419	82,30	37	65	200.951	83	37	46	23
AP Vojvodina	21.506	81,30	467	46	1.991.507	93	448	561	238

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2008.

¹Podaci su preuzeti od Republičkog geodetskog saveza

Treba posebno istaći da su sva opštinska naselja, lokalnim, a delom i regionalnim putevima povezana sa opštinskim središtem, Bačom. Opština Bač je udaljena 62 km od Novog Sada, 140 km od Beograda i 120 km od Subotice.

Mapa 1. Opština Bač u AP Vojvodini

Izvor: Internet

3.2. Kratak istorijat Opštine

Materijalni ostaci, pronađeni tokom sistematskih arheoloških iskopavanja jasno potvrđuju da je lokalitet na kome se nalazi srednjovekovna tvrđava u Baču sa predgrađem bio naseljen u kontinuitetu od praistorije. Na prostoru pod temeljima vidljivih zidova postojalo je naselje iz perioda mlađeg neolita – pre šest milenijuma, koje je živelo i u bronzanom¹, starijem gvozdenom dobu i latenu, a postoje indicije za praćenje Kelta i života u periodu kasne antike tokom 3. i 4. veka.

Iskopine kod današnjeg Bača iz rimskog perioda² pokazuju da je tu nekada bila veća rimska naseobina, koja je stradala usled nasrtaja Varvara.

Bač je prema nekim letopisima bio i Avarska tvrđava. U Salcburškom letopisu iz 873. godine pominju se prostori između Dunava i Tise, gde su nastanjeni Sloveni, Avari i Huni, kao i to da su bačku tvrđavu držali Avari. Nedovoljno je rasvetljeno prisustvo i

¹ Naime, u Budimpešti se čuva mač iz tog perioda koji je nađen u okolini današnjeg Bača.

² Prvi pomen imena i događaja koji se uslovno mogu povezati sa ovim naseljem potiču iz vremena cara Justinijana. Bač se pominje u noveli iz 535. godine, u kontekstu stvaranja nove vizantijske arhiepiskopije i priključenja dela provincije Justinijane Sekunde „*quae in Bacensi est civitate*“.

uloga Slovena i varvarskih kolonizacija, kao i kontinuitet rano uspostavljene crkvene organizacije na ovom prostoru.

Ugarski kralj Stjepan osnovao je u Baču županiju, a na prelazu prvog milenijuma u drugi, Bač je već bio izgrađen i utvrđen grad, povezan Mostongom sa Dunavom³. Za vreme Arpadovića Bač postaje ne samo crkveno sedište nadbiskupije već i kraljevski grad u koji dolaze plemići i vladari na dogovore, zborove i skupštine.

U XII veku Bač beleži veliki uspon. U tom periodu se prvi put u pisanim izvorima pominje moćna tvrđava koja će pretrpeti nekoliko rušenja i obnavljanja, a čiji su ostaci i danas izazov za naučnike i turiste. Na čelu Bačke županije bili su veliki župani, koje je imenovao kralj. Sve do provale Mongola 1241. godine, župani su bili upravnici ovog područja. Oni su sakupljali priloge, postavljali vojne i civilne zapovednike. Od XII veka ustanovljen je običaj da se jednom godišnje ugosti kralj. U gradu su se nalazili osim župana i podžupani, sudije, vojno osoblje i dr. Kada je prošla mongolska najezda, Bela IV vraća sjaj ovom gradu. Odlaskom Arpadovića sa istorijske scene, Bač ipak ne gubi svoj značaj.

U XIV veku su zabeleženi sve češći upadi Turaka. Mnogi pohodi na Turke su kretali iz Bača. U vreme Mohačke bitke, kada je tursku vojsku predvodio sultan Sulejman Veličanstveni, i Bač je dao svoju konjicu. Međutim, prodor Turaka nije zaustavljen pa Bač, početkom XV veka nakon Mohačke bitke (1526. godine) i pada Beograda, biva osvojen⁴.

Sudeći po dokumentima⁵ i starim gravirama grad nije značajnije stradao tokom oslobađanja od Turaka 1686. godine, ali velike promene, koje su sledile, nisu išle u korist bačkoj, kao ni većini drugih srednjovekovnih tvrđava.

Tokom Rakocijevog ustanka Bač je pretrpeo velike gubitke, a tvrđava je više puta rušena i paljena dok je prelazila iz ruke kuruca u ruke carske vojske Habsburga i obrnuto. Nakon miniranja 1704. godine tvrđava je napuštena. Onemogućena da ikoga više brani i odbrani počela je da živi novi život - slavne razvaline. Privlačila je pažnju tragača za blagom i onih koji su gotovo dva i po veka raznosili opeku i kamen. Privlačila je i pažnju istraživača. Unutar urušenih zidova zadržali su se izvorni srednjovekovni oblici važni za razumevanje arhitekture i života celine. Tako je činjenica da više nije dograđivana i obnavljana, kako bi se prilagodila razvoju ratne tehnike, doprinela njenoj važnosti kao kulturnom nasleđu.

---

³ Sredinom 12. veka Bač je bio toliko značajan da ga je arapski geograf Idrizi 1154. godine ubeležio u Rožerovu kartu sveta, odnosno u „Geografiju“, knjigu koja prati karte, zapisavši: „Bač je glasovito mesto, kojeg ubrajaju među ostale velike gradove. Tu se nalaze pijace, trgovačke radnje, zanatlije i grčki naučnici... Žito je pak jeftino, jer se može naći u izobilju. Bač i Kovin su veliki izvozni vrlo naseljeni gradovi. Oni su glavni gradovi Ugarske zemlje, koji imaju najviše građevina i u njima se živi u izobilju na najvećim seoskim posedima.“

⁴ Tvrđavu Bač je tada dosta dugo i uspešno branio srpski despot Stefan Berisavljević. Bač je, kažu zapisi imao više stanovništva, zanatlija i raznih zanimanja nego zajedno Sombor, Subotica, Apatin i Bečej. Posle Rakocijeve bune i rušenja Tvrđave, Bač počinje da gubi značaj na ovom području.

⁵ Dragocene podatke o Baču, tvrđavi i podgrađu ostavio je Evlija Čelebi. Tokom posete Baču 1665. godine, zapisao je između ostalog: „To je divna tvrđava na jednom jezeru koje dobiva vodu iz Dunava; ima četverougao ni oblik, a sva je sazidana od cigle... U ovom gradu nalazi se još jedna velika kula; to je prava kosmorama, koja je okrenuta prema jezeru. Na njoj se nalazi divno odmaralište poput carskog. To je dvorac lijep kao Havernek; u njemu se sastaju svi prosvijećeni i iskreni prijatelji iz grada da se odmore i razonode.“

Kulturno nasleđe. Tvrđava u Baču predstavlja najznačajnije i najbolje očuvano srednjovekovno utvrđenje na području Vojvodine. Lokalitet na kome je tvrđava izgrađena svedoči o dugom nizu vekova korišćenja ovog prirodno odbranljivog terena, koji je svoju sudbinu vezao za reku Dunav, prirodnu granicu među narodima i civilizacijama.

Nastanak dela današnje tvrđave, vezuje se za period od 1338. do 1342. godine, kada je kralj Karlo Robert Anžijski ojačavao granice kraljevstva⁶. Događivanje i ojačavanje tvrđave trajalo je nepuna dva veka. Radove na utvrđivanju i prilagođavanju novim vojno - inženjerijskim zahtevima vodili su nadbiskupi⁷, koji su često bili i župani.

Poslednja obnova pre pada u turske ruke izvršena je za vreme fra Pavla Tomorija 1523 - 1526. godine⁸.

Godine 1948. tvrđava u Baču dobila je status spomenika kulture, čime je zaustavljeno dalje propadanje i raznošenje materijala, a otvoren put ka organizovanoj brizi za njeno očuvanje⁹.

Prostor nekadašnjeg podgrađa, koji započinje kulom sa kapijom a završava se utvrđenim zamkom, imao je nešto drugačiju sudbinu od tvrđave, proglašene za spomenik kulture. Sredinom 60 - tih godina prošlog veka prokopan je kanal i celina je ostala bez vodenih rovova, a tvrđava bez vodenog ogledala. Ulica u predgrađu izgubila je istorijsku kolsku vezu sa Bačem. Stare kuće vremenom su menjale autentične oblike i materijale. Dugo je trajao proces utvrđivanja vrednosti ove celine, a taj proces još traje, iako je u međuvremenu tvrđava sa podgrađem utvrđena za prostornu kulturno - istorijsku celinu od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju.

Obnova i prateća istraživanja tvrđave u Baču teku u kontinuitetu od 1958. sa kraćim ili dužim prekidima. Veliki istorijski i arhitektonski značaj tvrđave obavezivali su generacije konzervatora da tragaju za najboljim načinom i pristupom obnovi, imajući u vidu složenost problema, i to sagledavanjem stepena neistraženosti lokaliteta, dostupnosti istorijske građe i izvora i stanja ruine. Uočava se pojačana aktivnost u brizi o tvrđavi u dva perioda: od 1957. do 1962.¹⁰ i od 1980. do 1985. godine, u

---

⁶ Ovo je vreme uspona cara Dušana i međusobnih srpsko - ugarskih ratnih sukoba, što je kralj Karlo naveo u jednom pismu kao opasnost i razlog za preduzimanje radova na tvrđavi u Baču.

⁷ Ostao je zabeležen trud Petera II Varadija, humaniste, naučnika, ljubitelja umetnosti, koji je od 1495. do 1501. zaokružio graditeljski opus i produbio odbrambene vodene rovove oko tvrđave. U jednom od pisama poslatih iz Bača nadbiskup je napisao: „*Možemo da uživamo u najčistijoj dunavskoj vodi, a da je Narcissus živ, mogao bi da se ogleda u vodi i da uživa!*“

⁸ Odbrambeni sistem tada je bio zaokružen i mogao izgledati na sledeći način: Na prirodno uzdignutom terenu, nastalom meandriranjem reke Mostonge nalazilo se palisadama ograđeno podgrađe, sa pravcem pružanja istok - zapad, u koje se ulazilo preko mosta i kroz ulaznu kulu sa kapijom. U severozapadnom delu meandra, na ostrvu bio je smešten utvrđeni zamak do koga se stizalo prolaskom kroz izdvojeni barbakan, sa svih strana okružen vodom. Plato na kome je podignuto utvrđenje relativno je malih dimenzija i zahvata površinu od 8.700 m². Osnova tvrđave, površine 5.600 m², u obliku je trapezoida, prilagođenog obliku terena. Na uglovima se nalazilo pet isturenih odbrambenih kula, međusobno povezanih bedemom širine 2 m i visine oko 12 m, sa streljačkim stazama. Kule su različitih oblika i dimenzija. Tri ugaone kule imaju kružnu osnovu i prema unutrašnjem prostoru su otvorene, dok su severozapadna i kula sa ulaznom kapijom četvorougaozne osnove. Istočni deo tvrđave bio je najbolje branjen, pošto se tu nalazi branič – donžon kula i rezidencijalna palata, sa bunarom i cisternom. Sa unutrašnje strane bedema bili su prislonjeni objekti različitih namena – palate, ekonomski objekti uz zapadni bedem i niz žitnih jama. Svi objekti bili su izgrađeni od opeke uz primenu kamena za dekorativne elemente.

⁹ Na vrednost tvrđave u Baču ukazivali su istraživači još od 19. veka. Prva organizovana iskopavanja obavio je Imre Henslman 1870. i 1872. godine, ostavivši vredne tekstove ilustrovane crtežima tvrđave, arheološkog materijala, a dao je i predloge za idealne rekonstrukcije pojedinih građevina. Rudolf Šmit i Đurđe Bošković objavili su 1939. godine obimne radove kojima se skreće pažnja na vrednosti i specifičnosti bačke tvrđave.

kojima su obavljana i arheološka iskopavanja i zaštitni konzervatorsko - restauratorski radovi.

Podgrađe ranije nije bilo predmet interesovanja službe zaštite. Pejzažni arhitekta Ratibor Đorđević uradio je 1960. godine studiju uređenja tvrđave sa povratkom vode u rovove, a kuće u podgrađu video je kao apartmansko naselje i potencijal za razvoj turizma.

Donžon kula nije zaživela kao muzej kako je planirano, već je vremenom zapala u stanje koje je zahtevalo radove na sanaciji krova, preduzete od 1980. godine. Istraživan je prostor ispred ulaza u donžon kulu i na površinama donje etaže palate, prislonjene uz severoistočni bedem. Nešto kasnije obavljani su i radovi na sanaciji i rekonstrukciji dela severoistočnog bedema, kome je nedostajala gotovo polovina zidne mase od opeke. Ni nakon ovih radova donžon kula nije dobila namenu, a vrhunac nemara bio je požar 1993. godine u kome je izgorela celokupna unutrašnjost kule.

Treća obnova, započeta 2003. godine ponovno je krenula sa interventnim radovima na krovu donžon kule i sa arheološkim iskopavanjima.

U okviru sistematskih zaštitnih arheoloških iskopavanja do sada su istraženi i dokumentovani: nasebinski praistorijski sloj iz mlađeg neolita i delom metalnog doba, sa silosima i slojem sa ostacima kuća; više nasebinskih objekata XII - XIII veka, u gabaritima bedema tvrđave; rezidencijalna palata, očuvana u nivou suterena, smeštena uz severoistočni bedem; tunel zidan opekrom u temelju severoistočnog bedema; cisterna – izvanredan i dobro očuvani objekat kružne osnove sa spoljnim i unutrašnjim prstenom; silosi iz XV - XVI veka uz unutrašnje lice bedema i uz temeljne zone donžon kule, ukopavani u ranije srednjovekovne i praistorijske slojeve. U toku su istraživanja ulazne partije i prostora između ulazne kule i barbakana.

Konzervatorsko - restauratorski radovi, započeti kao interventni, postavili su za cilj revitalizaciju donžon kule i njeno korišćenje na svih pet etaža. Prvo je zamenjena krovna konstrukcija, novom i ojačanom, sa postavljanjem zastavice na vrhu. Potkrovnna etaža, nekadašnja osmatračnica, ponovo je dobila patos i postala vidikovac sa pogledom na ravničarski predeo do preko Dunava i na krovove podgrađa i drevnog Bača. Međuspratne tavanice urađene su od masivnih hrastovih greda, preko kojih je postavljen hrastov patos. U unutrašnjosti kule obrađeni su zidovi i definisane podne obloge. Površine autentičnih zidova dersovane su krečnim malterom u boji opeke, napravljenim po posebnoj recepturi, dok su površine zidane u rekonstrukciji 1961. omalterisane toniranim krečnim malterom. Podovi u prizemlju i prvoj etaži izrađeni su od stare opeke i stilskih terakot ploča. Svi otvori su zatvoreni. Prozorski otvori sa unutrašnje strane kamenih okvira dobili su jednokriline ramove,

---

¹⁰ U prvom periodu vršena su arheološka iskopavanja 1958. i 1959. godine, koja su donela podatke o ranijim horizontima života na prostoru tvrđave i ustanovila vertikalnu stratigrafiju na pojedinim sektorima u njenoj unutrašnjosti. Konzervatorski radovi započeti su 1960. godine na najbolje očuvanom objektu, slobodnostojećoj donžon kuli. Step en oštećenja kule, kao i ostalih objekata, bio je veliki. Delovi zidova kule oko otvora zjapili su, a obe vertikale - i stepenišna i klozetska bile su samo sačuvane u središnjem delu. Nedostajao je završni deo kule po celom obimu. Prvobitno je planirano natkrivanje kule, da bi se tokom radova i pristupa gornjoj zoni uočio svod i počeci konzola završne etaže. Ozidani su poluobličasti svodovi iznad prve i četvrte etaže, a 1962. godine definisane međuspratne tavanice, a obavljani su i drugi radovi kao preduslov za buduće korišćenje kule kao muzeja. Rekonstrukcija nedostajućih delova građevine i elemenata enterijera bili su bazirani na sačuvanim podacima na objektu i predstavi tvrđave na veduti iz 1668. godine, ali su pojedina rešenja počivala na analogijama. U međuvremenu, oblici završne etaže, krova i prozora do te mere su zaživeli da predstavljaju vizuelnu memoriju ovdašnjih žitelja, a rešenje arhitekta konzervatora Miloja Miloševića zauzelo je svoje mesto u istoriji srpske konzervacije.

kao prelazno rešenje, a u otvore u potkrovnoj etaži ugrađeni su drveni streljački kapci. Tokom radova poštovan je tradicionalni način primene materijala i njihove obrade, dok su sporni elementi u pogledu autentičnosti urađeni od metala, sa prepoznatljivom obradom. Unutar objekta razvedena je propisna instalacija (rasvete, ozvučenja, video nadzora, telefonska i računarska instalacija, dojava požara).

Ova faza radova stvorila je preduslove za višenamensko korišćenja oko 270 m² prostora donžona, a posebno je atraktivan prostor etaže sa kaminom, gde se održavaju izložbe i prezentacije. Nastavak radova na fasadama, obradi prozora i opremanju prostora označiće kraj radova na donžon kuli i njen novi život kao značajne tačke na mapi kulturnog turizma i edukacije.

Na drugim kulama rađene su manje intervencije, u pokušaju da se one delimično koriste. U cilju donošenja odluke o postupku sanacije brojnih oštećenja i proizvodnji materijala za konzervaciju obavljena su ispitivanja materijala, pre svega opeke i maltera.

Istovremeno, aktivirao se i problem stanja i nužnosti obnove podgrađa, koja je započeta zamenom i prepokrivanjem krova ulazne kule, Varoš kapije.

Od 2006. godine aktivnosti na istraživanju, obnovi i popularizaciji tvrđave i podgrađa odvijaju se u okviru Razvojnog projekta integrativne zaštite nasleđa opštine Bač „Vekovi Bača”, u koordinaciji Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Petrovaradin. U realizaciji projekta učestvuje Fond za očuvanje kulturno istorijske baštine «Vekovi Bača», Bač.

Teme uređenja podgrađa, uvođenja novih namena, povratka ambijentalnih vrednosti, uključujući i povratak vode u istorijske rovove razrađuju se kroz plansku dokumentaciju, baziranu na prethodnim multidisciplinarnim istraživanjima.

Budućnost tvrđave i podgrađa zavisi u velikoj meri od dobro osmišljenih aktivnosti da se materijalni tragovi prošlosti unaprede i koriste u današnje vreme, kako bi se kao jasan kulturni i ekonomski kapital preneli budućim generacijama, kao faktor održivog razvoja.

Neke od planiranih aktivnosti sprovode se u delo, dok će se druge definisati tek nakon završetka istraživanja, izrade studije izvodljivosti i menadžment plana za upravljanje zaštićenim prostorom.

Tvrđavu sa njenim podgrađem treba što pre funkcionalno i ambijentalno povezati i dobro infrastrukturno opremiti. Tvrđava će, najverovatnije, i nakon radova na sanaciji i restauraciji nastaviti život dobro zaštićene ruine, pošto su trajno izgubljeni podaci o njenoj prvobitnoj arhitekturi. Planirani su obimniji radovi na kuli sa kapelom na spratu, gde postoje sačuvani elementi prvobitne arhitekture. Takođe, predviđa se sanacija i delimična rekonstrukcija bedema, koji se nalaze u izuzetno lošem stanju. Poseban trud biće posvećen uređenju unutrašnjeg dvorišta za višenamensko korišćenje, kao i prezentaciji arheoloških ostataka.

Podgrađe treba da prihvati sve potrebne sadržaje za boravak posetilaca i njihovo učešće u programima edukacije i zabave. Prvi koraci planirani su kroz unapređenje ambijenta podgrađa, sada Ulice bačke tvrđave, koji su razrađeni kroz studiju nazvanu Plan boja (nastala u okviru italijansko - srpskog projekta I.Ne.P.S. - kulturno nasleđe). U okućnici br. 12 obnoviće se stara kuća za potrebe muzeja, dok će se u pozadini izgraditi Centar za negovanje tradicije, čime bi trebalo da započne proces revitalizacije ove zaštićene celine.

Predviđen je i povratak vode u istorijske rovove oko tvrđave i podgrađa. Pored obnove istorijskog ambijenta i postizanja efekta vodenog ogledala, celina bi trebalo da dobije novi kvalitet, uključujući i formiranje šetnih staza.

Bolja budućnost tvrđave i podgrađa može se očekivati i zbog toga što su Evropska komisija i Savet Evrope uvrstili projekat Vekovi Bača u *Ljubljanski proces*, kao jedan od 26 projekata predviđenih za finansiranje iz fondova Evropske unije, a izabranih na osnovu vrednosti nasleđa, napretka u njegovoj rehabilitaciji i poštovanja principa održivog razvoja. Važnost ulaganja u rehabilitaciju kulturnog nasleđa u Baču prepoznata je, te projekat podržava i Fond za kapitalna ulaganja Vojvodine i Nacionalna strategija održivog razvoja.

Tvrđava Bač je nesumnjivo najznačajnija spona sadašnjosti i prošlosti ovog, istorijski veoma značajnog grada na teritoriji Vojvodine, a sigurno i šire. Ona neupadljivo živi sa stanovništvom Bača, prekrivena slojevima zaborava, taloženog tokom vekova, u vihoru svakodnevnog života prošlih i sadašnjih generacija.

Manastir Bođani. Po sačuvanim starim zapisima, Bođane je sazio izvesni trgovac Bogdan koji je izlečio oči na obližnjem izvoru, pa je iz zahvalnosti sagradio pravoslavnu bogomolju na mestu iscelenja 1478. god. Po svemu sudeći izgleda da je naziv manastira kao i samog mesta izveden iz ktitorovog imena. Manastir su kasnije razorili Turci, ali su ga kaluđeri ponovo sagradili, da bi do temelja bio spaljen u doba Rakocijeve bune. Sadašnju crkvu je negde u XVII veku podigao bogati Mihajlo Temišvarlija iz Segedina, kao četvrto crkveno zdanje na istom mestu. Veliki konak i crkva u Bođanima sagrađeni su u baroknom stilu, živopis je slikao poznati zoograf tog doba Kristofor Žefarović. U konaku je i bogat, stručno uređen muzej sa mnogim starinskim gravurama, uljanim slikama, crkvenim posudama, štamparskom presom i sl. U manastiru se čuvaju i brojni predmeti doneti iz manastira Manasije. Manastir je od izgradnje u XV veku pa sve do 1991. god. bio muški manastir. Od 1991. god. preuzimaju ga monahinje. O lepoti ovog manastira govori i prednje dvorište prepuno cveća i drveća. Manastir poseduje i nekoliko hektara zemlje pod šumom i voćnjacima. Danas je manstir ponovo muški, a u njemu borave monasi iz manastira Kovilj. Manastir Bođani i manastir Kovilj su jedina dva pravoslavna manastira na prostoru Bačke. U blizini manastira kod sela Vajska otkrivena je neolitska nekropola sa nalazima keramike i nekropola iz vremena seobe naroda sa zidanim grobnicama.

Franjevački samostan. Nedaleko, skoro naslonjen na tvrđavu nalazi se franjevački samostan kome su temelje postavili pripadnici viteško-monaškog reda templara, koji su se borili u krstaškim ratovima još u XII veku (1169. godina). Kada je ukinut ovaj viteško- monaški red samostan pripada kaluđerima franjevcima mađarske nacionalnosti (1300. godine). Jedini dokaz da su ovde boravili templari je zvonik i apsida, dok drugih ostataka templarskih građevina nema. Samostan je izgrađen u kasno romaničkom i ranogotičkom stilu. Kasnije, u svojim osvajačkim pohodima Turci su ga delimično porušili, a toranj pretvorili u džamiju. Turska uprava je Bač uključila u budimski pašaluk, a grad je bio sedište Bačke nahije kojoj je pripadalo čak 70 sela. U ratovima koji su se vodili do kraja XVII veka na bačkim prostorima, samostan je u više navrata rušen i paljen, doziđivan i obnavljan pa otuda i arhitektonsko šarenilo samostanskih zgrada. Vidljivi su tragovi romanike, kao i kasnijih gotskih prepravki i baroknog dograđivanja (inventar). U samostanu se čuva Italokritska ikona slikara Dime rađena 1687. godine i kompilacija tajne večere u baroknom stilu iz XVII veka. Nekako u to vreme pri ovom samostanu su ustanovljene i studije na kojima su se proučavala dela Platona i Aristotela. Najstariji i stilski najzanimljiviji delovi su prostrana romanska apsida-svetilište i ostaci gotskih fresaka iz XV veka, kao i

masivni samostanski zvonik na osnovama iz XII veka, koji daju upečatljivo obeležje ovom zdanju.

Tursko kupatilo. U XIV veku su zabeleženi sve češći upadi Turaka. Mnogi pohodi na Turke su kretali iz Bača. U vreme Mohačke bitke i Bač je dao svoju konjicu. Međutim prodor Turaka nije zaustavljen pa Bač, početkom XV veka nakon Mohačke bitke i pada Beograda, biva osvojen 1529. godine. Posle Mohačke bitke Turci su opustošili Bač i ovaj grad u bačkoj postaje kadiluk segedinskog sandžaka i sedište bačke nahije koja je brojala 70 sela, a o čemu svedoče i ostaci turskog kupatila - hamama iz 1529.godine. Tursko kupatilo u Baču je jedno od najočuvanijih spomenika istočnjačke kulture na ovim prostorima. Još uvek su vidljivi ostaci keramičkih cevi za dovod tople i hladne vode.

Po ulasku turaka u Bač i Franjevački samostan biva pretvoren u džamiju o čemu svedoče ostaci mihraba i posude za vodu, kao i drugi detalji.

3.3. Struktura administracije Opštine

Organe opštine Bač čine Skupština opštine, predsednik opštine, Opštinsko veće i Opštinska uprava. Skupština opštine je najviši organ opštine koji vrši osnovne funkcije lokalne vlasti, utvrdjene Ustavom, zakonom i statutom opštine Bač.

Skupštinu opštine Bač čine 25 odbornika, koje biraju građani na neposrednim izborima, tajnim glasanjem u skladu sa zakonom i statutom opštine Bač. Skupštinom opštine predsedava *predsednik opštine* koji organizuje rad Skupštine opštine, saziva sednice i obavlja druge poslove utvrdjene statutom i poslovníkom Skupštine opštine. Skupština opštine ima sekretara koji se brine o obavljanju stručnih poslova vezanih za sazivanje i održavanje sednica skupštine i njenih radnih tela i rukovodi administrativnim poslovima vezanim za njihov rad. Sekretar ima zamenika koji ga zamenjuje u slučaju njegove odsutnosti.

Tabela br. 2 - Izbori za odbornike skupština opština i gradova, 2004 (biračka mesta, birači, izborne liste i kandidati)

Opština	Biračka mesta, ukupno	Birači			Odbornička mesta	Izborne liste		Kandidati, ukupno
		Upisani ukupno	Koји su glasali			Ukupno	Koје imaju izabrane odbornike	
			Svega	%				
Bač	26	13.389	7.645	57,10	25	12	5	176

Izvor: Republički zavod za statistiku, Opštine u Srbiji 2008.

Napomena: Prezentovani podaci u tabeli su podaci u odnosu na izbornu godinu tj. 2004. godinu

Tabela br. 3 – Predlagači, prema broju izabranih odbornika skupština opština i gradova, 2004

Opština	Odbornici, ukupno	Predlagači									
		DS	SRS	SPS	DSS	Grupe građana	Politički pokret snaga Srbije	G-17	SPO	Nova Srbija	Ostali
Bač	25	11	87	2	3	-	-	1	-	-	-

Izvor: Republički zavod za statistiku, Opštine u Srbiji 2008.

Napomena: Prezentovani podaci u tabeli su podaci u odnosu na izbornu godinu tj. 2004. godinu

Sastav skupštine opštine Bač prema predlagateljima (izabrani na Skupštini opštine Bač 2008. godine)

- 13 odbornika u sastavu opštinske skupštine – Za Evropsku opštinu Bač - Boris Tadić;
- 8 odbornika u sastavu opštinske skupštine – SRS – Tomislav Nikolić
- 2 odbornika u sastavu opštinske skupštine – DSS – Vojislav Koštunica
- 2 odbornika u sastavu opštinske skupštine – SPS – PUPS

Izvor: www.bac.rs ; sajt opštine Bač

Napomena: Prezentovani podaci su podaci u odnosu na izbornu godinu 2008.

Radna tela skupštine. Stalna radna tela skupštine čine:

- 1) Komisija za statutarne pitanja, organizaciju i normativna akta SO Bač
- 2) Komisija za kadrovska i administrativna pitanja i normativna akta SO Bač
- 3) Komisija za predstavke i žalbe
- 4) Savet za privredu, finansije i društvene delatnosti
- 5) Savet za urbanizam, komunalne delatnosti i zaštitu životne sredine
- 6) Mandatno-imunitetska komisija

Izvršni organi Opštine. Izvršni organ opštine je *predsednik opštine* kojeg bira Skupština opštine iz reda odbornika, *Opštinsko veće* koje čini predsednik opštine, zamenik predsednika opštine kao i 11 članova opštinskog veća koje bira Skupština opštine i *Opštinska uprava*, koja kao jedinstveni organ obavlja upravne i druge stručne poslove iz nadležnosti opštine. Radom opštinske uprave rukovodi *načelnik*.

U okviru opštinske uprave obrazovane su organizacione jedinice kojima rukovodi *rukovodilac odeljenja* odnosno organizacione jedinice.

Struktura opštinske uprave prema odeljenjima odnosno organizacionim jedinicama¹¹:

- **odeljenje za urbanizam i komunalno/stambene poslove,**
U okviru ovog odeljenja zaposleno je pet lica i rukovodilac opštinskog odeljenja.
- **odeljenje za opštu upravu, društvene delatnosti i zajedničke poslove**
Pomenuto odeljenje zapošljava tridesetdva lica, uključujući i rukovodioca odeljenja.
- **odeljenje za privredu, finansije i budžet**
U ovom odeljenju zaposleno je sedam lica i rukovodilac odeljenja
- **odeljenje za utvrđivanje, naplatu i kontrolu javnih prihoda**
U ovom odeljenju zaposlena su tri lica.

Opštinska uprava koordinira radom mesnih kancelarija i to: MK Vajska, MK Bođani, MK Plavna, MK Bačko Novo Selo i MK Selenča.

Pored organa opštine Bač, u zgradu opštine smeštene su i neke Republičke i Pokrajinske službe, kao što su: Republički Geodetski savez-Služba za katastar nepokretnosti, Poreska Uprava-Ekspozitura Bač, Centar za socijalni rad, NSZ, Služba za zdravstveno osiguranje, Služba za penzijsko-invalidsko osiguranje, Republička veterinarska inspekcija, Republička tržišna inspekcija, Pokrajinska sanitarna inspekcija, Opštinski Sud u B. Palanci-odeljenje Suda u Baču, Sportski Savez opštine Bač i Fond „Vekovi Bača“.

¹¹ Izvor: www.bac.rs

3.4. Klima i prirodni resursi

3.4.1. Reljef

Dubinski litološki sastav na teritoriji AP Vojvodine, pa i na teritoriji opštine Bač je do skora zbog retkih dubinskih bušotina bio malo poznat. Posle Drugog svetskog rata zbog iznalaženja naftonosnih ležišta, prave se bušotine i do 2.500 m dubine, a pored toga obavljaju se i seizmička i magnetometrijska ispitivanja, pa nam je danas geološki sastav dubljih geoloških horizonata daleko poznatiji. Daleko je više zastupljen kenozoik, i to najčešće neogen i kvartar, s obzirom da je čitava Bačka tokom neogena bila pokrivena morem odnosno jezerom. Od neogenih sedimenata iz tog perioda na teritoriji opštine Bač zastupljen je donji i srednji miocen, koga najčešće predstavljaju breče, konglomerati, peskovite gline te sitnozrni i još sitniji prašinski peščari, a vrlo često su prisutni i lapori. Pleistoceni se pojavljuju na površini u vidu lesnih naslaga (*Bačka lesna terasa*), a aluvijalne tvorevine na aluvijalnoj ravni i aluvijalnoj terasi. Reljef opštine Bač u makrogeografskom pogledu čini velika Bačka ravnica, na čijem se jugozapadnom delu nalazi teritorija opštine. Poznato je da ovde postoje više površine i one niže, u ritovima, odnosno da postoje izvesne visinske razlike između pojedinih površina. Na teritoriji opštine srećemo zapravo tri morfološke jedinice. Najviša, koja se pruža istočno od Bača i kanalisane Mostonoge, naziva se lesna terasa. Bačka lesna terasa sastavljena od subaerskog materijala, koji je padao na vlažno i močvarno zemljište. Na mestu gde je dejstvo podzemnih voda bilo manje izraženo pojavljuje se tipičan les. Debljina lesa na bačkoj lesnoj terasi nije svugde ista. Nailazi se na razlike od 2 do 6 m. Najmanja debljina je u zapadnim delovima, znači i na teritoriji opštine Bač, a najveća debljina javlja se u istočnim delovima. Apsolutne visine lesne terase na teritoriji opštine Bač kreću se od 84 do 87 m. Na ovoj terasi izgrađeno je naselje Selenča, a Bač se prostire na kontaktu lesne terase i aluvijalne terase.

Dva do tri metra nižu stepenicu od lesne terase čini pomenuta *aluvijalna terasa Dunava*. Prostire se zapadno od lesne terase, do linije Vajska – Plavna – Bačko Novo Selo. Najizrazitije ulegnuće na aluvijalnoj terasi na teritoriji opštine Bač je dolina Mostonoge.

Najnižu stepenicu u reljefu teritorije opštine Bač čini dosta prostrana inundaciona ravan Dunava koja se nalazi između Dunava i aluvijalne terase. Svi hidrografski objekti na inundacionoj ravni i aluvijalnoj terasi, na teritoriji opštine Bač, sa svojim oblikom pokazuju da ih je stvorio nekakav rečni tok, a to je Dunav, pre no što je izgradio današnje korito. Dunav na ovom sektoru i danas vrši vrlo intenzivnu eroziju i akumulaciju, pa je obalu neophodno zaštititi obaloutvrdama.

3.4.2. Klimatski uslovi

Opština Bač se nalazi u umereno-kontinentalnom klimatskom pojasu. Pošto je otvorena u svim pravcima, u njoj se smenjuju klimatski uticaji sa svih strana, kao i u ostalim delovima AP Vojvodine. U odnosu na klimatske prilike Vojvodine, zapaža se nešto veća količina padavina, što je posledica zapadnog perifernog položaja opštine Bač, budući da vlažnost dolazi uglavnom sa zapada.

Padavine su jedan od najvažnijih klimatskih elemenata. Predstavljaju glavni faktor režima voda i jedan su od najvažnijih faktora poljoprivredne proizvodnje. Na teritoriji opštine Bač, u naselju Plavna, nalazi se jedna kišomerna stanica na kojoj se uredno vode osmatranja i koristi se pri obradi padavinskih prilika. Plavna ima godišnje u

proseku 122 padavinska dana. Količina padavina je prosečno godišnje 610 mm vodenog taloga. Insolacija iznosi 2.130 časova godišnje, što je najveća vrednost u čitavoj Bačkoj. Srednja godišnja temperatura iznosi 11,0°C (najviša srednja maksimalna 28,1°C, a najniža srednja minimalna -5,3°C), a najviša temperatura koja je izmerena iznosi 41,2°C (izmereno 6. jula 1958. godine, a najniža -29,2°C, izmerena je 24. januara 1963. godine).

Vazдушna kretanja na teritoriji opštine Bač gotovo su identični vazдушnim kretanjima u čitavoj Bačkoj. Vetrovi duvaju iz svih pravaca, a javljaju se i ciklonalna kretanja vazduha. Najčešći vetar je severozapadni (156‰) dok jugoistočni vetar ili košava po učestalosti javljanja zauzima drugo mesta. Učestalost ovog vetra iznosi 117‰ i češći je tokom zime i prelaznih godišnjih doba.

3.5. Stanovništvo

Prema podacima popisa stanovništva iz 2002. godine opština Bač ima ukupno 16.268 stanovnika (tabela broj 4, videti napomenu).

Kada se vrši analiza stanovništva po popisu iz 2002. godine, treba imati u vidu da je taj popis održan u posebnim uslovima odnosno da je napravljeno odstupanje, tako što je popis pomešten za jednu godinu, pa je održan 2002. godine, umesto 2001. godine. U popisu 2002. godine primenjene su međunarodne preporuke, na osnovu kojih su izvršene neke značajnije izmene (Recommendations for the 2000 Censuses of Population and Housing in the ECE Region, New York and Geneva, 1998).

Tabela br.4 – Broj stanovnika, porast ili pad stanovnika 1991–2002. godina

Teritorija	Ukupno stanovništvo*		Porast ili pad stanovnika 1991-2002		
	1991	2002	ukupno	prosečno godišnje	prosečno godišnje na 1000 stanovnika
Republika Srbija	7.576.837	7.498.001	-78.836	-7.167	-1,00
AP Vojvodina	1.970.195	2.031.992	61.797	5.618	2,80
Opština Bač	16.559	16.268	-291	-26	-1,6

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2002.

* Popis izvršen prema metodologiji popisa iz 2002. god.

Dijagram br.1 – Porast ili pad stanovnika 1991-2002. godina

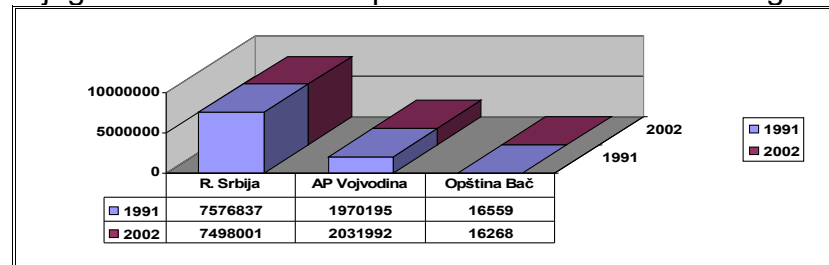

Tabela br. 5 - Pregled broja stanovnika, porast ili pad stanovnika 1971–2002. godina

Tabela 31.6 - Regije, broj stanovnika, porast ili pad stanovnika 1971-2002. godina														
Opis	Broj stanovnika (1)			Broj stanovnika (2)		Priraštaj ili smanjenje stanovništva						Porast ili pad stanovništva 1991-2002		
Godina/teritorija	1971	1981	1991	1991	2002	ukupno		prosečno godišnje		prosečno godišnje na 1000 stanovnika		ukupno	prosečno godišnje	prosečno godišnje na 1000 stanovnika
						1971-1981	1981-1991	1971-1981	1981-1991	1971-1981	1981-1991			
Opština Bač	19.348	18.273	17.599	17.608	16.608	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-26	-1,6
Južnobacki oruž	486.053	508.001	527.002	537.006	566.006	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	4.526	8,0
AP Vojvodina	1.952.533	2.077.000	2.100.000	2.100.000	2.100.000	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000	5.618	2,8
R. Srbija	8.446.591	8.609.000	8.700.000	8.700.000	8.700.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	7.585	-1,0

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis 2002., Opštine u Srbiji 2000 i 2002.

Napomena: 1) Popis stanovništva prema metodologiji iz 1991. godine - uključeni su podaci o ukupnom broju stanovnika na KiM, dok su podaci za 1991. procenjeni 2) Prema popisu iz 1991. za opštine Bujanovac i Preševo dati su procenjeni podaci o broju stanovnika, te popisom nisu obuhvaćeni podaci o broju stanovnika za KiM (1991. godina); popisom iz 2002. godine nisu obuhvaćeni podaci za KiM

Prema popisima rađenim od 1971–2002 opština beleži negativan trend odnosno konstantan pad broja stanovnika.

Prema poslednjem popisu iz 2002. godine procenat učešća stanovništva koji od rođenja stanuje u istom mestu (u odnosu na ukupan broj stanovnika opštine) je 60,51% odnosno doseljenog stanovništva iz bivših republika SFRJ je 23,66%. Učešće lica koja su doselila iz drugih opština iste republike/pokrajine je 7,62%. Najviše doseljenih lica iz bivših republika, u Opštini, zabeleženo je u naselju Bač i Vajska, odnosno najmanje u naselju Selenča.

Prema svim posmatranim popisima stanovništva, opština Bač beleži konstantan pad broja stanovnika.

Opština Bač prema popisu iz 2002. godine broji ukupno 5.818 domaćinstava, a od toga je 2.103, ili 36,15% u Baču, 1.223 ili 21,02% u Selenči, 1.096 ili 18,83% u Vajskoj, 541 ili 9,30% u naselju Plavna, 437 ili 7,51% u naselju Bačko Novo Selo i 418 ili 7,18% u Bođanima (tabela broj 6).

Tabela br. 6 – Uporedni pregled domaćinstava po popisima 1948–2002.

Tablica B1-1. Upravljeni prostori domaćinstava po popisuima 1948-2002.								
Teritorija/naselja	Broj domaćinstava							Po metodologiji popisa 2002
	Po metodologiji ranijih popisa							
	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	
Opština Bač	4985	5615	6347	5855	6112	6125	5995	5818
Naselje Bač	1208	1552	1777	1769	1977	2068	2148	2103
Naselje Bačko Novo Selo	367	434	527	437	422	458	461	437
Naselje Bođani	451	585	718	576	542	495	425	418
Naselje Vajska	1303	1237	1300	1134	1127	1162	1111	1096
Naselje Plavna	627	702	810	702	662	621	563	541
Naselje Selenča	1029	1105	1215	1237	1382	1321	1287	1223

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis 2002.

Prema metodologiji ranijih popisa broja domaćinstava po naseljima, u odnosu na podatke koji su evidentirani u RZS, raste u naselju Bač, dok se smanjuje broj domaćinstava u svim ostalim naseljima Opštine.

Tabela br. 7 – Uporedni pregled broja članova domaćinstva, po popisu 2002.

Teritorija	ukupno	sa 1 članom	sa 2 člana	sa 3 člana	sa 4 člana	sa 5 članova	sa 6 članova	sa 7 članova	sa 8 članova	sa 9 članova	sa 10 i više članova	prosječan broj članova domaćinstva
Opština Bač	5.818	1.310	1.558	1.035	1.200	453	193	48	17	4	-	2,80
Južnobaički okrugi	297.848	43.479	51.975	41.942	47.081	15.041	5.689	1.745	513	191	192	2,84
AP Vojvodina	709.957	149.867	180.858	139.843	153.886	52.766	22.779	6.591	1.948	771	648	2,85

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis 2002.

U tabeli broj 7 dat je uporedni pregled broja članova domaćinstva Opštine u odnosu na Južnobački okrug i AP Vojvodinu, gde u odnosu na ukupan broj domaćinstava dominiraju domaćinstva sa dva člana na nivou opštine Bač, što se takođe odnosi i na nivo Južnobačkog okruga i nivo AP Vojvodine.

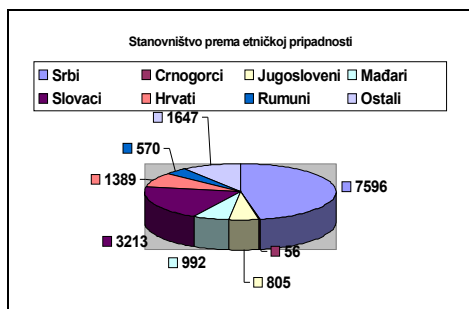
Prema podacima broja članova u domaćinstvima, u opštini Bač dominiraju domaćinstva sa dva člana, ali i domaćinstva sa jednim članom u odnosu na Južnobački okrug i AP Vojvodinu gde dominiraju domaćinstva sa dva i četiri člana.

Etnički sastav stanovništva. Opština Bač je multietnička sredina i prema poslednjem popisu iz 2002. godine (tabela broj 8) strukturu stanovništva prema nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti opštine Bač čine¹²:

Tabela br. 8 – Struktura stanovništva prema nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti

Nac. pripadnost	ukupno	Srbi	Crnogorci	Jugosloveni	Albanci	Bošnjaci	Bugarci	Bunjevci	Mađari	Makedonci	Muslimani	Nemci	Romi	Rumuni	Rusi	Rusini	Slovenci	Slovenci	Ukrajinci	Hrvati	Česi	Ostali	Neizjašnjeni	Regionalna pripadnost	Nepoznato
Opština Bač	16.268	7.596	56	805	7	4	1	10	992	11	216	89	318	570	6	9	3.213	8	92	1.389	3	133	525	74	141

Dijagram br. 2 – Stanovništvo prema etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti, po popisu 2002.

¹² Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2008.

Napomena: U ostalom stanovništvu prema etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti su obuhvaćeni podaci stanovništva prema drugim etničkim pripadnostima kao i drugi modaliteti (npr. neizjašnjeni i neopredeljeni, regionalna pripadnost, nepoznato i sl.).

U dijagramu broj 2 je dat prikaz učešća stanovništva prema etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti i to prema najvećem učešću stanovništva određene etničke pripadnosti u ukupnom broju stanovnika Opštine.

3.6. Starosna i polna struktura

Karakteristike popisa. Po popisu iz 2002. godine u domaće stanovništvo su uključeni naši građani koji borave u inostanstvu, ali samo do jedne godine, dok stanovništvo koje je u inostranstvu više od jedne godine nije uključeno. Prema ranijim popisima obuhvaćena su sva lica koja borave u inostranstvu, bez obzira na period boravka, zatim strani državljani koji rade ili borave u Srbiji duže od jedne godine (uključeni u stalno stanovništvo), a izbeglo stanovništvo iz bivših republika SFRJ, koje se u vreme popisa zateklo u Srbiji, uključeno je u stanovništvo onog naselja u kome su naseljena. Treba imati u vidu, da u svim statističkim publikacijama, poput statističkih godišnjaka (za Srbiju, po opštinama), podaci popisa iz 2002. godine predstavljaju one do kojih se došlo ostvarenim popisom po metodologiji iz tog popisa.

Struktura stanovništva prema starosti i polu, po popisu iz 2002. godine. Od ukupnog broja stanovnika opštine Bač prema posledenjem popisu iz 2002. godine (16.268), 8.301 ili 51,02% stanovnika je ženskog pola, a 7.967 ili 48,98% muškog pola. Pregled starosne strukture stanovništva Opštine prema starosti i polu prikazan je u tabeli broj 9.

Tabela br. 9 - Struktura stanovništva opštine prema starosti i polu, po popisu 2002.

Stanovništvo/Pol	Ukupno	Muško	Žensko
0-4	726	388	338
5-9	960	485	475
10-14	1.035	528	507
15-19	1.126	577	549
20-24	1.087	573	514
25-29	1.014	541	473
30-34	951	476	475
35-39	1.178	601	577
40-44	1.253	654	599
45-49	1.261	687	574
50-54	1.053	545	508
55-59	820	373	447
60-64	1.017	447	570
65-69	1.011	415	596
70-74	901	375	526
75-79	531	176	355
80-84	218	75	143
85-89	63	28	35
90-94	25	6	19
95 i više	1	0	1
Nepoznato	37	17	20

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2008.

Odnos muškog i ženskog stanovništva po navedenim kategorijama stanovništva znatno se razlikuje. Najviše stanovnika u opštini Bač je starosti između 40-49 godina, odnosno prema datim pokazateljima starosti stanovništva preovladava muško stanovništvo, dok prema svim drugim starosnim granicama preovladava ženska populacija. Prosečna starost stanovnika Bača je 40,72 (odnosno indeks starenja¹³ je 100,62) što je neznatno više u odnosu na Južnobački okrug (prosečna starost je 39,65) odnosno u odnosu na AP Vojvodinu (prosečna starost je 40,39). Specifičnost ovog (globalnog) trenda starenja stanovnika opštine, a na osnovu pokazatelja očekivanog trajanja života živorođene dece u periodu 2005-2007 predviđa za mušku populaciju 67 godina starosti, dok za žensku populaciju 75 godina starosti.

3.7. Aktivno stanovništvo

Metodološka objašnjenja. Aktivno stanovništvo čine lica stara 15 i više godina koja obavljaju zanimanje, kao i nezaposlena lica koja traže posao i lica koja su privremeno prekinula obavljanje zanimanja zbog odsluženja vojnog roka (aktivna lica koja ne obavljaju zanimanje). Pod zanimanjem se smatra obavljanje određenih vrsta poslova u cilju sticanja sredstava za život.

Lica s ličnim prihodom su stanovnici koji ne pripadaju skupu aktivnih lica, ali koji imaju sredstva za život od redovnih primanja, kao što su penzija (starosna, invalidska ili porodična), prihodi od imovine (davanje u zakup stana, kuće, zemlje, radnje i sl.) ili drugi lični prihodi (invalidnina, socijalna pomoć, alimentacija, stipendija i sl.).

Izdržavano stanovništvo čine lica koja nemaju sopstvena sredstva za život ni po kojem osnovu, ili imaju neka neznatna sredstva, pa ih većim delom izdržavaju roditelji, rođaci ili druga lica, uključujući i pravna lica.

Lica na radu ili boravku u inostranstvu kraćem od jedne godine, koja se po međunarodnoj definiciji smatraju stalnim stanovnicima matične zemlje, u tabelarnim pregledima se prikazuju posebno, jer za njih nisu prikupljani podaci o aktivnosti.

Lica na radu u inostranstvu su lica koja rade kod stranog poslodavca ili samostalno. Ova lica nisu davala podatke o svom zanimanju u inostranstvu ili eventualnom zanimanju pre odlaska iz zemlje i ne mogu se razvrstati prema određenim društveno-ekonomskim karakteristikama (delatnost, društveno-ekonomski položaj i sl.).

Članovi porodice lica na radu u inostranstvu su lica koja ne rade u inostranstvu, već tamo borave kao članovi porodice lica na radu u inostranstvu (Tabela broj 10).

3.8. Osnovni kontingenti stanovništva

Struktura aktivnog stanovništva. Po popisu iz 2002. godine u Opštini je bilo 6.829 aktivnog stanovništva što čini 41,98% ukupnog stanovništva. To je manje od republičkog proseka (45,3%), ali je i ispod proseka AP Vojvodine (44,92%). U Južnobačkom okrugu aktivno stanovništvo je učestvovalo u ukupnom sa 45,28% što je više u odnosu na prosek zabeležen na nivou AP Vojvodine, odnosno više je i u odnosu na prosek Opštine. Aktivnog stanovništva koje obavlja zanimanje u 2002. godini u Opštini bilo je 5.440, što čini 33,44 % ukupnog stanovništva odnosno 79,66% aktivnog stanovništva. Na nivou Republike taj odnos je malo viši odnosno učešće aktivnog stanovništva koje obavlja zanimanje u ukupnom je 35,2% odnosno čini 77,77% ukupnog aktivnog stanovništva. Prema podacima zabeleženim za područje AP Vojvodine učešće aktivnog stanovništva koje obavlja zanimanje u ukupnom je 34,50% odnosno isto čini 76,80% aktivnog stanovništva. U kategoriji izdržavanog stanovništva u Opštini je bilo 6.323 lica, što čini 38,87% ukupnog

¹³ Napomena: Indeks starenja predstavlja odnos broja starog (60 i više godina) i mladog (0-19 godina) stanovništva

stanovništva. To je znatno viši prosek u odnosu na Južnobački okrug (34,53%) i AP Vojvodinu (34,78%), ali i više u odnosu na Republiku (34,28%).

Tabela br. 10 – Struktura stanovništva, prema aktivnosti, po popisu 2002. (podela stanovništva prema kategorijama aktivnosti)

Godina	Ukupno	Aktivno stanovništvo		Lica sa ličnim prihodima	Izdržavano stanovništvo	Lica na radu/ boravku u inostranstvu do 1godine		
		Svega	Obavlja zanimanje			Ukupno	Na radu	Članovi porodice
Popis 1991*	17.249	6.812	5.866	2.338	7.370	-	-	-
Popis 2002	16.268	6.829	5.440	2.987	6.323	129	117	12

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis stanovništva 2002, Opštine u Srbiji 2008.

Napomena: Izbeglo stanovništvo sa prostora nekih republika bivše SFRJ je uključeno u stalno stanovništvo, te je takodje uključeno i u sastav aktivnog stanovništva

* Prema popisu 1991. godine statistika nije pratila podatke o licima na radu/boravku u inostranstvu do 1 god.

Prema popisu iz 2002. godine osnovni kontingent stanovništva prikazan je u tabeli broj 11. Od ukupnog broja stanovnika u opštini Bač radni kontingent čini 10.760 odnosno udeo radnog kontingenta u ukupnom broju stanovnika je 66,14%, što je niže u odnosu na Južnobački okrug, ali je i niže u odnosu na nivo AP Vojvodine. Takodje, Opština beleži veće učešće muškog stanovništva u radnom kontingentu, što je karakteristično u poredjenju sa Južnobačkim okrugom i AP Vojvodinom. Učešće stanovništva starog 65 i više godina na nivou opštine je 16,90%, što je više u odnosu na Južnobački okrug (14,35%) odnosno više je i u odnosu na nivo AP Vojvodine (15,51%).

Tabela br. 11 – Osnovni kontingent stanovništva, po popisu 2002.

Teritorija	Ukupno	Deca predškolskog uzrasta (ispod 7 godina)	Deca školobaveznog uzrasta 7-14 godina	Radni kontingent			Žene u fertilnom periodu (15-49)	Stanovništvo staro 65 i više godina	Udeo radnog kontingenta u ukupnom (%)	Udeo stanovništva starog 65 i više godina u ukupnom (%)
				svega	Muško (15-64)	Žensko (15-64)				
Opština Bač	16.268	1.0981	1.623	10.760 (66,14%)	5.474	5.286	3.761	2.750	66,14	16,90
					50,87%	49,13%				
	593.666	41.087	54.868	410.641 (69,17%)	201.039	209.602	151.176	85.205	69,17	14,35
					49,75%	50,25%				
AP Vojvodina	2.031.992	134.600	187.614	1.386.031 (68,21)	689.589	696.442	496.596	315.185	68,21	15,51

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2008.

U skladu sa iskazanim podacima može se zaključiti da opština beleži visok stopu učešća stanovništva od 65 godina i više odnosno da je % udela radnog kontingenta u ukupnom značajno niži u odnosu na Južnobački okrug i AP Vojvodinu.

Prema podacima iz statistike za opštine (podatak Opštine u Srbiji 2008.) prosečna starost stanovništva u opštini Bač je 40,72 godine. To je više u odnosu na prosek zabeležen za Južnobački okrug (39,65) i AP Vojvodinu (40,39). Ocena stanja u oblasti demografskog razvoja teritorije AP Vojvodine, ukazuje na vrlo nepovoljnu demografsku situaciju - prisutan fenomen nedovoljnog rađanja, negativan prirodni priraštaj, otvorena depopulacija, porast udela starih lica u strukturi stanovništva i sve rašireniji samački život. U tom smislu, IV APV pokrenulo je 2005. godine program pod nazivom "Program demografskog razvoja AP Vojvodine" u okviru kojeg su utvrđene mere kojima se može uticati na poboljšanje i prevazilaženje problema vezanim za postojeću demografsku sliku teritorije AP Vojvodine.

3.9. Obrazovna struktura

Prema publikacijama Republičkog zavoda za statistiku iz Beograda, podaci o obrazovanju dati su za nivo Republike Srbije (bez KiM), centralnog dela Srbije, AP Vojvodinu i po opštinama.

Ukupan broj osnovnih i srednjih škola u opštini Bač se nije menjao prema statističkim podacima preuzetim iz „Opštine u Srbiji 2001-2008.“, a viših škola i fakulteta nema. Prema statističkim podacima za dati period posmatranja može se zaključiti da postoji trend smanjenja broja odeljenja kako u osnovnim tako i u srednjim školama u Opštini, a isti trend se odnosi i na smanjenje broja učenika u institucijama osnovnog i srednjeg obrazovanja. Stanovništvo koje želi da stiče više ili visoko obrazovanje odlučuje se na odlazak u veće gradske centre, a u ovom slučaju najbliži centar, grad Novi Sad, pruža usluge višeg ili visokog obrazovanja.

Struktura stanovništva starosti od 15 godina i više prema školskoj spremi, a prema popisu iz 2002. godine, prikazana je u tabeli broj 12. Najveći broj lica (u odnosu na broj stanovnika starosti 15 i više godina) je sa osnovnim (28,4%) i srednjim obrazovanjem (33,4%), dok je 2,6% lica sa višom stručnom spremom, a 2,0% su lica sa visokom stručnom spremom. U skladu sa popisom iz 2002. godine u strukturi stanovništva starosti 15 i više godina, broj lica bez školske spreme je 991 odnosno 7,3%, i od ukupnog broja lica bez školske spreme 73,56 % je žensko stanovništvo.

Posmatrajući grupu podataka o broju lica bez školske spreme, i upoređujući ih sa podacima na nivou Južnobačkog okruga, može se utvrditi da je broj lica bez stručne spreme u opštini Bač gotovo duplo veći u odnosu na Okrug (3,9%) i u odnosu na nivo AP Vojvodine (4,4%). U odnosu na učešće žena bez stručne spreme u ukupnom broju, stanje na nivou Južnobačkog okruga i AP Vojvodine je nešto iznad 74%, respektivno.

Takodje, u odnosu na pomenutu strukturu stanovništva, prema statističkim podacima broj lica sa stručnom spremom 1-3 razreda osnovne škole je 426 odnosno 3,14% stanovništva, a od 4-7 razreda osnovne škole je 22,23% odnosno od toga je 58% žensko stanovništvo. Prema posmatranim kategorijama stanje na nivou Južnobačkog okruga je značajno bolje, tako da u kategoriji 1-3 razreda osnovne škole Okrug beleži

učešće 1,47 % lica, a nešto više tj. 2,03% je podatak zabeležen na nivou AP Vojvodine. Lica sa školskom spremom 4-7 razreda osnovne škole obuhvataju 10,84% (od toga je 64,2% je ženska populacija) stanovništva na nivou Južnobačkog okruga odnosno 14,36% na nivou AP Vojvodine (od toga 62,77% je ženska populacija).

Tabela br. 12 – Struktura stanovništva starosti 15 i više godina, podela prema polu i školskoj spremi

Godina	Pol	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda	4-7 razreda	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više obrazovanje	Visoko obrazovanje	Nepoznato
Popis 2002	S	13547	991	426	3012	3850	4527	355	276	110
	Ž	6981	729	278	1753	2014	1882	169	112	44

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis stanovništva 2002., Opštine u Srbiji 2008.

¹⁴U skladu sa postojećom situacijom kako na nivou Opštine, ali i na nivou Pokrajine i Republike, opšta obrazovna struktura je vrlo nepovoljna. Gotovo 50% stanovništva R Srbije se nalazi na elementarnom obrazovnom nivou ili ispod njega, što znači da gotovo 2 mil. ljudi starosti 15 i više godina ne poseduje adekvatne radne i životne veštine i kompetencije, a velik deo njih ima značajne teškoće da nađe ili zadrži posao. Jedan od najvažnijih instrumenata za rešavanje ključnih problema obrazovanja je donošenje Strategije obrazovanja odraslih (kao i sprovođenje Strategije razvoja srednjeg obrazovanja), koja definiše osnovne aspekte i mere unapređenja obrazovne strukture stanovništva u cilju razvoja i unapređenja ljudskih resursa i opšteg socio-ekonomskog stanja društva. Implementacijom osnovnih postulata i ciljeva definisanih u ovom razvojnom dokumentu, omogućiće se lakše prevazilaženje problema nastalih kao posledica reformi u privredi, a koja zahteva obučenu i fleksibilnu radnu snagu sposobnu da se suoči sa tehnološkim novinama, novim načinima proizvodnje, organizacije rada i novim proizvodima.

Republika Srbija sa učešćem učenika i studenata u ukupnom stanovništvu od 15,5% (2007.) u poređenju sa EU, pojedinim njenim članicama, kao i zemljama u okruženju, ima najniže učešće. Obrazovni sistem R. Srbije zato mora da bude u skladu sa razvojnom strategijom i da brzo odgovori na kretanja na tržištu rada. Prestrukturiranjem privrede, ka uslužnim delatnostima uz razvoj ostalih sektora posebno industrije i poljoprivrede mora da bude usklađena i politika obrazovanja, i da se u tom smeru razvija i obrazovni sistem.¹⁵

3.10. Demografska kretanja

Prema svim izvršenim popisima posle drugog svetskog rata (opština Bač je prema metodologiji ranijih popisa stanovništva 1948. godine imala 19.215 stanovnika, 1953. godine 21.050, 1961. godine 22.262, 1971. godine 19.348, 1981. godine 18.243, 1991. godine 17.249, 2002. godine 17.144 tj. prema metodologiji popisa 2002. godine broj stanovnika 1991. godine je bio 16.559 odnosno 2002. godine 16.268

¹⁴ Izvor: Strategija razvoja obrazovanja odraslih u R. Srbiji, Vlada R. Srbije, 2006. godine

¹⁵ Izvor: Republički zavod za razvoj, Izveštaj o razvoju Srbije 2008., april 2009. godina

stanovnika) u Opštini se broj stanovnika relativno menjao, odnosno uglavnom je opadao.

Po popisu iz 2002. godine u Opštini je bilo 2.071 stanovnika manje u odnosu na popis iz 1948. godine. Najveći broj stanovnika Opština beleži popisom iz 1953. i 1961. godine, gde u skladu sa kasnijim popisima opština beleži konstantan pad broja stanovnika.

Prema poslednja dva popisa najviše stanovnika beleže naselja Bač, Vajska i Selenča.

Tabela br.13 – Struktura stanovništva prema migracionim obeležjima

Naziv i tip naselja	Ukupno	Od rođenja stanuje u istom mestu	Doseljeno u naselja					
			sa područja					
			Iste opštine	Druge opštine iste republike/ pokrajine	Druge republike/ pokrajine	Bivših republika SFRJ	Ostalih zemalja	Nepoznato
Opština Bač	16268	9844	983	1240	289	3850	27	35
Gradska naselja	6087	3108	423	520	122	1887	16	11
Ostala naselja	10181	6736	560	720	167	1963	11	24
Bač	6087	3108	423	520	122	1887	16	11
Bačko Novo Selo	1228	586	75	85	28	436	2	16
Bođani	1113	556	106	75	23	436	2	16
Vajska	3169	1872	212	304	77	699	1	4
Plavna	1392	710	122	96	28	431	55	0
Selenča	3279	3012	45	160	11	48	3	0

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis stanovništva, domaćinstva i stanova 2002., Stanovništvo prema migracionim obeležjima

U odnosu na dva popisna perioda, najveći priliv stanovnika u opštinu je priliv iz bivših republika SFRJ, što je činilo i više od 10% ukupnog broja stanovnika opštine Bač. Najveći broj stanovnika je došao iz R. Hrvatske, R. BiH, a neznatan broj iz R. Slovenije i Makedonije. Prema popisu opštine Bač iz 2002. evidentirano je 1.155 izbeglih lica, sa tendencijom stalnog smanjenja, gde popisom iz 2005. godine se beleži 420 lica. Demografsko kretanje stanovnika Opštine može se oceniti uglavnom kao zabrinjavajući, jer prema podacima ukupan broj stanovnika opštine Bač ako nije opadao onda je uglavnom stagnirao. Što se tiče kretanja stanovnika u naseljima, gradsko naselje Bač je u popisnim periodima 1981 i 1991 beležilo porast stanovnika, kao i poređenjem podataka iz popisa 1991 i 2002. No, i taj porast stanovnika je relativno nizak. Posmatrajući odnos broja stanovnika u gradskom naselju i preostalih pet naselja, u gradu živi gotovo 35% stanovnika dok u ruralnim naseljima ostalih 65% stanovnika. Svih pet naselja pripadaju po veličini većim naseljima (100-1.500 stanovnika imaju tri naselja, 3.000-5.000 imaju dva i iznad 5.000 stanovnika jedno naselje), te ovu strukturu naselja možemo oceniti povoljnom, sa ekonomskog aspekta opremanja adekvatnom infrastrukturom.

Podaci o vitalnim događajima, koje statistika prati i objavljuje, ukazuju na krajnje nepovoljno stanje odnosno stanje koje je za Republiku Srbiju, kao i za gotovo sve opštine, dramatično. Prema podacima na nivou Republike Srbije, prirodni priraštaj se smanjuje, sa tendencijom stalnog pogoršanja jer je više umrlih nego živorođenih lica.

Tabela br. 14 – Vitalni događaji*

Godina	Broj živorođenih na 1000 stanovnika	Broj umrlih na 1000 stanovnika	Prirodni priraštaj na 1000 stanovnika	Umrli odojčad na 1000 živorođenih	Broj lečenih pre smrti	Brakovi	
						Zaključeni	Razvedeni
2000	8,5	16,9	-8,4	14	279	93	2
2001	9,6	14,7	-5,1	-	233	95	11
2002	9,3	17,7	-8,4	13,2	278	65	26
2003	10,7	15,4	-4,6	17,1	239	80	12
2004	10,2	17,1	-6,8	18,4	265	78	20
2005	8,7	17,6	-8,9	7,4	259	81	15
2006	8,5	15,6	-7,1	7,6	209	85	12
2007	7,0	16,6	-9,6	9,3	237	73	20

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

*Napomena: Podaci prikazani u tabeli odnose se na opštinu Bač

Sa fenomenom nedovoljnog rađanja AP Vojvodina se suočila još sredinom prošlo veka. Rađanje kao pozitivna prirodna komponenta neposredno utiče na revitalizaciju obima stanovništva i njegove starosne strukture. Kao takvo, nedovoljno rađanje je osnovni pokretač brzog pada prirodnog priraštaja, otvorene depopulacije i naglašenog starenja stanovništva. Ovakav trend takođe je evidentan za sve opštine u Vojvodini, a opština Bač u posmatranom periodu beleži upravo negativan prirodan priraštaj, gde statistika za 2007. godinu beleži stopu prirodnog priraštaja od čak -9,6 promila, a ovakav trend, prema sadašnjem civilizacijskom nivou ne može da izbegne nijedno razvijeno društvo. Stopa umrle odojčadi ili infatilnog mortaliteta je bila najviša u periodu 2000-2004. godine, dok u kasnijem periodu ona beleži značajan pad.

U novom sistemu vrednosti roditeljstvo je zadržalo visoko mesto, s tim što su se ovom cilju pridružili novi sadržaji koji su takođe visoko vrednovani („ideologija individualne autonomije“). Na jednoj strani ti sadržaji su vezani za emancipaciju i individualizam, izmenjen položaj žene i dece u porodici, insistiranje na kvalitetu i sopstvenog života i kvalitetu života deteta, liberalan zakon o abortusu, a na drugoj materijalistička svest sa potrošačkim mentalitetom i lični život, razućeniji nego ikad pre. Sve ovo utiče da već niske reproduktivne norme, koje prouzrokuje moderan razvoj, postaju još niže i nedovoljne za prosto obnavljanje stanovništva. U tom smislu može se slobodno reći da postojanje „sopstvenih mikro sfera“, u kojoj je sloboda pojedinca daleko iznad odgovornosti i solidarnosti, u kojoj nisu prisutne društvene demografske potrebe, niti ih društvo i promoviše, čine značajan uticaja na očuvanje i unapređenje populacionih politika u oblasti fertiliteta.

***Aktiviranje lokalne smouprave.** U populacionoj politici, potrebe za aktiviranjem lokane samouprave proizlazi iz činjenice da nijedna državna populaciona politika, ma koliko bila razvijena i razućena, ne može odgovoriti na sve potrebe i očekivanja stanovništva, niti može izraziti specifičnosti življenja u svakoj sredini. Za populacionu politiku koja pretenduje da bude uspešna, važno je da bude dopunjena merama organa lokalne samouprave i finansirana lokalnim izvorima javnih prihoda. U skladu sa važećim zakonom o lokalnoj samoupravi, koji je saglasan i sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, određena je široka skala kompetencija i ovlašćenja lokalne samouprave čijim se vršenjem mogu efikasno i kvalitetno zadovoljavati potrebe ljudi (praćenje stanja i kretanja u razvitku stanovništva u lokalnoj zajednici -*

natalitet, mortalitet, prirodni priraštaj, emigracije i imigracije, morbiditet i fertilitet, nupcijalitet, divorcijalitet, društveno-ekonomski položaj porodica i dr.).

Danas u Vojvodini postoje mere kojima se mogu relativno ukloniti ili ublažiti problemi vezani za negativna demografska kretanja, a pristup rešavanju istih je uglavnom indirektan (politike podrške porodici, niz socijalnih politika - socijalna sigurnost, stanovanje, zapošljavanje). Politike podrške porodici imaju dva cilja i to: smanjenje troškova roditeljstva i ublažavanje nejednakosti u životnom standardu između porodica sa i bez dece. Mere se operacionalizuju uglavnom u novcu ili uslugama, pa je moguće neke i izdvojiti: finansijska davanja kojima se teži pokriti deo ekonomskog tereta podizanja dece, regulisanje radnog statusa roditelja i odsustvovanja tokom trudnoće, porođaja, podizanja male dece i negovanja bolesnog deteta, programe čuvanja dece zaposlenih roditelja, planiranje dece i dr. U tom smislu, u R. Srbiji su usvojena dva zakona relevantna za populacionu politiku i to: Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom i Zakon o radu. Oni obuhvataju niz mera poput roditeljskog dodatka, regresiranje troškova boravka trećeg i narednog deteta u porodici u predškolskoj ustanovi, naknada zarade za vreme porodijskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta, povlastice za majke koje rode treće dete – uračunava se u poseban staž vreme u trajanju od dve godine i dr. Svi doneti zakoni i mere sprovode se na području Republike i Pokrajine, te se pored postojećih zakona isti i nadograđuju, a u planu je donošenje nekolicine drugih sistemskih zakona kojima će se uticati na unapređenje, razvijanje i stvaranje pozitivne demografske slike na teritoriji AP Vojvodine i R Srbije.¹⁶

4. Infrastruktura

4.1. Saobraćaj

Kao jedan od osnovnih parametara konkurentnosti neke privrede možemo posmatrati i razvijenost saobraćajnog sistema. Opštine koje teže ekonomskom, socijalnom i društvenom napretku prepoznaju u njemu ključ efikasnog prilagođavanja fenomenu globalizacije, te se i fokusiraju na njegovo pažljivo osmišljavanje, prvenstveno sa stanovišta funkcionalnih karakteristika i zadovoljavajućeg kapaciteta. Ovaj sistem bi trebao predstavljati veoma bitan strateški element, kako za opštinu Bač, tako i za njegovo šire okruženje (Južnobački okrug).

Prirodne predispozicije Opštine, kako prostorne, tako i fizičko-geografske, kao i postojeća konfiguracija terena, ukazuju da opština Bač poseduje relativno povoljan saobraćajno-komunikativni i strateški položaj (pogranična opština; blizina i potencijalno lak pristup Panevropskim koridorima X i Vc, a preko njih i transportnoj infrastrukturi susednih zemalja - Hrvatske i Mađarske, odnosno ostalih zemalja Evrope; oslanjanja na Panevropski koridor VII - reku Dunav) i daleko veći saobraćajni potencijal u odnosu na dosada korišćen. S obzirom na lokaciju posmatranog mikro regiona (okruga) i Opštine u njegovom sastavu unutar Republike, to se posebno ističe blizina, za Srbiju dva veoma važna koridora:

a) koridor X, autoputa Salzburg-Solun, uključujući i pripadajuće deonice Budimpešta-Beograd i Niš-Sofija-Istambul;

¹⁶ Izvor: Sajt -Pokrajinski sekretarijat za demografiju, porodicu i društvenu brigu o deci, „Program demografskog razvoja AP Vojvodine“

b) koridor VII, reke Dunav sa pristupom Crnom i Severnom moru, preko kanala Rajna-Majna-Dunav.

Brzu i laku integraciju u regionalne i svetske robno-novčane tokove, svako pa i ovo područje može ostvariti samo uz dobru infrastrukturnu opremljenost, gde u prvom planu treba da egzistira saobraćajna infrastruktura. Ovime bi se direktno uticalo na sveobuhvatno i kvalitetno korišćenje svih raspoloživih resursa, a prenosno i na aktivniji odnos ka razvojnim procesima unutar Opštine.

4.1.1. Putna mreža

Putnu mrežu na području Opštine čine državni i opštinski putevi. Povezanost Opštine Bač sa bližim i daljim okruženjem, kao i mrežom drumskih saobraćajnica u kojoj je od prioriternog značaja mreža transevropskih magistrala na kojima se odvija najveći deo međunarodnog transporta, ostvaruje se prvenstveno magistralnim, a delimično i regionalnim putnim pravcem.

Tabela br. 15 – Uporedna struktura putne mreže teritorijalnih jedinica

Teritorija	Ukupno	Savremeni kolovozi	Magistralni		Regionalni		Lokalni	
			Svega	Savremeni kolovozi	Svega	Savremeni kolovozi	Svega	Savremeni kolovozi
Republika Srbija	38.436	24.531	4.759	4.752	10.448	9.039	23.229	10.740
AP Vojvodina	5.892	5.224	1.530	1.527	1.799	1.770	2.563	1.927
Južnobački Okrug	1.214	1.151	317	317	521	513	376	321
Opština Bač	104	90	7	7	23	23	74	60

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2008. Podaci su za 2007. godinu

Napomena - U ukupnu dužinu puteva, kao i kod magistralnih puteva, nije uračunata dužina autoputeva.

Prema zvaničnoj statistici, ukupna dužina putne mreže na teritoriji Opštine je 104 km (od čega je 86,5% presvučeno asfaltom). Od toga, svega 7 km (oko 7%) otpada na državne puteve I reda (iako se velikom dužinom graniči sa Republikom Hrvatskom, prirodnom granicom - reka Dunav, ne postoji ni jedan drumski koridor koji bi preko Dunava povezo opštinu sa Hrvatskom i Zapadnom Evropom). Ukupna dužina regionalnih puteva na teritoriji Opštine iznosi 23 km, odnosno oko 22% ukupne putne mreže opštine. Pomenute kategorije puteva su kompletno prekrivene savremenim kolovoznim zastorom. Ukupna dužina kategorisanih opštinskih puteva iznosi 74 km, odnosno oko 71% ukupne dužine putne mreže Opštine, od čega je sa savremenim kolovoznim zastorom zadovoljavajućih 81% opštinskih puteva. Nekategorisane puteve na teritoriji opštine Bač predstavljaju uglavnom zemljani atarski putevi. Sistem lokalnih puteva (kategorisanih i nekategorisanih) je u funkciji međusobnog povezivanja svih naselja, ili naselja sa određenim lokalitetima i privrednim subjektima unutar teritorije Opštine. Od posebnog značaja za Opštinu može biti konačan završetak radova na kraku c koridora V (Budimpešta - Ploče), s obzirom da jednim svojim delom prolazi kroz Osijek, grad u neposrednom okruženju opštine.

Magistralni putevi, predstavljaju osnovne nosioce saobraćaja unutar Republike. Uloga im je u povezivanju više društveno - političkih i privrednih područja i centara, odnosno opsluživanje čitave njene teritorije. Najčešće se priključuju ili poklapaju sa međunarodnim putevima. Iako šematski već formirani, njihova kapilarna mreža se mora dugoročno gledano konstantno funkcionalno unapređivati, dok se oni sami kratkoročno moraju održavati u stanju tehničke ispravnosti propisane odgovarajućim standardima. Preko teritorije opštine prolazi magistralni put M-18 (Sombor-Odžaci-Bač-Bačka

Palanka), koji je glavna spona ovog dela Republike sa sledećim primarnim drumskim trajektorijama unutar države i šire:

a) M-3, putnim pravcem koji predstavlja dobru sponu između koridora Vc (Budimpešta-Osijek-Ploče), odnosno graničnog prelaza sa Hrvatskom (Bogojevo) i graničnog prelaza sa Rumunijom (Nakovo), odnosno delom koridora IV koji prolazi kroz Republiku Rumuniju;

b) M-7, magistralnim pravcem koji se proteže teritorijom Republike Srbije počevši od graničnog prelaza sa Hrvatskom (Neštin) preko teritorija opština Bačka Palanka, Novi Sad, Zrenjanin, Žitište, Nova Crnja, do graničnog prelaza sa Rumunijom kod Srpske Crnje, i dalje ka Temišvaru. Krak posmatranog putnog pravca, M-7.1, se od Zrenjanina nastavlja ka Sečnju, Plandištu, Vršcu, Uljmi, Beloj Crkvi sve do graničnog prelaza sa Rumunijom (Kaludžerovo), i dalje ka Oraviti. Ovaj magistralni pravac predstavlja najkraću vezu između kraka koridora X (E-75) i koridora IV;

c) M-17.1 (E-662), putnim pravcem I reda koji se proteže od graničnog prelaza sa Hrvatskom preko Bezdana i Sombora do Subotice, odnosno graničnog prelaza sa Mađarskom (Kelebija).

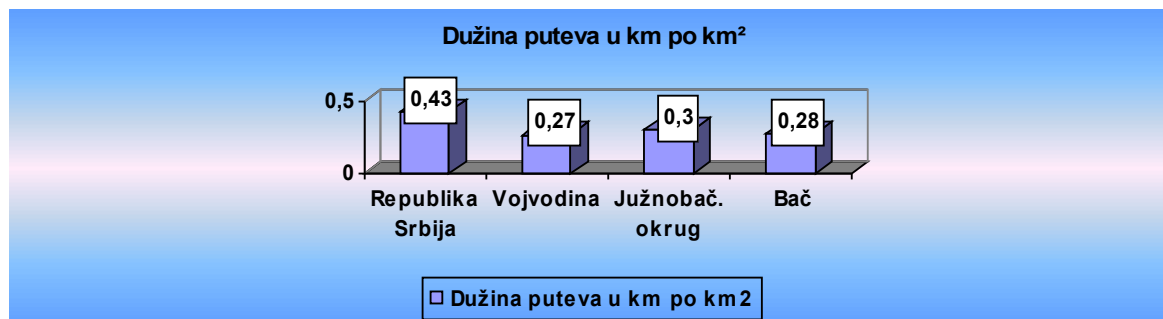
Regionalne puteve možemo posmatrati kao osnovne sponne područja i centara u okviru pojedinih privrednih i geopolitičkih zajednica. Istovremeno oni predstavljaju vezu između magistralnih putnih pravaca (Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima). Teritorijom Opštine prolazi regionalni putni pravac R-102, državni put II reda koji se pruža od Dunava (Bačko Novo Selo) preko Bača, Selenče, Ratkova i Bačkog Petrovca do Novog Sada.

Tabela br. 16 - Dužina puteva u km po km²

Teritorija	Ukupna dužina puteva u km	Površina posmatrane teritorije u km ²	Gustina putne mreže u km/km ²
Republika Srbija	38.436	88.361	0,43
AP Vojvodina	5.892	21.506	0,27
Južnobački okrug	1.214	4.015	0,30
Opština Bač	104	365	0,28

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbijem, Statistički godišnjak Opštine u Srbiji 2008.

Dijagram br. 3 – Dužina puteva u km po km²

Prema pokazatelju gustine putne mreže, Opština daleko zaostaje za republičkim prosekom, dok je u ravni sa prosekom koji važi za teritoriju AP Vojvodine i Južnobački okrug (tabela broj 16).

Uvek se može naći racionalan odgovor za postojanje objektivnih potreba za iznalaženjem najpovoljnijih rešenja oko proširenja postojeće putne mreže unutar posmatrane teritorije i poboljšanja njenog funkcionalnog prostornog rasporeda. Drugim rečima, prioritet bi trebao biti u što boljem povezivanju pripadajućih naselja sa opštinskim centrom, a u svetlu efikasnijeg obavljanja funkcije saobraćaja i međusobnog povezivanja svih privrednih delatnosti i naseljenih delova u jednu funkcionalnu celinu. Otežavajuću okolnost za ispunjenje ovih zahteva mogu predstavljati: - nepovoljne terenske karakteristike pojedinih delova opštinske teritorije; - nedostatak materijalnih i finansijskih sredstava lokalne samouprave, koja je odgovorna za stanje lokalnih puteva i prateće infrastrukture; - veoma mala zainteresovanost Republike za krupnija ulaganja u rekonstrukciju i modernizaciju postojećih i izgradnju novih magistralnih i regionalnih putnih pravaca (prema Zakonu o javnim putevima, o izgradnji i održavanju državnih puteva stara se Javno Preduzeće "Putevi Srbije", a o opštinskim putevima i ulicama u naseljenim mestima organi lokalne samouprave).

Primećuje se negativan uticaj, u pojedinim delovima Opštine, zapuštene putne infrastrukture, na potpunije korišćenje privrednih potencijala. On je najizrazitiji u sferi poljoprivredne delatnosti i turizma. S obzirom da su lokalni putevi često bez potrebnih tehničkih uslova za nesmetano kretanje motornih vozila i poljoprivredne mehanizacije, poljoprivredni proizvodi koji se prevoze na ovom području često gube na kvalitetu usled loših transportnih uslova.

Tabela br. 17 - Registrovana motorna i priključna vozila – teritorijalna analiza

Teritorija	Motocikli	Putnički automobili	Specijalna putnička vozila	Autobusi	Teretna vozila	Specijalna teretna vozila	Radna vozila	Traktori	Priključna vozila
Republika Srbija	24.897	1.476.642	14.574	8.887	129.877	25.802	1.582	7.263	26.389
AP Vojvodina	7.672	353.469	195	1.884	33.481	3.299	252	1.224	7.599
Južnobački okrug	2.512	120.957	76	751	13.773	1.518	103	537	3.273
Opština Bač	62	2.119	1	12	331	44	-	14	74

Izvor - Republički zavod za statistiku Srbije, Statistički godišnjak Opštine u Srbiji 2008.

Na području opštine Bač, na osnovu podataka poreske uprave Bač, delatnost u vezi sa popravkom motornih vozila, ugradnjom i prodajom rezervnih delova obavlja 14 privrednih subjekata - registrovanih autoservisnih radionica. Broj radionica je u srazmeri sa brojem zvanično registrovanih motornih i priključnih vozila (tabela broj 17), i drumsko-tranzitnim potencijalima Opštine.

Na teritoriji Opštine nalaze se 4 komercijalne benzinske stanice namenjene svim zainteresovanim potrošačima sa dovoljnim brojem točionih mesta, lokacijski dobro raspoređenih na posmatranom području naspram trenutnog broja registrovanih motornih vozila, mogućoj tranzitnoj frekventnosti postojeće putne mreže i turističkim potencijalima opštine. Naime, kompanija LUK OIL ima jednu benzinsku stanicu u Baču maksimalnog kapaciteta 16 točionih mesta (pištolja), NAFTAGAS poseduje objekat u naselju Vajska sa ukupno 4 točiona mesta, OZZ NIZINE u Plavni ima objekat sa 3 točiona mesta, dok ZK PRODUKT doo u naselju Plavna u svom posedu ima benzinsku stanicu sa ukupno raspoloživih 8 točionih mesta.

Pored navedenog na teritoriji Opštine postoje benzinske pumpe sa pripadajućim točionim mestima namenjene potrebama lokalnih privrednih subjekata. Na Ekonomiji III u Baču se za potrebe AD Agrobačka nalazi pumpa sa 1 točionim mestom, OZZ Selenča u naselju Selenča poseduje stanicu uslužnog kapaciteta 4 točiona mesta. Dalje, preduzeće Živa za potrebe AD Labudnjača u naselju Vajska poseduje stanicu

sa 2 točiona mesta, OZZ Vajska Bođani u svom posedu ima stanice sa po 1 točionim mestom u naseljima Vajska i Bođani. Takođe, na teritoriji opštine se nalaze i stanice namenjene lokalnim privrednim akterima koje trenutno nisu u funkciji - farma u Plavni, Ekonomija I, Građevina u Bačkom Novom Selu, kao i 1 točiono mesto na Ekonomiji III.

Postojeće stanje u sferi distribucije nafte, naftinih derivata i auto gasa kvalitativno zadovoljava potrebe postojećih i potencijalnih potrošača.

4.1.2. Mreža plovnih puteva

Plovni put reke Dunav definisan je kao Panevropski koridor VII, prirodna saobraćajnica koja međusobno povezuje 10 evropskih zemalja, a koji je integralni deo transevropske plovne magistrale Rajna, Majna, Dunav sa ukupnom dužinom od 3.505 km. Na Dunavu su pozicionirane 44 međunarodne luke, dok je na deonici od 508 km koja prolazi kroz Republiku Srbiju izgrađeno 9 lučkih pristaništa. Prosečni period plovnosti Dunava u Srbiji je oko 302 dana. Iako je koridor VII definisan kao plovni put Dunava, sve je više prisutnije mišljenje da on obuhvata i međunarodnu reku Savu i Tisu.

Vodeni saobraćaj u opštini Bač prisutan je preko reke Dunav, koja je i pored odličnih prostornih i hidroloških uslova, za sada samo nedovoljno iskorišćeni potencijal. Aktivniji razvoj privrede i nautičkog turizma na obali Dunava je nezamisliv bez izgradnje pristanišnog kompleksa za prihvatanje turističkih i privatnih plovila, sa svom pratećom infrastrukturuom i objektima (savršen lokalitet ovoj nameni je Bačko Novo Selo). Takođe, izgradnjom trajektnog terminala Bučkovac (Plavna) - Vukovar, graničnog prelaza Vajska prema Republici Hrvatskoj rečno-skelskog tipa za vodeni i drumski saobraćaj, doprinelo bi se daljoj afirmaciji opštine Bač. Izgradnja ovog terminala podrazumevala bi i izgradnju pristana za putničke brodove i kapaciteta namenjenih nautičkom turizmu.

Na teritoriji Vojvodine, između reka Dunav i Tisa, i manje Begej i Tamiš, prostire se na oko 12.700 km² kanalski sistem Dunav-Tisa-Dunav. Ukupna dužina kanala je oko 929 km (664 km je plovno), uključujući nove i stare kanale i pritoke koje su bile cele, ili delom obnovljene i integrisane u sistem kanala. I pored svih pruženih potencijala, rečni transport nije dovoljno eksploatisan unutar sistema D-T-D, iako bi on trebao biti važna transportna ruta za plovila manje nosivosti (do 1.000 t), s obzirom da se unutar njegove mreže nalazi i 14 manjih lučkih kompleksa u pojedinim opštinama Vojvodine (luke za utovar-istovar tereta). Preko teritorije opštine Bač dijametralno se pruža plovni kanal iz ovog sistema, Karavukovo-Bački Petrovac. Kanal je u funkciji i ima sve plovne karakteristike za nesmetano kretanje kanalskih plovila, međutim, sa slabljenjem opštinske privrede došlo je i do znatnog opadanja transporta kanalom. Ovaj plovni put, oslanjajući se na koridor VII, može dati Baču mogućnost integralnog povezivanja rečnog saobraćaja sa ostalim vidovima saobraćaja pri prevozu roba.

4.2. Železnički saobraćaj

Od ukupne dužine pruga na teritoriji AP Vojvodine, zadovoljavajuće uslove za odvijanje putničkog i teretnog saobraćaja ima 712,3 km pruga, nosivosti od 20 i 22,5 t/osovini. Samo je oko 30% svih pruga elektrificirano, dok su pojedine pruge van funkcije (obustavljen je saobraćaj, ili su demontirane). Preko teritorije AP Vojvodine prolaze 3 značajne magistralne evropske pruge: a) Budimpešta-Subotica-Novi Sad-Beograd-Niš, sa krakom Niš-Skopje-Solun-Atina (E-85); b) Pariz-Milano-Trst-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Niš-Sofija-Istanbul (E-70); i c) Beograd-Vršac-Temišvar (E-66).

Tabela br. 18 – Elementi železničkog saobraćaja

Teritorija	Ukupna dužina pruga u km	Broj stanovnika*	Broj železničkih stanica	Površina posmatrane teritorije u km ²	Stanovnika/stanici	Površina teritorije/stanici
AP Vojvodina	1.317	1.991.507	172	21.506	11.578,5	125
Opština Bač	4	15.283	1	365	15.283	365

Izvor - Statistički godišnjak, Opštine u Srbiji 2008.; Revitalizacija pruga i železničkog putničkog i robnog saobraćaja u Zapadnobačkom okrugu; Interni podaci iz opštine Bač

* Procenjen broj stanovnika na dan 30.06.2007

Za teritoriju Opštine od posebne važnosti je pruga Odžaci-Karavukovo-Bač. To je jednokolosečna neelektificirana pruga, koja prelazi preko posmatrane teritorije u dužini od 4 km. Saobraćaj na njoj se obavlja dizel vučom, a najveća dopuštena brzina je 20 km/h. Na pruži ne saobraćaju putnički vozovi, a pruga spada u pruge drugog reda industrijskog karaktera. Godišnji prevoz robe je ranga od oko 10.000 t tereta. Ima jedno službeno mesto (postaja sa ranžirnom stanicom). Pružni pravac iz pravca Bačke Palanke je delom uklonjen (demitiran), te trenutno nije moguća njegova eksploatacija. Karakteristično je da je konkurentnost železnice na ovom prostoru poljuljana naglom ekspanzijom drumskog saobraćaja i malim količinama preveženih roba.

Budućnost železničkog saobraćaja na prostoru Opštine je prepoznata u revitalizaciji postojećih pružnih koridora (planirana je rekonstrukcija i modernizacija pruge radi poboljšanja njenih tehničko-eksploatacionih karakteristika) uz obezbeđenje dovoljnog broja vozničkih sredstava i podizanje kvaliteta usluge pri prevozu putnika i roba. Ovime bi se postigla puna reafirmacija ovog vida prevoza na ovom prostoru, gde bi se on ponovo uključio u sistem regionalnih pruga prema evropskim standardima.

4.3. Vazdušni saobraćaj

S obzirom da se vazdušni saobraćaj definiše kao ekonomski najskuplji način transporta roba i prevoza ljudi, na teritoriji opštine Bač za sada nisu prepoznate potrebe za organizovanjem ovog vida saobraćaja. Usmeravanje putnika i roba se vrši uglavnom ka beogradskom, a u manjoj meri ka novosadskom aerodromu (Čenej), odnosno ostalim sportskim aerodromima u Vojvodini, subotičkom (Bikovo), Kikindi, Ečkoj, Sremskoj Mitrovici, Pančevu, Beloj Crkvi i Vršcu.

4.4. Energija

4.4.1. Grejanje

Na teritoriji Opštine ne postoji sistem daljinskog centralnog grejanja. Domaćinstva i preduzeća rešavaju pitanje grejanja putem korišćenja električne energije, gasa ili čvrstog ogreva. Pojedine javne ustanove, poslovni i individualni stambeni objekti poseduju kotlarnice za individualno etažno grejanje.

4.4.2. Električna energija

Među transformisanim vidovima energije najzastupljenija je električna energija. Njen distributer za područje Vojvodine je JP „Elektrovojvodina“ iz Novog Sada, koje preuzima električnu energiju iz jedinstvenog republičkog elektroenergetskog sistema,

kojim upravlja JP „Elektroprivreda Srbije“ sa sedištem u Beogradu. Konačna distribucija električne energije do krajnjih potrošača se obavlja na dva načina, posredstvom 10 elektrodistributivnih preduzeća koja se nalaze u sastavu JP „Elektrovojvodina“, ili direktnim snabdevanjem najvećih industrijskih korisnika od strane JP „Elektrovojvodina“. Za distribuciju električne energije na teritoriji opštine Bač sve ingerencije ima preduzeće „Elektrodistribucija Sombor“.

Snabdevanje električnom energijom u Vojvodini je iz jedinstvene javne mreže JP „Elektroprivrede Srbije“, posredstvom 220 kV i 110 kV mreže, preko 58 transformatorskih stanica, uz ukupnu dužinu vodova od 24.015 km, ukupnu instalisanu snagu 8.526 MW i 9.612 postavljenih trafostanica.

Snabdevanje električnom energijom potrošača na prostoru opštine Bač izvedeno je putem prenosne srednjenaponske (20 kV) elektroenergetske mreže u dužini od oko 132,6 km i niskonaponske (0,4 kV) elektroenergetske mreže u ukupnoj dužini od oko 107,8 km sa pripadajućim trafostanicama (20/0,4 kV). Izgrađeno je ukupno 95 trafostanica na posmatranoj teritoriji, ukupne snage 26,98 MW.

Naselje Bač se napaja preko 20kV izvoda "Veza Bač 2" i "Veza Bač 1", a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Vajska". Naselje Vajska se napaja preko 20kV izvoda "Vajska", a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Deronje", "Veza Bač 1" i "Karavukovo". Naselje Bođani se napaja preko 20kV izvoda „Vajska“, a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Deronje", "Veza Bač 1" i "Karavukovo". Naseljeno mesto Plavna se napaja preko 20kV izvoda "Veza Bač 1", a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Vajska". Naselje Selenča se napaja preko 20kV izvoda "Veza Bač 2", a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Veza Bač 1". Naselje Bačko Novo Selo se napaja preko 20kV izvoda "Veza Bač 1", a postoji veza za napajanje preko 20kV izvoda "Vajska".

Postojeći elektroenergetski kapaciteti su pod konstantnim pritiskom rastuće potrošnje. Primarna i sekundarna mreža dosta dobro pokrivaju prostor opštine (niskonaponska mreža je dostupna u svim naseljenim mestima). Problem predstavljaju nezadovoljavajući kapaciteti i tehničke karakteristike vodova i distributivnih trafostanica. U narednom periodu je potrebno povećati instalisanu snagu trafoa, odnosno izgraditi nove kapacitete (tome u prilog planirana je u skorijem vremenskom periodu izgradnja tri nove trafostanice 20/0,4kV: Ekonomija I - STS 250 kVA; Ekonomija III - STS 250 kVA; Bačka Tvrđava - MBS 630 kVA). S druge strane, kako je postojeća niskonaponska mreža uglavnom vazдушna, postoje realne potrebe njene rekonstrukcije, čime bi se povećala sigurnost i kvalitet napajanja svih potrošača električnom energijom. Takođe, studija perspektivnog razvoja prenosne mreže 400kV, 220kV i 110kV na području Republike za period do 2020. godine, predviđa na ovom prostoru izgradnja trafostanice 110/20kV "Bač" ukupne instalisane snage 2X31,5 MVA, kao i njoj pripadajućih dalekovoda 110kV Odžaci-Bač i 110kV Bač-Bačka Palanka.

4.4.3. *Prirodni gas*

Teritorijom AP Vojvodine se pruža ukupno 1.560 km gasovodne mreže. Snabdevač svih potencijalnih potrošača, konzumnog područja Vojvodine, prirodnim gasom je JP „NIS-gas“ iz Novog Sada. Distribucija gasa ka većim potrošačima (industriji, komunalnoj energetici i ostalima) je trasom gasovoda visokog pritiska uz direktno snabdevanje, dok se ostali potrošači snabdevaju posredstvom 32 nezavisna distributivna preduzeća.

Na teritoriji opštine Bač ne postoji izgrađena gasovodna infrastruktura (gasovodna mreža). U toku je izrada tehničko projektne dokumentacije za gasifikaciju opštine. Gasovodnu infrastrukturu će činiti razvodna mreža srednjeg pritiska (od GMRS do MRS u svim naseljenim mestima opštine), kao i ulična distributivna gasna mreža niskog pritiska locirana u samim naseljenim mestima (od MRS do privatnih kuća i komunalnih potrošača). Pri izradi radne dokumentacije pažnju treba fokusirati na preciznost definisanja smernica razvoja, prioritete razvoja, način povezivanja u republički gasovodni sistem i dinamiku samih faza izgradnje. Dovod prirodnog gasa bi se obezbedio iz pravca Bačke Palanke. Prva faza gasifikacije predviđa izgradnju gasovoda visokog pritiska Bačka Palanka-Obrovac i GMRS Obrovac. Potom sledi faza izgradnje razvodnog gasovoda GMRS Obrovac - GMRS Bač

4.5. Telekomunikacije

Imperativ razvoja nekog područja, danas pored podizanja kvaliteta životnog standarda njegovog stanovništva, treba biti oličen i u dobro prostorno-pojehtovanoj, kapacitetom dovoljnoj, modernoj i pouzdanoj telekomunikacionoj infrastrukturi. Takođe, uspostavljanje telekomunikacione mreže u retko naseljenim i od opštinskih centara udaljenim naseljima (naročito u udaljenim zaseocima) kao vid brze komunikacije sa spoljnim svetom, može uticati na zaustavljanje procesa iseljavanja lokalnog stanovništva i inicirati eventualni povratak stanovništva na dato područje.

4.5.1. Fiksna telefonija i poštanske ispostave

Nosilac radova na izgradnji i vlasnik svih nepokretnosti vezanih za sistem fiksne telefonije je Javno Preduzeće Telekom Srbija A.D. Telekomunikaciona infrastruktura fiksne telefonije (tabela broj 20) u posmatranoj opštini, koja obuhvata telekomunikacione objekte, telefonske centrale, spojne puteve i sekundarnu mrežu u naseljenim mestima većim delom po kvalitetu još uvek nije na zadovoljavajućem nivou (i pored digitalizacije telefonskih centrala i polaganja uglavnom optičkih međumesnih spojnih kablova, prisutan je tehnički loš, zastareo, dotrajaao i nepouzdan nadzemni deo mreže za prenos signala do krajnjih korisnika. Ovaj problem je izraženiji u perifernim delovima naselja, kao i ruralnim i slabo naseljenim mestima unutar opštine). Prema ukupnom broju lokalnog stanovništva kapacitet centrala, odnosno broj dostupnih telefonskih priključaka je zadovoljavajući.

Naime, na teritoriji opštine Bač se nalazi šest digitalnih centrala fiksne telefonije maksimalnog kapaciteta 6.600 telefonskih priključaka (tabela broj 20). Primarna mreža - međumesna kablovska veza je najčešće izvedena optičkim kablovima (Bač-Selenča 6,3 km, Bač-Tovariševo 9,3 km, Bač-Vajska 11 km, sa kracima ka Bačkom Novom Selu 13,2 km i ka Plavni 5,6 km), dok je njen manji deo u vidu bakarnih kablova (Vajska-Bođani 3 km). Sekundarna mreža nije na zadovoljavajućem nivou, veliki deo je nadzeman, na drvenim stubovima, nedovoljnog kapaciteta.

Tabela br. 19 – Fiksna telefonija i poštanske ispostave

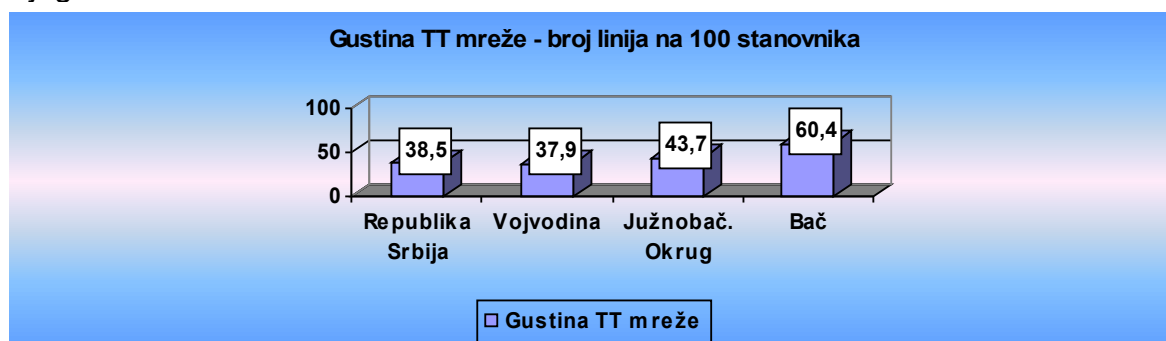
Teritorija	Poštanske ispostave	Broj stanovnika*	Broj stanovnika po poštanskoj ispostavi	Broj pretplatničkih linija fiksne telefonije	Gustina TT mreže (broj linija na 100 stanovnika)
Republika Srbija	1.516	7.381.579	4.869,1	2.842.334	38,5
AP Vojvodina	513	1.991.507	3.882,1	754.828	37,9
Južnobački okrug	112	603.244	5.386	263.597	43,7
Opština Bač	6	15.283	2.547	9.245	60,4

Napomena – podaci su za 2007. godinu, Opštine u Srbiji 2008.

* Procenjen broj stanovnika na dan 30.06.2007.

U poređenju sa prethodnim godinama razlike u podacima su posledica isključivanja analognih centrala iz saobraćaja. Paralelno sa prelaskom sa analognih na digitalne centrale u toku 2007. godine vršena je reorganizacija raspodele priključaka i opsega postojećih i novih centrala. Usled ovoga postoje određena "prelivanja" uključenih kapaciteta sa opštine na opštinu.

Dijagram br. 4 – Gustina TT mreže

Prema podacima preuzetim iz publikacije opštine u Srbiji 2008. godine - Republičkog zavoda za statistiku (tabela broj 19 i dijagram broj 4), trenutno ostvarena gustina TT mreže u Opštini (broj telefonskih priključaka na 100 stanovnika) iznosi 60,4. Vrednost ovog pokazatelja je daleko iznad nivoa njegove vrednosti za teritoriju Republike Srbije (38,5), AP Vojvodine (37,9), odnosno Južnobačkog okruga (43,7).

Tabela br. 20 – Potencijal sistema lokalne fiksne telefonije

Mesto	Vrsta centrale	Broj centala	Broj mogućih priključaka
Bač	Digitalna	1	2.200
Bođani	Digitalna	1	600
Bačko Novo Selo	Digitalna	1	600
Vajska	Digitalna	1	1.000
Plavna	Digitalna	1	800
Selenča	Digitalna	1	1.400
Ukupno		6	6.600

Izvor: Interna dokumentacija opštine Bač

Tabela 21 - Poštanske ispostave i njihov prostorni raspored

Naseljeno mesto	Broj ispostava	Broj poštanskih šaltera
Bač	1	3
Vajska	1	2
Bođani	1	1
Bačko Novo Selo	1	1
Plavna	1	1
Selenča	1	1
UKUPNO	6	9

Izvor – interna dokumentacije opštine Bač

Prema raspoloživim podacima Javno Preduzeće „PTT saobraćaja Srbije” na području Opštine nalazi se 6 poštanskih ispostava sa ukupno 9 uslužnih šaltera (tabela broj 21). Postojeći prostorni raspored poštanskih ispostava, njihov broj, asortiman i kvalitet usluga koje one pružaju odgovaraju trenutnoj koncentraciji i potrebama lokalnog stanovništva. Naime, prosečan broj od 2.547 stanovnika po poštanskoj ispostavi u posmatranoj opštini je daleko iznad republičkog proseka, ili proseka AP Vojvodine.

4.5.2. Mobilna telefonija

Na osnovu raspoloživih podataka unutar posmatrane Opštine prisutni su svi operateri koji posluju na teritoriji Republike Srbije (Telekom Srbije A.D., Telenor i Vip mobile). Izgrađene bazne stanice-repetitori i signal mobilne telefonije za većinu stanovništva koja živi u udaljenim zaseocima (gde još nije uspostavljen sistem fiksne telefonije, ili je on izrazito loših tehničkih karakteristika) su najčešće, jedini telekomunikacioni okvir. Na teritoriji naseljenih mesta opštine nalazi se određen broj baznih stanica mobilne telekomunikacije. Operater Telenor je locirao svoje radio bazne stanice u sledećim naseljima: Bač - na objektu vatrogasnog doma, Vajska - na vrhu betonskog silosa AD Labudnjača, Selenča - na parceli FK Krivanj, Bačko Novo Selo - na građevinskoj parceli fizičkog lica. Mobilna Telefonija Srbije ima postavljene radio bazne stanice na sledećim lokacijama: Bač - na silosu AD Agrobačka, Bačko Novo Selo - na parceli AD Agrobačka, Vajska - na silosu AD Labudnjača. Operater Vip mobile je svoju opremu postavio samo u Baču - na silosu AD Agrobačka.

Pokrivenost opštinske teritorije signalom pomenutih operatera je u globalu zadovoljavajuća. Primedbe se odnose najčešće na jačinu dostupnog signala krajnjim korisnicima na pojedinim lokacijama, kako se jačina signala ne prostire istim intenzitetom preko cele teritorije (na pojedinim delovima posmatrane opštine je prisutan veoma slab, ili je potpuno odsutan signal). Ocenjuje se da je nedovoljna pokrivenost signalom mobilne telefonije u naseljenim mestima Plavna i Bođani, kao i u dislociranim delovima pojedinih naselja (Berava, Živa, Labudnjača, Ekonomija I i III). Naravno, nedovoljna pokrivenost signalom određenog mobilnog operatera je i u naseljenim mestima gde operater nije postavio radio baznu stanicu. U pograničnim

naseljima je često prisutna i pojava preklapanja signala domaćih operatera sa signalom mobilnih operatera iz susedne Republike Hrvatske.

Proširenjem i izgradnjom antenskih sistema i baznih stanica mobilne telefonije na teritoriji svih naselja omogućio bi se zadovoljavajući rad ovog sistema.

4.5.3. Kablovski distributivni sistemi

Do sada su samo naselja Bač, Selenča i Mali Bač svojim najvećim delom pokrivena kablovskim distributivnim sistemom za prenos i distribuciju radio i TV signala. Provajder usluga putem KDS-a je Monitor doo iz Novog Sada.

4.5.4. Internet

Po pitanju osnovne IT infrastrukture posmatrani region je u nacionalnom proseku. Na teritoriji opštine egzistira 5 internet provajdera (ni jedan nije registrovan kao privredni subjekat u opštini Bač). Usluge kablovskog interneta za sada se ne nude. ADSL kao internet opcija postoji na teritoriji Opštine, međutim prisutni su objektivni problemi slobodnih portova u centralama pošta. Dial up vid konekcije je u ponudi sledećih provajdera Eunet, Neobee net, NS Point. Najbolja situacija sa dostupnošću internetu je bežičnim pristupom (bežični internet-wireless, odnosno pristup internetu bežičnom vezom je odlična alternativa za mikro regione sa generalno lošom fiksnom telefonijom, ali zbijenim gradskim naseljima). Usluge bežičnog interneta nude 2 provajdera (Abakus iz Bačke Palanke i PC&S iz Odžaka). Prvi provajder signalom pokriva teritoriju naselja Bođani, Bač, Vajska, Selenča, Bačko Novo Selo i Plavna, dok je drugi provajder prisutan samo u opštinskom mestu Bač. Na teritoriji Opštine nije registrovano postojanje ni jedne škole računara.

4.6. Vodovod i kanalizacija

4.6.1. Vodosnabdevanje grada i naseljenih mesta

Organizovano snabdevanje vodom za piće putem vodovodnih sistema, na teritoriji Opštine izvodi se u svih 6 naseljenih mesta. Obezbeđenje vode za piće vrši se kaptiranjem podzemnih voda osnovnog vodonosnog kompleksa. Svako naseljeno mesto (Bač, Vajska, Bođani, Plavna, Selenča i Bačko Novo Selo) ima svoj lokalni vodovod, uz činjenicu da je njihov rad pod nadležnošću JKP Tvrđava iz Bača. Podzemne vode zahvataju se sa bušenih bunara, i to: - u gradskom naselju Bač, sa izvorišta Čair, sa 4 aktivna bunara; - u naselju Vajska, sa izvorišta koje čine 2 bunara; - u naselju Bođani, sa izvorišta koje čine 2 bunara; - u naselju Plavna, sa izvorišta koje ima 1 aktivan bunar; - u naselju Bačko Novo Selo, sa izvorišta koje ima 1 bunar; - u naselju Selenča, sa izvorišta koje ima 3 aktivna bunara.

Pored javnih vodovoda, poljoprivredna dobra Živa i Labudnjača imaju svoje mikrovodovodne sisteme. Takođe i bačka šećerana poseduje svoje bunare koji kaptiraju podzemne vode (bunari se aktiviraju sezonski tokom perioda kampanje šećerne repe).

Kvalitet podzemnih voda najčešće ne zadovoljava normative vode za piće (povećan sadržaj gasova - sumporvodonika i metana, organskih materija, hlorida i amonijum jona), te se direktno na izvorištu vrši prerada, popravak kvaliteta sirove vode.

Tabela br. 22 – Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće

Teritorija	Ukupno isporučena količina vode u (000 m ³)	Ukupan broj domaćinstava*	Broj domaćinstava priključenih na vodovodnu mrežu	Ostvareno učešće (%)
Republika Srbija	507.103	2.521.190	1.986.259	0,79
AP Vojvodina	122.478	709.957	663.002	0,93
Južnobački okrug	40.396	207.848	192.891	0,93
Opština Bač**	513	5.818	4.367	0,75

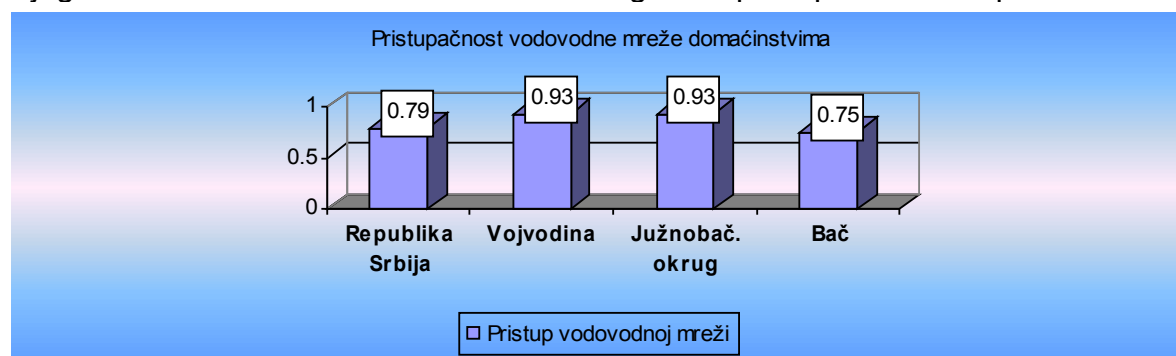
Napomena – podaci su za 2007. godinu, Opštine u Srbiji 2008.

* Ukupan broj domaćinstava je prema popisu iz 2002.

** Podaci za opštinu Bač su crpljeni iz interne dokumentacije JKP Tvrđava Bač

Sva naseljena mesta su pokrivena vodovodnom mrežom u ukupnoj dužini od oko 101 km, od čega je oko 16 km pod azbestno cementnim cevima (planirana je njihova zamena). Snabdevanje svih naselja vodom za piće trenutno je zadovoljavajuće. Distributivne ulične mreže su dobro razvijene, sa kapacitetima koji mogu da izdrže pritisak potencijalno novih korisnika. Trenutno se u naselju Bač izvode radovi na rekonstrukciji 7,5 km vodovodne mreže, ukupne vrednosti 16,5 miliona dinara. U tabeli broj 22 i dijagramu broj 5 je dat prikaz broja (procenat) domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće.

Dijagram br. 5 – Procenat domaćinstva sa sigurnim pristupom vodi za piće

Vredno je napomenuti i da je u planu organizovano snabdevanje vodom najvišeg kvaliteta celokupnog stanovništva sa teritorije opštine Bač, izgradnjom regionalnog sistema vodosnabdevanja (Bačkog regionalnog sistema). Njegovu bazu bi sačinjavalo, pored lokalnih izvorišta i međuregionalno izvorište u aluvionu Dunava, na sektoru od Bezdana do Bogojeva. Sistem predviđa izgradnju distribucione mreže koja bi obezbedila svakom potrošaču dovoljnu količinu vode, zadovoljavajućeg pritiska i kvaliteta. Postojeća izvorišta bi ostala u funkciji uz adekvatno uređenje, kontrolu i zaštitu kvaliteta vode za sanitarnu upotrebu. Takođe, postojeća vodovodna mreža u naseljima Opštine bi se zadržala uz delimičnu rekonstrukciju.

4.6.2. Kanalisiranje otpadnih voda

Ispuštanjem otpadnih industrijskih i naseljskih voda, površinske vode, kao i prirodni i veštački vodotokovi izloženi su konstantnoj degradaciji, te se zato ove vode moraju prihvatiti i sprovesti do odgovarajućeg recipijenta. Pitanje kanalisiranja otpadnih voda na teritoriji Opštine je zabrinjavajuće. Naime, osim naseljenog mesta Bač, i to ne na čitavoj teritoriji, sistemom kanalizacije nije pokriveno ni jedno drugo naselje, dok je postrojenje za

prečišćavanje otpadnih voda izgrađeno samo u Baču. Industrijska postrojenja sa teritorije Opštine nisu priključena na postojeći kanalizacioni sistem. Kanalisanje i odlaganje otpadnih voda u naseljima se najčešće vrši preko septičkih jama, čime su neposredno ugroženi životna sredina i zdravlje lokalnog stanovništva.

Tabela br. 23 – Procenat domaćinstava sa pristupom kanalizaciji

Teritorija	Ukupna količina otpadnih voda u (000 m ³)	Prečišćene otpadne vode u (000 m ³)	Ukupan broj domaćinstava*	Broj domaćinstava priključenih na kanalizacionu mrežu	Ostvareno učešće (%)
Republika Srbija	380.300	54.938	2.521.190	854.516	0,34
AP Vojvodina	84.492	21.417	709.957	261.618	0,37
Južnobački okrug	31.340	275	207.848	115.710	0,56
Opština Bač**	67	61	5.818	670	0,12

Napomena – podaci su za 2007. godinu, Opštine u Srbiji 2008.

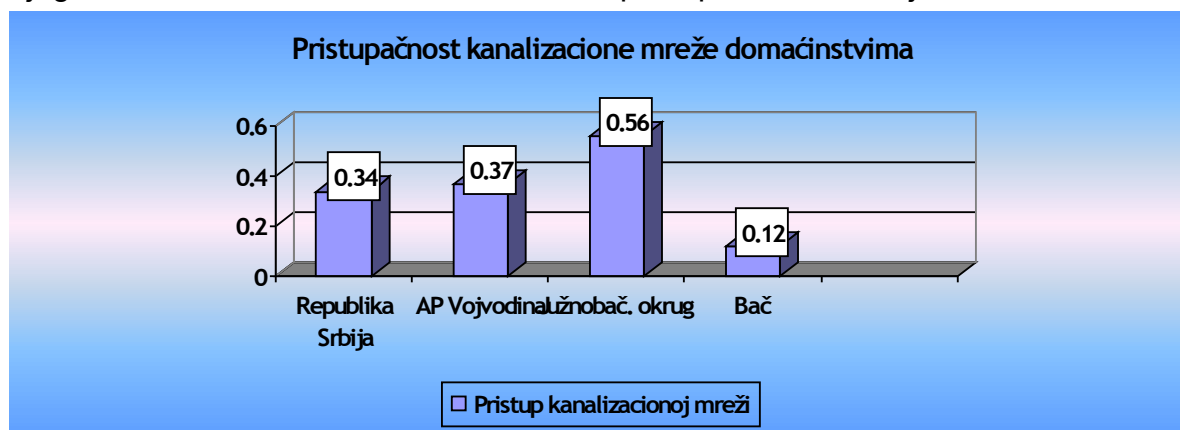
* Ukupan broj domaćinstava je prema popisu iz 2002.

** Podaci za opštinu Bač su crpljeni iz interne dokumentacije JKP Tvrđava Bač

U tabeli broj 23 i dijagramu broj 6 dat je prikaz broja (procenat) domaćinstava sa pristupom kanalizaciji.

Postojeće postrojenje za biološko prečišćavanje otpadnih voda je tipa biolaguna sa površinskom aeracijom. Kapaciteta je 8.000 ekvivalentnih stanovnika uz mogućnost 100% proširenja kapaciteta, sa porastom hidrauličkog i biološkog opterećenja. Kako se vrši samo sekundarno prečišćavanje otpadnih voda, plan proširenja kapaciteta podrazumevao bi i kvalitativno poboljšanje postrojenja (izvođenje tercijarnog prečišćavanja).

Dijagram br. 6 – Procenat domaćinstava sa pristupom kanalizaciji

Takođe, je prisutan i problem atmosferske kanalizacije, s obzirom da je odvođenje atmosferskih voda delimično rešeno samo u naseljenom mestu Bač (manji deo zacevljenom kanalizacionom mrežom, a preostali deo otvorenim kanalima). Ostala naselja kao najčešće rešenje imaju otvorene kanale položene uz saobraćajnice sa ulivom u najbliže recipijente, vodotokove, depresije na periferiji naselja ili meliorativne kanale (najčešće nisu u funkciji usled zapuštenosti).

U planu je razvoj separacionih kanalizacionih sistema, koji će posebno odvoditi fekalne (sanitarne), a posebno atmosferske otpadne vode, sa primarnim zadatkom potpune hidrotehničke sanitacije urbanih prostora. Kanalisanje industrijske otpadne

vode biće rešeno posebnim sistemima, uz njihovo prethodno predprečišćavanje kod zagađivača. Upuštanju otpadnih voda u određeni recipijent predhodilo bi njihovo prečišćavanje na centralnom postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda (ovime bi se koncentracija zagađujućih materija svela na nivo propisanog standardom). Naravno, razmatra se i mogućnost priključenja kompletne kanalizacione mreže svih naselja Opštine na postojeći prečištač u Baču, koji bi uz pomenuto proširenje kapaciteta zadovoljavao potrebe cele opštine. Turistički lokaliteti i centri, kao i vikend zone problem odvođenja otpadnih voda rešavali bi kompaktnim mini uređajima za biološko prečišćavanje, ili evakuacijom otpadnih voda u betonske vodonepropusne septičke jame.

5. Privreda

5.1. Opšte stanje privrede

Opština Bač ima povoljan geografski položaj. Jednom stranom Opština graniči sa Republikom Hrvatskom, a prirodnu granicu čini reka Dunav. Kroz Bač prolazi i kanal koji je u sastavu hidrosistema DTD. Pored već navedenih prednosti koje predstavljaju dobru osnovu za ekonomski razvoj ove opštine od velikog značaja je i relativna blizina Novog Sada, kao sedišta AP Vojvodine, koji je udaljen oko 62 kilometra. Na području Opštine se nalazi šest naselja i opština obuhvata površinu od 367 km².

Da bi se sagledalo stanje privrede u opštini Bač prikazano je kretanje narodnog dohodka po stanovniku u opštini. Takođe, prikazano je kretanje istog pokazatelja u Južnobačkom okrugu, AP Vojvodini i Republici Srbiji u periodu od 2000. do 2005. godine. Pored ovog vršena je i analiza učešća pojedinih delatnosti u narodnom dohotku u istom periodu. Podaci posle 2005. godine nisu prikazani zato što je zvanična statistika izvršila promenu obračuna makroekonomskih pokazatelja i na dalje se ne vrši njihovo prikazivanje na nivou opština.

Narodni dohodak po stanovniku u opštini Bač u 2000. godini bio je na višem nivou u odnosu na Republiku, dok je u odnosu na AP Vojvodinu i Okrug bio niži. U 2000. godini je na nivou Opštine narodni dohodak po stanovniku bio za 13,5% veći u odnosu na Republiku. U periodu od 2001. do 2005. godine iznos narodnog dohotka po stanovniku u opštini niži je u odnosu na ostale posmatrane entitete. Tako je 2001. godine ovaj pokazatelj na nivou Opštine bio niži u odnosu na Republiku za 4,0%. Najveća je razlika ostvarena u 2004. godini kada je u Baču narodni dohodak po stanovniku bio niži u odnosu na Republiku za oko 30,0%.

Južnobački okrug, kojem opština Bač administrativno pripada, u svim analiziranim godinama ima najveći narodni dohodak po stanovniku u odnosu na druge posmatrane entitete (tabela broj 24).

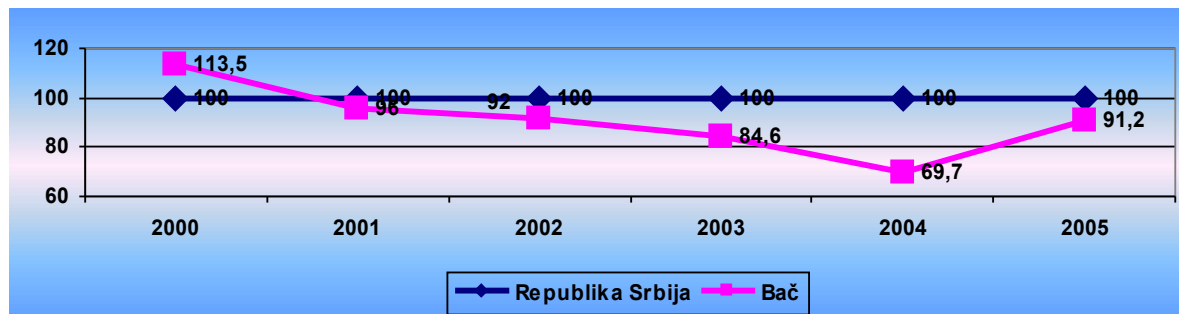
Tabela br. 24.- Narodni dohodak po stanovniku

Narodni dohodak po stanovniku (u RSD)	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
Republika Srbija	35.492	100,0	57.627	100,0	76.349	100,0	88.283	100,0	118.947	100,0	123.473	100,0
AP Vojvodina	44.348	125,0	78.122	135,6	89.738	117,5	100.854	114,2	132.625	111,5	144.598	117,1
Južnobački okrug	49.023	138,1	80.236	139,2	98.060	128,4	115.790	131,2	149.584	125,8	197.902	160,3
Opština Bač	40.271	113,5	55.296	96,0	70.274	92,0	74.667	84,6	82.949	69,7	112.564	91,2

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2006.

U cilju boljeg sagledavanja kretanja narodnog dohotka po stanovniku u opštini Bač u odnosu na Republiku Srbiju prikazano je njegovo kretanje u dijagramu (dijagram broj 7).

Dijagram br. 7 - Narodni dohodak po stanovniku u Republici Srbiji i opštini Bač

Učešće pojedinih delatnosti u formiranju ukupnog narodnog dohotka prikazano je u dve odvojene tabele zbog promene klasifikacije delatnosti do koje je došlo u 2002. godini. U 2000. i 2001. godini najveće učešće u formiranju narodnog dohotka na nivou opštine ima delatnost poljoprivrede i ribarstva. Druga po značaju je delatnost industrije i rudarstva, a zatim delatnost trgovine (tabela broj 25). Ostale delatnosti učestvuju u formiranju narodnog dohotka sa manje od 6,0%.

Tabela br. 25 - Narodni dohodak po delatnostima

Godina	Udeo industrije i rudarstva u % u narodnom dohotku		Udeo poljoprivrede i ribarstva u % u narodnom dohotku		Udeo trgovine u % u narodnom dohotku		Udeo saobraćaja i veza u % u narodnom dohotku		Udeo građevinarstva u % u narodnom dohotku	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2000	32,65	15.42	24,34	61.03	17,41	12.15	7,46	1.33	5,94	5.98
2001	31,41	7.85	27,92	67.31	15,99	13.27	6,90	1.42	5,42	5.20

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2002.

Delatnost poljoprivrede ima najveći značaj u formiranju narodnog dohotka i u periodu od 2002. do 2005. godine. Njeno učešće je na daleko višem nivou u odnosu na sve druge delatnosti i kreće se od 51,55% do 68,79%. Najveće učešće ove delatnosti je u 2004. godini, a zatim je ostvareno veliko smanjenje njenog učešća tako da je u 2005. godini ostvareno najniže učešće u toku čitavog perioda. Smanjenje učešća poljoprivrede u formiranju narodnog dohotka, a koje je u isto vreme praćeno porastom učešća prerađivačke industrije može predstavljati značajan pokazatelj oporavka privrede ove opštine (tabela broj 26 i dijagram broj 8).

Prerađivačka industrija je druga po značaju delatnost privrede, odmah posle poljoprivrede. Učešće prerađivačke industrije u formiranju narodnog dohotka na nivou Opštine je mnogo niže u odnosu na nivo Republike. U 2005. godini ostvaren je nagli porast učešća delatnosti prerađivačke industrije u odnosu na 2004. godinu, i njeno učešće u opštini Bač se znatno približilo učešću ove delatnosti na nivou Republike. Prerađivačka industrija je najniže učešće u formiranju narodnog dohotka opštine ostvarila u 2004. godini od samo 5,14%.

Delatnost trgovine na veliko i malo, takođe ima značajno učešće u formiranju narodnog dohotka opštine Bač, ali sa tendencijom njenog smanjenja, tako da je

učešće ove delatnosti sa 14,25%, koliko je iznosilo u 2002. godini opalo na 8,61% u 2005. godini. Značajno učešće imaju i delatnosti građevinarstva, saobraćaja, skladištenja i veza, dok ostale delatnosti ne ostvaruju značajnije učešće u formiranju ukupnog narodnog dohotka Opštine.

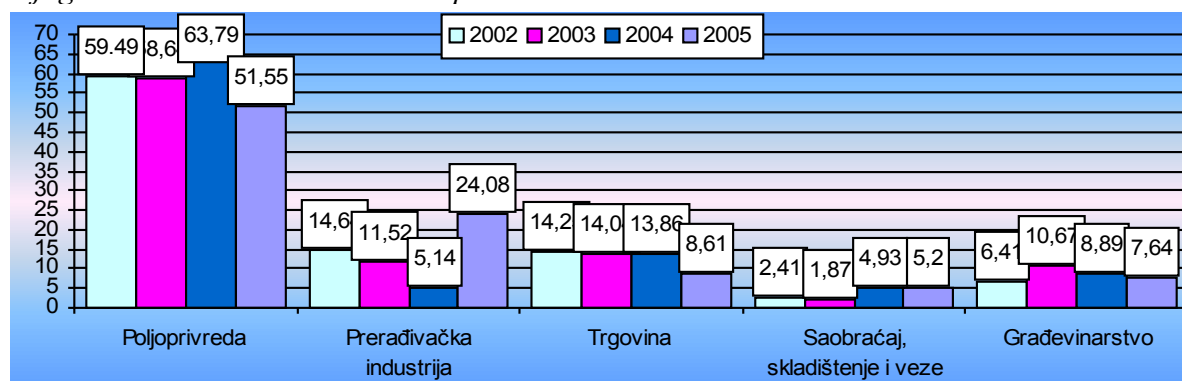
Tabela br. 26 - Narodni dohodak po delatnostima

Godina	Udeo poljoprivrede u % u narodnom dohotku		Udeo prerađivačke indust. u % u narodnom dohotku		Udeo trgovine na veliko i malo u % u narodnom dohotku		Udeo saobraćaja, skladištenja i veza u % u narodnom dohotku		Udeo građevinarstva u % u narodnom dohotku	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2002	21,44	59.49	30,32	14.64	29,11	14.25	9.48	2.41	6,09	6.41
2003	18,20	58.64	28,56	11.52	25,08	14.04	8.11	1.87	6,98	10.67
2004	17,27	63.79	26,18	5.14	24,74	13.86	10.32	4.93	7,03	8.89
2005	16,99	51.55	27,15	24.08	24,70	8.61	10.42	5.20	7,33	7.64

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2003-2006.

Učešće pojedinih delatnosti u narodnom dohotku opštine Bač prikazano je u dijagramu broj 8.

Dijagram br. 8 - Narodni dohodak po delatnostima

Prosečna neto zarada po zaposlenom je značajan pokazatelj razvijenosti Opštine. Da bi se odredilo trenutno stanje ovog pokazatelja u Opštini u odnosu na Republiku, AP Vojvodinu i pripadajući okrug u tabeli broj 27 su prikazani i podaci za te entitete. Analiza podataka je vršena za period od 2000. do 2007. godine.

Na području opštine Bač je u gotovo svim godinama (izuzev 2003. godine) ostvarena najniža prosečna zarada po zaposlenom u odnosu na druge posmatrane nivoe (Republiku, Pokrajinu i Južnobački okrug). Značajno je konstatovati da je od 2004. do 2007. godine ostvareno povećanje razlike u zaradi na Republičkom nivou u odnosu na nivo Opštine.

U Južnobačkom okrugu je gotovo tokom čitavog analiziranog perioda ostvarena najviša prosečna zarada po zaposlenom u odnosu na druge posmatrane entitete.

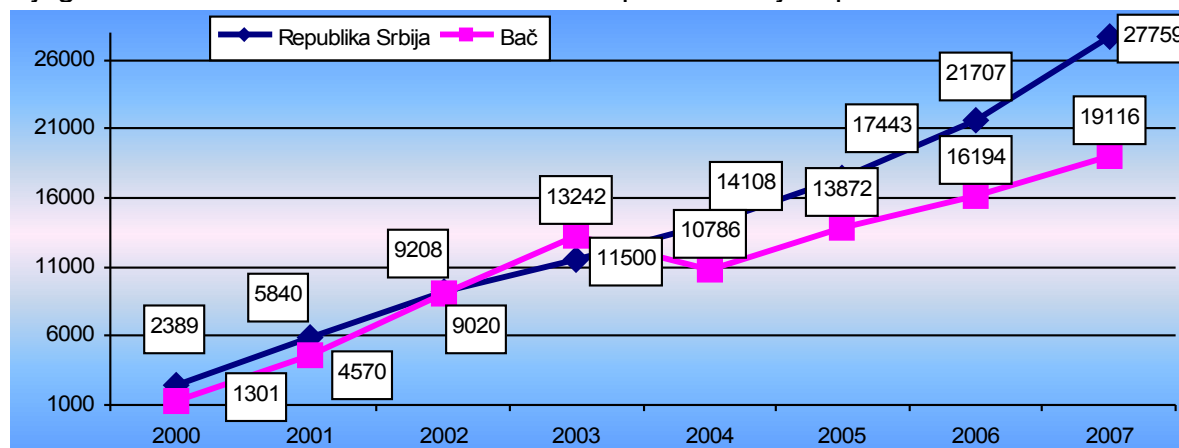
Tabela br. 27 - Prosečna neto zarada

Prosečna neto zarada (u RSD)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	2.389	5.840	9.208	11.500	14.108	17.443	21.707	27.759
AP Vojvodina	2.616	6.663	10.480	12.475	14.740	18.076	22.110	27.942
Južnobački okrug	2.904	7.153	11.508	11.521	16.413	20.039	24.192	30.306
Opština Bač	1.301	4.570	9.020	13.242	10.786	13.872	16.194	19.116

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

U cilju boljeg sagledavanja međusobnog odnosa prosečne neto zarade u Republici i opštini Bač, zarade su prikazane i na dijagramu broj 9.

Dijagram br. 9 - Prosečna neto zarada u Republici Srbiji i opštini Bač

5.2. Zaposlenost i nezaposlenost

U opštini Bač je u 2007. godini bilo 3.579 ukupno zaposlenih, od toga je 2.440 zaposlenih u privrednim društvima, ustanovama, zadrugama i organizacijama, dok je 1.140 preduzetnika, lica koja samostalno obavljaju delatnost i zaposlenih kod njih. Najveći broj zaposlenih je u delatnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede gde je tokom 2007. godine bilo zaposleno 15,9% od ukupno broja zaposlenih na području opštine. Isti procenat zaposlenih bio je i u delatnosti prerađivačke industrije. Ovo je izuzetno veliko učešće zaposlenih u poljoprivredi u odnosu na ukupan broj zaposlenih, s obzirom da je iste godine učešće zaposlenih iz ove delatnosti na nivou Republike iznosilo 2,7%. Građevinarstvo je treća po značaju delatnost ako analiziramo broj zaposlenih radnika na području opštine Bač.

Stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika prikazana je za period od 2000. do 2007. godine. Ona predstavlja procenat zaposlenih lica od ukupnog broja stanovnika. U opštini Bač stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika je na znatno nižem nivou u odnosu na Republiku, AP Vojvodinu i Okrug tokom čitavog analiziranog perioda (tabela broj 28).

Ovaj pokazatelj je najviši na nivou Južnobačkog okruga. U Okrugu je u 2007. godini stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika (u %) iznosila 35,95, dok je iste godine u opštini Bač bila 22,00%.

Tabela br. 28 - Stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika

Stopa zaposlenosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	25,16	25,12	24,65	24,19	27,35	27,59	27,02	26,71
AP Vojvodina	26,06	25,64	24,31	23,73	26,43	26,81	25,99	26,00
Južnobački okrug	31,02	30,18	27,54	27,88	33,81	35,29	35,68	35,95
Opština Bač	16,82	17,61	18,31	18,40	20,77	21,10	21,18	22,00

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Pored stope zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika, kao pokazatelj zaposlenosti izračunata je i stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva (tabela broj 29). Stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva u Opštini u analiziranom periodu je porasla, kao i stopa zaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika. Tokom čitavog analiziranog perioda ova stopa je na nivou Opštine bila niža u odnosu na nivo Republike, Pokrajine i Okruga.

Stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva u posmatranom periodu jedino je na nivou AP Vojvodine opala sa 40,33% (u 2000. godini) na 38,19% (u 2007. godini).

U Južnobačkom okrugu u odnosu na ostale posmatrane entitete najveći je procenat zaposlenih u odnosu na radni kontingent stanovništva.

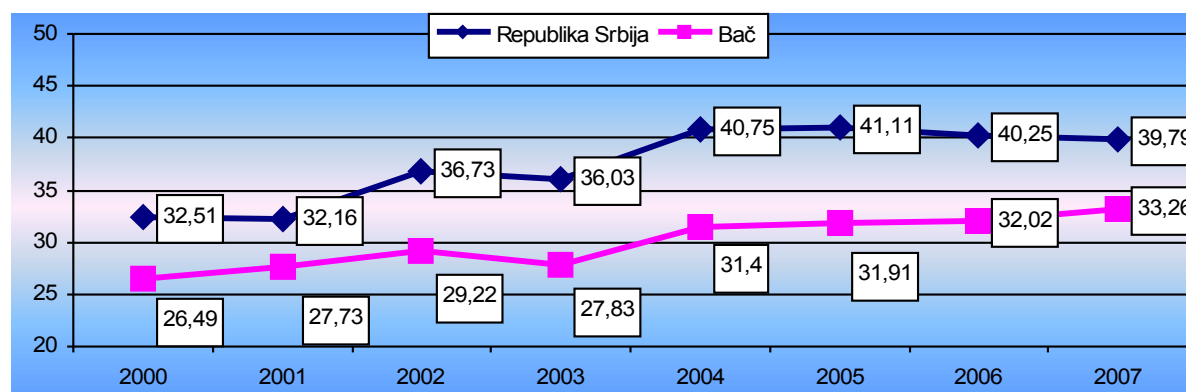
Tabela br. 29 - Stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva

Stopa zaposlenosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	32,51	32,16	36,73	36,03	40,75	41,11	40,25	39,79
AP Vojvodina	40,33	39,68	35,63	34,79	38,75	39,30	38,10	38,19
Južnobački okrug	47,30	46,01	41,72	40,30	48,88	51,02	51,58	51,98
Opština Bač	26,49	27,73	29,22	27,83	31,40	31,91	32,02	33,26

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

U dijagramu broj 10 je prikazano kretanje stope zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva u Republici Srbiji i opštini Bač.

Dijagram br. 10 - Stopa zaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva

Lokacijski kvocijent zapošljavanja je pokazatelj pomoću kojeg se vrši poređenje udela zaposlenih u određenoj delatnosti na području opštine Bač sa njenim udelom u Republici. Na osnovu lokacijskog kvocijenta može se videti da je daleko veći broj

zaposlenih u delatnosti poljoprivrede u opštini Bač, u odnosu na ukupan broj zaposlenih, nego što je to slučaj na nivou Republike (tabela broj 30 i 30a).

Kod delatnosti građevinarstvo i trgovine na veliko i malo, kao i u delatnosti poljoprivrede daleko je veći broj zaposlenih u opštini Bač u odnosu na ukupan broj zaposlenih, nego što je to slučaj na nivou Republike.

U delatnostima prerađivačke industrije i saobraćaja, skladištenja i veza u Opštini za razliku od prethodno navedenih delatnosti manji je procenat zaposlenih u odnosu na Republiku. Lokacijski kvocijent zapošljavanja u prerađivačkoj industriji na nivou opštine Bač čak, što je izuzetno nepovoljno, pokazuje tendenciju smanjenja.

Tabela br. 30 - Lokacijski kvocijent zapošljavanja

Lokacijski kvocijent zapošljavanja	Industrija i rudarstvo		Poljoprivreda i ribarstvo		Trgovina		Saobraćaj i veze		Građevinarstvo	
Godina	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2000	1	0.79	1	4.46	1	3.65	1	0.28	1	1.72

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001.

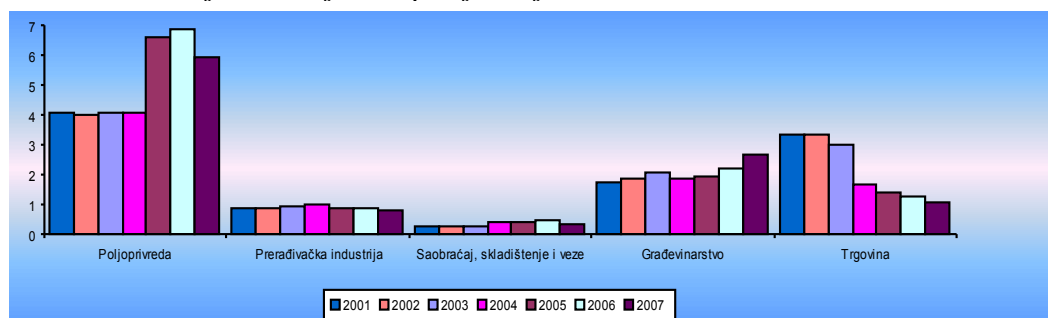
Tabela br. 30 a (nastavak) - Lokacijski kvocijent zapošljavanja

Lokacijski kvocijent zapošljavanja	Poljoprivreda		Prerađivačka industrija		Saobraćaj, skladištenje i veze		Građevinarstvo		Trgovina na veliko i malo	
Godina	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2001	1	4.04	1	0.86	1	0.25	1	1.72	1	3.36
2002	1	3.98	1	0.90	1	0.27	1	1.90	1	3.36
2003	1	4.04	1	0.91	1	0.26	1	2.10	1	2.97
2004	1	4.09	1	0.97	1	0.39	1	1.88	1	1.67
2005	1	6.58	1	0.90	1	0.42	1	1.95	1	1.39
2006	1	6.85	1	0.87	1	0.45	1	2.21	1	1.25
2007	1	5.91	1	0.81	1	0.36	1	2.64	1	1.05

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2002-2008.

Lokacijski kvocijent zapošljavanja je prikazan i u dijagramu broj 11.

Dijagram br. 11 - Lokacijski kvocijent zapošljavanja

Pored stope zaposlenih urađena je i analiza stope nezaposlenih u odnosu na ukupan broj stanovnika, kao i broja nezaposlenih u odnosu na radni kontingent stanovništva. Stopa nezaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika predstavlja procenat zaposlenih lica od ukupnog broja stanovnika. Ova stopa na području opštine Bač je na najvišem nivou u odnosu na druge posmatrane entitete (Republiku, Vojvodinu i

Okrug). Pozitivno je što ova stopa iz godine u godinu opada tako da je sa 16,30 koliko je iznosila 2000. godine, opala na 11,80 u 2007. godini.

U periodu od 2000. do 2007. godine, za koji je vršena analiza, stopa nezaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika (tabela broj 31) takođe opada i na nivou Južnobačkog okruga i AP Vojvodine, dok je jedino na nivou Republike Srbije ostvaren njen porast. Tako da je ova stopa nezaposlenosti u Republici porasla sa 9,65 koliko je iznosila u 2000. godini na 10,47% u 2007. godini.

Tabela br. 31 - Stopa nezaposlenosti u odnosu na ukupan broj stanovnika

Stopa nezaposlenosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	9,65	10,30	12,06	12,60	12,94	11,95	12,22	10,47
AP Vojvodina	11,75	12,38	13,83	14,57	14,47	13,45	13,56	10,60
Južnobački okrug	12,54	13,05	13,01	13,53	13,46	13,83	14,06	10,80
Opština Bač	16,30	16,10	16,09	15,07	15,23	16,22	16,43	11,80

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Kao i prethodna stopa, odnosno stopa nezaposlenosti, u odnosu na ukupan broj stanovnika i stopa nezaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva, u opštini je na višem nivou u odnosu na Republiku. Ovaj pokazatelj na nivou opštine Bač je viši i u odnosu na druge posmatrane nivoe, Okrug i Pokrajinu (tabela broj 32). Tokom čitavog analiziranog perioda dolazi do smanjenja ovog pokazatelja u opštini, međutim, bez obzira na to, još uvek je na visokom nivou.

Stopa nezaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva u Republici u periodu od 2000. do 2007. godine ima tendenciju rasta uz izraženo variranje iz godine u godinu.

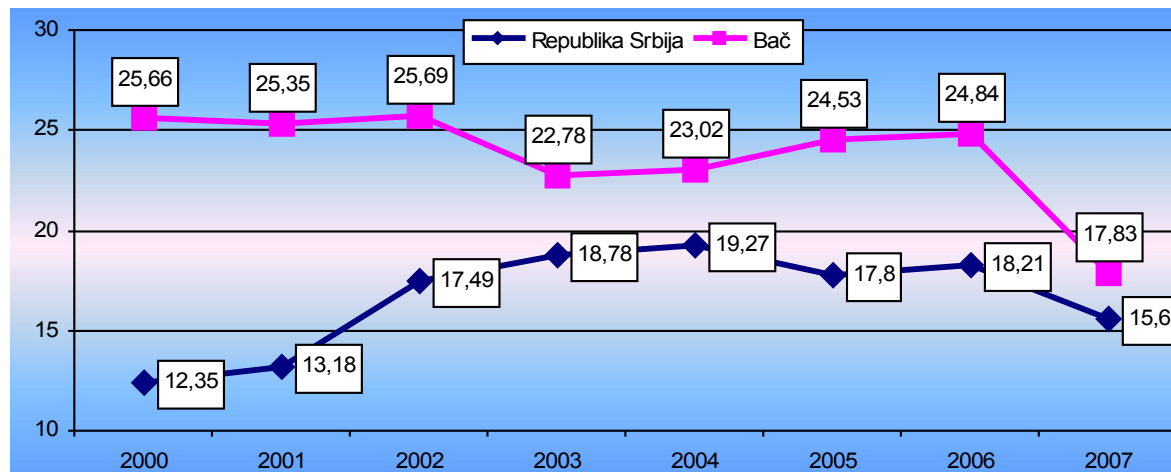
Tabela br. 32 - Stopa nezaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva

Stopa nezaposlenosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Republika Srbija	12,35	13,18	17,97	18,78	19,27	17,80	18,21	15,60
Vojvodina	18,18	19,15	20,28	21,37	21,22	19,72	19,88	15,54
Južnobački okrug	19,12	19,89	19,71	19,57	19,46	19,99	20,33	15,62
Opština Bač	25,66	25,35	25,69	22,78	23,02	24,53	24,84	17,83

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Stopa nezaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva u opštini Bač i u Republici Srbiji prikazan je i na dijagramu broj 12.

Dijagram br. 12 - Stopa nezaposlenosti u odnosu na radni kontingent stanovništva

5.3. Broj, struktura preduzeća i rezultati procesa privatizacije

Broj preduzeća. Prema podacima Agencije za privredne registre R. Srbije, sa stanjem na dan 30.06.2009. godine, u opštini Bač registrovano je sledeće brojno stanje privrednih društava:

- aktivnih privrednih društava je 140;
- van nadležnosti Registra privrednih subjekata je jedno privredno društvo;
- privrednih društava obrisanih iz registra je 6;
- u procesu likvidacije je 6 privrednih društava;
- jedno privredno društvo je u stečajnom postupku.

U tabeli broj 33 dat je prikaz broja privrednih društava prema obliku organizovanja/registraciji.

Tabela br. 33 - Pravna forma privrednih društava

Privredna društva	Brojno stanje
Društva sa ograničenom odgovornošću	119
Zadruge	14
Otačka društva	11
Otvorena akcionarska društva	4
Javna preduzeća	3
Društvena preduzeća	2

Izvor: Agencija za privredne registre R. Srbije, stanje na dan 30.06.2009. godine.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (saopštenje broj 9, od 15.01.2009, Registar preduzeća, ustanova i drugih pravnih lica u R. Srbiji po okruzima, stanje na dan 31.12.2008.), u opštini Bač registruje se ukupno 329 pravnih lica (preduzeća, ustanove i druga pravna lica). Skoro polovinu ovih pravnih lica (tačnije 48%) čine društveno političke zajednice i organizacije (ukupan broj 95) i ustanove obrazovanja i kulture (ukupan broj 63). Zatim, slede pravna lica koja su registrovala svoju delatnost u:

- trgovini – 21;
- industriji – 16;
- poljoprivredi i ribarstvu – 16;
- finansijama i drugim uslugama – 11.

Ove podatke potvrđuje i analiza izveštaja Agencije za privredne registre o strukturi privrednih društava prema delatnostima. Ova analiza ukazuje da najveći broj privrednih društava pripada delatnosti trgovine, poljoprivrede i industrije. Naime, brojno stanje preduzeća prema delatnosti je sledeće:

- **„Trgovina“** – ukupno je registrovano 37 privrednih društava, a od toga u trgovini na veliko 32 društva, a u trgovini na malo 5 društava;
- **„Poljoprivreda“** (uključuje, „gajenje žita i drugih useva i zasada“, „mešovito farmerstvo“, „gajenje povrća“, „uzgoj stoke“, „ribarstvo“) – ukupno je registrovano 28 privrednih društava;
- **„Prehrambena industrija“** (uključuje proizvodnju hleba i peciva, kolača, sokova, šećera, preradu mesa) – registrovano je 13 privrednih društava;
- **u proizvodnja metli i četaka** – registrovano je 10 privrednih društava;
- **u građevinskoj delatnosti, proizvodnji metalnih proizvoda za građevinarstvo, građevinske stolarije i električnih instalacija** - registruje se 11 privrednih društava;
- **u metalnoj industriji** – registruju se dva značajnija preduzeća.

Posmatrano prema naseljenim mestima opštine Bač, evidentno je da je najveći broj privrednih društava lociran u mestu Bač (85 društava ili 55% ukupnog broja u opštini). U tabeli broj 34 da je pregled broja privrednih društava prema naseljenim mestima Opštine.

Tabela br. 34 - Privredna društva prema naseljenim mestima

Naseljena mesta	Broj privrednih društava
• Bač	85
• Selenča	33
• Bođani	7
• Vajska	10
• Bačko Novo Selo	12
• Plavna	7

Izvor: Agencija za privredne registre R. Srbije, stanje na dan 30.06.2009.

Privatizacija. Prema podacima Agencije za privatizaciju R. Srbije, zaključno sa junom 2009. godine, u opštini Bač izvršena je privatizacija sledećih preduzeća:

- **Fabrika šećera „Jugozapadna Bačka“, Bač; tenderska privatizacija** izvršena je 2002. godine, kupac je bilo pravno lice „MK Group“ d.o.o. iz Novog Sada; prodajna cena fabrike bila je 3 eura, predviđeni socijalni program 2.010.000 eura, a investicioni program 5.000.000 eura; fabrika zapošljava 85 radnika, u kampanji 2008. ova šećerana nije imala preradu šećerne repe, a ove godine (2009.) očekuje se odvijanje kampanje, ali u znatno redukovanom obimu;
- Poljoprivredno preduzeće **„Labudnjča“, Vajska; tenderska privatizacija** izvršena je 2006. godine, od strane preduzeća „MK Group“ d.o.o. Novi Sad; preduzeće je pre privatizacije zapošljavalo preko 300 radnika, a u 2009. godini zaposleno je 36 radnika; preduzeće se bavi ratarskom proizvodnjom, a u mnogim objektima i pogonima ovog preduzeća nakon privatizacije nije obnovljena proizvodnja; ovde se, pre svega, misli na stočarstvo i izostanak rekonstrukcije velikih kapaciteta koji postoje za tov stoke;
- Poljoprivredno preduzeće **„Agrobačka“, Bač; aukcijskom privatizacijom** 2007. godine dobilo je kao vlasnika fizičko lice (kupac Višnja Jerković); preduzeće se bavi ratarskom i stočarskom proizvodnjom; pre privatizacije

preduzeće je zapošljavalo 258 radnika, a 2009. godine zapošljava 178 radnika;

- Preduzeće metalske industrije „**Arma**“; aukcijskom privatizacijom preduzeće je dobilo vlasnika kapitala 2003. godine (kupac je bio fizičko lice Marko Jovešić); preduzeće zapošljava 78 radnika, ima velike kapacitete i širok asortiman proizvoda za građevinsku operativu u Srbiji; proizvodni program čine sledeći proizvodi: svi tipovi armaturnih mreža, rešetkasti armaturni nosači, lake armaturne mreže, panelne ograde; proizvodi se plasiraju na domaćem tržištu i izvoze u Hrvatsku, BiH, Crnu Goru, Mađarsku; preduzeće planira nove razvojne projekte (investiranje u novi armirački pogon), kao i dislociranje u inostranstvu novih proizvodnih pogona.

Primeri neuspešne privatizacije i preduzeća u stečaju:

- „**Slavija**“ d.o.o., **Bač**. Ovo tekstilno preduzeće, gde je nekada radilo 500 radnika, predstavlja još samo jedan od primera neuspešnog procesa privatizacije u Srbiji, gde niko nije reagovao pravovremeno ili nije uopšte ni reagovao (tržišna inspekcija, poreska inspekcija, tužilaštvo, policija, Agencija za privatizaciju). ***U poslovnom smislu ovo preduzeće više ne postoji***, jer je Agencija za privatizaciju usvojila program restrukturiranja preduzeća (nema proizvodnje, nema radnika). Preduzeće ima nerešene imovinsko pravne odnose, kapital je iz njega planski „isisavan“ u korist stranog partnera (za šta su formirane firme „Slavijateks“ i „Slavija trgovina“), a Agencija za privatizaciju proglasila je nevažećim desetak poslovnih i kupoprodajnih ugovora koje su direktor i upravni odbor ove fabrike pravili sa domaćim i stranim firmama.
- U stečajnom postupku (nadležnost Trgovinski sud u Novom Sadu) nalaze se dva pravna lica: **OZZ „Selenča“, Selenča** (datum pokretanja stečajnog postupka 22.05.2009. godine) i društveno preduzeće za promet roba i usluga „**Jedinstvo**“, **Bač** (datum pokretanja stečajnog postupka 01.02.2005; datum donošenja odluke o bankrotstvu 11.07.2005).

5.4. Preduzetništvo

Brojno stanje preduzetnika. U opštini Bač, prema podacima Agencije za privredne registre R. Srbije (stanje na dan 30.06.2009.), evidentirano je ukupno 566 preduzetnika (najveći broj je u formi samostalnih radnji – 98%, dok je ortačkih radnji samo 2%), od čega je:

- 391 aktivan preduzetnik; aktivnih preduzetnika je više za 76% u odnosu na mart 2008. godine, kada je Agencija registrovala 222 aktivna preduzetnika;
- 172 preduzetnika je brisano iz registra; broj ovih preduzetnika je povećan sa 38 (mart 2008) na 172 (stanje 30.06.2009.);
- 3 preduzetnika je u statusu neregistrovanih, u procesu prevođenja, odnosno u procesu registracije.

Najveći broj preduzetnika registrovalo je svoje radnje u mestu:

- Bač (55%);
- Selenča (16,6%) i
- Vajska (15%).

Posmatrano po delatnostima, najveći broj preduzetnika registruje se u oblastima trgovine i ugostiteljstva. Iako opština Bač značajnim delom kao stub razvoja ima

poljoprivrednu proizvodnju, izuzetno je mali broj preduzetnika registrovalo svoje radnje u oblasti **primarne prerade** žitarica, mleka, mesa, voća, povrća i sl. Upravo u ovom segmentu diverzifikacije poslovne aktivnosti seoskog stanovništva, posebno uključujući razvoj turističke ponude i ponudu domaće hrane kroz turističku uslugu – mogle bi se „tražiti“ i ključne smernice i pravci budućeg razvoja preduzetništva u opštini. U tabeli broj 35 dati su podaci o strukturi preduzetništva po delatnostima.

Tabela br. 35 - Struktura preduzetništva po delatnostima

Delatnost	Broj preduzetnika
Ugostiteljstvo	60 barova i 9 restorana
Trgovina na malo u nespecijalizovanim prodavnicama, pretežno hrane, pića i duvana	57
Taksi prevoznici	31
Ostala trgovina na malo u specijalizovanim prodavnicama	25
Grubi građevinski radovi i specifični radovi niskogradnje	25
Frizerske radnje	19
Prevoz robe u drumskom saobraćaju	19
Održavanje i opravka motornih vozila	19
Proizvodnja hleba i peciva	16
Proizvodnja metli i četaka	14
Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta	10

Izvor: Agencija za privredne registre R. Srbije, stanje 30.06.2009.

Najvažniji problemi u sferi preduzetništva u R. Srbiji jesu sledeći (ove probleme dele i preduzetnici opštine Bač):

- nedostatak pravne države (slaba zaštita vlasničkih prava i ugovora; neefikasno zakonodavstvo i sudstvo; neefikasan rad inspeksijskih organa; „siva“ ekonomija u tokovima prometa);
- u značajnom procentu monopolizovano tržište roba;
- izostanak povoljnih kreditnih linija za investicije u savremenu tehnologiju, standarde, marketing, uvođenje novih proizvoda.

Ovo su upravo i glavni razlozi zašto je preduzetništvo najvećim delom „locirano“ u oblasti trgovine i ugostiteljstva, a najmanjim u oblasti proizvodnje.

Šansu za razvoj preduzetništva daje:

- **nova uloga države;** najkraće, podrazumeva kreiranje stabilnog i sigurnog makroekonomskog, političkog, pravnog i investicionog ambijenta, kao i osiguranje jake institucionalne podrške novim investicijama u privatnom sektoru;
- **nova uloga lokalne samouprave;** (1) lokalna samouprava može da promoviše uspostavljanje mreže saradnje između preduzeća i preduzetnika, kao i uspostavljanje jakog partnerskog odnosa javnog, privatnog i državnog sektora; (2) razvoj institucija lokalne samouprave treba da bude usmeren i na stvaranje Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj, koja bi objedinjavala napore za dinamičniji razvoj postojećeg sektora preduzetništva, malih i srednjih preduzeća i opštine u celini, kroz korišćenje različitih finansijskih instrumenata AP Vojvodine, Republike Srbije i zemalja sa jedinstvenog prostora EU;
- **nova uloga preduzetnika;** privrednici moraju prihvatiti činjenicu da je na tržištu mnogo lakše uspeti ukoliko postoji intenzivna saradnja i odnosi

poverenja svih članica lanca vrednosti; stoga, klasterski pristup razvoja određenih privrednih grana, što, pre svega, podrazumeva intenzivne odnose saradnje, poverenja i kooperacije između malih i velikih firmi, između privrednika i lokalne samouprave, između privrednika i institucija nauke i obrazovanja, uz jak preduzetnički duh i liderstvo, predstavljaju siguran „put“ ka izgrađivanju konkurentnosti, povećanju obima poslovanja i broja zaposlenih.

5.5. Osnovni privredni sektori

5.5.1. Prerađivačka industrija

Pored oblasti trgovine i primarne poljoprivredne proizvodnje, gde je registrovan najveći broj privrednih društava (ukupno 65 društava), po značaju slede:

- **Prehrambena industrija.** U ovoj delatnosti registrovano je 13 privrednih društava, a po značaju se izdvaja preduzeće „Zdravo organic“, koje je u sezoni zapošljava oko 160 radnika, ima velike i savremene kapacitete, uvedene standarde i izvoznu orijentaciju. Sva ostala preduzeća su u stvari male porodične firme koje zapošljavaju do 10 radnika. U ovoj delatnosti posluje i šećerana „Jugozapadna Bačka“, koja nije radila 2008. godine, a obnova proizvodnih kapaciteta neizvesna je i u narednim godinama.
- **Proizvodnja i izvoz sirkovih metli** (registrovano je 10 privrednih društava).
- **Metalska industrija.** Ovde se izdvajaju po značaju dva preduzeća: „Arma“ a.d. i „Ferit“ d.o.o.

Na području opštine Bač, kao značajnija preduzeća prerađivačke industrije (preduzeća koja uspešno rade i imaju razvojnu poslovnu politiku), mogu se izdvojiti sledeća:

PROIZVODNJA PREHRAMBNIH PROIZVODA
„Zdravo ORGANIC“, d.o.o., Selenča (www.zdravo.rs)
U pitanju je firma ćerka kompanije „Slovan progres“, d.o.o., koja od 01.01.2008. godine posluje kao samostalno pravno lice (izvršena je statusna promena odvajanja od preduzeća „Slovan progres“). Preduzeće „Zdravo organic“ zapošljava 57 radnika u stalnom radnom odnosu i oko 100 sezonskih radnika.   Delatnost. Preduzeće se bavi: (1) industrijskom preradom voća i povrća (sirovine dobijene iz konvencionalne poljoprivrede) i (2) proizvodnjom organskih prerađevina (sokova i zimnice). Tehnički kapacitet prerade voća i povrća iznosi do 5.000 tona gotovih proizvoda godišnje, a hladnjača ima kapacitet skladištenja sirovine (voće i povrće) do 3.000 t.   • Industrijska prerada voća i povrća (sirovine dobijene iz konvencionalne poljoprivrede). U fabrici „Zdravo“ 2003. godine počela je prerada voća i povrća i ova proizvodnja i danas predstavlja „noseći stub“ razvoja preduzeća. Toplom preradom voća se proizvode: kompoti, marmelade, džemovi i pekmezi, a toplom preradom povrća se proizvode: kisele salate i ajvar. Metodom hladnog ceđenja (presovanja) voća i povrća, proizvode se 100% prirodni sokovi bez dodavanja šećera i vode (sokovi jabuke, kajsije, breskve, maline, jagode, cvekle, paradajza, šargarepe i sl.). Poreklo sirovine je iz vlastite proizvodnje, iz kooperantskih odnosa ili se sirovine nabavljaju na slobodnom tržištu. U ovu fabriku instalirana je najnovija tehnologija, ispoštovani su zahtevi svih zakonskih odredbi i zahtevi standarda radi zadovoljenja krajnjeg cilja - zaštita zdravlja potrošača. Naime, fabrika „ZDRAVO“ je investirala više od četiri miliona evra u nabavku najmodernije tehnologije, sa

posebnim ULO (ultra-low-oxygen) komorama i savremenim kompjuterskim sistemom, koji omogućavaju zadovoljenje celokupnog rashladnog lanca. Proizvodnja celokupnog proizvodnog programa se vrši bez upotrebe hemijskih sredstava, odnosno bez upotrebe konzervansa. Jedina i isključiva zaštita se vrši putem pasterizacije proizvoda. Svi proizvodi se redovno kontrolišu od strane Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu, a svaki proizvod poseduje atest – potvrdu o kvalitetu. Proizvodi fabrike ZDRAVO su nekoliko desetina puta nagrađivani zlatnim medaljama na sajmovima, kao i peharom za kvalitet i nagradom za dobar dizajn na Međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu. Sok od cvekle „Zdravo“ je nosilac brenda „Najbolje iz Vojvodine“ (2007. godina) i u poslednjih nekoliko godina ovaj sok je imao najveći porast u proizvodnji i prodaji (ovo je jedno od retkih priznanja koje se ne dobija, veće se kvalitetom stiče). Kompanija poseduje sistem kvaliteta ISO 9001, sistem zaštite životne sredine ISO 14001, HACCP standard, ISO 22000, standard zaštite radnika OHSAS18000.

- **Proizvodnja organskih prerađevina (voća i zimnice).** Tokom 2006. godine otpočela je prerađa voća i povrća dobijenih iz organske poljoprivredne proizvodnje i proizvodnja organskih prerađevina (program pod nazivom „Zdravo ORGANIC“). Od prerađevina koji imaju sertifikat organske hrane preduzeće radi 6 proizvoda: sok cvekla; sok šargarepa; sok jabuka; mešana salata (zimnica); kisela salata, krastavci. Sirovine za organsku proizvodnju su delom iz sopstvene organske poljoprivredne proizvodnje (sertifikaciju organske proizvodnje vrši sertifikaciona kuća „SGC-Beograd“), a delom nabavljene na tržištu organske poljoprivrede.

Konkurencija i plasman. Preduzeće na domaćem tržištu nema značajnu konkurenciju, s obzirom da se mali broj firmi bavi proizvodnjom organskih prerađevina. Što se plasmana tiče, proizvodni plasman ove firme dominantno je usmeren na domaće tržište (80%), a izvoz (oko 20% proizvodnje) se najvećim delom usmerava u Slovačku, Češku, Crnu Goru, Makedoniju. Distribucija proizvoda na domaćem tržištu usmerena je na prodavnice zdrave hrane, kao i hipermarkete (Merkator, Temo, Familija i sl.). U maloprodajnim objektima Delta Maxi-ja ovi proizvodi se još uvek ne mogu naći.

Problemi u proizvodnji. Kao najznačajnije probleme u proizvodnji preduzeće ističe: neusklađeno domaće zakonodavstvo sa EU, posebno u oblasti organske proizvodnje i prerade organskih proizvoda; jaka konkurencija na inostranom tržištu u oblasti organske proizvodnje i prerade; mala domaća organska poljoprivredna proizvodnja (problem nabavke sirovine za preradu); nepovoljni kreditni uslovi; nedovoljno edukovani domaći potrošači o koristima i prednostima konzumiranja organske hrane; izuzetno mala uloga države na ovom polju (stimulacije, edukacije, podsticaja) i sl.

Fabrika šećera „Jugozapadna Bačka“ a.d., Bač

Ova šećerana, sa još tri šećerane („Bačka“ a.d., Vrbas; „Jedinstvo“, a.d. Kovačica i „Donji Srem“ a.d., Pećinci) članica je kompanije „Sunoko“ d.o.o. Novi Sad, koja je osnovana u junu 2005. godine i predstavlja lidera u oblasti proizvodnje i izvoza šećera u R. Srbiji. Nemačka kompanija Nordzucker AG Deutschland je indirektni vlasnik kompanije Sunoko sa 51% vlasništva, dok udeo kompanije MK Commerce, d.o.o., Novi Sad u vlasništvu kompanije Sunoko iznosi 49%. Šećerana „Jugozapadna Bačka“ zapošljava 85 radnika. U kampanji 2008. nije imala preradu šećerne repe, a ove godine (2009.) očekuje se odvijanje kampanje, ali u znatno redukovanom obimu.

Osam privatizovanih šećerana u R. Srbiji u rukama je tri vlasnika (MK Group/Nordzucker Group; grčki „Hellenic sugar“, italijanska kompanija „S.F.I.R. Group“). Od 11 vojvođanskih šećerana i 4 u Srbiji, samo 6 privatizovanih fabrika u Vojvodini konstantno radi, a i za ove fabrike je neizvesno koliko će još dugo opstajati. Naime, reformom sektora šećera u EU, obezbeđen je novac za zatvaranje suvišnih fabrika, a ovaj novac vlasnici šećerana dužni

su da investiraju u neki drugi posao ili drugačiju proizvodnju.
„Anna Bakehouse“ d.o.o., Selenča
Preduzeće je osnovano 1990. godine, kao prodavnica mešovite robe i pekara. Tokom 2005. godine počela je proizvodnja trajnih pekarskih proizvoda (slani integralni štapići i integralni štapići sa susamom), a 2007. godine uveden je standard HACCP. Pekara zapošljava 12 radnika.   Preduzeće je 2009. godine zaključilo ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji sa poslovnim partnerom iz Beograda, čime je osiguralo plasman svojih trajnih pekarskih proizvoda i za poslovnog partnera počelo proizvodnju tri nova proizvoda (integralne pločice) pod robnom markom HIT SNACK. Proizvodi koje ova pekara proizvodi (sopstveni proizvodi i proizvodi koji se rade za poslovnog partnera) mogu se u Beogradu naći u svim hipermarketima i svim maloprodajnim objektima Delta maxi-ja.   Preduzeće ima planove i već odobrene elaborate za nabavku nove tehnologije i uvođenje novih proizvoda, ali za sada pokrajinski budžet – ne pruža neophodnu finansijsku podršku tehnološkim inovacijama.
„Fantazija“, d.o.o., Bođani
U pitanju je malo, porodično preduzeće, koje zapošljava 7 radnika. Bavi se proizvodnjom hleba i peciva, kao i mlečnih proizvoda (kačkavalj i beli sirevi). Plasman je usmeren na tržište Novog Sada i Bača, a kao najveći problemi u proizvodnji ističu se: nemogućnost naplate u ugovorenom roku, nedostatak povoljnih kreditnih linija, loša infrastruktura (putevi, struja).
„BB“, d.o.o., Bač
Preduzeće se bavi proizvodnjom testenina i kora za pitu. U pitanju je malo preduzeće sa samo 2 zaposlena radnika. Kao najveći problem u poslovanju ističe se naplata u ugovorenim rokovima.
„Delikates inmes“ d.o.o., Bač
Ovo je malo preduzeće sa 5 zaposlenih radnika. Preduzeće poseduje klanicu i dva maloprodajna objekta u Baču. Proizvodni asortiman čini sveže meso i mesne prerađevine (kobasice, salame). U toku je uvođenje HACCP standarda. Kao problem u poslovanju preduzeće ističe umanjenu domaću tražnju.
„Aleksi“ d.o.o., Selenča
Ovo je takođe malo preduzeće, koje poseduje klanicu i svoje tri prodavnice. Proizvodni asortiman čini sveže meso i mesne prerađevine, a u toku je uvođenje HACCP standarda.
PROIZVODNJA STOČNE HRANE
„Biovita“ d.o.o., Vajska

Preduzeće posluje od 1997. godine, a bavi se proizvodnjom stočne hrane i otkupom poljoprivrednih proizvoda. Preduzeće ima sertifikovanu proizvodnju stočne hrane (uveden je standard ISO 22000), zapošljava 13 radnika, 50% proizvodnje usmereno je u izvoz (najviše tržište BiH), a 50% na domaće tržište. Najveći problem ovo preduzeće vidi u sledećem: otežana naplata potraživanja, nemogućnost realizovanja sudskih rešenja o naplati, slaba zaštita vlasničkih prava.

PROIZVODNJA SIRKOVIH METLI

U opštini Bač (mesto Selenča), veći broj preduzetnika i privrednih društava bavi se proizvodnjom i izvozom sirkovih metli. Proizvođači imaju svoje udruženje „Metlari“, koje okuplja 18 članova i kroz ovo udruženje proizvođači ističu svoje probleme, dogovaraju se i razmenjuju iskustva.

Svaka pojedinačna firma uključena u pomenuto Udruženje zapošljava u proseku od 15-20 radnika, a članovi Udruženja zajedno godišnje proizvedu oko 3-3,5 miliona sirkovih metli. Kompletna proizvodnja (tačnije 95% proizvodnje) izvezno je orijentisana, odnosno usmerena na tržište EU.

Najznačajniji proizvođača sirkovih metli su:

- „Đurčijanski“ d.o.o;
- „Gašparovski“, ortačko društvo;
- „Metlara“ szr;
- „Tarzan“ d.o.o.;
- „Aleksi kompani“ d.o.o.

Kao osnovne probleme u proizvodnji i izvozu ovi proizvođači ističu nedostatak izvoznih podsticaja i povoljnih kreditnih linija, usled čega im je i ograničena mogućnost da izgrađuju i jačaju svoju konkurentnu poziciju na inostranom tržištu (na domaćem tržištu nemaju konkurenciju, a na inostranom tržištu najveća konkurencija dolazi iz Rumunije). Konkurentna pozicija na tržištu EU ugrožena je (oslabljena) i usled brojnih fondova koje inostrana konkurencija može da koristi za finansiranje ove proizvodnje, počev od fondova za stare zanate, do podsticaja koje dobija poljoprivreda.

METALSKA INDUSTRIJA I PROIZVODNJA ELEKTRO UREĐAJA

„Arma“ a.d., Bač

Preduzeće je aukcijskom privatizacijom dobilo vlasnika kapitala 2003. godine (kupac je bio fizičko lice Marko Jovešić). Preduzeće zapošljava 78 radnika, a proizvodni asortiman čine proizvodi za građevinsku operativu (svi tipovi armaturnih mreža, rešetkasti armaturni nosači, lake armaturne mreže, panelne ograde). Proizvodi se plasiraju na domaćem tržištu, a u manjem procentu izvoze u Hrvatsku, BiH, Crnu Goru, Mađarsku. Preduzeće planira nove razvojne projekte (investiranje u novi armirački pogon), kao i dislociranje novih pogona u inostranstvu.

„Ferit“ d.o.o., Bač

<http://www.ferit-bac.com/trake/index.html>

Preduzeće je osnovano 1992. godine, zapošljava 20 radnika i ostvarilo je poslovni prihod u 2008. godini od 1,5 mil. eura. Preduzeće se bavi:

- proizvodnjom žičanih transportnih traka; ovo je dominantna proizvodnja, koja je u

značajnom meri i izvozno orijentisana (kao izvozna tržišta izdvajaju se Hrvatska, Makedonija, Bugarska, Češka);   • proizvodnjom peći za stvaranje i sagorevanje biogasa iz uglja, biomase i drugih čvrstih goriva; u pitanju je potpuno nov proizvod na našem tržištu, koji je zaštićen patentom, a serijska proizvodnja ovih peći pod nazivom „FEDRA 100“ i „FEDRA 150“ počela je 2008. godine;   • prodajom i servisom DACIA automobila i prodajom auto guma.
„Elektrik“ d.o.o., Bač (u sastavu „Jugo Trage Group“, Beograd)
Firma je osnovana 1991. godine, zapošljava 38 radnika i bavi se proizvodnjom elektro uređaja. Proizvodni asortiman čine sledeći proizvodi: elektronska digitalna brojila; uklopni elektronski satovi; automatski prekidači; sklopke i direktni pokretači motora. Preduzeće izvozi, mada je dominantna proizvodnja usmerena na domaće tržište. Najveći problem preduzeća jeste jaka inostrana konkurencija (veliki uvoz elektro komponenti).

5.6. Primarna poljoprivredna proizvodnja

Poljoprivreda je osnovna delatnost i značajan izvor prihoda opštine Bač. Poljoprivredna proizvodnja odvija se na površini od 14.000 ha na privatnom sektoru, oko 10.000 ha u društvenom sektoru. Poljoprivredna proizvodnja je ekstenzivna po strukturi biljne proizvodnje (veliko učešće žitarica, a malo učešće voćnjaka, vinograda, industrijskog bilja i povrća), po visini ostvarenih prinosa i po zastupljenosti stočarstva.

Ratarstvo je osnovna grana poljoprivrede, a njen osnovni cilj je da se uz intenzivno korišćenje obradivog zemljišta proizvede što veći prinos i kvalitetni proizvodi. Tradicionalno su zastupljene kulture kukuruza, pšenice, šećerne repe, suncokreta, ječma, i uljne repice, s tim da je soja dominantno zastupljena. Stočarstvo je generalno gledajući u opadanju, ali se sve više javlja interesovanje malih poljoprivrednih proizvođača za uzgoj koza, ovčarstvo, svinjogojstvo, živinarstvo i proizvodnju konzumnih jaja. Voćarstvo i vinogradarstvo je na nivou čitave opštine veoma malo rasprostranjeno. Interesantno je da su se neki individualni poljoprivrednici odlučili za gajenje lešnika i oraha. Za povrtarstvom se javlja sve veće interesovanje. Poslednjih godina je povećana proizvodnja u plastenicima, koju karakteriše rad na malom prostoru, uz intenzivnu primenu naučnih i agrotehničkih mera, kao i visoki prinosi. Razvoj plasteničke proizvodnje, kao i organske, zdrave hrane, su delatnosti koje bi trebalo država da podstiče, jer je takva vrsta hrane sve traženija na probirljivom evropskom tržištu.

Veliko privredno, a pre svega poljoprivredno bogatstvo pored plodnog zemljišta su 43 kilometra toka reke Dunav i mreže kanala Dunav-Tisa-Dunav. Zamajac razvoja opštine predstavljaju i sportski lov i ribolov (Jegrička, Mostonga, reka Krivaja i jezero Provala).

Zbog najveće sličnosti u osnovnim poljoprivrednim kapacitetima, kao i zbog jasnije slike stanja poljoprivrede u opštini Bač, u ovom prilogu opštinu smo poredili sa opštinama Vrbas i Žabalj.

Poljoprivredno stanovništvo. Poljoprivredno stanovništvo opštine Bač čini 18,4% ukupnog stanovništva, prema popisu iz 2002. godine. Opština Bač ima znatno veće učešće poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu u odnosu na opštine sa kojima je poredimo, ali i u odnosu na Okrug, Pokrajinu i Republiku . Iz tabele 36 može se konstatovati da:

- poljoprivredno stanovništvo opštine Bač čini 7,53% poljoprivrednog stanovništva Južnobačkog okruga, 1,40% Pokrajine i 0,37% R. Srbije;
- opština ima veće učeće aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu u odnosu na komparativne opštine, okrug i Pokrajinu, a manje u odnosu na R. Srbiju;

U periodu između dva popisa, tj. 1991 i 2002. godine:

- broj poljoprivrednog stanovništva u opštini Bač se smanjio za 32%, što je znatno više u odnosu na opštine Vrbas i Žabalj.
- u istom periodu došlo je do rasta učešća aktivnog u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu u opštinama Bač i Žabalj, kao i u okrugu, Pokrajini i Republici, dok je u opštini Vrbas došlo do pada učešća aktivnog u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu.

U tabeli broj 36 dati su podaci o ukupnom broju poljoprivrednog stanovništva i procentualna zastupljenost aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom i poljoprivrednom stanovništvu analiziranih opština (opština Vrbas i Žabalj).

Tabela br. 36 - Ukupan broj poljoprivrednog stanovništva i procentualna zastupljenost aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom i poljoprivrednom stanovništvu analiziranih opština

	Poljoprivredno stanovništvo, popis 1991				Poljoprivredno stanovništvo, popis 2002			
	ps ¹	ps/us ²	aps/uas ³	aps/ps ⁴	ps ¹	ps/us ²	aps/uas ³	aps/ps ⁴
R. Srbija	1694045	17,9	24,9	61,43	817052	10,9	15,6	64,8
AP Vojvodina	269438	13,0	17,2	55,5	215147	10,6	13,7	58,3
Južnobački okrug	47511	8,75	10,16	50,73	39674	6,7	8,5	57,3
Opštine								
Bač	4392	26,6	32,6	50,6	2987	18,4	26,7	60,9
Vrbas	2725	5,9	7,4	54,2	2030	4,4	5,1	51,6
Žabalj	4541	17,9	21,3	49,2	4063	14,8	20,0	57,4

Legenda:

ps¹ – Ukupno poljoprivredno stanovništvo;

ps/us² – Učešće poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu (u procentima);

aps/uas³ – Učešće aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom aktivnom stanovništvu (u procentima);

aps/ps⁴ – Učešće aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu (u procentima);

Republički zavod za statistiku Srbije, Aktivno stanovništvo, Popis 2002. godine, Knjiga 19.

Republički zavod za statistiku Srbije, Poljoprivredno stanovništvo, Popis 1991, Knjiga 10

Poljoprivredna površina opštine Bač. Poljoprivredna površina opštine Bač čini 70,8% ukupne površine opštine (tabela broj 37). Učešće poljoprivrednih površina u Opštini je manje u odnosu na Južnobački okrug, AP Vojvodinu, a veće u odnosu na R. Srbiju. U odnosu na izabrane opštine za komparaciju (Vrbas i Žabalj), poljoprivredna površina Bača je znatno manja, posebno u poređenju sa opštinom Vrbas.

Tabela br. 37 - Poljoprivredna površina u izabranim opštinama, Južnobačkom okrugu, AP Vojvodini i R. Srbiji

Opština/Pokrajina/Republika	Poljoprivredna površina u % u odnosu na ukupnu teritoriju
• Bač	70,8
• Vrbas	87,6
• Žabalj	83,5
• JB okrug	79,4
• AP Vojvodina	81,3
• R. Srbija	65,2

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji, 2008.

Prema podacima iz tabele broj 37, može se konstatovati sledeće:

- opština Bač raspolaže sa 25.842 ha poljoprivrednih površina, što čini 0,51% ukupne poljoprivredne površine R. Srbije, 1,48% poljoprivredne površine AP Vojvodine, odnosno 8,11% poljoprivredne površine Južnobačkog okruga (Opštine u Srbiji, RZS, 2008);
- najveći procenat poljoprivredne površine (83,84%) opštine Bač čine oranice i bašte, na kojima je dominantno zastupljeno industrijsko bilje (zauzima 41,75% površina oranica i bašti) i žitarice (čine 37,22% površina oranica i bašti);
- učešće površina oranica i bašti opštine Bač čini 0,66% ovih površina R. Srbije, 1,38% AP Vojvodine, odnosno 7,35% učešća u oranicama i baštama Južnobačkog okruga;
- površine na kojima se nalaze zasadi voća i vinove loze čine svega 0,44% poljoprivrednih površina opštine i jako male površine Okruga, Pokrajine i Republike;
- livade i pašnjaci imaju 15,73% učešća u poljoprivrednim površinama opštine, 1,27% Okruga, 0,23% Pokrajine i 0,08% Republike;
- sektor poljoprivrednih preduzeća, zadruga i individualnih poljoprivrednika koristi ukupno 8.413ha državnog zemljišta uzetog u zakup, od kojih 7.000 ha u susvojini u 4 katastarske opštine; zemljište se daje u zakup u periodu od tri godine.

Tabela br. 38 - Korišćena poljoprivredna površina u 2007. godini (privredna društva, zadruge i porodična gazdinstva)

- ha -

Opština/Okrug/ Pokrajina/D ržava	Poljopriv. površina	Oranice i bašte					Voćnjaci i vinogradi	Livade i pašnjaci
		ukupno	od toga					
			žito	industr. bilje	povrtno bilje	krimno bilje		
Opština Bač	25.842	21.665	9.618	10.789	430	609	113	4.064
Južnobački okrug	318.793	294.609	174.206	88.579	16.763	11.402	4.276	19.908
AP Vojvodina	1.747.441	1.571.524	1.016.394	379.512	73.694	73.001	27.571	148.346
R. Srbija	5.052.957	3.298.701	1.942.831	412.852	282.486	456.837	298.667	1.455.589
	Učešće opštine Bač u poljoprivrednim površinama okruga, pokrajine i republike (u %)							
Južnobački okrug (=100)	8,11	7,35	5,52	12,18	2,57	5,34	2,64	20,41
AP Vojvodina (=100)	1,48	1,38	0,95	2,84	0,58	0,83	0,41	2,74
R. Srbija (=100)	0,51	0,66	0,50	2,61	0,15	0,13	0,04	0,28

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji, 2008.

Struktura poljoprivrednih površina u opštinama Bač, Vrbas i Žabalj je približno ista (videti tabelu br. 39). Najveće učešće u poljoprivrednim površinama imaju žitarice i industrijske kulture, ali s tim da u opštini Bač površine pod industrijskim biljem dominiraju nad žitaricama za razliku od komparativnih opština. Naročito povoljne prirodne uslove opština ima za proizvodnju soje.

Tabela br. 39 – Struktura poljoprivrednih površina u opštinama Bač, Vrbas i Žabalj
- ha -

Opštine	Poljoprivred- na površina	Oranice i bašte					Voćnjaci i vinogradi	Livade i pašnjaci
		ukupno	od toga					
			žito	industr. bilje	povrtno bilje	krimno bilje		
Bač	25.842	21.665	9.618	10.789	430	609	113	4.064
Vrbas	32.938	32.006	21.707	7.069	1.556	1.073	134	798
Žabalj	33.407	31.292	21.177	7.754	1.305	937	70	2.045
	Struktura poljoprivrednih površina u %							
Bač	100	83,84	37,22	41,75	1,66	2,36	0,44	15,73
Vrbas	100	97,17	65,90	21,46	4,72	3,26	0,41	2,42
Žabali	100	93,67	63,39	23,21	3,91	2,80	0,21	6,12

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji, 2008. i obračun autora.

Ratarska proizvodnja. Prema raspoloživim statističkim podacima, u 2008. godini učešće opštine Bač u **proizvodnji pšenice** iznosi oko 5,5% Južnobačkog okruga, u proizvodnji kukuruza i šećerne repe iznosi oko 6%, a u proizvodnji suncokreta oko 1%. S obzirom da poljoprivredna površina Bača čini 4/5 poljoprivrednih površina opštine Vrbas i 3/4 ovih površina opštine Žabalj, ratarska proizvodnja u Baču je manja u odnosu na dve posmatrane opštine (tabela broj 40).

Tabela br. 40 - Proizvodnja pšenice u opštini Bač i komparacija za izabranim opštinama u Srbiji, kao i prosekom na nivou Južnobačkog okruga, AP Vojvodine i R. Srbije u periodu 2000-2007. godina

Godine/ Opština	Proizvodnja pšenice po godinama, u tonama					
	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Bač	15.803	11.303	19.933	14.409	13.111	11.889
Vrbas	28.801	16.250	31.763	26.123	31.877	28.866
Žabalj	26.228	17.216	42.064	31.399	20.186	27.090
Učešće opštine Bač u proizvodnji pšenice Okruga, Pokrajine, Republike (u %)						
Južnobački okrug	6,35	7,21	6,36	6,36	5,93	5,40
AP Vojvodina	1,41	1,55	1,27	1,31	1,2	1,07
R Srbija	0,82	0,83	0,73	0,72	0,70	0,64

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštinski godišnjaci za odgovarajuće godine

Proizvodnja pšenice u opštini Bač učestvuje u proizvodnji ove žitarice Južnobačkog okruga u 2007. godini sa 5,40%, u proizvodnji AP Vojvodine sa 1,07%, a R. Srbije sa 0,64%. Ovo učešće je oscilatorno tokom godina, a pokazuje tendenciju pada u odnosu na 2000. godinu i to u odnosu na sva tri nivoa poređenja (Okrug, Pokrajina, Republika). Maksimalna proizvodnja u sve tri opštine ostvarena je u 2004. godini, a najveće razlike u proizvodnji po godinama imala je opština Žabalj (25.000 t).

Tabela br. 41 - Proizvodnja kukuruza u opštini i komparacija za izabranim opštinama u Srbiji, kao i prosekom na nivou Južnobačkog okruga, AP Vojvodine i R. Srbije u periodu 2000-2007. godina

	Proizvodnja kukuruza po godinama, u tonama					
Godine/ Opština	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Bač	31.641	36.768	43.012	43.227	38.166	31.170
Vrbas	54.890	51.513	86.363	90.521	88.521	71.091
Žabalj	28.912	40.091	55.950	63.899	54.202	64.019
	Učešće opštine Bač u proizvodnji kukuruza Okruga, Pokrajine, Republike (u %)					
Južnobački okrug	7,89	8,30	6,20	5,81	5,88	5,67
AP Vojvodina	1,75	1,73	1,15	0,63	0,63	1,16
R Srbija	1,08	0,96	0,65	1,04	1,04	0,80

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Proizvodnja kukuruza u opštini Bač učestvuje u proizvodnji ove žitarice Južnobačkog okruga u poslednjoj posmatranoj godini sa oko 6%, u proizvodnji AP Vojvodine sa oko 1%, a R. Srbije sa 0,80%. Generalno, učešće opštine Bač u proizvodnji na nivou Pokrajine i Republike ne menja se značajnije po posmatranim godinama (2000-2007), ali značajno opada u odnosu na prosek Južnobačkog okruga (sa 7,89% učešća u 2000-oj godini na 5,67% učešća u 2007. godini; tabela broj 41).

Tabela br. 42 - Proizvodnja šećerne repe u opštini Bač i komparacija za izabranim opštinama u Srbiji, kao i prosekom na nivou Južnobačkog okruga, AP Vojvodine i R. Srbije u periodu 2000-2007. godina

	Proizvodnja šećerne repe po godinama, u tonama					
Godine/ Opština	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Bač	10.140	16.325	18.805	18.484	31.373	43.768
Vrbas	79.675	83.771	117.811	123.501	135.245	129.837
Žabalj	6.568	14.023	35.134	36.894	25.025	15.974
	Učešće opštine Bač u proizvodnji šećerne repe Okruga, Pokrajine, Republike (u %)					
Južnobački okrug	3,58	4,16	3	2,61	4,70	5,94
AP Vojvodina	0,99	0,98	0,70	0,62	1,01	1,41
R Srbija	0,94	0,94	0,67	0,60	0,98	1,37

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Proizvodnja šećerne repe u opštini Bač u 2007. godini značajno je veća u odnosu na 2000. godinu (porast proizvodnje za 4 puta), što je rezultat većih površina pod ovom industrijskom kulturom i većih prinosa (tabela broj 42). Proizvodnja beleži konstantan rast i dostiže više od 43 hiljade tona u 2007. godini. Učešće opštine Bač u proizvodnji šećerne repe Južnobačkog okruga iznosi 5,94%, AP Vojvodine 1,41% i R. Srbije 1,37% i ovo učešće u periodu 2000-2007. godina raste u odnosu na sva tri nivoa poređenja. Opštine Vrbas i Žabalj su povećale proizvodnju šećerne repe u posmatranom periodu, ali u manjem obimu u odnosu na opštinu Bač.

Tabela br. 43 - Proizvodnja suncokreta u opštini Bač i komparacija za izabranim opštinama u Srbiji, kao i prosekom na nivou Južnobačkog okruga, AP Vojvodine i R. Srbije u periodu 2000-2007. godina

	Proizvodnja suncokreta po godinama, u tonama					
Godine/ Opština	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Bač	1.528	1.076	1.286	368	191	187
Vrbas	3.070	6.521	8.941	5.001	3.796	1.880
Žabalj	1.145	2.276	5.117	3.328	2.365	1.900
	Učešće opštine Bač u proizvodnji suncokreta Okruga, Pokrajine, Republike (u %)					
Južnobački okrug	6,78	3,60	3,33	1,45	0,70	0,90
AP Vojvodina	0,76	0,32	0,31	0,11	0,05	0,07
R Srbija	0,70	0,30	0,29	0,10	0,04	0,06

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2001-2008.

Proizvodnja suncokreta u opštini Bač (tabela broj 43) značajno je smanjena u 2007. godini, pre svega kao rezultat manje zasejanih površina pod ovom industrijskom kulturom (u odnosu na 2000. godinu, proizvodnja suncokreta je manja za 8 puta). U 2007. godini, učešće opštine Bač u proizvodnji suncokreta Južnobačkog okruga iznosi nešto manje od 1%, odnosno 0,07% za nivo AP Vojvodine i 0,06% za nivo R. Srbije. Maksimum proizvodnje sve tri opštine ostvaruju u 2004. godini, a onda proizvodnja strmoglavo pada u naredne tri godine, najupadljivije u opštini Vrbas.

Proizvodnja voća i povrća. Na teritoriji opštine Bač postoje odgovarajući uslovi za organizovanje povrtarske proizvodnje, zahvaljujući reci Dunav, kanalskoj mreži Dunav-Tisa-Dunav, koji osiguravaju kvalitetno navodnjavanje povrtarskih useva. Površina kanalske mreže iznosi ukupno 800 ha, 37 a i 02 m² u opštini Bač.

Povrće gaji individualna gazdinstva i firma „Zdravo organic“, s tim da visina proizvodnje na gazdinstvima zavisi od ugovorenog otkupa. Zastupljeno je gajenje paprike, kupusa, karfiola, paradajza, krastavca, krompira, luka, zelene salate i cvekle. Poslednjih godina je povećana proizvodnja u plastenicima, koju karakteriše rad na malom prostoru, uz intenzivnu primenu naučnih i agrotehničkih mera, kao i visoki prinosi.

- Trusina Jan bavi se već devet godina poljoprivredom, jednim delom ratarstvom, na površini oko 20 ha i povrtarstvom na oko 3 ha. Od 2005. godine počeo se baviti povrtarstvom u zatvorenom prostoru tj. u plastenicima. U prvi mah proizvodnju je obavljao u jednom plasteniku od 400 m², ali su se veoma brzo stekli uslovi i potrebe za proširenjem proizvodnje, pa je podigao još dva veća, kao i 3 manja plastenika. Na otvorenom prostoru gaji pretežno papriku (babura, slonovo uvo, paradajz paprika) zatim kupus i karfiol. Rano u proleće u plastenicima ima zelenu salatu, spanać, rotkvicu i mladi luk, a da bi što bolje iskoristio kapacitete koje ima posle ranih useva na istoj površini sadi paradajz i papriku (babura, ljuta) koji su u prvim junskim danima uveliko zreli. Svaki njegov proizvod ima svog kupca, plodovi su odličnog kvaliteta i ukusa tako da nema problema sa plasmanom. Po njegovim rečima, glavno tržište njegovih proizvoda su razni marketi, prodavnice, ugostiteljski objekti, restorani u opštini Bač pa i šire. Jedan od najvećih pa i najozbiljnijih saradnika je Slovan-Progres iz Selenče koji ima preko dvadeset prodavnica, jedan market i restoran. Proizvode plasira i na lokalne zelene pijace u Selenči, Baču, Vajskoj itd. Pre tri godine pokrenuo je organsku proizvodnju. Međutim, problem koji ima je preskupa sertifikacija i nedostatak organskog semenskog materijala na tržištu R. Srbije.

U opštini Bač voćarska proizvodnja je veoma malo zastupljena, što je pokazatelj ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje. Na osnovu statističkih podataka za 2008. godinu

u opštini Bač svega 113 ha služi u svrhu proizvodnje voća, što čini 0,45% poljoprivredne površine ove opštine, a potencijali su mnogo veći. Slično stanje je i u opštinama Vrbas i Žabalj. Prema podacima Agencije za privatizaciju voćarskom proizvodnjom se bave svega dva preduzetnika na teritoriji opštine Bač, a vrste voća koje se gaji su: jabuke, breskve, nektarine, kruške, šljive, jagode, maline, kupine i lubenica. Savremene sisteme gajenja ima „Slovan“ kao i nekoliko individualnih poljoprivrednika (Marić Milan, Topčij Miroslav, i dr). Lešnjici i orasi se gaje na 5,30 ha.

Stočarstvo. U odnosu na statističke podatke o broju goveda, svinja i ovaca na 100 ha poljoprivredne površine, može se uočiti sledeće (tabela broj 44):

- u opštini Bač dominira svinjarstvo i ovčarstvo. Mali broj goveda signalizira nedovoljno razvijenu govedarsku proizvodnju;
- posmatrano u vremenskom intervalu od pet godina (15.01.2003-01.12.2007), u opštini Bač brojno stanje goveda i svinja ne oscilira značajno, dok se broj ovaca smanjuje vidno od 2005. godine;
- u odnosu na opštine Vrbas i Žabalj, Južnobački okrug, AP Vojvodinu, a posebno u odnosu na prosek R. Srbije, govedarska proizvodnja u opštini Bač manje je zastupljena i razvijena;
- nivo razvijenosti svinjarstva u Baču najpribližniji je opštini Žabalj, ali je broj grla svinja značajno manji u odnosu na opštinu Vrbas, Južnobački okrug, AP Vojvodinu i R. Srbiju;
- opština Bač ima značajno veći broj ovaca na 100 ha poljoprivredne površine od opština Vrbas i Žabalj, Južnobačkog okruga i Pokrajine, dok je brojno stanje ovaca veće samo na nivou Republike.

U tabeli broj 44 dati su podaci o broju goveda, svinja i ovaca na 100 ha poljoprivredne površine.

Tabela br. 44 - Broj goveda, svinja i ovaca na 100 ha poljoprivredne površine

Opštine	Godine				
	2003*	2004*	2005*	2006*	2007**
Goveda, broj na 100ha poljoprivredne površine					
• Bač	8	6,8	7	7	7
• Vrbas	10	9,2	11	10	10
• Žabalj	11	10,4	11	13	13
• Južnobački okrug	11	10,8	11	12	12
• AP Vojvodina	13	12,9	14	16	15
• R Srbija	26	25,4	26	26	22
Svinje, broj na 100ha poljoprivredne površine					
• Bač	45	45,6	43	58	45
• Vrbas	197	191,7	212	241	233
• Žabalj	45	44,4	44	63	49
• Južnobački okrug	96	87,9	94	119	105
• AP Vojvodina	84	75,2	79	103	88
• R Srbija	103	94,6	96	121	76
Ovce, broj na 100ha poljoprivredne površine					
• Bač	16	16,2	19	15	11
• Vrbas	5	5,6	7	5	6
• Žabalj	11	11,8	8	11	10
• Južnobački okrug	13	13,3	13	12	11
• AP Vojvodina	11	11	11	12	13
• R Srbija	31	31	31	30	32

* Stanje na dan 15.01.

** Stanje na dan 01.12.2007

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2004-2008.

5.6.1. Nosioci poljoprivredne proizvodnje u opštini Bač

I Individualna poljoprivredna gazdinstva. Prema popisu RZS 2002. godina, u opštini Bač registrovano je 2.531 poljoprivrednih gazdinstava, što je 0,32% ukupnog broja popisanih gazdinstava u R. Srbiji, 1,26% ukupnog broja gazdinstava u AP Vojvodini, odnosno 6,11% ukupnog broja gazdinstava u Južnobačkom okrugu. U opštini Bač, zaključno sa 21.04.2009. godine primljeno je 1.549 zahteva za registraciju (odnosno obnovu registracije) porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, 9 preduzeća, 3 zemljoradničke zadruge i 3 gazdinstava sa statusom pravnog lica (Ministarstvo finansija, Uprava za Trezor, ekspozitura Bač).

Setvena struktura individualnih poljoprivrednika. Oko 70% (tačnije 69,85%) poljoprivrednog zemljišta opštine Bač nalazi se u posedu individualnih poljoprivrednih gazdinstava. Setvenu strukturu individualnih poljoprivrednika čini industrijsko bilje (41,75% poljoprivrednih površina) i žitarice (37,22% poljoprivrednih površina) i u jako malom procentu (sa po 2% poljoprivrednih površina) krmno i povrtno bilje (Opštine u Srbiji, 2008. godine). Prosečna površina korišćenog zemljišta po gazdinstvu u opštini Bač iznosi 4,14 ha, što je više od proseka u Republici (2,46 ha), AP Vojvodini (3,52 ha) i Južnobačkom okrugu (3,22 ha), kao i od opština Vrbas (2,66 ha) i Žabalj (3,83 ha); Popis 2002. godine, Knjiga 1. Prema izvorima prihoda (izvori prihoda su izvedeni na osnovu aktivnosti, odnosno zanimanja članova gazdinstava):

- najveći procenat poljoprivrednih gazdinstava u opštini Bač spada u nepoljoprivredna gazdinstva (61%)¹⁷;
- u poljoprivredna gazdinstva spada 23,27% ukupnog broja gazdinstava;
- mešovita gazdinstva čine 12,21% ukupnog broja gazdinstava;
- opština Bač ima veću zastupljenost poljoprivrednih gazdinstava u odnosu na komparativne opštine, Okrug, Pokrajinu i Republiku, dok svi nivoi komparacije imaju veći broj nepoljoprivrednih gazdinstava u odnosu na opštinu Bač.

Tabela broj 45 - Gazdinstva prema izvorima prihoda

Struktura u procentima					
	Ukupno gazdinstava	Poljoprivredna gazdinstva	Nepoljoprivredna gazdinstva	Mešovita gazdinstva	Gazdinstva bez prihoda
R. Srbija	778.891	17,81	62,26	16,26	3,49
AP Vojvodina	201.475	18,87	66,63	11,59	2,91
Južnobački okrug	41.439	15,55	72,33	9,74	2,37
Opštine					
Bač	2.531	23,27	61	12,21	3,52
Vrbas	3.312	18,27	67,20	11,16	2,92
Žabalj	3.662	7,04	84,81	6,70	1,45

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Popis stanovništva iz 2002. godine

II Poljoprivredna preduzeća. U kontaktu sa predstavnicima opštine Bač dobili smo neke od većih poljoprivrednih preduzeća koja posluju na teritoriji opštine (većina preduzeća je prošla kroz proces privatizacije):

¹⁷ Nepoljoprivredna gazdinstva su ona gazdinstva u kojima prihodi potiču od člana, odnosno od članova gazdinstva koji obavljaju nepoljoprivredna zanimanja ili obavljaju neko poljoprivredno zanimanje, ali van svog ili porodičnog gazdinstva ili prihod potiče od penzije, od druge imovine, socijalne pomoći ili neke druge vrste stalnih primanja.

- DP „Labudnjača“ nalazi se u vlasništvu „MK Komerc“. Poseduju oko 1.500 ha obradive površine, a u zavisnosti od potreba uzimaju i zemljište u zakup pa se proizvodnja obavlja na oko 4.800 ha. Bave se pre svega ratarskom proizvodnjom i najzastupljenija je proizvodnja strnih žita, kukuruza (merkantilni i semenski i silažni), šećerne repe, soje i lucerke (lucerino brašno i seno). Najveće površine zauzimaju osnovne poljoprivredne kulture (kukuruz, pšenica, soja, šećerna repa), dok se lucerka gaji na oko 2% raspoloživih obradivih površina. U okviru setvene strukture u 2007. godini: 253 ha se odnosi na pivarski ječam, 777 ha se odnosi na merkantilnu pšenicu, 1.101 ha se odnosi na šećernu repu, 1.280 ha se odnosi na soju, 1.396 ha se odnosi na merkantilni kukuruz, 100 ha se odnosi na semenski kukuruz. Silos je kapaciteta 11.250 tona u okviru koga se nalazi i sušara. Ugostiteljski objekat „Provala“ nalazi se na obali jezera „Provala“. Firma nema sada stočni fond. U preduzeću je 36 stalno zaposlenih;
- „Stari grad“ d.o.o posluje već dvadeset godina kao privatno preduzeće. Osnovna delatnost je ugovorna proizvodnja i otkup soje, pšenice, kukuruza i uljane repice na oko 1.000 ha, kao i prerada soje u sojin punomasni griz. Poseduju halu za proizvodnju sojinog griza, koji se plasira samo na domaće tržište. Ozbiljniju saradnju imaju sa veterinarskim zavodom iz Subotice i Zemuna, a viškove primarnih proizvoda odkupljuju i „MK Komerc“ i „Victorija oil“. U preduzeću je devetoro stalno zaposlenih;
- D.o.o. „Biovita“ se bavi proizvodnjom stočne hrane, koncentrata. Kooperaciju uspostavljaju sa individualnim gazdinstvima preko finansiranja proizvodnje useva koji su im potrebni. Svoje proizvode plasiraju na domaće tržište i najveći deo proizvoda otkupljuju „Dijamant“, „MK Komerc“ i „Victorija oil“. Poseduju skladište kapaciteta 3.000 t, a u izgradnji je još jedno istog kapaciteta, kao i mešaonu stočne hrane. Proizvodnja je pokrivena HACCP i ISO 22000 standardima. Ovo je prva mešaona stočne hrane u Srbiji koja je dobila HACCP standard. U preduzeću je 15 zaposlenih;
- „Slovan-progres“ d.o.o. je 2002. godine izgradio pogon za preradu voća i povrća u Selenči pod nazivom „Zdravo Organic“ i od 01.01.2008. godine „Zdravo organic“ d.o.o. posluje kao samostalno preduzeće. Poljoprivredna proizvodnja organizuje se na bazi sopstvene produkcije i kooperacijskih odnosa sa proizvođačima poljoprivrednih proizvoda sa kojima se potpisuju ugovori o poljoprivrednoj proizvodnji. Osim proizvodnje putem ugovora Slovan progres vrši i otkup ovih proizvoda. U cilju toga ima izgrađene kapacitete za skladištenje ovih proizvoda: suve magacine, silose, frižidere i hladnjače. Proizvodnju obavljaju na 54 ha, pri tom 4 ha pod jabukom, 4 ha cvekle, 1 ha krastavca, 27 ha pšenice, a ostalo je pod sojom. Kooperaciju obavljaju sa individualnim gazdinstvima koja je zasnovana na korektnim odnosima i poverenju. Obavljaju ugovornu proizvodnju pšenice i začinske paprike. Organska proizvodnja se obavlja na 4 ha dok se još 6 ha nalazi u periodu konverzije. Poseduju silos sa 4 ćelije kapaciteta po 200 t. Najznačajniji kupci njihovih primarnih proizvoda su „Victorija oil“, „MK Group“, „Aroma Futog“, „Victorija Group“ i „Dijamant“. Svoje gotove proizvode plasiraju kako na domaće tako i na inostrano tržište (Crna Gora, Makedonija, Slovačka, Češka). Proizvodi ovog preduzeća se mogu naći u trgovinskim lancima megamarketa „Merkatora“, „Delte“ i „Tempa“. Proces proizvodnje i prerade je pokriven standardima HACCP, ISO 9001, ISO 14001, ISO 22001 i ISO 18001.

Hladnjača skladišti i čuva sirovine iz konvencionalne i organske proizvodnje. U toku je proizvodnja organskih salata (paprika, mešana salata i cvekla), a u ponudi je organski sok od cvekle i jabuke pod nazivom "Zdravo Organic". Hladnjača ima preradnog kapaciteta do 3.000 t u kojima voće i povrće može da se, bez ikakvih promena, čuva i godinu dana. U preduzeću je oko 60 zaposlenih;

- Poljoprivredni kombinat „Agrobačka“ je vlasništvo kompanije Jerković. Ratarska proizvodnja je osnovna delatnost kombinata. Useve gaje na 791 ha sopstvenog zemljišta, ali su korisnici i državnog zemljišta. Ratarske kulture koje su zastupljene su šećerna repa, merkantilni i semenski kukuruz, soja, klicerka, pšenica i ječam. Poseduju silos kapaciteta 15.000 t, pekaru i mlin koji trenutno ne rade, kao i mešaonu stočne hrane za sopstvene potrebe. Pored ratarstva, bave se i stočarstvom. Poseduju farmu goveda sa oko 7.000 grla i oko 500 ovaca. Bave se proizvodnjom mleka. U sklopu kombinata se nalazi i farma živine sa oko 6.000 koki nosilja, bave se tovom pilića i poseduju inkubatore za jednodnevne piliće. S tim da se bave i semenskom proizvodnjom kukuruza sarađuju i sa naučnim institutima, kao i drugim firmama kompanije Jerković;
- D.o.o „Frutta dibosco“ u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede bavi se uvozom sertifikovanih matičnih stabala svih vrsta voća iz Italije. Registrovana su dva rasadnika, ali za sada radi samo jedan. Na površini od 3 ha sertifikovana matična stabala se koriste za proizvodnju podloga jabuke, breskve, kajsije, kruške, maline, kupine i dr. Imaju oko 100.000 podloga koje će se kalemiti u avgustu. Osim što sadnice koriste za podizanje sopstvenih zasada, prodaju ih i zainteresovanim kupcima. Planiraju podizanje zasada veoma savremenog sistemima gajenja sa sistemom za navodnjavanje „kap po kap“, a imaju i postojeće zasade kupine i maline na oko 10 ha, jagode na 8 ha i jabuke i kruške na oko 9 ha. Novi zasadi će omogućiti proizvodnju voća po Evropskim standardima, pa će i izvoz ići u tom pravcu. U toku je izgradnja pogona za preradu voća i savremene hladnjače. U preduzeću je šestoro stalno zaposlenih;
- D.o.o „Dukat“ se bavi proizvodnjom i otkupom ratarskih proizvoda, pre svega soje, ali i kukuruza i drugih žita. Proizvodnju obavljaju na svom imanju (oko 60 jutara), a korisnici su i državnog zemljišta koje uzimaju u zakup. Poseduju silos kapaciteta 45.000 t i mernu vagu. Kooperaciju uspostavljaju sa poljoprivrednim gazdinstvima. U firmi je troje stalno zaposlenih, u sezoni angažuju i dodatnu radnu snagu;
- D.o.o. „Bestiame Promet“ bavi se prodajom i prometom svinja, uglavnom na teritoriji opštine Bač. Promet se obavlja dva puta u toku nedelje. Firma ima samo jednog zaposlenog.

III Zemljoradničke zadruge. Najznačajnije zemljoradničke zadruge na području opštine Bač su sledeće:

- ZZ „Vajska Bođani“ obavlja poljoprivrednu proizvodnju na oko 400 ha. Najviše površina se nalazi pod sojom, uljanom repicom, pšenicom i šećernom repom. Kooperaciju ostvaruju sa individualnim gazdinstvima naselja Vajska i Bođani. Veće firme sa kojima sarađuju su „Evropa“, „Mlinostep“ i „Dijamant“. Poseduju

silos sa dve ćelije kapaciteta sa po 25 vagona, kao i 3 podna skladišta, zatim mašinsku radionicu, 5-6 traktora i kombajne;

- ZZ „Zadrugar“ se bavi proizvodnjom i otkupom poljoprivrednih proizvoda. Proizvodnju zasnivaju na 300 ha zadružnog zemljišta i na 300 ha zemljišta koje uzimaju u zakup. Takođe ostvaruju ugovornu proizvodnju sa individualnim gazdinstvima na još 3.000 ha. Glavna ratarska kultura je soja koju prodaju firmama „Victorija oil“, „MK Komerc“, „Delta“ i „Dijamant“. Planiraju zasnivanje zasada pod jabukom u saradnji sa partnerima iz Grčke, po novom sistemu gajenja. Do skora su se bavili otkupom i prodajom mleka. Poseduju silos kapaciteta 2.250 t. Što se tiče saradnje sa drugim zadrugama, izdvaja se poslovanje sa ZZ „Nizine“. Zadruga ima 25 zaposlenih. Nosilac je projekta kreditiranja poljoprivredne proizvodnje u Baču.
- ZZ „Nizine“ uglavnom se bavi proizvodnjom i otkupom ratarskih proizvoda. Proizvodnju ostvaruju na sopstvenom imanju od 64 ha, zemljištu koje uzimaju u zakup (oko 250 ha), ali vrše i ugovornu proizvodnju pšenice i soje sa svojim kooperantima, individualnim gazdinstvima, na oko 1.200-1.400 ha. Osim soje, bave se i proizvodnjom semenskog kukuruza u saradnji sa Institutom za kukuruz Zemun polje. Poseduju silos sa 2 ćelije kapaciteta po 250 t. Nabolju saradnju ostvaruju sa „Victorija oil“, „MK Group“ i „Dijamantom“;
- ZZ „Agronizine“ ostvaruje ratarsku proizvodnju na državnom zemljištu koje uzimaju u zakup. Soju proizvode na 30 ha, pšenicu na oko 3,5 ha i uljanu repicu na oko 1 ha. Bave se otkupom mleka, pšenice, uljane repice i soje od poljoprivrednih gazdinstava. Poslovnu saradnju ostvaruju sa zemljoradničkim zadrugama „Zadrugar“ i „Nizine“. U zadrugi je troje zaposlenih;
- ZZ „Poljozrno“ posluje u okviru firme d.o.o „Poljops“ iz Novog Sada. Osnovna delatnost je ratarska proizvodnja, orjentisna na proizvodnju soje, znatno manje je zastupljena proizvodnja kukuruza i pšenice. Pošto nemaju sopstvene obradive površine, proizvodnja se obavlja po ugovoru sa individualnim poljoprivrednim gazdinstvima. Bave se i proizvodnjom stočne hrane za sve vrste stoke, imaju sopstvenu mešavinu i silos kapaciteta 3.500 t. Bave se i otkupom poljoprivrednih proizvoda neophodnih za proizvodnju stočne hrane;
- OZZ „Zora“ bavi se isključivo ratarskom proizvodnjom, gde dominira proizvodnja soje, ostali usevi su slabije zastupljeni. Bave se ugovornom proizvodnjom i otkupom. Kooperaciju uspostavljaju sa individualnim poljoprivrednim gazdinstvima. U zadrugi je dvoje stalno zaposlenih, ali u sezoni angažuju dodatnu radnu snagu;
- Zanatska radnja „Metlari“ bavi se proizvodnjom metli, pri čemu 10% sirovina proizvode sami, ostalo kupuju. Bave se proizvodnjom sirka na oko 8 ha. Svega oko 5% proizvodnje plasiraju na domaće tržište, pre svega zadrugama („Hemoslavija“, Novi Sad i „Nizine“, Plavna) koje metle prodaju u svojim poljoprivrednim apotekama. Sva ostala proizvodnja se plasira na tržište Italije. Pokrajinski sekretarijat za privredu posredovao je u organizaciji sastanka između Trgovinskog predstavništva Ruske federacije i Udruženja prerađivača sirka i proizvođača metli iz opštine Bač, čija je namera da u budućnosti prezentuju i plasiraju svoje proizvode i na rusko tržište;
- Zanatska radnja "Capra Latte" smeštena je u iznajmljenim stajama „Agrobačke“. Farma postoji već šest godina i nosi naziv mitske koze. Stado broji

250 grla ukupno i čine ga sanskie i francuske alpske koze, uvezene iz Francuske, vodeće zemlje u kozarstvu. Hranu za stado proizvode na sopstvenom imanju veličine osam jutara, ali i kupuju gotovu stočnu hranu od lokalnih proizvođača. Dnevna proizvodnja mleka je oko 1.000 l. Poseduju postrojenja za preradu, verifikovana HACCP standardom, u kojima se pravi prvoklasni kozji sir „Belka“, sa dodacima kao što su origano i paprika, kao i dimljeni sir, jogurt i surutka. Svoje proizvode prodaju na domaćem tržištu, kao što su Beograd i Novi Sad, pre svega restoranima i hotelima, do skora i bolnicama zbog hranljivosti ovih proizvoda. Imaju sopstvenu hladnjaču. U firmi je šestoro zaposlenih. U poslednje vreme farma se suočava sa ozbiljnim problemom, nedostatak tržišta i bez ozbiljne pomoći države naći će se pred kolapsom;

- Udruženje pčelara „Mostonga Bač“ postoji već godinama. Udruženje broji oko 25 članova, pri čemu svaki od članova ima svoje košnice. Broj košnica po pojedincu se kreće od 10 do 200, a udruženje ukupno broji oko 850 košnica. Zastupljen je LR, pološki i azej tip košnica. U udruženju kažu da imaju najbolju lokaciju za proizvodnju meda u celoj Vojvodini. Nije redak slučaj da pčelari iz drugih krajeva dovoze svoje rojeve na ispašu na teritoriji opštine Bač. Neki od članova sele svoje košnice pa dobijaju više vrsta meda, ali je najzastupljeniji bagremov med. Paša je raznovrsna: bagrem, uljana repica, vrba, lipa, suncokret (nekada je bio najznačajnija paša, ali se poslednjih godina jako slabo gaji), kao i neke vrste korova pa imaju i livadski med. Udruženje postoji radi lakšeg plasmana na tržište, pa u poslednje vreme imaju i organizovan otkup, ali se pored toga njihov med može naći i na lokalnim pijacama. Prosečna proizvodnja meda po košnici je 30-40 kg. Ne postoje posebni standardi kontrole proizvodnje ove lekovite supstance, sve je na savesti proizvođača, ali veći kupci vrše proveru kvaliteta meda i to pre svega na prisustvo rezidua (ostaci lekova za pčele), njegovu gustinu (prisustvo vode) i dr. Da bi unapredili proizvodnju i pratili inovacije u pčelarstvu, članovi udruženja organizuju stručna predavanja za sve zainteresovane. Predavanja se najčešće organizuju na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Preko predavača imaju saradnju sa Uruženjem pčelara Srbije i Udruženjem pčelara Vojvodine. Jedino je brendiran bagremov med.

Lov i ribolov. Lov opštine Bač ima dugu tradiciju i uživa veliki ugled. Široka ravnica, blago uzdignute lesne zaravni pružaju izvanredne uslove za lov sitne i krupne divljači. Najpoznatije vrste divljači, kojim se ovo područje ponosi i koju možete ovde loviti su: jelen lopatar, muflon, visoki srndać, divlja svinja, zec, fazan, jarebica, divlja patka i prepelica. Uz podršku države i veće ulaganje u sadašnje i izgradnju novih kapaciteta, sportski lov bi mogao biti značajan zamajac razvoja ove opštine. Interesantno je da svako naselje opštine Bač ima svoje lovačko društvo:

- podunavsko lovište "Plavna" posluje u sastavu JP "Vojvodinašume" i prostire se na površini od 2.619 ha, od čega je 500 ha ograđeno lovište. Od ukupne površine lovišta 1.355 ha se nalazi pod šumom. Lovište nastanjuju brojne vrste divljači: srna, divlja svinja, evropski jelen, muflon, jelen lopatar, zec, kuna zlatica, kuna belica, fazan, poljska jarebica, divlja guska, divlja patka i dr., kao i trajno zaštićene vrste divljači: hermelin, lasica, sova, orao, soko, jastreb, labud, roda, galeb i čaplja. U otvorenom delu lovišta mogu se loviti zec i fazan, a u podunavskom delu lovišta divlje patke i divlje guske. Lovište spada u ravničarski tip sa nadmorskom visinom od 80 do 87 m. U okviru ovog uređenog lovišta intenzivno se uzgajaju jelen (oko 140 grla), srna (oko 200

grla) i divlja svinja (oko 180 grla). U okviru lovišta postoji lovačka kuća koja predstavlja reprezentativni objekat. (www.vojvodinaonline.com)

- lovište "Ristovača" ukupne je površine 1.584 ha, od čega je pod ogradom 114 ha. Glavna uzgojna vrsta krupne divljači u ovom lovištu je divlja svinja, a od sitne divljači, fazan. U otvorenom delu lovišta može se loviti smeća divljač, zec i fazan. Posедуje deo lovišta za intenzivan izlov fazanske divljači. Lovište spada u ravničarski tip sa nadmorskom visinom od 80 do 84 m. (www.vojvodinasume.co.rs)
- u sastavu ribnjaka nalazi se i lovište "Mostonga" površine 905 ha sa preko 20.000 raznih vrsta ptica. Lovište nastanjuju brojne vrste divljači: srna, divlja svinja, evropski jelen, muflon, jelen lopatar, zec, kuna zlatica, kuna belica, fazan, poljska jarebica, fazani, divlja guska, divlja patka i dr. kao i trajno zaštićene vrste divljači: hermelin, lasica, sova, orao, soko, jastreb, labud, roda, galeb i čaplja.

Putopisci su nekad davno zabeležili da je Vojvodina bila toliko bogata ribom „da je bilo dve trećine vode, a jedna trećina ribe”. Na Dunavu, Tisi, Savi, Tamišu, Begeju, Krivaji, Bosutu i drugim rekama, rečicama, rukavcima, jezerima, barama širom Vojvodine, nalaze se ribolovni tereni površine 55.000 ha. (<http://www.visit.serbia.org>). Opština Bač ima izuzetno povoljan položaj i dovoljno kapaciteta da intenzivira proizvodnju i uzgoj ribe.

- ribnjak „Mostonga“ posluje u sklopu grupacije „[Jugotrade](#)“ iz Beograda. Površina ribnjaka iznosi 800 ha (10 jezera). U proteklih nekoliko godina ribnjak Mostonga vrši proizvodnju i uzgoj ribe na oko 450 ha. Uz intenzivniju i kontrolisanu proizvodnju i uzgoj korišćenjem ekstrudirane hrane za ribu i raznih sistema za areaciju godišnja proizvodnja je oko 700.000 kg konzumne ribe. Ostatak infrastrukture se svake godine građevinski i tehnološki unapređuje za uzgoj i proizvodnju (nivelacija jezera, pregrađivanje i formiranje manjih i funkcionalnijih jezera, upotreba elevatora i specijalnih kranova za manipulaciju ribom) u cilju savremenije i zdravije proizvodnje, a i radi ispunjenja standarda EU. Ribnjak Mostonga u budućnosti planira i otvaranje pogona za preradu ribe (sušena riba, vakumirana riba, riblji fileti, riblja pašteta i sl.). Vrste ribe koje se danas proizvode i uzgajaju na ribnjaku Mostonga Bač su [šaran](#) (80%) i [tolstolobik](#), [amur](#), [smuđ](#), [som](#) i [štuka](#) (20%). (<http://www.mostonga.rs>)

Najveći problemi u poljoprivredi. Najveći problemi sitnih poljoprivrednih proizvođača vezani su za plasman njihovih proizvoda. Poljoprivrednici nisu organizovani kroz formu udruženja. Većina zadruga se bavi i otkupom primarnih poljoprivrednih proizvoda, mada veće viškove otkupljuju i firme kao što su „Victorija oil“, „MK Komerc“, „Dijamant“, „Veterinarski zavod Subotica“ i dr. Otkup u opštini Bač, kao uostalom i na području R. Srbije karakterišu *neizvesni i nesigurni kanali plasmana*, koji su značajnim delom u oblasti „sive“ ekonomije. Ovakvi kanali plasmana ograničavaju poljoprivrednike u planiranju proizvodnje i glavna su barijera svih potencijalnih investicija u proširenje kapaciteta (kupovinu zemljišta, povećanje zasejanih površina, povećanje stočnog fonda i sl.). Individualni poljoprivrednici se teško udružuju, pa je to jedna od prepreka stvaranja konkurentnosti većim firmama koje deluju na teritoriji Opštine. Takođe, individualni poljoprivrednici, teško prihvataju inovacije, a još teže prelaze sa ratarske proizvodnje na gajenje voća i povrća, a to bi znatno intenziviralo poljoprivredu ove opštine. Prema podacima Agencije za privatne

registre, svega dva preduzetnika se bave proizvodnjom voća i osam je onih koji se bave proizvodnjom povrća.

Privatnici i veće firme koje žele da se bave poljoprivrednom proizvodnjom i da ulažu u nju, a nemaju sedišta na teritoriji Opštine, susreću se sa zakonskim ograničenjima u poslovanju, pa se na ovaj način gube zainteresovani investitori, koji bi bili podrška ekonomskom razvoju opštine. Pored ovog problema, dodatno ograničenje za rentabilno bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom „dolazi“ i od nedostatka *povoljnih kreditnih i finansijskih uslova*. Naime, sektor poljoprivrede, s obzirom na nisku profitabilnost proizvodnje, veoma teško uspeva da nove investicije pokrije isključivo sopstvenim sredstvima. Istovremeno, kreditno zaduženje na slobodnom bankarskom tržištu prate veoma nepovoljni uslovi (visina kamatne stope, hipotekarno osiguranje kredita), a podrška iz agrarnog budžeta je neizvesna (isplata je vremenski nepredvidiva i nedovoljna za veće investicije).

5.7. Građevinarstvo

U opštini Bač građevinarstvo je dominantno usmereno na *oblast infrastrukturnih projekata*, što podrazumeva izgradnju, rekonstrukciju, adaptaciju i/ili dogradnju puteva, sportsko-poslovnih centra, obrazovnih, kulturnih, zdravstvenih institucija i sl.

Prema podacima RZS Srbije, opština Bač ima izuzetno mali broj izgrađenih stanova na 1.000 stanovnika (tabela broj 46), znatno manji od Okruga kome pripada, Republike i AP Vojvodine.

Tabela br. 46 - Izgrađeni stanovi na 1000 stanovnika

Teritorija /godina	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bač	0,8	1,5	1,8	0,7	1,0	1,6	1,4
Južnobački okrug	3,7	1,9	2,6	4,2	2,6	3,6	4,3
AP Vojvodina	0,9	1,3	1,6	2,0	1,4	1,9	2,0
R Srbija	1,1	1,1	1,9	2,2	2,2	2,5	2,6

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji 2002-2008.

Građevinarstvom se bave dve veće firme i veći broj preduzetnika:

„Slovan progres“, d.o.o., Selenča (www.slovan.co.rs)
Preduzeće zapošljava oko 250 radnika (stalno zaposleni) i u sezoni još oko 100 radnika. U značajnoj meri diversifikovalo je svoju razvojnu strategiju (bavi se građevinarstvom, trgovinom, ugostiteljstvom, preradom voća i povrća), ali je preduzeće počelo kao građevinska firma i građevinarstvo je i danas nosilac i stub razvoja.   Preduzeće se bavi izvođenjem kompletnih građevinskih radova (uključujući i završne radove) u niskogradnji, visokogradnji i hidrogradnji. Građevinsku delatnost realizuje najvećim delom u opštini Bač i okolnim opštinama. Preduzeće je trenutno u opštini Bač

angažovano na izgradnji sportsko poslovnog centra, pravoslavne crkve, trbina na fudbalskom igralištu u Selenči.

Firma poseduje i stovarište građevinskog materijala (na površini od 1,5 ha, gde se pored građevinskog materijala, trguje i ogrevom); pogon za izradu betonske galanterije; pogon za izradu aluminijske i PVC stolarije.

„Bager promet“, d.o.o. Bođani

Preduzeće se bavi građevinskim radovima u niskogradnji (izgradnja putne mreže i kanalizacije, iskopine i nasipi svih vrsta), zapošljava 20 radnika i poseduje potrebne mašine za rad. Najveći obim poslova vezan je za teritoriju opštine Bač.

Preduzetnici

Prema podacima Agencije za privredne registre R. Srbije (stanje 30.06.2009.), u opštini Bač se registruje:

- 25 preduzetnika u oblasti „grubi građevinski radovi i specifični radovi niskogradnje“;
- 1 preduzetnik u oblasti „inženjeringa“;
- 1 preduzetnik u oblasti „projektovanje građevinskih i drugih objekata“;
- 3 preduzetnika u oblasti „ostale arhitektonske i inženjerske aktivnosti i tehnički saveti“;
- 7 preduzetnika u oblasti „ostali građevinski radovi, uključujući i specijalizovane radove“;
- 12 preduzetnika u oblasti „postavljanje električnih instalacija i opreme“;
- 1 preduzetnik u oblasti „postavljanja podnih i zidnih obloga“;
- 4 preduzetnika u oblasti „ostali završni radovi“;
- 1 preduzetnik u oblasti „montaža krovnih konstrukcija i pokrivanje krovova“;
- 10 preduzetnika se bavi proizvodnjom metalnih proizvoda i proizvoda od betona za građevinske svrhe;
- 8 preduzetnika se bavi proizvodnjom građevinske stolarije i elemenata.

U oblasti srodnim građevinskoj delatnosti uspešno posluju i sledeća preduzeća:

- „Elvod“ d.o.o., Bač; u pitanju je manje preduzeće koje se bavi izvođenjem elektro radova;
- U proizvodnji građevinske limarije posluju dva preduzeća: „Limeks“, Selenča, ortačko društvo i SZR "Oluk", Bač;
- „S C Market“ d.o.o, Bođani; ovo je manja firma koja se bavi proizvodnjom i ugradnjom PVC stolarije i veleprodajom gasnih kotolova.

5.8. Trgovina

Na osnovu podataka Agencije za privredne registre R. Srbije (stanje 30.06.2009. godine), najveći broj privrednih društava i preduzetnika pripada delatnosti trgovine. U ovoj oblasti, registrovano je 37 privrednih društava (u trgovini na veliko 32 društva, a u trgovini na malo 5 društava) i veliki broj preduzetnika.

Najznačajnija preduzeća i preduzetnici koji se bave trgovinom daju se u nastavku:

„Slovan progres“, d.o.o., Selenča (www.slovan.co.rs)
Iako je primarna delatnost firme građevinarstvo, preduzeće se bavi i trgovinom (na veliko i malo):   • građevinskim materijalom;   • poljoprivrednim proizvodima,   • mešovitom robom;   • belom tehnikom.   Preduzeće poseduje 16 maloprodajnih objekata robe široke potrošnje u mestima Selenča i Vajska i jednu prodavnicu u Selenči koja se bavi prometom alata, boja, lakova, maziva, guma i sl.
„Podunavlje“, a.d. Bačka Palanka
Ovo trgovinsko preduzeće ima lanac maloprodajnih objekata robe široke potrošnje u svim naseljenim mestima opštine Bač.
Preduzetnici
Prema podacima Agencije za privredne registre R. Srbije, u opštini se registruju sledeći preduzetnici u oblasti trgovine: • trgovina na malo u nespecijalizovanim prodavnicama, pretežno hrane, pića i duvana – 57;   • ostala trgovina na malo u specijalizovanim prodavnicama – 25;   • trgovina na malo tekstilom – 11;   • trgovina na malo mesom i proizvodima od mesa – 1;   • trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim preparatima – 5;   • trgovina na malo odećom – 4;   • trgovina na malo obućom i predmetima od kože – 1;   • trgovina na malo metalnom robom, bojama i staklom – 4;   • trgovina na malo na tezgama i pijacama – 4;   • trgovina na malo nameštajem i opremom za osvetljavanje – 1;   • trgovina na malo knjigama, novinama i pisaćim materijalom – 1;   • ostala trgovina na malo u prodavnicama meštovite robe – 2;   • ostala trgovina na malo u prodavnicama mešovite robe – 2;   • trgovina na veliko otpacima i ostacima – 1;   • ostala trgovina na veliko – 2.
Otkup poljoprivrednih proizvoda

Kao najveći otkupljivači poljoprivrednih proizvoda javljaju se:

- „Slovan progres“ d.o.o.;
- „Bio vita“ d.o.o.;
- „Stati grad“ d.o.o.;
- „Poljops“ d.o.o.;
- „Dukat“ d.o.o.;
- zemljoradničke zadruge.

Trgovina građevinskim materijalom

Trgovinom građevinskim materijalom bave se sledeća pravna lica (sva poseduju i stovarište građevinskog materijala):

- „Podgrmeč promet“ d.o.o. Bač;
- „Baks“ d.o.o., Bač;
- „RB-Commerce“ d.o.o., Bač;
- SPD „Medar“ Bač (preduzetnik).

5.9. Ugostiteljstvo i turizam

Geografski položaj. Opština Bač zauzima površinu od 367km² i nalazi se na jugozapadu Vojvodine, između opština Bačka Palanka i Odžaci. Opštinu Bač čini šest naseljenih mesta (Bač, Vajska, Bođani, Selenča, Plavna i Bačko Novo Selo) u kojima živi 17.000 stanovnika. Zapadnu granicu, prema R Hrvatskoj čini reka Dunav, u dužini od 43 km.

Kulturno-istorijski spomenici. Bač je najstariji grad u Vojvodini, grad po kome je Bačka dobila ime. Prvi put Bač se pominje 535. godine u pismu vizantijskog cara Justinijana I. 893. godine Bač je bio i avarsko utvrđenje. U Baču su 1169. god Templari podigli crkvu, koja 1300 godine postaje Franjevački samostan, što je i danas, a 1241. god. Bač osvajaju Mongoli. Ugarski kralj Karlo Robert u Baču podiže 1338-1342 god. Tvrđavu čije se ostaci i danas vide. U Bođanima je 1478. godine podignut srednjevekovni manastir koji je poznat po freskama Hristifor Žeferovića (začetnika srpskog baroka). U periodu od 1526-1529 Bač zauzimaju Turci, o čemu svedoči tursko kupatilo hamam koje je jedini ostatak islamske građevine u Vojvodini. Bač je u srednjem veku bio administrativni, kulturni, crkveni (biskupski grad) centar cele regije.

Tvrđava Bač je poznata kao jedna od najvećih tvrđava svog vremena u Panoniji. Podignuta je uz istoimeno naselje, na manjem ostrvu nastalom od reke Mostonge. Tvrđava u Baču spada u tzv. "Vodene gradove", jer je sa svih strana bila opkoljena rekom, a prilazilo joj se pokretnim mostovima. U unutrašnjosti tvrđave se nalazi još jedna, najviša, centralna (donžon ili branič) kula. Ova kula je služila kao važan deo odbrambenog sistema tvrđave, ali i kao osmatračnica. Tvrđava Bač je nesumnjivo najzanimljivija spona sadašnjosti i prošlosti ovog, istorijski veoma značajnog grada na teritoriji Vojvodine.

Krajem XII veka pominje se utvrđenje i nešto kasnije **manastir Templara** u Baču, čiji su temelji postavljeni 1169. godine. Samostan je izgrađen u kasnoromaničkom i ranogotičkom stilu. U svojim osvajачkim pohodima Turci su ga delimično porušili i

pretvрили u džamiju. U samostanu se čuva italokritska ikona slikara Dime rađena 1687. godine. Takođe se pri samostanu nalazi jedna od najstarijih biblioteka u zemlji u kojoj se čuvaju knjige iz 15. veka. Od prodora Turaka sredinom XVI veka, ostalo je **Tursko kupatilo** koje je jedno od najočuvanijih spomenika istočnjačke kulture na ovim prostorima. Još uvek su vidljivi ostaci keramičkih cevi za dovod tople i hladne vode.

Manastir Bođane je sazidan 1478. godine, da bi ga kasnije razorili Turci, zatim kaluđeri ponovo sagradili, da bi na kraju bio do temelja spaljen u doba Rakocijeve bune. Sadašnju crkvu je negde u XVII veku podigao bogati Mihajlo Temišvarlija iz Segedina, kao četvrto crkveno zdanje na istom mestu. Veliki konak i crkva u Bođanima sagrađeni su u baroknom stilu, a živopis je slikao poznati zoograf tog doba Kristofor Žefarović. U konaku je i bogat, stručno uređen muzej sa mnogim starinskim gravurama, uljanim slikama, crkvenim posudama, štamparskom presom i sl. U manastiru se čuvaju i brojni predmeti doneti iz manastira Manasije. Manastir je od izgradnje u XV veku pa sve do 1991. godine bio muški manastir. Manastir poseduje i nekoliko hektara zemlje pod šumom i voćnjacima, i dvorište prepuno cveća i drveća.

5.9.1. Prirodni preduslovi za razvoj turizma

Lovni potencijal. Na teritoriji opštine Bač postoje povoljni uslovi za život različitih vrsta divljači odnosno za razvoj lovnog turizma. Lov na teritoriji opštine Bač ustanovljen je na 5 lovišta:

Podunavsko lovište "Plavna" posluje u sastavu JP "Vojvodinašume" i prostire se na površini od 2.619 ha, od čega je 500 ha ograđeno lovište. Od ukupne površine lovišta 1.355 ha se nalazi pod šumom. Lovište nastanjuju brojne vrste divljači: srna, divlja svinja, evropski jelen, muflon, jelen lopatar, zec, kuna zlatica, kuna belica, fazan, poljska jarebica, divlja guska, divlja patka i dr. kao i trajno zaštićene vrste divljači: hermelin, lasica, sova, orao, soko, jastreb, labud, roda, galeb i čaplja. U okviru ovog uređenog lovišta intenzivno se uzgajaju jelen (oko 140 grla), srna (oko 200 grla) i divlja svinja (oko 180 grla). U okviru lovišta postoji lovačka kuća koja predstavlja reprezentativni objekat. **Lovište Ristovača** posluje u sastavu "Lovotursa" iz Novog Sada. Lovište se prostire na površini od 1.586 ha. Ovo lovište je pre svega poznato po fazanima, registrovano je kao lovno - proizvodni centar fazanske divljači, a služi i za edukativne svrhe. U okviru lovišta se nalazi i fazanerija koja slovi za jednu od najvećih u Evropi, sa kapacitetima od 380.000 fazana godišnje sa volijerima na površini od 26 ha i 2 inkubatora. Šume "Guvnište" i "Vranjak" koje se nalaze u sastavu Bačke opštine i pokrivaju površinu od 776 ha, nalaze se i u okviru poznatog **lovišta VU "Karađorđevo"**. Uređeno lovište nalazi se na prostoru od 1.576 ha i stanište je raznovrsne divljači: jelen (lopatar, virdžiniski), kao i druge atraktivne lovne divljači (divlja svinja, muflon, divlja mačka, kuna, lasica). Lovište je namenjeno intenzivnom gajenju krupne divljači a istovremeno služi i kao centar za reprodukciju i oplemenjivanje divljači. U okviru lovišta se nalaze 3 turističko ugostiteljska objekta: Lovačka vila "Dijana" sa 22 ležaja, Lovački motel "Vranjak" sa 8 ležajeva dok su depadansi "Vranjak" sa 16 ležajeva u zapuštenom stanju. Iako je infrastruktura na zavidnom nivou, potrebna su određena ulaganja i oplemenjivanja sadržaja. Lovište je još uvek zatvorenog tipa. **Lovište "Bođanski rit"** zauzima površinu od 30.189 ha i njime gazduje Lovački savez opštine Bač. Šume čine 1.588 ha. Lovište obiluje raznovrsnom faunom: srna, divlja svinja, zec, kuna zlatica, fazan, jarebica, divlja patka, divlja guska i dr. **Lovište "Mostonga - Ribnjak"** je površine 905 ha i njime gazduje privatna kompanija "Jugotrade" Beograd. Ovo lovište takođe obiluje raznovrsnom divljači kao i predhodna lovišta.

Ribolov. Na teritoriji opštine Bač, s obzirom na bogatstvo vode, prisutan je kako privredni tako i **sportski ribolov**. Iako **privredni ribolov** ima veći ekonomski značaj za opštinu, ne sme se zapostaviti i **sportsko-turistički oblik ribolova**.

Bogatstvo prirodnih specifičnosti ovog prostora daje izvanredne preduslove za **razvoj ribolovnog turizma** zato je neophodno izvršiti određene pripreme. Od najneophodnijih aktivnosti koje bi trebalo preduzeti u tom smislu su: zatvaranje pojedinih rukavaca, opremanje ribarskim čamcima i dr. priborom, segmentiranje turističkog tržišta i dr. U praksi se na odabranim i za te svrhe posebno uređenim lokacijama (rečni rukavci, depresije, zalivi i dr.) može uspešno organizovati osim privrednog i sportskog i **turistički ribolov**. Sportsko-rekreativni ribolov se obavlja na samom Dunavu, na kanalima, na većem broju bara, naročito u okolini Bačkog Novog Sela i na **jezeru "Provala"**, koje je najdublje jezero u Vojvodini. Ono je i trenutno najveće kupalište u opštini Bač, gde se preko leta okupi i do 3.000 kupaca. Jezero je izuzetno bogato ribom te je omiljeno mesto za ribolovce. Lovi se najčešće štika, melez, šaran, razne vrste bele ribe, a ređe som i smuđ. Sportski ribolovci su organizovani u sportska ribolovna društva u pojedinim naseljima. Poznato mesto za ribolov je i ribnjak **Mostonga Bač** koji se nalazi u blizini srednjevekovne bačke tvrđave. Površina ribnjaka iznosi 800 ha (10 jezera). U sastavu ribnjaka nalazi se i lovište 905 ha sa preko 20.000 raznih vrsta ptica. U budućnosti se planira i otvaranje pogona za preradu ribe (sušena riba, vakumirana, riblji fileti, riblja pašteta i sl.). Vrste ribe koje se danas proizvode na ribnjaku Mostonga Bač su šaran -80% i smuđ – 20%.

Međunarodna **biciklistička staza** EuroVelo 6 prolazi i kroz opštinu Bač, u dužini od 43 km. Staza prolazi veštačkim nasipom uz obalu Dunava. Pored glavne rute, obuhvata i lokalne puteve koji su obeleženi kao biciklistička staza i koji vode do najinteresantnijih turističkih tačaka u Baču i okolini: Tvrđava Bač, Manastir Bođani, Franjevački samostan, smeštajni objekti i slično. Staza celom svojom dužinom prolazi kroz najlepše delove opštine Bač: podunavsko lovište Plavna (sa prelepom prirodom), obalom Dunava, kroz prostranu panonsku ravnicu, pored čarda na Dunavu.

5.9.2. Turistički promet

Do 2000. godine u opštini Bač nije bilo ispoljenog interesovanja za turizam, iako je 1995. godine urađen Plan za razvoj turizma do 2003. godine. U 2006. godini zabeležen je promet od 6.134 posete od čega su domaći turisti bili 5.372, a strani 762.

Tabela br. 47 - Dinamika turističkog prometa u opštini Bač

	Broj turista			Broj noćenja turista			Prosečan broj noćenja	
	Svega	Domaći	Strani	Svega	Domaći	Strani	Domaći	Strani
2000	417	402	15	1086	1024	62	1,7	3
2001	448	428	20	1189	859	330	3,7	4,7
2002	757	663	94	1732	1550	182	3	1
2003	462	345	117	2942	2644	298	6	0
2004	462	325	137	1903	1597	306	4,7	3,2
2005	1116	988	128	706	442	264	6,2	2,2
2006	1909	1244	665	2817	1722	1095	5,2	3
2007	6921	4857	2064	2737	1688	1049	5,7	2,5
2008	7286	4851	2435	2803	1512	1291	6,2	3,2

Izvor : Interni podaci opštine Bač

Podaci u tabeli broj 47 dobijeni su na osnovu upitnika koje su popunjavali vlasnici objekata za smeštaj. U podatke u tabeli nije uvršten broj turista koji je posetio Bač u okviru jednodnevnih obilazaka/izleta. Broj takvih turista je samo u toku 2008. godine iznosio 2.165 i njihov boravak u smislu lokalnog vodiča je organizovan od strane

TOO Bač. Procenjuje se da je bar još toliko turista posetilo Bač, a koji nisu koristili usluge lokalnog vodiča. Sredstva od naplate boravišne takse iznosila su: u 2007. godini 74.260,00 dinara, a u 2008. godini 134.530,00 dinara, što direktno ukazuje na porast evidentiranog turističkog prometa. Prema podacima MUP-a, broj stranaca prijavljen u Baču u toku 2008. godine iznosio je 1.611. Najveći broj stranaca bio je iz Italije, Nemačke i Hrvatske.

Smeštajni kapaciteti. Opština Bač je na svojoj teritoriji u 2008. godini raspolagala sa osam objekata koji poseduju kapacitete za smeštaj, a u kojima se nalazi ukupno 114 smeštajnih jedinica (ležaja). U privatnom smeštaju se nalazi približno isti broj smeštajnih jedinica, a tačan broj će biti poznat kada se završi postupak kategorizacije objekata u posedu fizičkih lica.

Restoran - Motel "Ranch" se nalazi nedaleko od Bača (nadomak sela Bođani) na imanju porodice Kulaš. Ceo kompleks imanja nalazi se na mestu ukrštanja dva kanala, koji pored svoje prirodne lepote, obiluju i mnoštvom ribe, pa stoga predstavlja pravi užitek za ljubitelje prirode i ribolova. Mesto je okruženo šumom koja je bogata raznovrsnom divljači, te je teren vrlo pogodan za lov. Restoran "Ranch" se odlikuje bogatstvom ribljih specijaliteta koji se spremaju isključivo od sveže ribe. U ponudi restorana "Ranch" se nalaze i vožnja čamcem kanalima, a posebno je interesantna vožnja kočijama sa ponijima. Pored restorana "Ranch" izgrađen je i objekat sa 5 dvokrevetnih komfornih soba.

Motel "Provala" je ugostiteljski objekat koji poseduje i kapacitete za smeštaj gostiju. Motel raspolaže sa 6 dvokrevetnih soba, i jednom trokrevetnom. Udaljen je 100 m od peščane plaže i okružen je šumom koja je prava oaza za ljubitelje prirode i lova. Jezero provala je bogato raznovrsnom ribom pa je idealno mesto za ribolov, a na njemu se svake godine održavaju raznovrsne manifestacije: takmičenje pecara, takmičenje u kuvanju kotlića, razna sportska takmičenja na plaži kao i priredbe.

"Bussiness club" je ekskluzivni restoran sa kapacitetom od 300 mesta. U okviru restorana se nalaze sala za ručavanje, cafe bar, četiri luksuzna apartmana, dve letnje bašte i sala za sastanke. Svi zatvoreni prostori restorana su klimatizovani. Restoran nudi preko četrdeset vrsta raznih jela domaćih i stranih kuhinja, kao i spremanje makrobiotičke hrane. Bussiness club je od strane Privredne komore Vojvodine proglašen za najbolji restoran u Vojvodini u 2004. godini.

Pansion - restoran doo "Jakić" nalazi se nedaleko od samog centra Bača, na jednoj od glavnih saobraćajnica koja vodi prema podunavskom lovištu. Ceo pansion je interesantna ambijentalna celina, što se vidi po unutrašnjem uređenju. Pansion raspolaže sa 9 ležajeva (2 trokrevetne, 1 dvokrevetna soba i jedna soba sa francuskim ležajem). U blizini je prostrani parking, a gostima su na raspolaganju i garaže. Lovci imaju mogućnost smeštaja pasa u boksove. U sklopu pansiona je i restoran kapaciteta 50 mesta, klimatizovan, a na meniju restorana nalaze se raznovrsni specijaliteta domaće kuhinje.

Hotel „Centrallux“ se nalazi se u samom centru Bača. Raspolaže sa restoranom za 300 osoba, letnjom baštom, prostranim parkingom, smeštajem za odmor i prenočište. U 14 soba raspolaže se sa 31 ležajem (i to dve jednokrevetne sobe, šest dvokrevetnih soba, pet soba sa francuskim ležajem od kojih četiri imaju pomoćni krevet i jednu trokrevetnu sobu). Na raspolaganju je raznovrsni meni i bogat izbor

pića. Svi zatvoreni prostori su klimatizovani, od restorana do soba za odmor i prenoćište.

"Lovačka kuća" poseduje 11 dvokrevetnih komfornih soba i apartman. Okružena je šumom i lovištem koje je bogato različitim vrstama divljači. Lovačka kuća ima i kongresnu salu sa 100 mesta, kao i manji salon za sastanke. Vodiči za lovce stoje na raspolaganju svakom ko poseti ovo lovište. Takođe, fotosafari, pecanje i šetnja plavanskom šumom, 300 m od Dunava je nezaboravan doživljaj.

Prema podacima Agencije za privredne registre na dan 30.06.2009. godine registrovano je: 60 barova, 9 restorana i samo jedan preduzetnik koji nudi smeštaj za kraći boravak

Prekogranična saradnja. Opština Bač je od 2002. godine postala pridruženi član Euroregiona Dunav – Drava – Sava i aktivno učestvuje u njegovom radu. Iz ovog regiona proizašla je saradnja sa Agencijom za lokalnu demokraciju iz Osijeka, sa kojom je organizovano nekoliko okruglih stolova na različite teme. Rezultat saradnje opštine Bač i Vukovara je i otvaranje malograničnog prelaza na Dunavu između ove dve opštine kao i organizovanje zajedničkih susreta na Vukovarskoj adi na Dunavu, te je na obostranu inicijativu otvorena kupališna sezona, a ostrvo se u te svrhe i dalje koristi. Inače, uspostavljena saradnja sa Vukovarom je raznolika pa obuhvata i otvaranje kluba za mlade, a 2007. godine je pokrenuta i saradnja u oblasti ribolova i zaštite ribolovnih područja. Tom prilikom je u Baču organizovan prvi sastanak Ribolovačkih udruženja opštine Bač i Udruge ribolovaca Vukovara. Trenutno aktuelan projekat je i formiranje teritorijalnog pakta za turizam Južne Bačke u saradnji i po principu teritorijalnih paktova u Italiji.

Imajući u vidu da je opština Bač od 2002. godine počela aktivno da se bavi razvojem turizma na svojoj teritoriji, a od 2006. godine postoji i Turistička organizacija opštine koja je direktno i zadužena za aktivnosti na unapređenju, razvoju i promociji turizma opštine, kao i za osnovne prioritete razvoja turizma, poput: revitalizacije kulturno - istorijskog nasleđa, razvoj nautičkog turizma, pre svega na Dunavu i razvoj ribolovnog turizma.

5.10. Investicije

Republika Srbija se nalazi u centralnoj fazi tranzicije koja bi trebalo da predstavlja radikalni zaokret i pravu prekretnicu u budućem razvoju domaće ekonomije i njenih aktera. Razvoj tržišne ekonomije može se ubrzati prilivom sredstava kroz investicije u nova preduzeća, dokapitalizacijom postojećih preduzeća i konsolidacijom finansijskog sistema. Međutim, mnoga preduzeća u Republici imaju nepovoljne poslovne performanse koje se manifestuju kroz opadanje tržišnog učešća i rentabiliteta, povećanje zaduženosti, neadekvatno investiranje i povećan obim diversifikovanih poslovnih poduhvata na račun primarnog posla¹⁸. Iako je ustanovljen rastući trend investiranja, makroekonomski pokazatelji investicionih kretanja u Srbiji pokazuju visok rizik ulaganja u domaća preduzeća, koji onemogućava dinamičnije investiranje. Smanjenjem rizika povećala bi se atraktivnost ulaganja, što je stimulans za domaće i strane investitore koji vrednuju različite kombinacije rizika i prinosa.

Poslovni ambijent u AP Vojvodini, kao i Republici Srbiji u celini, znatno je unapređen zahvaljujući usvajanju velikog broja pravnih propisa od 2001. godine do danas. Osnovni ciljevi zakonodavnih reformi, koji se odvijaju u skladu sa regulativama EU,

---

¹⁸ Period raspada bivše Jugoslavije, ratova na njenim prostorima, a nakon toga i tranzicije, uslovi su prestanak rada mnogih preduzeća (ili rad sa znatno smanjenim kapacitetom) u opštini Bač.

usmereni su ka jednostavnosti poslovanja i sigurnosti ulaganja. U procesu pridruživanja EU očekuje se donošenje brojnih novih reformskih propisa, a za investitore najveći značaj imaju zakoni u oblasti zemljišta i izgradnje, kao i regulativa industrijskih i tehnoloških parkova.

Veličina tržišta, makroekonomska stabilnost, troškovi poslovanja, ljudski resursi, geografski položaj i investiciona infrastruktura predstavljaju najvažnije među brojnim faktorima koji opštinu Bač čine jednim od veoma atraktivnih lokacija za poslovanje u ovom delu Jugoistočne Evrope. Opština svim investitorima nudi relativno dobar potencijal prodaje za veći broj proizvoda domaće privrede (na prvom mestu poljoprivrede i prerađivačke industrije), kako na svetskom, tako i na domaćem tržištu, koji proizilazi iz bescarinskog pristupa tržištima EU, SAD, Rusije i Jugo-istočne Evrope, od skoro milijardu ljudi. Postoji, dakle, otvorenost prema svakom investitoru, koja je posebno usmerena ka privlačenju stranih direktnih investicija, čime bi se znatno povećala stopa rasta društvenog proizvoda i smanjila stopa nezaposlenosti. Troškovi poslovanja u Republici Srbiji su relativno povoljni u poređenju sa drugim državama u regionu, što predstavlja rezultat.¹⁹

- **niskih poreskih stopa**, kao što su porez na dobit od 10%, porez na dodatu vrednost u iznosu od 8 ili 18% i porez na zarade na nivou od 12%;
- **brojnih podsticaja za ulaganje**, u koje spadaju državne subvencije za direktne investicije između 2.000 i 10.000 evra po novom radnom mestu, zatim oslobađanje od plaćanja poreza na dobit u periodu od 10 godina za velika ulaganja, kao i izuzeće od plaćanja poreza na zarade i doprinosa za socijalno osiguranje za radnike mlađe od 30 i starije od 45 godina;
- **jeftinijih komunalnih proizvoda i usluga**, poput električne energije, gasa ili vode;
- **kvaliteta i cene radne snage** koji predstavljaju, po opštoj oceni investitora, jedan od ključnih razloga za ulaganje u opštinu Bač i Republiku Srbiju u celini.²⁰

5.10.1. Opšta obeležja dosadašnjih investicionih ulaganja

Imajući u vidu proces proširenja Evropske unije i perspektive koje iz toga proizilaze za Srbiju, evidentno je da će u budućem razvoju domaće privrede investiciona aktivnost zauzimati krucijalno mesto. Investicije imaju odlučujuću ulogu u realizovanju ciljeva i prioriteta ekonomskog i socijalnog razvoja, pre svega kao pokretački instrument kvantitativnog i kvalitativnog rasta ukupnih proizvodnih faktora i proizvodnje, ali i stvaranja uslova za bolji život stanovništva. U ovoj etapi, rast investicija ne predstavlja samo uslov tehničke i tehnološke modernizacije, već i jedan od uslova ekonomske stabilnosti nacionalne privrede. Bez adekvatnog obima i osmišljene strukture investicionih ulaganja ne može se obezbediti rast osnovnih i obrtnih sredstava, povećanje broja radnih mesta, podizanje učinka oruđa za rad, bolja produktivnost rada, raznolikost proizvodnje i sl., na bilo kom opštinskom, regionalnom, pa ni na nacionalnom nivou.

Posmatrane kao vid štednje na novčana izdavanja, investicije treba da budu realizovane u formi koja će osigurati maksimalnu efektivnost eksploatacije, tj. što veći nivo ostvarenih efekata po jedinici uloženi finansijskih sredstava. Donošenje

¹⁹ www.siepa.sr.gov.yu

²⁰ Ljudski resursi u našoj zemlji izdvajaju se po: visokoj produktivnosti rada koja, u okviru industrije, raste u proseku za 11% godišnje; odličnom tehničkom obrazovanju, pri čemu 1/3 od oko 14.000 diplomiranih studenata svake godine dolazi sa fakulteta prirodnih nauka; znatno nižim troškovima rada koji iznose manje od 1/2 izdataka za zarade u novim članicama EU iz Istočne Evrope.

investicionih odluka u ekonomskoj praksi treba, bez obzira na uslove privređivanja, da se zasniva uvek na strogim kvantitativnim i kvalitativnim odredbama, koja će obezbediti precizno usmeravanje novčanih izdavanja, odnosno investiranje u najbolje (najefektivnije) projektne varijante. Onaj ko vrši novčana izdavanja radi pribavljanja neophodnih proizvodnih resursa u cilju njihovog višegodišnjeg korišćenja naziva se investitor (to može biti bilo koji privredni subjekat - fizičko ili pravno lice - kao i sama država). Međutim, bez obzira ko je investitor, on mora koristiti adekvatne metode, tehnike i modele za ocenu ekonomske efektivnosti investicija u poljoprivredi zbog sigurnosti da su njegova finansijska sredstva uložena na pravi način, da ostvaruju najbolje rezultate, kako direktno za investitora, tako i za društvo u celini.

Investiciona kretanja u periodu 2000-2007. godina ukazuju na jaku korelaciju političkog kredibiliteta zemlje i rizika ulaganja. U pomenutom periodu, priliv stranih direktnih investicija (SDI)²¹ u Srbiji je bio podložan značajnim oscilacijama (tabela broj 48). Do sada su SDI u Srbiji uglavnom bile usmerene na osvajanje domaćeg tržišta kroz proizvodnju, pružanje usluga (banke, trgovačke kuće, osiguravajuća društva, lizing kompanije itd.), kao i sticanje neke aktive (nekretnine, objekti) koja se efektira na domaćem tržištu.

Analiza podataka koji se odnose na priliv SDI u svetu i Srbiji (u periodu 2000-2007. godina), upućuje na činjenicu da je učešće priliva SDI u Srbiji u prilivu SDI u svetu bilo vrlo skromno. Shodno tome, pomenuti pokazatelj je zabeležio najmanji nivo u 2000. godini (0,0036%), dok je njegov najveći nivo bio evidentiran u 2006. godini (0,3109%). Međutim, čak i 2006. godine kada je bio ostvaren rekordan priliv SDI u Srbiji (4.387 miliona USD), taj iznos je bio manji od priliva SDI u Bugarskoj (7.507 miliona USD), Rumuniji (11.366 miliona USD) i Mađarskoj (6.790 miliona USD)²².

Tabela br. 48 - Priliv SDI u svetu i Srbiji, u periodu 2000-2007. godina (u mil. USD)

Godina	Priliv SDI u svetu	Priliv SDI u Srbiji	Učešće priliva SDI u Srbiji u prilivu SDI u svetu (%)
2000	1.392.95	50	0,0036
2001	823.825	165	0,0200
2002	716.128	475	0,0663
2003	632.599	1.365	0,2158
2004	742.143	966	0,1301
2005	958.697	1.550	0,1617
2006	1.411.018	4.387	0,3109
2007	1.833.324	2.195	0,1197

Napomena: metodologija evidentiranja priliva SDI u svetu navedena u UNCTAD, "World Investment Report 2008", New York and Geneva, 2008., str. 250; podaci UNCTAD-a o prilivu SDI u Srbiju se razlikuju od podataka NBS.

Izvor: UNCTAD, "World Investment Report 2003", New York and Geneva, 2003., str. 249, UNCTAD, "World Investment Report 2005", New York and Geneva, 2005., str. 303, UNCTAD, "World Investment Report 2007", New York and Geneva, 2007., str. 251, UNCTAD World Investment Report 2008", New York and Geneva, str. 253-256; NBS, "Statistički bilten" februar 2008., str. 52.

Do sada je najveći deo SDI u Srbiji bio usmeren u finansijski sektor, poslove sa nekretninama, trgovinu i druge poslovne usluge, tako da je njihov efekat na povećanje industrijske i poljoprivredne proizvodnje, zaposlenosti i izvoza, za sada, relativno ograničen, s obzirom da su preduzeća, banke i drugi privredni subjekti u koje je investiran strani kapital uglavnom orijentisan na domaće tržište, a u dobroj meri i na uvoz. Konkretno, još uvek ne dolazi do nekog većeg inputa u vidu transfera savremene tehnologije, opreme i proizvodnog menadžmenta, a time ni osetnijeg

²¹ *Strane direktne investicije* su investicije u izgradnju novih kapaciteta u proizvodnom sektoru, u sektoru istraživanja i razvoja, kao i sektoru usluga koje mogu biti predmet međunarodne trgovine. One predstavljaju takav oblik ulaganja kapitala koji obezbeđuje stranom investitoru sticanje prava svojine, kontrole i upravljanja po osnovu uloženog kapitala.

²² UNCTAD (2008): *World Investment Report 2008*, New York and Geneva, str. 207- 209, 249 i 253-256.

podizanja ukupnog tehnološkog i inovativnog kapaciteta u Srbiji, mada u tom pogledu ima i nekih izuzetaka.

Tržište Republike Srbije, a samim time i opštine Bač, je relativno značajno u regionalnim razmerama, ali je vrlo skromno u globalnim relacijama (limitirano još uvek ograničenom kupovnom moći stanovništva). Srbija uglavnom ne raspolaže u izobilju sa nekim jeftinim strateški važnim resursima i prirodnim bogatstvima, gde se ipak izdvaja 4.217.863 ha korišćene obradive poljoprivredne površine (odnosno, 25.842 ha u opštini Bač), a kvalifikovana rada snaga koja se stalno isticala kao prednost Srbije pokazala se u dobrom broju slučajeva *stara* i nedovoljno obučena za nove tehnološke procese, ali i skupa zbog raznih doprinosa i socijalnih programa. *Kvalitet* opšte poslovne i investicione klime u Srbiji je *osrednji* sa trendom pogoršanja zadnje dve godine, pošto se prema rangiranju Svetske banke i Međunarodne finansijske korporacije Srbija, po tzv. *lakoći poslovanja* u 2009. godini, nalazi na 94 mestu u svetu (od 181 zemlje), što predstavlja praktično vraćanje na poziciju koju je zauzimala u rangiranju za 2006. godinu (95 mesto) i značajno pogoršanje u odnosu na poziciju koju je zauzimala u 2007. godini (68 mesto). U rangiranju za 2008. godinu, Srbija se nalazila na 86. mestu²³.

Radi dobijanja što realnije slike o dosadašnjim investicionim aktivnostima na području opštine Bač, u tabelama i dijagramima koji slede je dat prikaz ulaganja kako na regionalnom, tako i na nacionalnom nivou. Prema tome, istraživanjem je obuhvaćen višegodišnji investicioni trend u privredi opštine Bač i karakteristike procesa investiranja u privredi na teritoriji Južnobačkog okruga, AP Vojvodine, kao i Republike Srbije u celini.

Posmatrajući period 2000-2005. godina, može se konstatovati da opštinu Bač karakteriše slaba i nedovoljna investiciona aktivnost. Međutim, ukupno ostvarene investicije na nivou opštine Bač u 2005. godini su više nego utrostručene prema ostvarenoj vrednosti u prethodnoj godini. Naime, one su u 2005. godini iznosile 129.662 hiljada dinara, prema 38.371 hiljada dinara ostvarenih investicija u 2000. godini (tabela broj 49). Sa druge strane, ukupno ostvarene investicije Opštine u 2005. godini obuhvataju samo 0,86% od ostvarenih investicija na nivou Južnobačkog okruga, odnosno svega 0,44% od ukupno ostvarenih investicija na nivou AP Vojvodine, ili jedva 0,08% od nivoa Republike Srbije u celini.

Tabela br. 49 - Prostorna distribucija ukupno ostvarenih investicija*, u periodu 2000 - 2005. godina (u hilj. dinara)

Godine	Jedinica mere	Teritorija			
		Republika Srbija**	AP Vojvodina	Južnobački okrug	Opština Bač
2000	dinar	39.874.609,00	8.508.582,00	3.681.028	38.371
	%	100,00	21,34	9,23	0,10
2001	dinar	55.188.399,00	13.348.396,00	5.597.154	51.015
	%	100,00	24,19	10,14	0,09
2002	dinar	102.860.663,00	23.302.691,00	10.581.931	144.809
	%	100,00	22,65	10,29	0,14
2003	dinar	115.662.223,00	25.685.814,00	10.779.381	250.668
	%	100,00	22,21	9,32	0,22
2004	dinar	152.929.464,00	29.484.398,00	12.434.977	101.138
	%	100,00	19,28	8,13	0,07
2005	dinar	163.549.507,00	29.773.399,00	15.028.654	129.662
	%	100,00	18,20	9,19	0,08

* Investicije u osnovna sredstva (podaci se odnose na društvenu, zadružnu, mešovitu i državnu svojinu), u tekućim cenama.

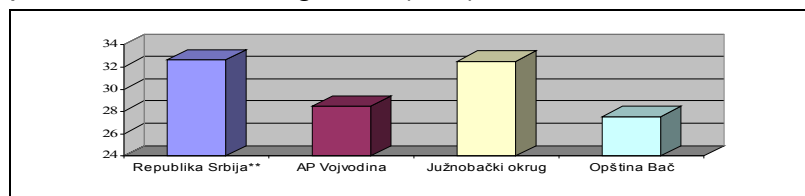
** Nisu obuhvaćeni podaci za Kosovo i Metohiju.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2000-2005. RZS, Beograd, 2001-2006.

²³ World Bank: Doing Business 2007; Doing Business 2008; Doing Business 2009 (www.worldbank.org).

Na osnovu prikazanih višegodišnjih kretanja, ukupno ostvarenih investicija u apsolutnim vrednostima (tabela broj 49), mogu se iskazati prosečne godišnje stope rasta za odabrane teritorije. U tom kontekstu, došlo se do prosečne godišnje stope rasta ukupno ostvarenih investicija na području opštine Bač (27,57%), Južnobačkog okruga (32,49%), AP Vojvodine (28,47%) i Republike Srbije u celini (32,61%). U svim slučajevima su ostvarene pozitivne godišnje stope rasta, dok je najveća vrednost evidentirana za Republiku Srbiju u celini (dijagram broj 13).

Dijagram br. 13 - Prosečne godišnje stope rasta ukupno ostvarenih investicija*, u periodu 2000-2005. godina (u %)

* Investicije u osnovna sredstva (podaci se odnose na društvenu, zadružnu, mešovitu i državnu svojinu), u tekućim cenama.

** Nisu obuhvaćeni podaci za Kosovo i Metohiju.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2000-2005. RZS, Beograd, 2001-2006.

Od 2006. godine, Republički zavod za statistiku Srbije objavljuje podatke o investicijama u osnovna sredstva pravnih lica svih oblika svojine u R. Srbiji, u tekućim cenama. Shodno novoj metodologiji, ukupno ostvarene investicije na nivou opštine Bač u 2007. godini su više nego udvostručene prema ostvarenoj vrednosti u prethodnoj godini. Naime, one su 2007. godine iznosile 616.551 hiljada dinara, prema 299.821 hiljada dinara ostvarenih investicija u 2006. godini (tabela broj 50). Sa druge strane, ukupno ostvarene investicije Opštine u 2007. godini obuhvataju samo 1,62% od ostvarenih investicija na nivou Južnobačkog okruga, odnosno svega 0,53% od ukupno ostvarenih investicija na nivou AP Vojvodine, ili jedva 0,13% od nivoa Republike Srbije u celini.

Tabela br. 50 - Prostorna distribucija ukupno ostvarenih investicija*, u periodu 2006-2007. godina (u hilj. dinara)

Godine	Jedinica mere	Teritorija			
		Republika Srbija**	AP Vojvodina	Južnobački okrug	Opština Bač
2006	dinar	340.795.050	94.317.316	36.361.563	299.821
	%	100,00	27,68	10,67	0,09
2007	dinar	482.340.888	115.475.861	38.065.109	616.551
	%	100,00	23,94	7,89	0,13

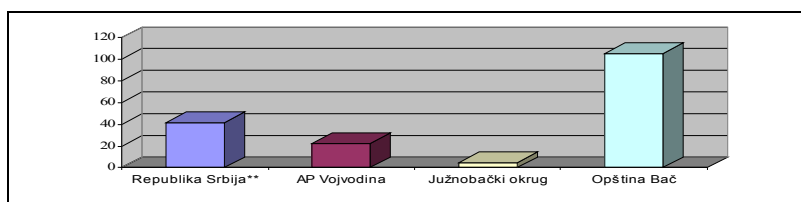
* Investicije u nova osnovna sredstva (podaci se odnose na sva pravna lica, osim na ona koja su u skladu sa čl. 7. Zakona o računovodstvu i reviziji razvrstana u mala), u tekućim cenama.

** Nisu obuhvaćeni podaci za Kosovo i Metohiju.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2006-2007. RZS, Beograd, 2007-2008.

Na osnovu prikazanih višegodišnjih kretanja, ukupno ostvarenih investicija u apsolutnim vrednostima, mogu se iskazati prosečne godišnje stope rasta za odabrane teritorije. U tom kontekstu, došlo se do prosečne godišnje stope rasta ukupno ostvarenih investicija na području opštine Bač (105,64%), Južnobačkog okruga (4,68%), AP Vojvodine (22,43%) i Republike Srbije u celini (41,53%). U svim slučajevima su ostvarene pozitivne godišnje stope rasta, dok je najveća vrednost evidentirana za opštinu Bač (dijagram broj 14).

Dijagram br.14 - Prosečne godišnje stope rasta ukupno ostvarenih investicija*, u periodu 2006-2007. godina (u %)

* Investicije u nova osnovna sredstva (podaci se odnose na sva pravna lica, osim na ona koja su u skladu sa čl. 7. Zakona o računovodstvu i reviziji razvrstana u mala), u tekućim cenama.

** Nisu obuhvaćeni podaci za Kosovo i Metohiju.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2006-2007. RZS, Beograd, 2007-2008.

Iako je prosečna godišnja stopa rasta ostvarenih investicija na području opštine Bač, u periodu 2006-2007. godina, upadljivo iznad prosečne godišnje stope rasta posmatranog pokazatelja na datoj teritoriji, učešće ostvarenih investicija opštine Bač u ostvarenim investicijama R. Srbije u celini je svega 1,62 puta veće u istom periodu u odnosu na vremenski interval 2000-2005. godina. Drugim rečima, došlo je do opadanja investicione aktivnosti koja je svakako umanjila privredni rast opštinske teritorije u odnosu na ekonomski razvoj u našoj zemlji.

5.10.2. Ocena ostvarenih investicija u osnovna sredstva

U cilju određivanja ocene ostvarenih investicija u privredi opštine Bač, koristiće se sledeći pokazatelji:

- ostvarene investicije u privredi po stanovniku;
- ostvarene investicije u privredi po aktivnom stanovniku;
- ostvarene investicije u privredi po zaposlenom.

Radi dobijanja što realnije ocene ostvarenih investicija u privredi na području opštine Bač, u narednom pregledu (tabela broj 51) su dati pokazatelji koji se odnose kako na regionalni, tako i na nacionalni nivo (u 2007. godini).

Tabela br. 51 - Ocena ostvarenih investicija* u privredi

Pokazatelj	Jed. mere	Teritorija			
		Republika Srbija**	AP Vojvodina	Južnobački okrug	Opština Bač
Ostvarene investicije po stanovniku (popis 2002)	dinar	64.329,26	56.828,90	64.119,00	37.900,00
Ostvarene investicije po aktivnom stanovniku (popis 2002)	dinar	141.938,98	126.507,30	141.597,00	90.284,00
Ostvarene investicije po zaposlenom (godišnji prosek - 2007)	dinar	240.888,12	218.129,63	178.334,00	172.269,00

* Investicije u nova osnovna sredstva (podaci se odnose na sva pravna lica, osim na ona koja su u skladu sa čl. 7. Zakona o računovodstvu i reviziji razvrstana u mala), u tekućim cenama.

** Nisu obuhvaćeni podaci za Kosovo i Metohiju.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2006-2007. RZS, Beograd, 2007-2008.

Rezultati koji su prikazani u predhodnoj tabeli upućuju na konstataciju da je u svim posmatranim slučajevima najveća vrednost postignuta kod ostvarenih investicija po zaposlenom, dok je najmanja vrednost dobijena kod ostvarenih investicija po stanovniku, i to u sledećem odnosu:

- Republika Srbija (3,74:1,00);
- AP Vojvodina (3,84:1,00);
- Južnobački okrug (2,78:1,00);
- Opština Bač (4,55:1,00);

Shodno odabranim pokazateljima i dobijenim odnosima investicionih ulaganja, može se zaključiti da su najveća investiciona ulaganja po zaposlenom u opštini Bač. Ovo samo potvrđuje činjenicu da je učešće broja zaposlenih u ukupnom broju stanovnika najniže u opštini Bač (22,00%), u odnosu na ostale posmatrane teritorijalne jedinice (Južnobački okrug: 35,96%; AP Vojvodinu: 26,05% i Republiku Srbiju u celini: 26,71%). Pored toga, ovo može biti i pokazatelj da opština Bač ima veću nezaposlenost u odnosu na ostale posmatrane teritorijalne celine, odnosno da treba da poveća otvorenost prema domaćem i stranom kapitalu, kako bi se povećala njena perspektivnost, posebno na polju zapošljavanja (otvaranja novih radnih mesta).

5.10.3. Ostvarene investicije u osnovna sredstva, po delatnostima

U zavisnosti od metodologije obrade statističkih podataka, tokom posmatranog perioda 2000-2007. godina (odnosno, pojedinih vremenskih intervala: 2000-2002. godina; 2003-2005. godina; 2006-2007 godina) došlo je do приметnih oscilacija u strukturi ostvarenih investicija po delatnostima, u opštini Bač (tabele broj 52, 53 i 54).

Tabela br. 52 - Ostvarene investicije¹⁾ po delatnostima, u opštini Bač (u hilj. dinara)

Go din e	Je di nic a m er e	Uku pno	Proizvodne delatnosti							Neproizvodne delatnosti	
			ind ustr ija	poljo privr eda, šuma rstvo i vodo privr eda	gr ađ evi na rst vo	sa obr ač aj i ve ze	trg ovi na i ug ost itelj stv o	z a n a ts tv o	Os tal o ²⁾	dru št v en o- pol itič ke zaj ed nic e	Ostal o ³⁾
2000	dinar	38.371	1.841	15.544	969	-	222	-	2.108	3.566	14.121
	%	100,00	4,80	40,51	2,53	0,00	0,58	0,00	5,49	9,29	36,80
2001	dinar	51.015	1.897	29.675	6.784	-	687	-	8.249	766	2.957
	%	100,00	3,72	58,17	13,30	0,00	1,35	0,00	16,17	1,50	5,80

¹⁾ Investicije u osnovna sredstva (podaci se odnose na društvenu, zadružnu, mešovitu i državnu svojinu), u tekućim cenama.

²⁾ Obuhvata: komunalne delatnosti - proizvodni deo, tehničke i poslovne usluge, obrazovanje, kulturu - proizvodni deo i apoteke.

³⁾ Obuhvata: komunalne delatnosti - neproizvodni deo, stambenu izgradnju, finansijske i druge usluge, obrazovanje i kulturu - neproizvodni deo, zdravstvo i socijalnu zaštitu.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2000-2001. RZS, Beograd, 2001-2002.

Industrija (odnosno, prerađivačka industrija i proizvodnja i snabdevanje električnom energijom, gasom i vodom), predstavlja za opštinu Bač važan investicioni potencijal. U prilog ovoj konstataciji, sledi činjenica da je u analiziranim godinama učešće ostvarenih investicija industrije u ukupno ostvarenim investicijama opštine Bač na relativno dobrom nivou (sa prosečnim godišnjim iznosom od 22,06%).

Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda (odnosno, poljoprivreda, lov i šumarstvo) ne samo da je značajan prirodni potencijal na kome se bazira privreda opštine Bač, već predstavlja i specifičan potencijal koji je atraktivan za investiranje kako za opštinu, tako i za Južnobački okrug u celini. Iako je učešće ostvarenih investicija posmatrane delatnosti u ukupno ostvarenim investicijama opštine Bač u 2003. godini najniže (11,60%) i primetno ispod godišnjeg proseka posmatranog vremenskog intervala (26,86%), učešće ovog parametra u 2007. godini iznosi 22,11% (rast od 10,51%). Učešće ostvarenih investicija agrarnog sektora u ukupno ostvarenim investicijama opštine Bač u 2001. godini je najveće (od 58,17%), što predstavlja znatnim delom rezultat privatizacije koja je uspešno realizovana u agroprivredi opštine Bač. Takođe, ovo može da bude i pokazatelj revitalizacije poljoprivrednih preduzeća i intenzivnije investiranje u cilju ostvarivanja rapidnog tehnološkog progressa.

Tabela br. 53 - Ostvarene investicije* po delatnostima, u opštini Bač (u hilj. dinara)

G o d i n e	Jedinic a me re	Ukupn o	Polj opri vre da, lov i šum arst vo	Prerađi vačka industri ja	Proi zvo dnja i sna bde- vanj e elek tričn om ener gijo m, gas om i vod om	Gra đevi nars tvo	Trgo vina na velik o i trgo- vina na mal o, opra vka mot orni h vozil a, mot ocik ala i...	H o t el i i r e st o r a ni	Sao brać aj, skla dište nje i veze	Ostalo *
2002	dinar	144.809	21.606	61.917	3.220	34.626	28	54	-	23.358
	%	100,00	14,92	42,76	2,22	23,91	0,02	0,04	0,00	16,13
2003	dinar	250.668	29.077	168.386	4.589	31.583	11	-	3.838	13.184
	%	100,00	11,60	67,17	1,83	12,60	0,00	0,00	1,53	5,26
2004	dinar	101.138	14.815	-	3.670	56.633	480	-	3.774	21.766
	%	100,00	14,65	0,00	3,63	56,00	0,47	0,00	3,73	21,52
2005	dinar	129.662	24.444	-	490	18.257	56.193	-	-	30.278
	%	100,00	18,85	0,00	0,38	14,08	43,34	0,00	0,00	23,35

* Investicije u osnovna sredstva (podaci se odnose na društvenu, zadružnu, mešovitu i državnu svojinu), u tekućim cenama.

* Obuhvata: finansijsko posredovanje; aktivnosti u vezi sa nekretninama, iznajmljivanjem i poslovne aktivnosti; državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje; obrazovanje; zdravstveni i socijalni rad; ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2002-2005. RZS, Beograd, 2003-2006.

U 2000. godini, **građevinarstvo** opštine Bač beleži najniži nivo investiranja, a samim time i najmanje učešće ostvarenih investicija posmatrane delatnosti u ukupno

ostvarenim investicijama (svega 2,53%). Počev od 2001. godine, građevinarstvo u opštini Bač ostvaruje pozitivnu prosečnu godišnju stopu rasta (od 31,99%), što je između ostalog odraz uvođenja povoljnijih kredita za stambenu izgradnju.

Trgovina i ugostiteljstvo (odnosno, trgovina na veliko i trgovina na malo, opravka motornih vozila, motocikala i... i hoteli i restorani), u periodu 2000-2007. godina, predstavlja proizvodnu delatnost opštine Bač koja ima slabo i nedovoljno investiranje u osnovna sredstva (učešće odabranog parametra se kreće od jedva 0,06 do skromnih 1,36%). S obzirom da trgovini i ugostiteljstvu pripada najveći broj privrednih društava i preduzetnika, bilo je za očekivati da u pojedinim godinama (u ovom slučaju period 2005-2006. godina) ova delatnost takođe ostvari zapaženo investiranje. Međutim, kupovna moć stanovništva je i dalje relativno skromna, a sam sektor nije se u dovoljnoj meri integrisao u domaće i međunarodne tokove robe i usluga.

Saobraćaj i veze (odnosno, saobraćaj, skladištenje i veze) predstavlja proizvodnu delatnost koja u opštini Bač ima najslabiju investicionu aktivnost. U periodu 2000-2002. godina, kao i u periodu 2005-2007. godina, nije evidentirana realizacija investicija u ovom sektoru privređivanja. Sa druge strane, u periodu 2003-2004. godina, učešće ostvarenih investicija saobraćaja i veza u ukupno ostvarenim investicijama opštine Bač iznosilo je u proseku skromnih 2,63%.

Tabela br.54 - Ostvarene investicije* po delatnostima, u opštini Bač (u hilj. dinara)

G o d i n e	Jedi nica mer e	Ukupno	Poljop rivred a, lov i šumar stvo	Prerađi vačka industri ja	Proiz vodn ja i snab de- vanj e elekt rično m ener gijo m, gaso m i vodo m	Građe vinars tvo	Trgo vina na velik o i trgo- vina na malo , opra vka moto rnih vozil a, moto cikal a i...	H ot el i i r e sto ra ni	S a o b r a ć aj , s kl adi št e nj e i v e z e	Ostalo
2006	dinar	299.821	102.107	51.963	3.325	47.310	63.941	-	-	31.175
	%	100,00	34,06	17,33	1,11	15,78	21,33	0,00	0,00	10,40
2007	dinar	616.551	136.319	185.815	8.536	108.873	1.842	-	-	175.166
	%	100,00	22,11	30,14	1,38	17,66	0,30	0,00	0,00	28,41

* Investicije u nova osnovna sredstva (podaci se odnose na sva pravna lica, osim na ona koja su u skladu sa čl. 7. Zakona o računovodstvu i reviziji razvrstana u mala), u tekućim cenama.

** Obuhvata: finansijsko posredovanje; aktivnosti u vezi sa nekretninama, iznajmljivanjem i poslovne aktivnosti; državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje; obrazovanje; zdravstveni i socijalni rad; ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti.

Izvor: Investicije Republike Srbije, 2006-2007., RZS, Beograd, 2007-2008.

Ostale delatnosti, kako proizvodne, tako i neproizvodne, su imale veoma neujednačenu investicionu aktivnost koja je posebno bila izražena u periodu 2003-2007. godina (učešće odabranog parametra se kreće od skromnih 5,26 do zapaženih 42,29%).

5.11. Istraživanje i razvoj

Na području opštine Bač nije evidentirana niti jedna Institucija koja se bavi naučno-istraživačkom delatnošću.

U odnosu na broj zaposlenih u momentu privatizacije, sva dosad privatizovana preduzeća su smanjila radnu snagu. Novih investicija i zapošljavanja kod novih vlasnika za sada ima jako malo, jer u tom pravcu nema značajnijih inicijativa, bilo za otvaranje novih pogona, bilo za proširenje postojećih kapaciteta, što bi doprinelo otvaranju novih radnih mesta. Investira se samo u nužnu opremu (u vidu dokapitalizacije u skladu sa ugovorom prema Agenciji za privatizaciju), u cilju postizanja što veće produktivnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti u privatizovanom preduzeću. Ulaganja su uglavnom usmerena u nabavku opreme ili mehanizacije, što bi pospešilo ekonomsko poslovanje ovih preduzeća. Drugim rečima, novi vlasnici idu najčešće ka smanjenju troškova poslovanja, što ostvaruju uglavnom preko smanjenja radne snage i uvođenjem nove produktivnije mehanizacije i opreme.

U narednom prilogu sledi opis investicione aktivnosti određenih preduzeća, zadruga i drugih privrednih subjekata na području opštine Bač, u cilju tehničko-tehnološkog napretka i ekonomskog razvoja.

Fabrika šećera „Jugozapadna Bačka“, Bač je nakon privatizacije, koja je izvršena 2002. godine, usvojila investicioni program od 5.000.000 eura.

Preduzeće metalske industrije „Arma“ je nakon privatizacije, koja je izvršena 2003. godine, nastojalo da permanentno unapredi asortiman svojih proizvoda. Shodno tome, planiraju se novi razvojni projekti (u pitanju je investiranje u američki pogon), kao i dislociranje novih proizvodnih programa u inostranstvu.

Fabrika „Zdravo organic“ d.o.o., Selenča (u pitanju je ćerka kompanije „Slovan progress“, d.o.o.) bavi se preradom voća i povrća. Ova fabrika je investirala više od četiri miliona evra u nabavku najmodernije tehnologije, sa posebnim ULO (ultra-low-oxygen) komorama i savremenim kompjuterskim sistemom, koji omogućavaju zadovoljenje celokupnog rashladnog lanca.

D.O.O „Frutta dibosco“ se bavi uvozom sertifikovanih matičnih stabala svih vrsta voća iz Italije. U toku je izgradnja pogona za preradu voća i savremene hladnjače, a u planu je podizanje zasada različitih vrsta voća (jabuke, breskve, kajsije, kruške, jagode, maline, kupine i dr.) savremenog načina gajenja sa sistemom za navodnjavanje „kap po kap“.

ZZ „Zadrugar“ se bavi proizvodnjom i otkupom poljoprivrednih proizvoda. U saradnji sa partnerima iz Grčke, zadrugari planiraju zasnivanje savremenog zasada jabuke.

5.12. Ekonomski odnosi sa inostranstvom

Raspoloživi izvori podataka, koji se odnose na ekonomsku razmenu sa inostranstvom, ne iznose relevantne podatke o poslovnim aktivnostima na nivou jedne opštine. Drugim rečima, statistika spoljne trgovine ne obrađuje robnu razmenu opština u Republici Srbiji sa inostranstvom.

U narednom prilogu sledi opis ekonomskog odnosa određenih preduzeća, zadruga i drugih privrednih subjekata na području opštine Bač sa inostranstvom.

Preduzeće metalske industrije „Arma“ svoje proizvode plasira kako na domaćem, tako i na inostranom tržištu (BiH, Mađarska, Hrvatska, i Crna Gora).

Fabrika „Zdravo organic“ d.o.o., Selenča je svoj proizvodni program uglavnom namenio domaćem tržištu (80%), dok se ostatak (20%) najvećim delom usmerava u Makedoniju, Slovačku, Češku i Crnu Goru.

Preduzeće „Biovita“ d.o.o., Vajska se bavi proizvodnjom stočne hrane i otkupom poljoprivrednih proizvoda. Proizvodi se plasiraju kako na domaćem (50%), tako i na inostranom tržištu (50%, i to pretežno u BiH).

Udruženje „Metlari“ Selenča okuplja 18 članova (iz sastava preduzetnika i privrednih društava), a bavi se proizvodnjom i izvozom sirkovih metli. Svega oko 5% proizvodnje namenjeno je domaćem tržištu, dok se sva ostala proizvodnja plasira na inostrano tržište (odnosno u Italiju).

Preduzeće „Ferit“ d.o.o., Bač se uglavnom bavi proizvodnjom žičanih transportnih traka. Proizvodni program je u značajnoj meri izvozno orijentisan (posebno se izdvajaju Bugarska, Makedonija, Češka i Hrvatska).

Preduzeće „Elektrik“ d.o.o., Bač (posluje u sastavu „Jugo Trage Group“, Beograd) se bavi proizvodnjom elektro uređaja. Mada je najveći deo proizvodnog programa usmeren na domaće tržište, preduzeće izvozi i nastoji da se izbori za veći deo tržišta na kome je konkurencija veoma jaka.

6. Zaštita životne sredine

6.1. Hidrografske karakteristike

Hidrografske karakteristike teritorije opštine Bač su veoma povoljne i predstavljaju faktor razvoja u pogledu kompleksnog korišćenja voda, što se posebno odnosi na površinske vodne resurse koji su u velikoj meri zastupljeni u opštini. Razvojni značaj vodnih resursa zavisiće od njihove zaštite, očuvanja i uređenja, razvoja lovno – ribolovnog turizma kao i od izgradnje turističke infrastrukture.

Površinske vode. *Reka Dunav* čini prirodnu granicu opštine Bač prema Republici Hrvatskoj dužinom od 43 km, a duž cele obale izgrađen je odbrambeni nasip, čime je teritorija opštine zaštićena od izlivanja Dunava i njegovih rukavaca. Kako vodostaj Dunava nadvisuje aluvijalnu ravan, u prošlosti su ovde poplave bile česta pojava. Situacija se promenila kada je 1976. godine država donela odluku o izgradnji nasipa. Najviši srednji vodostaji su tokom leta u junu i julu, nakon zima bogatih snegom i proleća bogatih kišom. Najniži srednji vodostaji su u oktobru i novembru zbog malih količina padavina, velikih isparavanja i iscrpne izdani krajem leta i početkom jeseni (www.turizam.bac). Druga veća reka na teritoriji opštine je *Mostonga* čiji je vodotok regulisan. *Rečice Živa, Zečica, Berava i Vajiš* nastale su izlivanjem Dunava ili od njegovih nekadašnjih rukavaca, pripadaju zapadnom delu Vajsko-Bođansko-Plavanskom ritu, korita su im ukopana u aluvijalnu ravan i zahvataju vode sa pozemnim izvorima. Sa stvaranjem kanala Dunav-Tisa-Dunav ove rečice su kanalisane na taj način da nemaju više direktan kontakt sa Dunavom, već se njihove vode prebacuju u Dunav preko crpnih stanica jer nemaju prirodni oticaj. Suvišne vode sa područja se prebacuju preko 4 crpne stanice ukupnog kapaciteta 16 m³/s.

Osim reka, u Opštini se nalaze i kanali, među kojima je najznačajniji *kanal Kravukovo-Bački Petrovac* koji je deo hidrosistema Dunav-Tisa-Dunav. (www.turizam.bac)

Jezero Provala se nalazi pored naselja Vajska. Nastalo je velikom poplavom Dunava 1924. godine, kada je reka probila nasip i izdubila bazen ovog prirodnog jezera. Jezero je podzemnim kanalima povezano sa Dunavom, koji neprestano nadopunjuje jezero vodom, a osim toga stalno punjenje jezera omogućuju i atmosferske padavine. Prosečna dubina jezera iznosi oko 4–5m. *Veštačko jezero – ribnjak "Bač"*, izgrađeno je na močvarnom tlu, na neproduktivnom zemljištu uz desnu obalu Mostonge. Jezero je dugo oko 3 km, a široko 2,5 km, ukupne površine oko 750 ha. Na teritoriji Opštine se nalaze i mnogobrojne bare i močvare.

Stanje kvaliteta površinskih voda je nezadovoljavajući. Merenje kvaliteta dunavske vode vrši se samo na jednom mernom mestu od strane Republičkog hidrometeorološkog zavoda, pri čemu je utvrđeno da kvalitet vode odgovara III/IV klasi (zahtevana klasa vode je II). Količina suspendovanih materija je velika kao i biološka potrošnja kiseonika (BPK5) što ukazuje na prisustvo organskog zagađenja. Kvalitet površinske vode je najlošiji u pogledu mikrobiološkog zagađenja.

Podzemne vode. Podzemne vode su od vitalnog značaja za društveni i privredni život kako opštine Bač, tako i cele Vojvodine. Celokupno stanovništvo i znatan deo industrije i poljoprivrede orijentisani su isključivo na podzemne vode. Na teritoriji opštine, dubina podzemnih voda nije ujednačena već zavisi od blizine Dunava, pedološke podloge, kao i od geomorfoloških odlika terena. Dubina je najmanja u aluvijalnoj ravni gde praktično izbija na površinu terena, a na lesnim terasama nivo oscilira na većoj dubini i ima tendenciju kretanja ka aluvijalnoj ravni (Generalni plan opštine Bač). Rezerve kvalitetne vode iz arteskkih izdani se smanjuju, jer su zahvatanja veća od dinamičkih rezervi, a ciklus obnavljanja je relativno spor.

Gazdovanje ovim vodama sistemski nije uređeno. Neophodno je preduzimanje ozbiljnih mera, od sistemskih do praktičnih organizacionih, u cilju racionalizacije eksploatacije kvalitetnih podzemnih voda, njihove zaštite pa i poboljšanja kvaliteta.

Izdan u aluvijalnim sedimentima Dunava, na potezu Bogojevo-Bačko Novo Selo, potezu Bačko Novo Selo-Bačka Palanka, potezu Čelarevo-Futog, potezu Novi Sad-Sremski Karlovci i potezu Gardinovci-Čenta predstavlja perspektivu za razvoj novih izvorišta. (www.eko.vojvodina.gov.rs/).

6.2. Snabdevanje pijaćom vodom

Kako je teritorija opštine Bač bogata podzemnim vodama organizovano snabdevanje vodom za piće obavlja se kaptiranjem podzemnih voda. Posmatrano po naseljima opštine Bač, snabdevanje vodom za piće se obavlja iz bunara koje čine 1 ili više izvorišta podzemnih voda.

Međutim, činjenica je da nedopustivo velik broj uzoraka ne odgovara zahtevanom kvalitetu vode za piće po Pravilniku o higijenskoj ispravnosti kako u pogledu mikrobiološke ispravnosti, tako i u pogledu fizičko-hemijske neispravnosti. U nekoliko navrata je uzorkovana pijaća voda, iz sanitarnog čvora JKP „Tvrđava“ i laboratorijskim analizama je utvrđeno da je ukupni broj aerobnih mezofilnih mikroorganizama daleko iznad dozvoljene granice. Takođe, sadržaj organskih materija, amonijum jona i hlorida je iznad maksimalne dozvoljene koncentracije, a uočava se i povećan sadržaj gasova (sumporovodonika i metana iznad MDK). Razlog nedovoljnog kvaliteta pijaće vode je nepostojanje obrade ili neadekvatne obrade.

Osim iz podzemnih izvorišta, snabdevanje stanovništva opštine Bač pijaćom vodom se vrši i iz vodozahvata koji je u nadležnosti mesne zajednice Selenča, a gradsko naselje

Bač se snabdeva vodom za piće iz izvorišta „Čair“ koje se nalazi pored regulisanog korita Mostonge. Na izvorištu „Čair“ su aktivna 4 bunara.

JKP "Tvrđava" iz Bača upravlja sa pet vodovoda (Bač, Vajska, Bođani, Plavna i Bačko Novo Selo). ²⁴Ukupna dužina vodovoda je 101.166 m od toga je 16.225 m azbestno cementnih cevi koje su u planu da se menjaju. Distributivna ulična mreža je zadovoljavajuće razvijena do svih sadašnjih potrošača i može se proširiti do novih planiranih potrošača.

Radi čuvanja vodnih resursa neophodno je racionalnije korišćenje upotrebne vode i minimizovanje gubitaka na vodovodnoj mreži. Vodu koja je najvišeg kvaliteta trebalo bi koristiti isključivo za piće, dok bi vode nižeg kvaliteta trebalo koristiti za potrebe navodnjavanja, kao sanitarnu ili tehničku vodu.

6.3. Otpadne materije

Zaštiti životne sredine se u zadnje vreme sve više poklanja pažnja, te je tako i Skupština opštine Bač krajem 2008. godine donela odluku o unapređenju životne sredine i utvrđivanju naknade za zaštitu životne sredine. Prinudna naplata vršice se u skladu sa odredbama Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji. „Obveznici iz člana 2. stav 1. tačka 1. plaćaju naknadu u paušalnom iznosu, u visini koja zavisi od vrste privredne delatnosti koju obveznik obavlja“.

Otpadne vode. Površinske vode, prirodni i veštački vodotokovi izloženi su stalnoj degradaciji, upuštanjem otpadnih industrijskih i voda iz naselja. Iz ovog razloga neophodno je višestruko prečišćavanje otpadnih voda, a pre ispuštanja u recipijent, koncentracija pojedinih zagađujućih materija mora da bude na nivou koje propisuje nadležno vodoprivredno preduzeća.

Kanalizaciona mreža ima ulogu potpune hidrotehničke sanitacije urbanih prostora, tj. da prikupe i odvedu van teritorije opštine sve otpadne vode, što znači da su kanalizacioni sistemi usko povezani sa vodosnabdevanjem i da je neophodno da se uporedo razvijaju. Od ukupnog broja domaćinstava u opštini Bač, koji iznosi 5.818, broj domaćinstava koja su prikačena na vodovodnu mrežu iznosi 1.092, dok prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (tabela broj 55), ni jedno domaćinstvo nije priključeno na kanalizacionu mrežu.

Evakuacija otpadnih voda u naseljima Opštine vrši se preko nepropisno izvedenih septičkih jama, čime se permanentno ugrožava životna sredina i zdravlje ljudi i životinja. Deo poljoprivrednih dobara "Živa" i "Labudnjača" imaju svoje mikrovodovodne sisteme.

Tabela br. 55 - Javni vodovod i kanalizacija

	Ukupno zahvaćene količine vode (hilj.m ³)	Ukupno isporučene količine vode (hilj.m ³)	Ukupne količine otpadnih voda (hilj.m ³)	Prečišćene otpadne vode (hilj. m ³)	Broj domaćinstava prikačenih na vodovodnu mrežu	Broj domaćinstava prikačenih na kanalizacionu mrežu
Južnobački okrug	55.834	40.396	31.340	275	192.891	115.710
Opština Bač	119	116	140	0	1.092	0

²⁴ Izvor: Generalni urbanistički plan opštine Bač

Kanalizacioni sistem postoji jedino u pojedinim delovima Bača (oko 30 %) u kom je izgrađeno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda. Prečistač otpadnih voda je tipa biolaguna, u kojem se vrši samo sekundarno prečišćavanje otpadnih voda, i instalisan je na 8.000 stanovnika sa mogućnošću proširenja kapaciteta 100%. Zbog realnih potreba koje postoje, planira se i poboljšanje prečišćavanja otpadnih voda (tercijarno prečišćavanje) kao i proširenje kapaciteta samog sistema.

Kanalizaciona mreža mora da se proširi na ostatak naselja Opštine kao i na nepokrivene delove grada, a takođe, trebalo bi i da se rekonstruiše, s obzirom da postojeći kolektori ne mogu da prihvate celokupnu otpadnu vodu iz domaćinstava pa je česta pojava izlivanja vode na ulicu što može da dovede do niza problema (mogućnost izbijanja zaraza itd.). Odvođenje suvišnih voda iz Opštine i šireg područja sprovodi se preko dela mreže hidromeliorativnih kanala i starih vodotokova pri čemu postoji veliki broj „divljih“ priključaka koji u sistem za prikupljanje atmosferskih voda ispuštaju fekalne i druge agresivne otpadne vode. Postoji mogućnost priključenja kompletne kanalizacione mreže svih naselja u Opštini na postojeći prečistač u Baču, koji bi uz pomenuto proširenje kapaciteta zadovoljavao potrebe cele opštine.

6.4. Čvrsti otpad

Neadekvatno odlaganje komunalnog otpada i tela uginulih životinja u naseljima ugrožava zemljište, površinske i pozemne vode, na indirektan način i vazduh i predstavljaju izvore zagađenja okoline. Nepropisno odlaganje otpada dovodi do stvaranja divljih deponija (bilo da je u pitanju otpad iz domaćinstava ili onaj koji nastaje radom šećerane), koje osim što daju ružnu sliku okoline, predstavljaju degradacione punktove životne sredine koje bi trebalo sanirati. Osim šećerane ne postoje veća industrijska postrojenja koje bi mogla degradirati životnu sredinu u većoj meri.

Na teritoriji opštine Bač ne vrši se separacija niti reciklaža čvrstog otpada. Uginule životinje sa teritorije Opštine, kao i drugi čvrsti otpad odlažu se na postojećim deponijama koje bi trebalo urediti u skladu sa Pravilnikom o kriterijumima za određivanje lokacije i uređenje deponija otpadnih materija (Službeni glasnik RS, br 54/92). Za sada ne postoji kafilerija u kojoj bi se uništavali ostaci uginulih životinja. Poslovi kafilerije su Odlukom o komunalnim delatnostima na teritoriji opštine Bač povereni JKP „Tvrđava“ Bač za naseljeno mesto Bač i mesnim zajednicama za svako mesto. U svakom mestu postoji stočno groblje gde se odlažu životinjski leševi. Prostornim planom opštine Bač je predviđeno da se opština uključi u sistem regionalnog deponovanja komunalnog otpada.

6.5. Kvalitet vazduha

Precizni podaci o kvalitetu vazduha u opštini Bač ne postoje s obzirom da se najbliža meteorološka stanica za merenje kvaliteta vazduha nalazi u Somboru (merenje vrši Republički hidrometeorološki zavod). Međutim, može se zaključiti da je kvalitet vazduha lošiji u samom gradu usled razvijenosti saobraćaja što je problem koji prati savremenog čoveka. Postojeći osnovni saobraćajni kapacitet ovog prostora je magistralni put M-18 (državni put I reda) Odžaci–Bač–Bačka Palanka, regionalni put R-102 i putevi u funkciji odvijanja saobraćaja su lokalni (opštinski) koji svakako utiču na kvalitet vazduha. Jedan od načina smanjenja emisije štetnih gasova je korišćenje biodizela čime bi se smanjila emisija gasova i prašine koji nastaju radom motora sa

unutrašnjim sagorevanjem. Na očuvanje i poboljšanje kvaliteta vazduha pozitivno bi uticala i primena novih tehnologija u industriji kao i povećanje površina pod zelenilom.

Jedan od zagađivača na teritoriji Opštine je šećarana. Na osnovu merenja emisije otpadnih gasova i praškastih materija u dimovodnom kanalu kotla šećarane (izvršena 09.11.2005. godine), zaključeno je da emisija dimnih gasova ne zadovoljava zahteve propisane Pravilnikom o graničnim vrednostima emisije, načinu i rokovima merenja i evidentiranja podataka ("Sl. glasnik RS", broj 30/97), zbog povišene koncentracije azotnih oksida, dok emisija praškastih materija zadovoljava GVE, propisane navedenim Pravilnikom. Ovakvi podaci su rezultat rada kotlarnice (kotla) bez uređaja za smanjenje emisije otpadnih gasova.

6.6. Komunalna buka

Komunalna buka u opštini potiče uglavnom od saobraćaja i delom od aktivnosti šećarane. U zavisnosti od njihovog intenziteta može doći do niza auditivnih efekata, a u sadejstvu sa povećanim areozagađenjem.

Kontinualno praćenje nivoa komunalne buke u opštini Bač ne postoji. Potrebno je ustanovljavanje niva komunalne buke tokom dana i noći primenom standardnih procedura merenja prema Pravilniku o dozvoljenom nivou buke u životnoj sredini (Sl. glasnik RS, br. 54/92). Pravilnik propisuje dozvoljeni nivo buke u sredini u kojoj čovek boravi, metode merenja buke, bliže uslove koje moraju da ispune stručne organizacije za merenje buke kao i sadržaj isprave za izvore buke koji se stavljaju u promet.

6.7. Nivo pošumljenosti

Opština Bač je na trećem mestu u Vojvodini po površini šuma. Na teritoriji Opštine područje šume i šumsko zemljište obuhvataju površinu od 5.076,49 ha, sa šumovitošću opštine od 13,92 %. Najveći kompleksi šuma su u južnom i zapadnom delu opštine. Zastupljene su prirodne sastojine američkog jasena, domaće topole, bagrema, lužnjaka i cera kao i šumske kulture. Šume imaju, pre svega, privrednu, ali i zaštitnu ulogu od poplava i od vetrova. Šume vodoprivrede su u fazi degradacije. Vanšumsko zelenilo je zastupljeno u vidu drvoreda pored puteva i u kompleksu farmi i čine ga topole, vrbe i bagrem.

Tabela br.56 - Pošumljene površine, 2007. godina

	Pošumljeno lišćarima, u šumi, (ha)	Obrasla šumska površina, ukupno (ha)*
Južnobački okrug	204,00	31.215
Opština Bač	83	114

Izvor: Opštine u Srbiji 2008, Republički zavod za statistiku

* Napomena: stanje na kraju 2008. godine

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku za 2008. godinu (tabela broj 57), na teritoriji opštine Bač je pošumljeno 83 ha, što čini oko 40% pošumljenih površina u Okrugu, pri tom dominiraju lišćarske šume. Ukupna obrasla šumska površina na teritoriji Opštine iznosi 114 ha.

Lovačko udruženje opštine Bač čini šest lovačkih društava koja su raspoređena po mesnim zajednicama, i to su: Lovačko društvo „Fazan“ Bač, Lovačko društvo "Vojvodina"

Bačko Novo Selo, Lovačko društvo "Jarebica" Selenča, Lovačko društvo "Fazan" Bođani, Lovačko društvo "Srndać" Plavna, Lovačko društva "Fazan" Vajska i „Lovoturs“ d.d., fazanerija u Ristovači. Za teritoriju opštine Bač karakteristično je prisustvo sledeće divljači u lovištima: jelenska, srneća divljač, divlja svinja, fazan, zec, prepelice i jarebice, a u močvarnim područjima organizuje se i lov na divlju patku.

Na području opštine nalazi se i lovište lovačkog udruženja opštine Bač "Bođanski rit", lovište "Ristovača", lovište "Lovotursa" iz Novog Sada, lovište "Mostonga – ribnjak" preduzeća "Jugotrejd" iz Beograda, "Podunavsko lovište Plavna", JP "Vojvodinašume" iz Petrovaradina i deo lovišta "Karađorđevo" Vojne ustanove "Karađorđevo" iz Karađorđeva.

- **Lovište Plavna** posluje u sastavu JP "Vojvodinašume" i prostire se na površini od 2.619 ha, od čega je 500 ha ograđeno lovište. Od ukupne površine lovišta 1.355 ha se nalazi pod šumom. Lovište nastanjuju brojne vrste divljači: srna, divlja svinja, evropski jelen, muflon, jelen lopatar, zec, kuna zlatica, kuna belica, fazan, poljska jarebica, divlja guska, divlja patka i dr., kao i trajno zaštićene vrste divljači: hermelin, lasica, sova, orao, soko, jastreb, labud, roda, galeb i čaplja. U okviru ovog uređenog lovišta intezivno se uzgajaju jelen (oko 140 grla), srna (oko 200 grla) i divlja svinja (oko 180 grla). U okviru lovišta postoji lovačka kuća koja predstavlja reprezentativni objekat;
- **Lovište Ristovača** posluje u sastavu "Lovotursa" iz Novog Sada. Lovište se prostire na površini od 1.586 ha. Ovo lovište je pre svega poznato po fazanima, registrovano je kao lovno - proizvodni centar fazanske divljači, a služi i za edukativne svrhe. U okviru lovišta se nalazi i fazanerija koja slovi za jednu od najvećih u Evropi, sa kapacitetima od 380.000 fazana godišnje sa volijerima na površini od 26 ha i 2 inkubatora. Postoji i gatar za uzgoj divljih svinja na površini od 150 ha;
- **Lovište VU "Karađorđevo"** zauzima površinu od 2.370 ha, pri čemu se šume "Guvnište" i "Vranjak" nalaze u sastavu bačke opštine i pokrivaju površinu od 776ha. Uređeno lovište nalazi se na prostoru od 1.576 ha. Ovo lovište je takođe stanište raznovrsne divljači kao što su jeleni (lopatar, virdžinijski) i druge atraktivna lovna divljač (divlja svinja, muflon, divlja mačka, kuna, lasica). Lovište je namenjeno intezivnom gajenju krupne divljači, a istovremeno služi i kao centar za reprodukciju i oplemenjivanje divljači. Lovište je zatvorenog tipa;
- **Lovište „Bođanski rit“** zauzima površinu od 30.189 ha i njime gazduje Lovački savez opštine Bač. Šume čine 1.588 ha, a lovište obiluje raznovrsnom faunom: srna, divlja svinja, zec, kuna zlatica, fazan, jarebica, divlja patka, divlja guska i dr.
- **Lovište "Mostonga - Ribnjak"** je površine 905 ha i njime gazduje kompanija "Jugotrade" Beograd. Ovo lovište, takođe, obiluje raznovrsnom divljači kao i predhodna lovišta.

6.8. Kvalitet zemljišta

Najveći deo poljoprivrednog zemljišta na teritoriji Opštine čini obradivo zemljište pri čemu dominiraju oranice. Preciznih podataka o kvalitetu zemljišta kao i o površini napuštenog/zapušenog zemljišta na teritoriji Opštine nema. Zemljište u gradskom naselju delimično je ugroženo velikom frekventnošću saobraćaja. Sprovođenjem planskih mera i izmeštanjem ovih deonica iz centra grada izgradnjom planirane obilaznice, zaštitice se zemljište kao prirodni resurs.

Opština Bač je po pedološkom sastavu zaista atipična u regionu Južne Bačke, jer ima manji udeo černozema u odnosu na druge opštine u okruženju. Značajne površine zemljišta čini ritska crnica.

Tabela br. 57 - Pregled površina pod obradivim zemljištem, šumama i neplodnim zemljištem u vanagrađevinskom reonu

Katastarska opština	Obradivo zemljište (ha)	Šume (ha)	Neplodno zemljište (ha)	Ukupna površina (ha)
Bač	6.518,70	1.962,26	1580,96	11.186,32
Bačko Novo Selo	1.829,94	380,20	699,48	3.065,27
Bođani	3.546,77	921,09	668,74	5.278,09
Vajska	6.791,54	508,53	1169,21	8.703,14
Plavna	2.797,31	1.297,23	781,93	5.032,59
Selenča	2.972,29	0,16	234,36	3.213,45
Ukupno	24.456,58	5.076,49	5134,71	36.478,88

Izvor: Analiza potrebe uređenja poljoprivrednog zemljišta komasacijom na teritoriji AP Vojvodine, Republički geodetski zavod, 2007. godina

S obzirom na ukupnu površinu obradivog zemljišta koju opština ima (tabela broj 57), pruža se realna šansa za unapređenjem poljoprivredne proizvodnje.

6.9. Ekourbanistički problemi

S tim da opština Bač nema razvijenu industriju, nema ni problem sa visokom koncentracijom izduvnih gasova u vazduhu. Postojeće važnije i prometnije trase puteva koje se nalaze na teritoriji opštine prolaze van naselja i svojim kapacitetom uglavnom zadovoljavaju sve zahteve saobraćajne usluge u uslovima stabilnog saobraćajnog toka. Međutim, bilo bi potrebno izgraditi saobraćajne kapacitete višeg hijerarhijskog nivoa koji bi ovaj prostor približili većem broju putnika, skratili dužinu putovanja i sva tranzitna kretanja vodili van urbanih prostora.

6.10. Javne zelene površine

Zelene površine zauzimaju veći deo gradskog naselja Bač pri čemu je ulično zelenilo najprisutnija kategorija naseljskih zelenih površina. Parkovske površine, kao i zaštitno zelenilo malo su zastupljene. S jedne strane, zelene površine su neravnomerno raspoređene, pojedine kategorije zelenih površina nisu dovoljno razvijene ili ih uopšte nema dok je sa druge strane, međusobna povezanost zelenih površina slaba. Generalnim planom Bača planirano je rešavanje ovih nedostataka. Prema postojećem Planu u gradskom naselju planira se:

- podizanje zaštitnih imisionih šuma u graničnim zonama industrijskih postrojenja i saobraćajnica;
- povećanje površina pod vanšumskim zelenilom formiranjem zaštitnih pojaseva pored saobraćajnica, melioracionih kanala i u okviru poljoprivrednog zemljišta;
- formiranje zaštitnog zelenila u okviru ekonomija, salaša i deponija komunalnog otpada i drugih objekata u ataru kao i svih degradiranih površina (pozajmišta, jalovišta);
- formiranje svih kategorija naseljskog zelenila u svim naseljima opštine,
- takođe, planirano je formiranje zaštitnog zelenila i oko postojeće deponije komunalnog otpada.

6.11. Biodiverzitet

Ukupna površina zaštićene oblasti na području opštine Bač iznosi 2.955,32 ha što predstavlja 8 % celokupne opštinske teritorije (ukupna površina je 36.500 ha). Od zaštićenih prirodnih dobara najznačajniji je specijalni rezervat prirode „*Karađorđevo*“ (čiji su lokaliteti "Vranjak" i "Guvnište" na teritoriji opštine Bač) na osnovu ekološke valorizacije koju je sproveo Zavod za zaštitu prirode Srbije, stavljen je pod zaštitu kao specijalni rezervat prirode, odnosno rezervat za održavanje genetskog fonda visoke divljači, u kategoriju od velikog značaja (druga kategorija). Kako smo već ranije naveli, osnovna namena ovog područja je lovstvo jer bogatstvo hrastovim i bagremovim šumskim zajednicama omogućavaju izuzetne uslove za opstanak autohtonih vrsta divljači kao što su jelen lopatar, muflon i virdžinijski belorepi jelen. Ornitofauna rezervata je veoma značajna jer je čine neke od vrsta ptica koje su na listi potencijalno ugroženih u Evropi, a 67 ptičijih vrsta ima status prirodne retkosti. Ukupan broj vrsta ptica koje nalaze u „*Karađorevu*“ je 135 (<http://vojvodinaonline.com>). Posebnu vrednost imaju: orao belorepan, sivi soko, bela roda, rida lunja, prdavac. Neke vrste riba koje se nalaze na ovom području imaju statut retkosti.

Zabeležene florističke retkosti su: beli lokvanj, dremovac, idiro i dr., a takođe zabeležene su u neke retke šumske zajednice: zajednice bademaste vrbe, zajednice bele vrbe, zajednice bele vrbe i crne topole, zajednice topole i poljskog jasena, zajednica hrastova i zestilja, zajednica hrasta lužnjaka, poljskog jasena i bresta. (<http://vojvodinaonline.com>)

Specijalni rezervat „*Karađorđevo*“ čine dve odvojene prirodne celine: područje Mostonga i područje Bukinski rit. Na zaštićenom području uočljivo dominiraju površine pod šumom (77%), deo je obradivih (8,56%) i vodenih površina (3,74%), ili u drugoj nameni (bare, trstici, kanali).

6.12. Zoonoze²⁵

Zoonoze predstavljaju zarazne bolesti koje se prenose sa životinja na čoveka. Rezervoar zoonoza su divlje i domaće životinje koje služe kao domaćini patogenim mikroorganizmima. Od domaćih životinja rezervoari patogenih mikroorganizama su najčešće goveda, živina, svinje ili ovce, a od divljih sitna i krupna divljač. Zoonoze se najčešće javljaju sporadično ili u vidu manjih epidemija. Najzastupljenije zoonoze u Republici Srbiji su salmoneloza, lajmska bolest i trihineloz. U toku 2008. godine u opštini Bač su zabeležena četiri slučaja obolelih svinja zaraženih trihinelom.

Način uništavanja zaraženog životinjskog mesa je seckanje, kuvanje i zakopavanje ili spaljivanje do ugljelenisanja u duboko iskopanim jamama i zakopavanje, pod nadzorom veterinarske inspekcije.

7. Društvene delatnosti

7.1. Obrazovanje

Ukupan broj osnovnih i srednjih škola u opštini Bač se nije menjao prema statističkim podacima preuzetim iz „Opštine u Srbiji 2001-2008.“, a viših škola i fakulteta nema.

U opštini Bač osnovno obrazovanje se realizuje u pet osnovnih škola i to u osnovnoj školi „Vuk Karadžić“ u Baču, „Jan Kolar“ u Selenči, „Aleksa Šantić“ u Vajskoj, područnoj školi u Bođanima, „I.L.Ribar“ u Plavni, „Moša Pijade“ u Bačkom Novom

²⁵ Izvor: Zoonoze aktuelan problem savremene infektologije, pregledan članak, Med Pregl 2007; LX (9-10): 441-443. Novi Sad: septembar-oktobar; UDK 616.993

Selu. Brojna struktura odnosno broj učenika (ukupan broj učenika 1.361) po osnovnim školama za prošlu školsku godinu (2008/2009) je raspoređen na sledeći način:

- Osnovna škola „Vuk Karadžić“, Bač, 466 učenika
- Osnovna škola „Jan Kolar“, Selenča, 300 učenika
- Osnovna škola „Aleksa Šantić“, Vajska, 398 učenika
- Osnovna škola „I.L.Ribar“, Plavna, 100 učenika
- Osnovna škola „Moše Pijade“, B.N.Selo, 97 učenika.

U svim osnovnim školama nastava se realizuje na srpskom jeziku, osim u osnovnoj školi u Selenči gde se nastava realizuje na slovačkom jeziku.

U osnovnim školama, u „A.Šantić“ u Vajskoj i osnovnoj školi „Jan Kolar“ iz Selenče, za pripadnike romsko – rumunske nacionalnosti postoji izborni predmet – rumunski jezik sa elementima nacionalne kulture. Za osnovno obrazovanje aktuelan je trend smanjenja broja dece koja se upisuju u prvi razred osnovnog obrazovanja.

Učenici osnovnih škola veoma uspešno učestvuju na različitim nivoima takmičenja i postižu zapažene rezultate, a škole, učestvovanjem u različitim projektima obezbedile su značajna sredstva za unapređenje rada. Svi objekti osnovnih škola su novije gradnje i svaka od škola ima izgrađenu sportsku salu koje su u potpunosti funkcionalne i opremljene, i u kojima se održavaju razni oblici rekreacije.

Sve škole su opremljene savremenim učioničkim nameštajem, a delimično su opremljeni i kabineti za izvođenje nastave prirodnih nauka, tehničkog obrazovanja i umetnosti. Zaposleni u školama su stručno osposobljeni, ali većina nastavničkog kadra putuje iz udaljenih mesta (okoline opštine).

²⁶Poljoprivredna škola u Baču je osnovana 1995. godine kao vaspitno obrazovna ustanova za područje rada POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA I PRERADA HRANE. Na početku svog rada škola je ponudila učenicima tri obrazovna smera: poljoprivredni tehničar, rukovalac-mehaničar poljoprivredne tehnike i uzgajivač stoke i u prvi razred novoosnovane škole upisalo se 88 učenika. Škola danas upisuje, takođe, tri smera: poljoprivrednog tehničara, rukovaoca-mehaničara poljoprivredne tehnike i proizvođača prehrambenih proizvoda, te kao i na početku, ali kao i danas, škola za svoj rad koristi prostor osnovne škole „Vuk Karadžić“ iz Bača. Iako još uvek ne postoje uslovi za izdvajanje školske zgrade, drugi materijalni uslovi potrebni za rad škole su značajno poboljšani. Tokom godina nabavljani su novi traktori, priključne mašine, savremena nastavna sredstva, podignuta školska ekonomija, zasnovan voćnjak i dr. Prema podacima, škola poseduje 23 ha zemljišta, oko 2 ha voćnjaka, manji vinograd, plastenik 400 m², a u toku je izrada plastenika od 155 m² sa grejanjem na bio masu.

U skladu sa postojećim kapacitetima, nastavnički kadar, ali i ostali zaposleni konstatno se usavršavaju kako bi učenicima pružili mogućnost kvalitetnog školovanja. Uz teoretsku nastavu obezbeđena je i praktična nastava, što je znatno olakšano stalnom izgradnjom i unapređenjem školske ekonomije, a manji deo prakse se obavlja u preduzećima i zadrugama sa kojima je škola zaključila i ugovore. Satavni deo života škole su i ekskurzije i izleti i do sada je organizovano više ekskurzija u zemlji i u inostranstvu (Grčka i Italija). Škola sarađuje i sa drugim obrazovnim institucijama u inostranstvu, i to sa: školama iz Oksenvada – Kraljevina Norveška i Konjica – BiH, a programi i projekti koji su u toku, vezani su za saradnju sa školom iz Norveške o uzajamnoj poseti nastavnika i učenika, kao i za posete nastavnika i učenika iz Novigrada. Ostali specifični projekti se odnose na edukaciju

²⁶ Izvor: <http://www.poljoskolabac.edu.rs>

poljoprivrednih proizvođača (projekat „Kurs centar“ – za dopunsko obrazovanje poljoprivrednika) u saradnji sa zadrugama, a u saradnji sa Centrom za socijalni rad realizuje se projekat „Uzgajanje cveća za javne površine i javne ustanove“.

Pored ekskurzija svake godine se organizuju i jednodnevni izleti, posete sajmovima, poljoprivrednim preduzećima i sl.

Jedan od najvažnijih prioriteta škole u narednom periodu je obezbeđenje adekvatnog prostora za rad škole, odnosno potrebno je obezbediti novu školsku radionicu, garažu za poljoprivrednu mehanizaciju, magacinske i pomoćne prostore, a pored obezbeđenja pomenutih uslova za rad škole, nastaviće se sa osavremenjavanjem nastave i praćenjem savremenih dostignuća u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane.

U skladu sa internim podacima opštine Bač, osnovnoškolski obrazovni sistem pokriven je mrežom od 5 osnovnih škola sa ukupno 1.361 učenikom i jedinom srednjom poljoprivrednom školom sa 134 učenika.

Prema statističkim podacima za dati period (2000-2007. godina, tabela broj 58) može se zaključiti da postoji trend smanjenja broja odeljenja kako u osnovnim tako i u srednjim školama u Opštini, a isti trend se odnosi i na smanjenje broja učenika u institucijama osnovnog i srednjeg obrazovanja. Stanovništvo koje želi da stiče više ili visoko obrazovanje odlučuje se na odlazak u veće gradske centre, a u ovom slučaju najbliži centar koji pruža usluge višeg ili visokog obrazovanja je grad Novi Sad.

Tabela br. 58 – Redovne osnovne i srednje škole

Godina	Osnovne škole				Srednje škole			
	Ukupno	Odeljenja	Učenici		Ukupno	Odeljenja	Učenici	
			Svega	Završili školu			Svega	Završili školu
2000	5	76	1674	1674	1	10	201	178
2001	5	76	1629	1627	1	10	183	167
2002	5	76	1561	1490	1	9	162	158
2003	5	79	1553	1476	1	7	144	127
2004	5	81	1528	1495	1	7	135	121
2005	5	82	1510	1468	1	7	127	123
2006	5	75	1406	1375	1	7	122	111
2007	5	73	1378	1304	1	7	109	100

Izvor: Interni podaci opštine Bač

U skladu sa statističkim pokazateljima, opšta obrazovna struktura stanovništva na nivou Republike je nepovoljna, što čini da je 3,4% stanovništva potpuno nepismeno, 21,8% nema završenu osnovnu školu, 23,9% stanovništva ima samo osnovno obrazovanje, 41,1% srednje, 4,5% više i 6,5% visoko obrazovanje.

U opštini Bač jedna je predškolska ustanova („Kolibri“), a podaci o ustanovama za decu predškolskog uzrasta svrstani su u tabelu broj 59. Predškolska ustanova „Kolibri“ ima 7 uzrasnih gupa (tri pripremne grupe i četiri grupe celodnevnog boravka dece od 2-6 godina), kapaciteta 150-oro dece i obuhvata odeljenja na teritoriji opštine Bač: Bač, Mali Bač, Bođani, Bačko Novo Selo, Plavna i Selenča. U 2008. godini u naselju Selenča izgrađena je nova zgrada vrtića, kapaciteta 150-oro dece (dve pripremne grupe i tri grupe celodnevnog boravka dece od 1-5,5 godina). Dečiji vrtić „Kolibri“ u Vajskoj ima dve grupe predškolskog uzrasta sa ukupno 44-oro dece i nalazi se u zgradi O.Š. „Aleksa Šantić“. Ova predškolska ustanova pored redovnog vaspitno-obrazovnog rada nudi deci i druge različite aktivnosti poput folklora, školice engleskog jezika i dečijeg hora.

Tabela br. 59 - Ustanove za decu predškolskog uzrasta

	Ukupno	Deca korisnici	Prema dužini dnevnog boravka		Preko 11 časova	Deca koja borave besplatno
			Do 5 časova	9-11 časova		
2000	1	299	227	72		
2001	1	258	186	72		
2002	1	255	181	74		
2003	1	263	191	72		
2004	1	273	191	82		
2005	1	238	184	54		
2006	1	243	177	66		
2007	1	309	210	99		

Izvor. Interni podaci opštine Bač

7.2. Kultura

Poslovi i aktivnosti na organizovanju kulturno-umetničkih manifestacija i programa i podizanju opšteg nivoa kulture stanovništva opštine Bač, povereni su narodnoj biblioteci „Vuk Karadžić“. Narodna biblioteka „Vuk Karadžić“ u Baču je javna opštinska biblioteka za koju, funkciju matične biblioteke, obavlja Gradska biblioteka u Novom Sadu.

Narodna biblioteka je smeštena u prostorijama Doma kulture i do 2008. godine imala je pravo korišćenja nad polovinom poslovnog prostora u Domu kulture. U 2007. godini Skupština opštine Bač donela je odluku o prenosu prava korišćenja druge polovine poslovnog prostora Doma kulture sa JP „Radio Bačka“, Bač, na Narodnu biblioteku „Vuk Karadžić“. Zaključno sa 2008. godinom Narodna biblioteka je stekla pravo korišćenja nad celokupnom zgradom Doma kulture u Baču u kojoj se i danas nalaze prostorije Narodne biblioteke „Vuk Karadžić“. Aktivnosti Biblioteke bile su usmerene na razvoj biblioteke kao kulturnog, informacionog i obrazovnog javnog servisa građana. Pored redovnih aktivnosti na planu prikupljanja, obrade, čuvanja i korišćenja knjiga, časopisa i novina, kao i programskih zadataka, ali i na planu popularizacije knjige i čitanja, jedan od prioriteta je i nabavka nove računarske opreme i njeno stavljanje u funkciju sa ciljem automatizacije bibliotekarskog poslovanja. Korisnicima knjižnih fondova Biblioteke, na raspolaganju je Internet na jednom računaru koji se koristi i za obradu knjiga, a u planu je nabavka još dva računara u cilju automatizacije bibliotečkog poslovanja i podizanja nivoa kvaliteta i standarda usluga koje Biblioteka pruža korisnicima. Narodna biblioteka u svom sastavu ima četiri odeljenja: dečije, odeljenje za odrasle, odeljenje za stručnu literaturu i zavičajnu zbirku. Pored gore pomenutog, biblioteka ostvaruje vrlo dobru saradnju sa svim osnovnim školama kao i sa srednjom poljoprivrednom školom, predškolskom ustanovom „Kolibri“, KUD-ma, Udruženjima žena i drugim nevladinim organizacijama. Saradnja se pomenutim institucijama se odvija kroz brojne kulturne sadržaje kao što su: zajedničke izložbe, priredbe, književni konkursi (recitatorske smotre, muzičko-folklorne smotre dece i omladine, smotre horova, dramskog stvaralaštva i dr.). Biblioteka raspolaže galerijskim prostorom za galerijske i izložbene aktivnosti, no postoje eventualni planovi da se pronađe adekvatniji galerijski prostor u kojem će se nastaviti organizovanje izložbi slika i likovnih kolonija umetnika sa područja Opštine i susednih opština, kao i domaćih reprezentativnih i akademskih slikara. Biblioteka zajedno sa predškolskom ustanovom „Kolibri“ i „Udruženjem žena Kolevka Bačke“, koristiti zajednički izložbeni prostor i izložbe su, uglavnom, tematske – dečji likovni i ručni radovi, rukotvorine, vezovi, eksponati, rariteti i dr. Kako se u narednom periodu

pomenuti prostor planira funkcionalno doraditi, kao i nadopunti drugim eksponatima postoji mogućnost da i druge NVO, KUD-a i udruženja postanu korisnici istog. Sve poslove u Narodnoj biblioteci „Vuk Karadžić“ obavlja šest zaposlenih radnika (direktor, knjižar, administrativno-finansijski radnik, administrativno-tehnički sekretar, ložač i spremačica).

U okviru Kulturnog centra nalazi se i bioskopska sala, *biopskopa „Mladost“*, Bač, koja ima višestruku namenu i prilagođena je za održavanje različitih kulturno-umetničkih i zabavnih manifestacija. Pogodna je, takođe, za održavanje pozorišnih predstava, školskih priredbi, izvođačkih nastupa KUD-a, nastupa horova, muzičkih grupa i dr. Sala je pogodna i za održavanje seminara, predavanja, kao i različitih skupova, pa je i u tom cilju vršena adaptacija/rekonstrukcija sale bioskopa. Ugrađeno je 405 novih sedišta, adaptiran prostor iza scene, proširena je pozornica, adaptirane podne obloge, izvršena je restauracije tavanice i zidova, ugrađeno novo bioskopsko platno, a bioskopska aparatura je generalno remontovana, a ozvučenje digitalizovano. Bioskopske predstave se organizuju jednom nedeljno, a u saradnji sa predškolskim i školskim ustanovama organizovaće se kolektivne predstave za decu sa repertoarom prilagođenim za uzrast dece. Važno je napomenuti da je bioskop Mladost jedini bioskop na području opštine Bač.

Poznate manifestacije koje se sprovode u opštini Bač su:

- „Zmajevanke“,
- „Bačko leto“,
- „Dani evropske baštine u Baču“,
- „Dečija nedelja“ i dr.

Kako bi omogućili da knjižni fondovi biblioteke budu dostupni deci, omladini i odrasloj populaciji i u ostalim naseljenim mestima opštine Bač, posebna pažnja u 2009. godni biće usmerena upravo ovom aspektu kroz mogućnost realizacije projekta „Bibliobusa“. Selenča je jedino naseljeno mesto u opštini Bač u kojoj, pored školske biblioteke, postoji biblioteka KUD-a „Jan Kolar“, u prostorijama Doma kulture u Selenči, sa skromnim knjižnim fondom na slovačkom i srpskom jeziku. U planu aktivnosti za 2009. godinu planiran je program edukacije zaposlenih u oblasti bibliotečkog i ukupnog poslovanja, putem radnih sastanaka, predavanja, seminara, savetovanja i sl.

Kamerni hor „ZVONY“ (Zvona). Osnovan je 1993. godine. Formiran je spontano, iz ljubavi i potrebe za pevanjem nekolicine entuzijasta (u početku se pevalo jednoglasno, zatim dvoglasno, kasnije i troglasno i četvoroglasno). Nastao je prvi kvartet, zatim kvintet, a danas hor ima tridesetak članova. Jedan od motiva osnivanja grupe, bila je potreba da se stvori i da zaživi kapela koja bi negovala narodni i zabavni melos, ali i da izvodi dela ozbiljne muzike. Na repertoaru su, uglavnom, kompozicije *Sudi Juraja*, komponovane za festival slovačke muzike, a koje su nagrađivane kao i nove kompozicije. Hor izvodi i muzička dela *Baha*, *Mocarta*, *Verdija*, *Mendelsona*, *Mokranjca*, *Bortnjanskog*, *Šmida*, *Trnavskog* i drugih autora. Od osnivanja pa do danas, hor beleži brojne nastupe, a time je stekao i mnogobrojna vredna iskustva.

U okviru sektora kulture pomenućemo brojne kulturno - istorijske objekte poput: Tvrđave u Baču iz XIV veka, Franjevački samostan iz 1169. godine, tursko kupatilo - amam, manastir Bođani iz 1478. godine i dr., ali je važno navesti i druga kulturno-umetnička društva sa teritorije opštine Bač, kao što su: KUD „Mladost“, KUD „Jan Kolar“, KUD „Dunavac“, KUD „Palona“, Gradski hor

„Neven“, HKUD „Dukat“, HKUD „Mostonoga“, MKUD „Unji Bernardin“, MKUD „Različak“, HKUD „Matoš“ i dr.

7.3. Sport i fizička kultura

Opština Bač ima približno 500 registrovanih sportista, koji se takmiče u 23 sportska kolektiva, a u cilju lakšeg funkcionisanja svi sportski kolektivi su udruženi u Sportski Savez opštine Bač.

Od sportskih kolektiva postoje:

- 7 Fudbalskih klubova,
- 2 Karate kluba,
- 1 Odbojkaški klub,
- 4 Šahovska kluba,
- 1 Klub dizača tegova,
- 6 Udruženja sportskih ribolovaca
- 2 Borilačka kluba.

Postojeći sportski klubovi u opštini Bač prikazani su u tabeli broj 60.

Tabela br. 60 – Spisak sportskih klubova opštine Bač

1.	F.K. „TVRĐAVA“ BAČ
2.	F.K. „LABUDNJAČA“ VAJSKA
3.	F.K. „BAČKI HAJDUK“ B.N. SELO
4.	F.K. „MLADOST“ BAČ
5.	F.K. „SLAVIJA“ BOĐANI
6.	F.K. „SLOGA“ PLAVNA
7.	F.K. „KRIVANJ“ SELENČA
8.	K.K. „SLAVIJA“ BAČ
9.	K.K. „PARTIZAN“ BAČ
10.	O.K. „PARTIZAN – MEGAL“ BAČ
11.	Š.K. „SELENČA“ SELENČA
12.	Š.K. „BAČ“ BAČ
13.	Š.K. „V. VLAHOVIĆ“ BOĐANI
14.	Š.K. „VAJSKA“ VAJSKA
15.	K.D.T. „HERKULES“ BAČ
16.	U. S. R. „PODUNAVLJE“ BAČ
17.	U. S. R. „GRGEČ“ B.N. SELO
18.	U. S. R. „BELI AMUR“ PLAVNA
19.	S. R. D. „BERAVA“ BOĐANI
20.	U. S. R. „IKRA“ SELENČA
21.	U. S. R. „ŠARAN“ VAJSKA
22.	KIK BOKS KLUB „VUK“ BAČ
23.	NINJUTSU KLUB „BUJIN KAN“ SELENČA

Izvor: Interni podaci opštine Bač, Sportski savez opštine Bač

U fazi formiranja su još 3 sportska kolektiva: teniski klub i košarkaški klub u Baču, kao i stono teniski klub u Selenči. Svi klubovi su članovi Sportskog Saveza opštine Bač i finansiraju se iz budžeta opštine Bač.

Od pomenutih klubova zapažene rezultate postižu:

O. K. „PARTIZAN – MEGAL“ Bač - član II lige,
U.S.R. „PODUNAVLJE“ Bač - član I lige Srbije (Master liga),
K.D.T. „HERKULES“ Bač - (u pojedinačnoj konkurenciji),
K.K. „SLAVIJA“ Bač (ženska seniorska konkurencija) - III mesto u Srbiji u katama,
F.K. „TVRĐAVA“ Bač - član područne lige Novi Sad (ove godine proslavlja 100 godina postojanja kluba i svrstava se u najstarije klubove u Srbiji).

Opština Bač pored muškog odbojkaškog kluba „PARTIZAN–MEGAL“ nema klubova koji se takmiče u malim sportovima (nedostaju finansijska sredstva kao i školovani trenerski kadar koji bi mogao da organizuje i stručno radi sa omladinom, koja je zainteresovana za male sportove).

Devedesetih godina postojao je jedan ženski rukometni klub (koji se takmičio u I B ligi), ali iz gore pomenutih razloga došlo je do gašenja jedinog ženskog sportskog kolektiva u opštini Bač.

U tom smislu, potrebno je više aktivnosti usmeriti ka dodatnom usavršavanju i obrazovanju trenerskog kadra.

Analizom razvoja sportskih aktivnosti na teritoriji opštine Bač, kao i u neposrednim kontaktima sa školskom decom i omladinom utvrđeno je postojanje interesa za razvoj plivačkih sportova, iako Opštini nedostaju finansijska sredstva za izgradnju adekvatnih kapaciteta. Takođe, isto se može utvrditi i za razvoja malih sportova na terenima izgrađenim od veštačke trave, što bi privuklo veći broj stanovnika koji bi se bavili sportom.

Sportski Savez opštine Bač svake godine organizuje i različite sportske manifestacije, a jedne od njih su i noćni turniri u malom fudbalu koji se održavaju u Baču, Selenči i Vajskoj, „Igre bez granica“ u Bačkom Novom Selu kao i druge sportske manifestacije gde učestvuje velik broj takmičara kao i posetilaca takmičenja.

Sportski tereni i sportski objekti u opštini Bač. Svih sedam fudbalskih klubova poseduju travnate terene, ali nemaju svoje svlačionice, F.K. „TVRĐAVA“ BAČ kao ni F.K. „LABUDNJAČA“ VAJSKA, već koriste iznajmljene prostorije „Vojvodina voda“ i školske svlačionice, dok F.K. „MLADOST“ BAČ treba da izvrši sanaciju i adaptaciju postojećih kapaciteta.

U opštini Bač, u pet naseljenih mesta, u sklopu osnovnih škola sagrađene su fiskulturne sale, koje školska deca koriste za fizičko vaspitanje, dok u mestu Bođani osnovna škola nema fiskulturnu salu.

Opština Bač, u saradnji sa pokrajinskim institucijama je na obali kanala DTD postavila i trim stazu sa spravama koju koriste sportisti i rekreativci.

Trenutno u opštini su u završnoj fazi radovi na izgradnji sportskog centra. U sportskom centru se nalazi jedan završen teren za košarku i odbojku od sintetičke podloge, jedan asfaltni teren za male sportove koji je presvučen novom asfaltnom podlogom, dva teniska terena koja se nalaze u završnoj fazi izgradnje, kao i sportska hala koja će moći da primi oko 1.000 posetilaca, a u sklopu sportske hale će se nalaziti automatska kuglana sa četiri staze.

7.4. Socijalna zaštita²⁷

²⁷ Izvor: Strateški plan socijalne zaštite (2008-2012), nacrt, decembar 2007. godine

Na osnovu člana 41. tačka 8 Zakona o lokalnoj samoupravi (Službeni glasnik Republike Srbije br. 9/2002, br. 33/2004) na sednici Skupštine opštine Bač 06. jula 2007. godine donešena je Odluka o osnivanju Lokalnog saveta za socijalnu politiku, kao savetodavnog tela za planiranje socijalne politike u opštini Bač.

Proces strateškog planiranja socijalne zaštite zasnovanog na zajednici sproveden je u periodu jun-decembar 2007. godine u opštini Bač u okviru projekta „Planiranje lokalnih usluga socijalne zaštite – PLUS„ kojeg sprovodi Program ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u saradnji sa Ministarstvom rada, zapošljavanja i socijalne politike Srbije kao podrške implementaciji reforme sistema socijalne zaštite u Srbiji. Tom prilikom su učesnici strateškog planiranja socijalne zaštite definisali između ostalog i viziju socijalne zaštite – *Mreža podrške različitim ciljnim grupama (građanima) ravnomerno razvijena u svim naseljima opštine Bač, koja uz uključenost pružalaca usluga iz sva tri sektora, kroz različite vrste preventivnih programa i usluga zbrinjavanja, sadržajem i organizacionim oblicima prilagođenih pružanju podrške osetljivim grupama obezbeđuje poštovanje ljudskih prava* - i uloge pojedinih socijalnih aktera u ostvarivanju ove vizije.

7.4.1. Centar za socijalni rad (CSR) Bač

Osnovni podaci o instituciji. Centar za socijalni rad opštine Bač je osnovan 01.03.1992. godine. Od samog početka funkcioniše kao samostalna ustanova, iako je bačkopalanački centar ispoljavao tendenciju da ga pripoji sebi, što je u to vreme bila sudbina malih centara koji pokrivaju područje do 17.000 stanovnika.

Organizacija rada i ljudski resursi. U CSR je zaposleno ukupno 8 radnika i to:

- 2 socijalne radnice sa VSS,
- 1 diplomirani pravnik,
- 1 diplomirani psiholog – direktorica CSR,
- 1 diplomirani psiholog na pola radnog vremena,
- 1 diplomirani pedagog na pola radnog vremena,
- 1 šef računovodstva sa SSS,
- 1 pomoćni radnik sa osnovnom školom.

Rad u Centru je organizovan polivalentno, što znači da stručni radnici podmiruju potrebe više korisničkih grupa. Jedan psiholog radi na problemima maloletničke delikvencije, delom sa decom bez roditeljskog staranja, starim, psihički izmenjenim licima i zadužen je za saradnju sa civilnim sektorom na projektu pomoći u kući. Drugi psiholog tretira oblast poremećenih porodičnih odnosa, delom problematiku dece bez roditeljskog staranja, odrasla lica sa invaliditetom i obavlja poslove direktora ustanove. Pedagog je angažovan na svim poslovima koji se tiču zaštite dece. Socijalne radnice obavljaju sve poslove iz oblasti porodično-pravne zaštite i iz domena socijalnih davanja, ali su njihova zaduženja teritorijalno raspoređena. Pravnik obavlja opšte poslove i sve poslove iz oblasti porodično-pravne zaštite i iz domena socijalnih davanja kao i poslove vozača za potrebe terenskog rada sa korisnicima.

Mnogo se ulaže na stručno usavršavanje kadrova, uz značajnu podršku Pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo i socijalnu politiku, posebno iz oblasti porodično-pravne zaštite.

Finansiranje. Osnovne materijalne troškove obezbeđuje resorno Ministarstvo rada i socijalne politike. Polovinu ličnog dohotka dva radnika, obezbeđuje lokalna samouprava kao i celokupne režijske troškove ustanove, a po potrebi ustupa i svog vozača. Ostale lične dohotke snosi resorno Ministarstvo.

Infrastrukturni kapaciteti – prostor i tehnička sredstva za rad. Centar za socijalni rad se nalazi u zgradi Opštine. Iako broji osam zaposlenih (plus dva civilna vojnika) ima na raspolaganju samo dve kancelarije, što bitno narušava kvalitet stručnog rada. Zbog prostorne skučenosti nije u stanju da svojim korisnicima usluga obezbedi diskreciju i stvori ambijent za otvaranje delikatnih tema.

Ustanova raspolaže sa četiri savremena računara, dva štampača, skenerom, Internetom i jednim putničkim automobilom marke Fiat punto.

7.4.2. Osnovni podaci iz oblasti socijalne zaštite u opštini Bač

Iz nadležnosti opštine Bač. Na osnovu Skupštinske Odluke o ostvarivanju prava u socijalnoj zaštiti iz nadležnosti Opštine, regulisana su osnovna i proširena prava iz ove oblasti.

Zahvaljujući ovoj odluci, prava koja su se finansirala iz budžeta Opštine u 2007. godini prikazana sa u tabeli broj 61.

Tabela br. 61 - Osnovna i proširena prava iz oblasti socijalne zaštite (finansirano od strane opštine Bač)

Osnovna prava	Broj korisnika	Proširena prava	Broj korisnika
Privremeni smeštaj u prihvatilište ili prihvatnu stanicu	1 odraslo lice	Delimična naknada troškova komunalnih usluga koje pruža lokalna samouprava	10
Opremanje korisnika za smeštaj u ustanovu socijalne zaštite ili drugu porodicu	5 lica	Troškovi sahranjivanja	13
Jednokratne pomoći	99 porodica	Vanredne pomoći	10
Zaštićeno stanovanje u socijalnim uslovima	24 korisnika	Nabavka udžbenika, školskog pribora, opreme, poklon paketići za materijalno ugroženu decu	200
		Pomoć u naturi	12
		Troškovi dečijih ekskurzija za materijalno ugroženu decu	15
		Toškovi školovanja materijalno ugrožene dece i dece ometene u razvoju	65

Izvor: Strateški plan socijalne zaštite (2008-2012.), nacrt, decembar 2007. godine

Iz nadležnosti Centra za socijalni rad Bač. Brojčani podaci u tabelama (tabela broj 63) odnose se na broj korisnika usluga evidentiranih u Centru za socijalni rad. Dakle, radi se obuhvatu korisnika usluga i pravima sistema socijalne zaštite bilo na lični zahtev ili po službenoj dužnosti. Stvarni broj lica u potrebi za zaštitom svakako je veći.

Broj korisnika po ciljnim grupama. Centar za socijalni rad u okviru svoje nadležnosti reguliše pravo na materijalna davanja i pruža usluge socijalne zaštite u zbrinjavanju i zaštiti pojedinaca, a u skladu sa Zakonom. Svi ostvareni oblici zaštite evidentirani su i sastavni su deo godišnjeg izveštaja Centra za socijalni rad. Sledi deo podataka o grupama korisnika usluga i vrstama pruženih usluga zaštite.

Deca i omladina. Broj i struktura dece i omladine iz porodica sa poremećenim porodičnim odnosima na osnovu evidencije Centra za socijalni rad prikazani su u tabeli broj 62:

Tabela br. 62 - Broj i struktura dece i omladine sa poremećenim porodičnim odnosima

Deca i omladina iz porodica sa poremećenim porodičnim odnosima	2006.	2007.
Roditelja sa poremećenim odnosima koji nisu pokrenuli sudske postupke	15	16
Roditelja u brakorazvodnom sporu/prekidu vanbračne zajednice	30	28
Roditelja u sporovima posle razvoda braka/prekida vanbračne zajednice	22	20
Ukupan broj dece	69	64

Izvor: Strateški plan socijalne zaštite (2008-2012.), nacrt, decembar 2007. godine

Zbog finansijskih razloga još uvek nije realizovan plan otvaranja porodičnog savetovališta pri Centru za socijalni rad iako Centar uveliko pruža stručnu podršku porodicama koje imaju teškoće. Podrška podrazumeva usluge medijacije, jačanje roditeljskih veština, komunikacionih veština, pomoći u sređivanju narušenih bračnih i porodičnih odnosa i narušene porodične organizacije, kao i pomoć u razvojnim problemima dece.

Škole se često obraćaju Centru za socijalni rad zbog emocionalnih problema učenika i poremećaja u ponašanju dok predškolska ustanova ima razvijene odlične preventivne programe za roditelje dece predškolskog uzrasta, koji mogu da budu stavljeni u funkciju rada i sa roditeljima dece školskog uzrasta.

Preporuka je da se raspoloživi kapaciteti organizuju da bi se pokrenulo multisektorsko savetovalište za porodicu koje bi obuhvatilo mnogobrojne preventivne i kurativne programe zaštite dece i porodica.

U tabeli broj 63 i 64 dat je pregled korisnika socijalne zaštite za maloletna i punoletna lica, a u skladu sa podacima za posmatrane godine. I u jednom i u drugom pregledu može se utvrditi porast broja korisnika socijalne zaštite.

Tabela br. 63 – Pregled korisnika socijalne zaštite (maloletna lica)

Godina	Ukupno	Ugroženi porodičnom situacijom	S poremećajem u ponašanju	Mentalno zaostali	Ometeni u fizičkom razvoju	S kombinovanim smetnjama	Ostali korisnici usluga socijalne zaštite
2000	174	91	26	40	4	10	8
2001	186	89	27	39	3	11	17
2002	188	100	20	41	2	12	13
2003	199	72	35	70	3	10	4
2004	221	98	19	92	4	4	4
2005	296	110	27	119	2	5	33
2006	284	120	26	121	4	7	6
2007	269	147	21	87	6	4	4

Izvor: inetrni podaci opštine Bač

Tabela br. 64 – Pregled korisnika socijalne zaštite (punoletna lica)

Godina	Ukupno	Lica sa poremećajima u ponašanju	Psihički i fizički ometena lica	Materijalno neobezbedjena lica	Nezbrinuta lica	Ostarela lica	Ostala odrasla i ostarela lica korisnici usluga socijalne zaštite
2000	193	12	52	48	9	67	5
2001	206	14	59	51	10	69	3
2002	196	9	68	42	8	65	4
2003	222	14	79	47	9	70	3
2004	261	10	99	48	10	82	12
2005	297	12	105	49	10	106	15
2006	327	18	144	57	13	127	18
2007	397	9	102	44	14	97	141

Izvor: Interni podaci opštine Bač

Kada su u pitanju deca sa asocijalnim ponašanjem (u 2007. godini je zabeleženo troje, u 2006. godini sedmero dece), sve češće se radi o problemu hroničnog skitničarenja mlađih maloletnika što rizikuje da razviju delikventno ponašanje, da se odaju prostituciji i postanu žrtve trgovine ljudima.

Maloletnička delikvencija je u značajnom porastu, naročito u naseljenom mestu Bač (više od 70% evidentiranih maloletnika). Sve je zastupljenije vršnjačko nasilje, samovoljno napuštanje nastave u osnovnoj i srednjoj poljoprivrednoj školi, a nisu retke ni krađe u školi i oko nje. Prisutna je i pojava narkomanije, ali ni jedna javna ustanova ne poseduje bazu podataka o zavisnicima.

Preporuka je da se razviju programi protiv bolesti zavisnosti koji u sebi sadrže preventivne akcije u zajednici i usluge podrške mladim zavisnicima.

U opštini Bač je u 2007. godini registrovano ukupno 97-oro dece (u 2006. godini – 88) različitog stepena ometenosti u psiho-fizičkom razvoju po vrsti i stepenu ometenosti. Od tog broja, 53 dece je koristilo mere i oblike zaštite koji se finansiraju iz republičkog budžeta, dok je 45-toro dece koristilo mere i oblike zaštite koje se finansiraju iz budžeta Opštine.

Preporuka je da se uvede sistematski pristup u pružanju podrške deci i porodicama, u definisanju njihovih potreba i razvoju programa inkluzije uz pripremu i angažovanje različitih institucija.

Pošto zakonom u oblasti obrazovanja nije regulisan položaj dece ometene u razvoju u redovnom vaspitno – obrazovnom procesu, kao prelazno rešenje preporučuje se formiranje specijalnih odeljenja za učenike od 5 do 8 razreda, kako ova deca ne bi svakodnevno putovala u Bačku Palanku u školu, već bi imali omogućeno školovanje u mestu prebivališta.

Ohrabruje činjenica da je predškolska ustanova „Kolibri“ iz Bača ušla u projekat „Vrtić po meri deteta“ pod pokroviteljstvom „Save the children“ koji podrazumeva inkluziju dece ometene u razvoju, u redovan vaspitno-obrazovni proces.

Kada je reč o deci bez roditeljskog staranja, u 2007-oj godini je registrovano ukupno 21 dete od čega je 10-toro dece smešteno u hraniteljske porodice, šestoro u druge porodice, a petoro dece u ustanove socijalne zaštite.

Ukupno 34 dece bez roditeljskog staranja su koristila mere i oblike zaštite koji se finansiraju iz republičkog budžeta u 2007-oj godini.

Žrtve porodičnog nasilja. U 2007-oj godini, u opštini Bač, timski je obrađeno 7 porodica za koje je procenjeno da imaju problem porodičnog nasilja. Veći broj prijava je došlo iz okruženja, a manji od samih članova porodice.

Centar za socijalni rad je u 2007-oj godini osnovao SOS službu za zaštitu od nasilja. Uvedeno je pasivno dežurstvo kraj mobilnog telefona, čiji broj je takođe dostupan policiji, tako da je do sada bilo nekoliko intervencija kada je u pitanju zaštita maloletnih lica od zlostavljanja.

Odrasla lica smanjenih psihofizičkih sposobnosti. U opštini Bač je u 2007. godini registrovano ukupno 122 odrasla lica koja zbog urođenih ili stečenih smanjenih psihofizičkih sposobnosti nisu u mogućnosti u potpunosti samostalno voditi brigu o sebi. Od tog broja, 111 lica je koristila mere i oblike zaštite koji se finansiraju iz republičkog budžeta, a 35 lica je koristilo mere i oblike zaštite koji se finansiraju iz budžeta lokalne zajednice.

Dva oblika zbrinjavanja odraslih lica ometenih u razvoju – dnevni boravak i stanovanje uz podršku, nisu organizovani u opštini Bač, te je organizovanje ovih usluga i organizacionih oblika obaveza lokalne samouprave kao što to predviđa reforma sistema socijalne zaštite u Srbiji.

Stara i nemoćna lica. Prema zvaničnim podacima Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, u opštini Bač je na kraju 2007. godine bilo 2.026 penzionera. Struktura penzionera prema vrsti ostvarene penzije je sledeća:

- starosni penzioneri: 919,
- porodični penzioneri: 693,
- penzije ostvarene na osnovu invaliditeta: 414.

U tabeli broj 65 dat je pregled kretanja ukupnog broja ostarelih lica po osnovnim kategorijama.

Tabela br. 65 - Broj ostarelih lica po osnovnim kategorijama

Ostarela lica	2006.	2007.
Bez porodičnog staranja	10	13
Bez sredstava za život	37	40
Teže hronično obolela i invalidna	58	61
Ostala	5	7
Ukupan broj	110	121

Izvor: Strateški plan socijalne zaštite (2008-2012.), nacrt, decembar 2007. godine

Evidentno je da ovaj broj korisnika usluga ne odražava stvarne potrebe za zaštitom starih i nemoćnih lica u Opštini i da je taj broj daleko veći. Institucionalizacija starih lica u odnosu na navedeni broj nije jedino rešenje, te je potrebno usluge zbrinjavanja individualizirati.

Nedostatak u obimu i kvalitetu usluge hraniteljstva za stara lica je nepostojanje obuke za rad hranitelja i strukturisan način praćenja od strane organa starateljstva.

Opština Bač ima sve veći procenat stare populacije sa problemima siromaštva i fizičke nemoći uzrokovane hroničnim bolestima za samostalni život, te je neophodno razvijati različite oblike zbrinjavanja i podrške starim i nemoćnim u njihovom domu. Činjenica je da se jedan broj starih ipak opredeljuje za institucionalno zbrinjavanje, tako da se u 2007-oj godini za ovu vrstu zbrinjavanja opredelilo 14 starih lica.

Razmeštanje starih lica u institucije bilo bi najskuplje rešenje i dovelo bi do potpunog odumiranja pojedinih sela, gde stari čine pretežno stanovništvo. Preporuka je da se razviju programi nege i pomoći i podrška starima u udaljenim naseljima.

*Romi*²⁸. U opštini Bač ima ukupno 359 Roma koji žive u nehidijenskim naseljima u Selenči (300), Baču (40), Plavni (10), Bođanima (5) i Bačkom Novom Selu (4). Pored toga, u naselju Vajska živi 1.100 Rumuna (ili rumunskih Roma) koji u poređenju sa gore spomenutom populacijom žive savremenije. U opštini Bač registrovano je udruženje Roma i Rumuna „Mladost“, što otvara mogućnost za saradnju na projektnim aktivnostima od zajedničkog značaja.

7.5. Zdravstvo

U opštini Bač Dom zdravlja obezbeđuje primarnu zdravstvenu zaštitu. Delatnost Doma zdravlja je ambulantno-poliklinička i dispanzerska zdravstvena zaštita, stomatološka, snabdevanje lekovima (privatne apoteke i apoteka u sklopu Doma zdravlja) i drugim sredstvima zaštite zdravlja stanovništva Opštine. U naseljima Opštine organizovane su zdravstvene stanice (Vajska i Selenča) i zdravstvene ambulante (Bačko Novo Selo, Bođani i Plavna). Prema podacima²⁹ u Domu zdravlja zaposleno je ukupno 20 lekara, od čega su 12 lekara-opšte i specijalističke medicine, 1 lice na specijalizaciji, 3 lekara za zaštitu i lečenje zuba, 1 za zdravstvenu zaštitu žena, 1 lekar za zdravstvenu zaštitu predškolske dece, 2 diplomirana farmaceuta, a prema broju stanovnika na jednog lekara (ukupan broj u 2007. godini iznosio je 955 - tabela broj 66 i dijagram broj 15) ovaj podatak u posmatranom periodu, pokazuje znatne oscilacije (najmanji broj stanovnika na jednog lekara, i to 760 utvrđen je 2005. godine). Prema postojećim demografskim pokazateljima, koji uglavnom ukazuju na negativne demografske trendove u Opštini, poput većeg učešća stanovnika iznad 65 godina starosti, bitno je istaći i kretanje bolesti u Opštini, a gde se među vodećim oboljenjima javljaju najčešće akutne-respiratorne infekcije, zatim bolesti srca i krvnih sudova nervnog sistema, kao jedan od najšestih uzročnika smrtnosti kao i oboljenja čula i organa za varenje. Pored postojećih specijalista (ginekolog, pedijatar, pneumofiziolog, specijalista medicine rada i opšte medicine) u Domu zdravlja Bač u okviru specijalističko konsultativnih službi rade specijalisti po Ugovoru o dopunskom radu, i to: neuropsihijatar, internista, diabetolog, hirurg, fizijatar, dermatolog, pedijatar, ortodont, ortoped i drugi specijalisti.

²⁸ Izvor: podaci preuzeti iz „Strateški plan socijalne zaštite“ (2008-2012.), nacrt, decembar 2007. godine

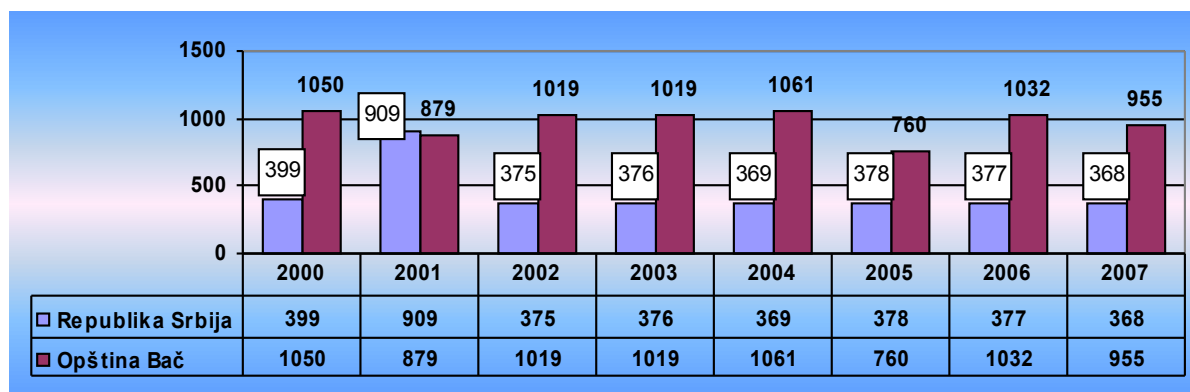
²⁹ Izvor: podaci preuzeti sa sajta, <http://www.bac.rs/index.php/sr-YU/zdravstvo.html>

Tabela br. 66 – Lekari, zubni lekari i diplomirani farmaceuti u zdravstvenoj službi

Godina	Lekari ukupno	Lekari u pojedinim službama							Diplomirani farmaceuti	Broj stanovnika na jedno g lekara
		Opšte i specijalističke medicine	Na specijalizaciji	Za boru protiv TB C	Za zdravstvenu zaštitu žena	Za zdravstvenu zaštitu predškolske dece	Za zdravstvenu zaštitu u školske dece i omladine	Za zaštitu i lečenje zuba		
2000	20	13	-	1	1	1		4	-	1050
2001	20	13	-	1	1	1		4	-	879
2002	20	11	2	1	1	1		4	-	1019
2003	20	11	2	1	1	1		4	-	1019
2004	20	11	2	1	1	1		4	-	1061
2005	20	12	1	1	1	1		4	1	760
2006	20	12	1	1	1	1		4	1	1032
2007	20	12	1	1	1	1		3	2	955

Izvor: Interni podaci opštine Bač

Dijagram br. 15 – Uporedni prikaz broja stanovnika na jednog lekara

Napomena: Podaci u dijagramu dati su za period 2000-2007, prema internim podacima opštine Bač

7.6. Nevladine organizacije

Na području cele Opštine aktivno je više od 17 organizacija civilnog društva i njihov rad je delimično finansijski podržan iz opštinskog budžeta. Ove organizacije uglavnom okupljaju žene i mlade, a bave se zaštitom životne sredine, zastupanjem interesa manjinskih grupa ili očuvanjem kulturnog nasleđa.

Korisnici usluga nevladinih organizacija registrovanih na teritoriji opštine Bač su, pored članova organizacija i svi građani opštine Bač, koji imaju pristup svim uslugama, proizvodima i aktivnostima koje pružaju nevladine organizacije. U tom smislu, zastupljena je transparentnost rada svih nevladinih organizacija i konstantno je prisutno obaveštavanje građana putem sredstava informisanja o svim pojedinačnim aktivnostima i akcijama nevladinog sektora u opštini Bač. Usluge i proizvodi su određeni statutima tih organizacija i u skladu sa tim se i opredeljuje svrha njihovog postojanja. **Udruženja žena** („Kolevka Bačke“ iz Bača, „Duga“ iz Selenče, „Ruka ruci“ iz Plavne, „Suncokret“ iz Vajske, „Đerdan“ iz Bođana, žensko ekološko društvo „Žed“ iz Bačkog Novog Sela) sprovode aktivnosti vezane za organizovanje seminara edukativnog karaktera namenjenih pre svega, ženskoj populaciji, ali i ostalim građanima opštine Bač. **Opštinska organizacija Crvenog**

krsta aktivna je i pokretač je, između ostalog, projekta međugeneracijske podrške koji je bio podržan na konkursu Fonda za socijalne inovacije.

Jedan od najstarijih NVO na teritoriji opštine Bač je „**Centar za lokalnu demokratiju**“ sa sedištem u Baču čija osnovna svrha je razvoj demokratije na teritoriji opštine Bač i prema tome, organizovanje niza informativnih i edukativnih seminara i kontakata sa drugim organizacijama sličnog funkcionisanja (kao npr. **Omladinska organizacija „Play“ iz Selenče**). NVO Centar za lokalnu demokratiju pokreće projekte podrške starijim osobama.

Pored pomenutih u oblasti nevladinog sektora značajna su brojna kulturno-umetnička društva, zatim **udruženje Roma i Rumuna „Mladost“** u Vajskoj, **„Matica Slovačka u Jugoslaviji“** iz Selenče i brojna druga udruženja kao što su **udruženje pčelara, penzionera, slepih i slepovitih, paraplegičara, ratnih vojnih invalida** itd. Kao osnovni i najznačajniji donator svih nevladinih organizacija javlja se lokalna samouprava Bač, dok deo finansijskih sredstava NVO ostvaruju kroz sponzorstva.

„Zdravo Organic“, Selenča. Udruženje za zdravu sredinu i organsku hranu „Zdravo Organic“, Selenča je dobrovoljno udruženje građana organizovano u oblasti unapređivanja poljoprivredne delatnosti u proizvodnji zdrave hrane i zaštiti životne sredine, proizvodnji i konzumaciji organske hrane kao i unapređivanje seoskog turizma. Udruženje je osnovano 01.09.2007. godine i svoj rad usmerava ka ispunjavanju sledećih ciljeva: uspostavljanje ekološki uravnoteženog i ekonomski održivog poslovnog sistema u proizvodnji organske hrane, zaštiti životne sredine i razvijanje seoskog (ruralnog) turizma. Ove ciljeve postiže radom na omasovljavanju, edukaciji poljoprivrednih proizvođača i stanovništva u razvijanju ljubavi prema zdravom životu, proizvodnji i konzumaciji zdrave hrane, ali i podizanju ekološke svesti.

Ove svoje aktivnosti Udruženje je realizovalo kroz organizovanje seminara, simpozijuma, predavanja, izložbi i sl. Za protekli period Udruženje je organizovalo:

- dva simpozijuma o organskoj proizvodnji i preradi organske hrane sa međunarodnim učešćem, uz učešće predstavnika sledećih zemalja: R. Srbija, Italija, Austrija, Slovenija, Slovačka, Češka, Hrvatska i Rusija,
- izložbu mehanizacije pogodnu za organsku proizvodnju,
- izložbu zaštitnih sredstava u organskoj proizvodnji,
- dve izložbe organskih proizvoda iz primarne poljoprivredne proizvodnje,
- dve izložbe finalnih organskih proizvoda,
- okrugli sto: „Srbija bez genetski modifikovanih proizvoda“,
- okrugli sto: „Alternativni izvori energije“, promoteri Ausrijske oblasti Gössing, predavači iz Slovačke i Srbije,
- festival tradicionalnih jela na području AP Vojvodine.

Udruženje je takođe izdalo i dve zbirke radova sa predavanja, sa organizovanih simpozijuma.

Udruženje za očuvanje kulture, tradicije i umetnosti „Selenča“, iz Selenče.

Udruženje je uspelo da koordinira organizacijom te sprovede preko 80 manifestacija tokom prethodne godine. Na jednoj od centralnih manifestacija bilo je prisutno preko 5.000 ljudi, a u programima je učestvovalo oko 320 učesnika svih vekovnih kategorija (pored pripadnika slovačke nacionalnosti, učestvovali su i Srbi, Mađari, Rusini i Romi). Organizacijom pomenutih manifestacija Udruženje je pokazalo umešnost osmišljavanja i organizovanja masovnih skupova, korišćenjem znanja, sposobnosti, ali i tehnike neophodne za organizaciju istih. Povodom 250 godina osnivanja

Selenče, Udruženje je bilo inicijator izdavanja te je izdalo Monografiju „Selenča 1758-2008“. Bogato ilustrovana knjiga na 200 strana, trajno je svedočanstvo o životu selenčana, Slovaka i pripadnika drugih naroda tokom 250 godina. Ovakav poduhvat je urađen prvi put, te se u realizaciji istog koristila pomoć drugih u obliku saveta, kontrole i sl. Ove godine organizuje se 29. festival popularne (zabavne) slovačke muzike u Selenči. Ovo nije festival samo selenčana već je to festival svih Slovaka u Srbiji. To su nove melodije zabavne muzike koje su nastale u ovom podneblju, u AP Vojvodini odnosno R. Srbiji. Do sada je na ovom festivalu po prvi put izvedeno preko 740 novih kompozicija, koje su na taj način obogatile fonoteku slovačkih pesama. Iako je Udruženje po dužini postojanja relativno mlado, ono ovaj festival organizuje od 2005. godine i članovi Udruženja, do sada su organizovali 4 festivala.

Svaki festival je napredovao u pogledu kvaliteta celokupne organizacije: kvaliteta melodija, izvedbe kako muzičke, interpretatorske, tako i scenske, o čemu postoje i snimljeni materijali. Sa svakog koncerta su napravljeni muzički snimci svih melodija kao i video materijali, koji su besplatno distribuirani medijima koji su izrazili zainteresovanost širom Srbije. Takođe, ovi festivali su emitovani putem RTV i lokalnih radio televizija. Organizatori svake godine novim iskustvima kreiraju bolju centralnu priredbu od prethodne. Prošle godine je koncert bio organizovan na veoma visokom nivou, te je organizator dobio velike pohvale za organizaciju.

7.7. Informisanje i mediji

U okviru opštine Bač, u zgradi Kulturnog centra, posluje jedna od najstarijih radio stanica u Vojvodini, „Radio Bačka“ (koja nosi naziv *Javno preduzeće radio-difuzne delatnosti „Radio-Bačka“*), koja je počela sa radom 1967. godine. Aktivno je učestvovala u formiranju Udruženja lokalnih radio stanica Vojvodine. Program „Radio Bačke“ emituje se na frekvenciji 99,10 FM, a program obuhvata emisije na srpskom, slovačkom, hrvatskom, mađarskom i romskom jeziku. Radio Bačka odgovara potrebama lokalnog stanovništva emitujući najnovije vesti iz oblasti politike, privrede, kulture, sporta i sl. U ranijem periodu postojale su i inicijative za osnivanje lokalne televizije. Trenutno na teritoriji opštine pored „Radio Bačke“ ne postoje drugi vidovi lokalnog informisanja.

7.8. Javna bezbednost

U skladu sa statističkim podacima RZS o broju pravosnažno osuđenih lica (punoletna i maloletna lica) prema mestu izvršenja krivičnog dela i krivičnom delu, u tabeli broj 67 i dijagramu broj 16 prikazani su podaci za period 2000-2007. (Opštinski godišnjak 2001 - 2008. godina).

U okviru bezbednosti, osnovno je obezbeđenje svih naselja Opštine u kojima živi i radi stanovništvo, sa ciljem očuvanja zdravlja, sprečavanja ugrožavanje života stanovništva elementarnim katastrofama kao i prevencija kriminala. Od MUP-a se očekuje osetljivost na probleme građana i edukovanost za primenu novih zakona kao i način postupanja, posebno kada je u pitanju nasilje u porodici, a uz podršku i saradnju Centra za socijalni rad.

U okviru maloletničke delikvencije, podaci govore o značajnom porastu stope delikvencije posebno u naselju Bač. Sve je više zastupljenije vršnjačko nasilje, a česte su i krađe (u školama i van škola). Primećena je pojava grupnih krađa i masovnije udruživanje delikventne omladine koja se deli u tabore, pa je čak uočeno i naoružavanje istih. Jedna od uobičajenih procedura je da Sud kontaktira i traži izveštaje od Centra za socijalni rad o porodičnim prilikama maloletnih. U svrhu

transparentnije povezanosti, 2007. godine osnovana je SOS služba za zaštitu od nasilja, pri čemu je uvedeno dežurstvo, a telefonski broj je povezan odnosno dostupan policiji te je do sada bilo nekoliko intervencija kada je u pitanju zaštita maloletnih lica od zlostavljanja.

Podaci o pravosnažno osuđenim licima govore o smanjenju krivičnih dela protiv punoletnih lica, prema svakom obliku krivičnog dela.

Kreiranje bezbednijeg i sigurnijeg naseljskog okruženja ostvarljivo je jedino putem angažovanja službi zaduženih za bezbednost građana kao i svih kapaciteta lokalne samouprave, građana i civilnog sektora.

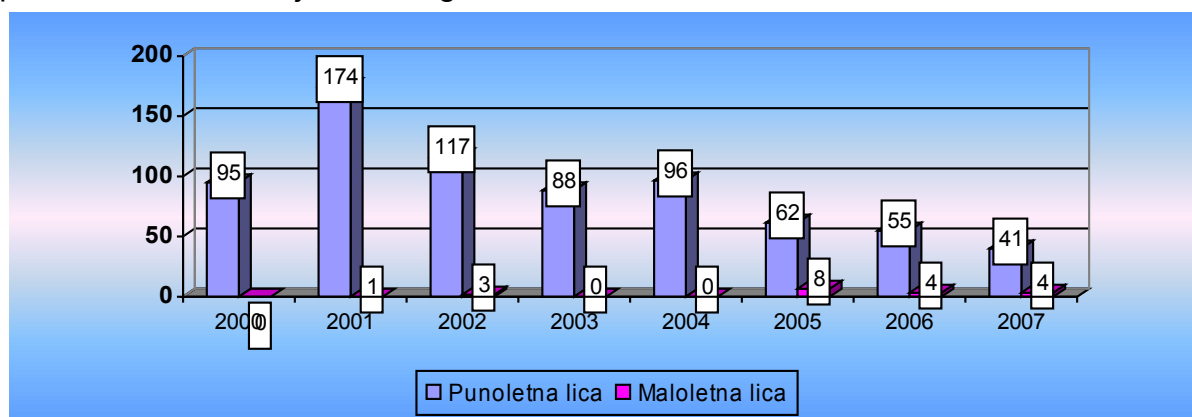
Tabela br. 67 - Pravosnažno osudjena lica (punoletna i maloletna) prema mestu izvršenja krivičnog dela i krivičnom delu

Godina	Punoletna lica						Maloletna lica		
	Svega*	Krivična dela					Krivična dela		
		Protiv života i tela	Protiv imovine	Protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine	Protiv bezbednosti javnog saobraćaja	Protiv službene dužnosti	Svega*	Protiv života i tela	Protiv imovine
2000	95	6	21	-	9	-	-	-	-
2001	174	11	66	2	7	-	1	-	1
2002	117	1	30	5	8	-	3	-	2
2003	88	5	32	2	8	1	-	-	-
2004	96	8	20	-	12	2	-	-	-
2005	62	3	15	2	3	2	8	-	8
2006	55	3	13	3	7	4	4	1	1
2007	41	2	17	1	6	3	4	1	3

Izvor: Republički zavod za statistiku Srbije, Opštine u Srbiji za 2001-2008.

*Napomena: razlika između „svega“ i zbira prikazanih vrsta krivičnih dela su „ostala krivična dela“

Dijagram br. 16 – Ukupan broj pravosnažno osuđenih punoletnih i maloletnih lica, prema mestu izvršenja krivičnog dela i krivičnom delu

8. Regionalni aspekt

Činjenica da se razvoj ogleda kroz regionalni i prostorni aspekt je bila stalno zanemarivana.

Kada se govori o regionalnom aspektu razvoja neophodno je naglasiti postojanje regionalnih politika i strategija, kao instrumentima kojima se podstiče razvoj i koji stavljaju u odnos entitete, mere njihov napredak i iskazuju njihove različitosti. Regionalni aspekti (društveno-ekonomski, demografski, infrastrukturni) ukazuju na postojanje problema, ali i fokusiraju one faktore koji treba da determinišu ekonomske politike i omoguće dinamičan privredni razvoj kao i dostizanje višeg nivoa životnog standarda stanovništva. Strateška usmerenja, definisana kroz Strategiju društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač, fokusirana su upravo na jačanju konkurentnosti privrede, ulaganju u ljudske resurse, poboljšanju lokalne infrastrukture i zaštiti prirodnih potencijala, a koji predstavljaju šansu za brži ukupni razvoj zajednice.

Opština ima prirodni i istorijski potencijal koji može da predstavlja određenu vrstu turističke ponude (spomenik prirode "Šimšir u naselju Plavna", SRP Karadjordjevo, jezero "Provala", lovni turizam – Ristovača, Vranjak, Guvnište i Gornji rit). Specijalni prirodni rezervat Karadjordjevo je magistralnim asfaltnim putem povezan sa Bačom, Odžacima i Novim Sadom, a takodje sa međunarodnim putem E-75. Regionalni karakter čini položaj i povezanost u odnosu na gradske centre, koji predstavljaju najznačajnije disperzivne centre, a koji je veoma povoljan - mala udaljenost kao i dobra povezanost mrežom puteva.

U okviru vojvodjanskog Podunavlja, regionalni putni pravci (državni putevi II reda), najvećim delom spajaju pojedina područja, a za opštinu Bač je značajan DP II reda (P -102) Bačko Novo Selo – Selenča – Ratkovo – Parage – Silbaš – Bački Petrovac – Rumenka – Novi Sad – veza sa M - 7.

Međunarodno i regionalno veoma značajan, a do sada najmanje iskorišćen vid saobraćaja je rečni saobraćaj. Dunav kao međunarodni plovni put IV kategorije (Panevropski multimodalni koridor VII) daje izvanredne mogućnosti za razvoj plovidbe, teretnog i putničkog saobraćaja, a takođe i za razvoj nautičkog turizma.

U planu je da se intenziviraju aktivnosti na korišćenju međunarodnog plovnog puta u turističko-rekreativne svrhe, što će podrazumevati i rekonstrukciju i izgradnju neophodne infrastrukture, kao i razvoj pratećih sadržaja. Zamajac privrednog prosperiteta u naseljima vojođanskog Podunavlja može upravo biti razvoj turističke saobraćajne mreže, koji će obuhvatiti objekte vezane za određene vidove turizma. Razvoj biciklističkih staza uz Dunav direktno učestvuje u afirmacije Opštine u jačanju veza i uspostavljanju saradnje sa opštinama u regionu i šire. Međunarodna biciklistička staza EuroVelo 6 prolazi kroz opštinu Bač, veštačkim nasipom pored Dunava, a pored glavne rute, obuhvata i lokalne puteve koji vode do najinteresantnijih turističkih tačaka u Opštini.

Opština Bač je pogranična opština i njenu zapadnu granicu čini reka Dunav, u dužini od 43 km. Na regionalnom nivou, geografska pozicija Opštine predstavlja jednu od predispozicija razvoja i to, posebno u kontekstu transparentnije povezanosti sa opštinama u okruženju i afirmacije identifikovanih specifičnosti teritorije. Od posebne važnosti je povezivanje sa regionalnim partnerima, jer Evropska unija kroz različite

programe pomoći (IPA program) pruža finansijsku podršku ovom obliku saradnje. Ovakvi oblici saradnje omogućavaju širi razvoj privrednih, društvenih i dr. aktivnosti izvan regiona što je od posebnog značaja za lokalne samouprave sa sličnim kulturno-istorijskim nasledjem unutar različitih regiona.

9. SWOT analiza

Strateška opredeljenja se najčešće razlikuju od jedne do druge lokalne zajednice. Osnovni razlog za to je različitost u vrednovanju lokalnih potencijala, ali i različitost u definisanju razvojnih prioriteta i ciljeva koji stoje na putu realizacije strategije.

Prepoznavanje pozitivnih i negativnih faktora koji utiču na ostvarenje strateških opredeljenja, omogućava SWOT analiza. Ona takođe pruža mogućnost da se na faktore blagovremeno utiče, odnosno da im se prilagode načini dostizanja strateških ciljeva. SWOT je akronim od engleskih reči Strengths (snage), Weaknesses (slabosti), Opportunities (šanse) i Threats (pretnje). Reč je o jednoj od analitičkih tehnika koja omogućava, na sistematskoj osnovi, dovođenje u vezu internih potencijala lokalne zajednice (snage i slabosti) sa identifikovanim mogućnostima (šanse) i opasnostima (pretnje).

SWOT analiza predstavlja metodu koja daje mogućnost da se uspostavi ravnoteža između internih sposobnosti i eksternih mogućnosti. Ona je skup analitičkih metoda na osnovu kojih se upoređuju sopstvene snage i slabosti sa šansama i pretnjama u okruženju.

SWOT koncept treba da proceni koliko je lokalna zajednica konkurentski sposobna da koristi mogućnosti, da zaustavi ili preusmeri opasnosti, a ako ne može, kako da angažuje raspoložive resurse i sredstva da bi se opasnosti prevazišle. Takođe, ukazuje na najbolji put, odnosno način kako da se ti resursi orijentišu i određuje kako bi trebalo da izgleda njihova struktura.

U cilju kategorisanja informacija, kao zaključaka SWOT analize, radi se SWOT matrica (slika 2). Ona predstavlja dijagnozu trenutnog stanja u lokalnoj zajednici i okvir za formulisanje strategije.

Slika 2. Forma SWOT matrice

INTERNI FAKTORI	
Strengths snage (prednosti)	Weaknesses slabosti (nedostaci)
EKSTERNI FAKTORI	
šanse (mogućnosti) Opportunities	pretnje (opasnosti) Threats

Opredeljenje Republike Srbije za evropske integracije, zahteva drugačije definisanje uloge i značaja održivog razvoja, nego što je to bilo u dosadašnjim dokumentima i praksi. U tom kontekstu, nastala je potreba da se izradi novi, jasno koncipiran okvir u vidu posebnog dokumenta - Strategije, kao odgovora na ključna pitanja za dugoročni socio-ekonomski razvoj opštine Bač.

Polazeći od osnovnih postavki i stremljenja procesa strateškog planiranja, predložena *Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač* zasniva se na detaljnom sagledavanju lokalnih, materijalnih i nematerijalnih resursa, potreba i potencijala, po osnovnim elementima koji sačinjavaju sistem teritorije, u svoj složenosti njegovih društvenih, privrednih, ekoloških i institucionalnih komponenti. Na toj osnovi je izvršeno vrednovanje postojećeg društvenog kapitala za pokretanje poželjnih i eliminisanje, odnosno ublažavanje negativnih procesa i tendencija, sa ciljem da se uspostavi partnerstvo lokalnih aktera na utvrđivanju, usaglašavanju, optimiziranju i sprovođenju aktivnosti kojima se dugoročno obezbeđuje povećanje ukupnog kvaliteta života na teritoriji cele opštine Bač.

Sintezu utvrđenog stanja endogenih faktora i procesa, u njihovoj interakciji sa spoljnim dešavanjima, daje *SWOT analiza* konkurentnosti lokalnog područja za privlačenje kapitala, turista, znanja i inovacija, kao ključnih odrednica za stupanje na uzlaznu putanju održivog razvoja. Naredna slika prikazuje najvažnije zaključke sažete SWOT analize trenutnog stanja za opštinu Bač.

Slika 3. Sažeta SWOT analiza

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Povoljan geografski i geopolitički položaj (poseban značaj imaju mostovi Bačka Palanka - Ilok i Bogojevo - Erdut) Bogata kulturna tradicija i istorijska baština, zasnovana na multikulturalnosti, multikonfesionalnosti i multietičnosti stanovništva Pristup Panevropskim Koridorima X, Vc i donekle IV, kao i blizina Panevropskog koridora VII - Dunava Državni putevi I i II reda Tradicija i iskustvo u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i malo Kapaciteti prerade u organskoj proizvodnji hrane Tražnja na inostranom tržištu za proizvodima organskog porekla Sporazumi o slobodnoj trgovini sa zemljama JIE, Rusije, SAD Tradicija poljoprivredne proizvodnje Kvalitetno poljoprivredno zemljište i povoljni klimatski uslovi za bavljenje poljoprivredom Opređenje za multifunkcionalnu poljoprivredu i održivi ruralni razvoj	Negativan prirodan priraštaj Povećanje starosne granice stanovništva Nepovoljna obrazovna struktura Nedovoljna investiciona aktivnost u održavanje postojeće i izgradnju nove infrastrukture Nedovoljna pokrivenost sistemom kanalizacije Niska konkurentnost industrijskog sektora Mali broj preduzeća koja poseduju sertifikate o standardu kvaliteta Nedovoljna integrisanost informacionih i inovativnih tehnologija u privredne tokove Nedovoljna ulaganja sektora MSPP-a u marketing i istraživanje i razvoj Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta Veliki udeo ekstenzivne u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji Visok stepen rizika i neizvesnosti u plasmanu poljoprivrednih proizvoda Nedostatak autohtonih, brendiranih i proizvoda za oznakom geografskog porekla Nedovoljna edukacija poljoprivrednog stanovništva, kako bi se proizvodnja

Postoji otvorenost prema svakom investitoru Relativno su povoljni troškovi poslovanja Bogata hidrografija Bogatstvo raznovrsnom divljači i povoljni uslovi za bavljenje lovnom turizmom (Lovište Plavna, Bođanski rit, Vranjak, Ristovača) Očuvano kulturno - istorijsko nasleđe i arheološka nalazišta Tradicionalna seoska domaćinstva Bogatstvo u biodiverzitetu Šumski resursi	odvijala po standardima EU Privatizovana preduzeća, investiraju samo u nužnu opremu Kvalifikovana rada snaga uglavnom <i>stara</i> i nedovoljno obučena za nove tehnološke procese, ali i <i>skupa</i> zbog raznih doprinosa i socijalnih programa Nedostatak smeštajnih kapaciteta za potrebe uspešnog bavljenja turizmom Nemarnost lokalnog stanovništva i nizak stepen svesti za zaštitom i očuvanjem kulturnog i prirodnog nasleđa Nedostatak finansijskih sredstava za intenzivniji razvoj turizma Nama organizovanih deponija Neuređenost postojećih zelenih površina Nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava i neadekvatno uklanjanje ambalaže posle njihove upotrebe

EKSTERNI FAKTORI

Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Mere i programi koji će uticati na poboljšanje starosne strukture, kao i na povećavanje nivoa obrazovnosti stanovništva Očuvanje i unapređenje kulture i tradicije kroz nacionalne i EU programe Izgradnja regionalnog sistema vodosnabdevanja Korišćenje domaćih i inostranih fondova (posebno EU-IPA) Rast domaće i inostrane tražnje za goveđim i baby beef mesom, kozjim i ovčjim sirom, organskim i delikatesnim proizvodima, voćem i povrćem Članstvo u STO („otvaranje“ i lakši pristup izvoznim tržištima) Smanjenjem rizika, povećala bi se atraktivnost ulaganja Očekuje se donošenje brojnih novih reformskih propisa, a za investitore najveći značaj imaju zakoni u oblasti	Smanjenje broja stanovnika Nestabilna političko-ekonomska situacija Nekontinuirani priliv finansijskih sredstava namenjenih ulaganjima u infrastrukturu Nerazvijene institucije (zakonodavna, sudska, izvršna vlast) Pokrajinski i republički fondovi ne pružaju potrebnu finansijsku podršku tehnološkim inovacijama Nedovoljna konkurentnost na tržištu roba i usluga; nelojalna konkurencija; još uvek prisustvo „sivog“ tržišta, velika moć maloprodajnih trgovinskih lanaca u odnosu na dobavljače i sl. Inostrana konkurencija na tržištu organske hrane je velika, dok se kod nas nedovoljno podstiče organska proizvodnja i potrošnja Mali agrarni budžet i nedovoljno regulisana agrarna politika Nerazvijenost tržišta prometa i zakupa

zemljišta i izgradnje Veoma dobri uslovi za razvoj ruralnog turizma Razvoj nautičkog turizma na Dunavu Iskoristiti prirodne prednosti u pravcu sadržajnije prekogranične saradnje	zemljišta Nerazvijenost finansijskog tržišta i tržišta poljoprivrednih kredita Makroekonomski pokazatelji investicionih kretanja i dalje pokazuju visok rizik ulaganja u domaća preduzeća Neujednačena investiciona aktivnost, kako kod proizvodnih, tako i kod neproizvodnih delatnosti Marginalan položaj teritorije u odnosu na razvijene turističke centre Izostanak stranih direktnih investicija u razvoj turizma Nizak stepena komunalne opremljenosti naselja Postojanje divljih deponija

Najvažniji zaključci sektorskih SWOT analiza trenutnog stanja za opštinu Bač, prikazani su uz pomoć slika koje slede.

Slika 4. SWOT analiza – Društvene delatnosti

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Povoljan geografski položaj Bogata kulturna i istorijska baština, tradicija/multikulturalnost, multikonfesionalnost i multietičnost stanovništva/ Zadovoljavajući broj osnovnih škola, i predškolskih ustanova Veći broj kulturnih i sportskih objekata, kao i NVO Relativno dobra javna bezbednost stanovnika Dovoljan broj zdravstvenih radnika Postojanje lokalne Strategije socijalne zaštite Visok stepen verske tolerancije Dobro izgrađen socijalni dijalog Dobro organizovana pomoć kulturalnih različitosti	Negativan prirodan priraštaj Povećanje starosne granice stanovništva Niže učešće aktivnog stanovništva u ukupnom Nisko učešće radnog kontingenta u ukupnom broju stanovnika Opšta obrazovna struktura je vrlo nepovoljna Smanjenje broja učenika i odeljenja u osnovnim i srednjim školama Nizak nivo stručnosti zaposlenog kadra Veći procenat nepismenog stanovništva u broju lica bez stručne sprema (ženska populacija većinska) Nedostatak stalnog (celoživotnog) obrazovanja i usavršavanja Porast broja korisnika socijalne zaštite

Postojanje srednje poljoprivredne škole	Porast maloletničke delikvencije Niska stopa zaposlenosti (visoka stopa nezaposlenosti)
EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Mere i programi koji će uticati na poboljšanje starosne strukture, kao i na povećavanje nivoa obrazovnosti stanovništva i obrazovanje prilagođavati zahtevima tržišta Obuke za prekvalifikaciju stanovnika i opismenjavanje stanovništva Bolje sprovođenje postojećih programa i mera u cilju smanjenja broja kornika socijalne zaštite Povećana saradnja vladinih i NVO sa obrazovnim ustanovama radi obrazovanja ljudi za određeni profil Očuvanje i unapređenje kulture i tradicije kroz nacionalne i EU programe Veliki potencijal za prekograničnu saradnju Programi prekogranične saradnje u jačanju socijalnih, kulturnih, obrazovnih i sportskih kapaciteta	Realna opasnost vezana za smanjenje broja stanovnika – otvorena depopulacija Eventualni izostanak investicionih aktivnosti vezanih za unapređenje razvoja društvenih (kulturnih, obrazovnih, sportskih) kao i socio-zdravstvenih aktivnosti Nestabilna političko-ekonomska situacija

Slika 5. SWOT analiza – Infrastruktura

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Relativno povoljan saobraćajno -komunikativni i geostrateški položaj regije (pogranične opštine, lak pristup Panevropskim Koridorima X, Vc i donekle IV, kao i blizina Panevropskog koridora VII - Dunava) Postojanje državnih puteva I i II reda, kao i prateće infrastrukture Izgradnja trajektnog terminala Bučkovac (Plavna) - Vukovar, graničnog prelaza Vajska prema Republici Hrvatskoj, rečno-skelskog tipa za vodni i drumski saobraćaj Izgradnja novih trafostanica 20/0,4kV: Ekonomija I - STS 250 kVA; Ekonomija III - STS 250 kVA; Bačka Tvrđava - MBS 630 kVA	Nepovoljne terenske karakteristike pojedinih delova posmatrane teritorije Zapuštena putna infrastruktura Železnička infrastruktura u lošem stanju Nedovoljna iskorišćenost rečnih i kanalskih potencijala Mala investiciona aktivnost u oblasti saobraćaja i veza Ne postoji izgrađena gasovodna infrastruktura Samo je 30% naseljenog mesta Bač pokriveno sistemom kanalizacije
EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Mogućnost većeg investiciona ulaganja u proširenje postojeće putne mreže regije Izgradnja regionalnog sistema vodosnabdevanja Razvoj robno-transportnih kapaciteta i pratećih sadržaja vezanih za kanalsku mrežu D-T-D (revitalizacija putničkih i robnih pristana) i Dunav Revitalizacija pružnog pravca Postojanje realnih kapaciteta za dalji razvoj i proširenje telekomunikacionih kapaciteta Mogućnost korišćenja fondova EU-IPA	Nekontinuirani priliv finansijskih sredstava namenjenih ulaganjima u infrastrukturu Nestabilna ekonomska situacija u zemlji

Slika 6. SWOT analiza – Industrija

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Tradicija i iskustvo u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i malo Deo industrije izvozno orijentisan Kapaciteti prerade u organskoj proizvodnji hrane Bogata sirovinaska baza za prehrambenu industriju	Niska konkurentnost industrije na inostranom tržištu Mali broj preduzeća uveo je potrebne standarde u proizvodnji, naime samo tri firme imaju HACCP standard: (1) „Zdravo ORGANIC“, d.o.o., Selenča (proizvodnja sokova i salata); (2) „Biovita“, d.o.o., Vajska (proizvodnja stočne hrane); (3) „Anna Bakehouse“ d.o.o., Selenča (proizvodnja svežeg i trajnog peciva) Zastarela oprema i tehnologija, uz spor transfer nove tehnologije Nedovoljna iskorišćenost postojećih kapaciteta Nedovoljna investiciona ulaganja u rekonstrukciju postojećih pogona ili pokretanje nove proizvodnje Nisko profitabilna proizvodnja, bez mogućnosti veće akumulacije kapitala (nisko tehnološke i radno intenzivne delatnosti) Otežana mogućnost naplate i male mogućnosti da se naplata realizuje sudskim putem Nedovoljna i nekontinuirana proizvodnja, da bi se učestvovalo na međunarodnom sajmovima ili uspostavila ozbiljna i dugoročna saradnja sa inostranim kupcima Mala integrisanost informacionih i inovativnih tehnologija u privredne tokove Nedovoljna saradnja privrede sa naučno obrazovnim i istraživačkim institucijama Mala ulaganja privrednika u marketing i istraživanje i razvoj

EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Velika tražnja na inostranom tržištu za organskim poljoprivredno - prehrambenim proizvodima Mogućnost korišćenja fondova EU-IPA, kao i domaćih fondova Usklađivanje zakonodavstva sa EU Sporazumi o slobodnoj trgovini sa zemljama JIE, Rusije, SAD Učešće u programima prekogranične saradnje Unapređenje poslovne infrastrukture kroz institucije koje podržavaju sektor preduzetništva i sektor malih i srednjih preduzeća Stvaranje Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj, koja bi objedinjavala napore za dinamičniji razvoj postojećeg sektora preduzetništva, malih i srednjih preduzeća, kao i Opštine u celini	Politička i makroekonomska nestabilnost i nesigurnost Nerazvijene institucije (zakonodavna, sudska, izvršna vlast) i odsustvo poverenja u pravnu državu Nerazvijena fizička infrastruktura u Republici i Opštini Svetska ekonomska kriza (smanjena domaća i inostrana tražnja) Reforma sektora šećera u EU (ovom reformom obezbeđen je novac za zatvaranje suvišnih fabrika, a ovaj novac vlasnici šećerana dužni su da investiraju u neki drugi posao ili drugačiju proizvodnju) Pokrajinski i republički fondovi ne pružaju finansijsku podršku tehnološkim inovacijama Komplikovane procedure za dobijanje odgovarajućih dozvola Visoke takse i osetljivost birokratije u vezi sa potrebama rasta i proširenja privrednih kapaciteta Nestimulatini uslovi kreditiranja na slobodnom bankarskom tržištu Nerazvijeno tržište roba (nedovoljna konkurentnost na tržištu roba; nelojalna konkurencija; još uvek prisustvo „sivog“ tržišta, velika moć maloprodajnih trgovinskih lanaca u odnosu na dobavljače i sl.) Nedostatak institucija za kreiranje i podršku razvoju MSPP Domaće zakonodavstvo, posebno u domenu prerade organskih proizvoda nije u skladu sa EU Inostrana konkurencija na tržištu organske hrane je velika Nedovoljna proizvodnja organske hrane za potrebe velikih kupaca (nedostatak sirovina iz organske poljoprivrede,

	nedostatak finansijskih sredstava za nove pogone i sl.) Država ne radi dovoljno na podsticanju organske proizvodnje i potrošnje (mnogi projekti ostaju samo „na papiru“)

Slika 7. SWOT analiza – Poljoprivreda

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Tradicija poljoprivredne proizvodnje Kvalitetno poljoprivredno zemljište i povoljni klimatski uslovi za bavljenje poljoprivredom Rastuća diverzifikacija izvora prihoda poljoprivrednog stanovništva (razvoj multifunkcionalnih delatnosti na gazdinstvima) Posvećenost stanovništva poljoprivrednoj proizvodnji Postojanje pašnjaka kao osnovnog preduslova za stočarsku proizvodnju Izuzetno povoljna lokacija za ispašu pčela	Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta Ekstenzivna proizvodnja po strukturi i prinosima i orijentacija na nisko rentabilne ratarske kulture Slaba zastupljenost stočarstva Nedostatak skladišnih i preradnih kapaciteta u prehrambenoj industriji Neizvesni i nesigurni kanali plasmana poljoprivrednih proizvoda (nedostatak ugovorne proizvodnje, visok upliv „sive ekonomije“, monopolizovano tržište) Nedovoljna znanja poljoprivrednika o potrebi standardizacije proizvodnje i stalnog inoviranja i brendiranja proizvoda Izostanak klasterskog povezivanja poljoprivrednih preduzeća, zadruga, individualnih poljoprivrednika, naučno istraživačkih i obrazovnih institucija, prerađivačkog sektora Nedostatak autohtonih proizvoda, brendiranih proizvoda, proizvoda sa oznakom geografskog porekla Nedovoljna primena agrotehnike, stara mehanizacija, nedovoljno razvijeni sistemi navodnjavanja Nedovoljan broj specijalizovanih stručnjaka, koji bi vršili edukaciju poljoprivrednog stanovništva Nesređen katastar i neuređenost zemljišnog kompleksa

	Zapušteni postojeći kanali za navodnjavanje i nedostatak sredstava za izgradnju novih Nedostatak iskustva u finalizaciji proizvoda po standardima EU Sve lošija starosna struktura stanovništva i nedovoljna motivacija mladih da nastave porodičnu tradiciju u poljoprivredi Slaba kontrola upotrebe sredstava za zaštitu useva (naročito onih koja su već zabranjeni), koji se lako prenose kroz lanac ishrane

EKSTERNI FAKTORI

Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Povoljni prirodni uslovi za poljoprivrednu proizvodnju, uključujući i proizvodnju organske hrane Dobar geografski položaj, posebno blizina granice Ukrupnjavanje gazdinstava (u skladu sa politikom ruralnog razvoja EU) Neophodna podrška države multifunkcionalnim aktivnostima usmerenim ka unapređenju konkurentnosti i zaštiti agrokruženja (u skladu sa politikom ruralnog razvoja EU) Rast domaće i inostrane tražnje za goveđim i baby beef mesom, kozjim i ovčjim sirom, organskim i delikatesnim proizvodima, voćem i povrćem, za šta Opština ima prirodne potencijale Rastuća inostrana tražnja za brendiranim proizvodima i proizvodima sa oznakama geografskog porekla Povoljni uslovi za spoljnu trgovinu robama iz oblasti poljoprivredno prehrambenog sektora - zahvaljujući preferencijalnom pristupu tržištu EU, CEFTA sporazumu, sporazumu o slobodnoj trgovini sa Ruskom Federacijom i Generalnom sistemu preferencijala sa SAD STO članstvo – „otvaranje“ i lakši pristup izvoznim tržištima	Nepovoljne klimatske promene koje se dešavaju poslednjih godina, a koje nismo dočekali spremni Nepovoljni osnovni makroekonomski indikatori, kao i politička nestabilnost Mali agrarni budžet i nedovoljno regulisana agrarna politika Nerazvijeno tržište poljoprivrednih proizvoda: odsustvo megamarketa na teritoriji opštine Bač i otkupno-distributivnih centara, s jedne strane i velika pregovaračka moć prehrambene industrije i „prekupaca“, s druge strane Nerazvijenost tržišta prometa i zakupa zemljišta (zastareli registar zemljišta i katastarski sistem, neizvršena restitucija zemljišta, visoki administrativni troškovi u procesu davanja zemljišta u zakup) Nerazvijenost finansijskog tržišta i tržišta poljoprivrednih kredita (nepovoljni uslovi kreditiranja poljoprivrede) Poreska politika neprimerena specifičnostima poljoprivredne proizvodnje Dugačka, komplikovana i skupa državna administracija (knjiženje

Mogućnost korišćenja IPA fondova za prekograničnu saradnju Pogodni prirodni uslovi za sportski lov i ribolov	objekata u stočarstvu, dobijanje hipotekarnih listova i sl.) Zakon o nasleđivanju „pogoduje“ usitnjavanju poseda Neefikasan rad inspekcijskih organa (za nelegalni promet poljoprivrednih proizvoda, za plasman nedeklarisanog i nekvalitetnog semena, zaštitnih sredstava, đubriva) Nepostojanje poljoprivredne savetodavne službe, matične službe u stočarstvu, službe za zaštitu bilja itd. Nezadovoljavajuće stanje seoskih puteva, neuređenost zemljišta (struja, sistemi navodnjavanja, usitnjenost zemljišta) Sofisticirana inostrana tražnja (sve izraženiji zahtevi potrošača u pogledu brenda, oznaka kvaliteta, oznaka geografskog porekla) i sve oštriji propisi u pogledu bezbednosti hrane i standarda kvaliteta koji su za poljoprivrednike opštine Bač isuviše skupi da bi mogli da ih ispoštuju STO članstvo - u odsustvu konkurentnosti domaće poljoprivrede, veća liberalizacija trgovine, uz smanjenje spoljne zaštite i prilagođavanje mera agrarne politike i nivoa podrške tzv. dozvoljenim merama – može imati negativne posledice po razvoj domaće proizvodnje

Slika 8. SWOT analiza - Investicije - Istraživanje i razvoj - Ekonomski odnosi sa inostranstvom

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Poslovni ambijent je znatno unapređen, zahvaljujući usvajanju velikog broja pravnih propisa Osnovni ciljevi zakonodavnih reformi, koji se odvijaju u skladu sa regulativama EU, usmereni su ka jednostavnosti poslovanja i sigurnosti ulaganja Veličina tržišta, makroekonomska stabilnost, troškovi poslovanja, ljudski resursi, geografski položaj i investiciona infrastruktura predstavljaju najvažnije, među brojnim faktorima, koji opštinu Bač čine jednim od veoma atraktivnih lokacija za poslovanje u ovom delu JIE Opština svim investitorima nudi relativno dobar potencijal prodaje za veći broj proizvoda domaće privrede (na prvom mestu poljoprivrede i prerađivačke industrije), kako na svetskom, tako i na domaćem tržištu Postoji otvorenost prema svakom investitoru, koja je posebno usmerena ka privlačenju stranih direktnih investicija Troškovi poslovanja su relativno povoljni u poređenju sa drugim državama u regionu	Mnoga preduzeća imaju nepovoljne poslovne performanse koje se manifestuju kroz opadanje tržišnog učešća i rentabiliteta, povećanje zaduženosti, neadekvatno investiranje i povećan obim diversifikovanih poslovnih poduhvata na račun primarnog posla Investiciona kretanja ukazuju na jaku korelaciju političkog kredibiliteta zemlje i rizika ulaganja Strane direktne investicije su uglavnom usmerene na osvajanje domaćeg tržišta kroz proizvodnju, pružanje usluga (banke, trgovačke kuće, osiguravajuća društva, lizing kompanije, itd.), kao i sticanje neke aktive (nekretnine, objekti) koja se efektira na domaćem tržištu Relativno je organičen efekat stranih direktnih investicija na povećanje industrijske i poljoprivredne proizvodnje, zaposlenosti i izvoza Uglavnom se ne raspolaže, u izobilju, sa nekim jeftinim strateški važnim resursima i prirodnim bogatstvima Kvalifikovana rada snaga se pokazala, u dobrom broju slučajeva, <i>stara</i> i nedovoljno obučena za nove tehnološke procese, ali i <i>skupa</i> zbog raznih doprinosa i socijalnih programa Na području opštine Bač nije evidentirana nijedna Institucija koja se bavi naučno-istraživačkom delatnošću U odnosu na broj zaposlenih u momentu privatizacije, sva dosad privatizovana preduzeća su smanjila radnu snagu Privatizovana preduzeća, investiraju samo u nužnu opremu (u vidu dokapitalizacije u skladu sa ugovorom prema Agenciji za privatizaciju), u cilju postizanja što veće

	produktivnosti, ekonomičnosti i rentabilnosti
EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Razvoj tržišne ekonomije može se ubrzati prilivom sredstava kroz investicije u nova preduzeća, dokapitalizacijom postojećih preduzeća i konsolidacijom finansijskog sistema Smanjenjem rizika povećala bi se atraktivnost ulaganja, što je stimulans za domaće i strane investitore koji vrednuju različite kombinacije rizika i prinosa U procesu pridruživanja EU očekuje se donošenje brojnih novih reformskih propisa, a za investitore najveći značaj imaju zakoni u oblasti zemljišta i izgradnje, kao i regulativa industrijskih i tehnoloških parkova Tržište je relativno značajno u regionalnim razmerama, ali je vrlo skromno u globalnim relacijama (limitirano još uvek ograničenom kupovnom moći stanovništva) Privatizovana preduzeća, uglavnom ulažu u nabavku opreme ili mehanizacije, što bi moglo da pospeši njihovo poslovanje Mada je najveći deo proizvodnog programa usmeren na domaće tržište, preduzeća izvoze i nastoje da se izbore za što je moguće veći deo inostranog tržišta, na kome je konkurencija veoma jaka	Iako je ustanovljen rastući trend investiranja, makroekonomski pokazatelji investicionih kretanja pokazuju visok rizik ulaganja u preduzeća, koji onemogućava dinamičnije investiranje Priliv stranih direktnih investicija, podložen je značajnim oscilacijama Još uvek ne dolazi do nekog većeg inputa u vidu transfera savremene tehnologije, opreme i proizvodnog menadžmenta, a time ni osetnijeg podizanja ukupnog tehnološkog i inovativnog kapaciteta <i>Kvalitet</i> opšte poslovne i investicione klime je <i>osrednji</i>, sa trendom pogoršanja Privredne delatnosti, kako proizvodne, tako i neproizvodne, imaju neujednačenu investicionu aktivnost

Slika 9. SWOT analiza – Turizam

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Povoljan geografski položaj Dunav – evropski rečni koridor linija spajanja susednih država (stanovništva i pograničnih regiona) i resurs izuzetan za razvoj izletničkog, eko, ribolovnog turizma Atraktivna hidrografija (kanal, jezero, manje reke, bare) Lovni prostori bogati raznovrsnom divljači (Lovište Plavna, Bođanski rit, Vranjak, Ristovača) Realitvno dobro očuvano kulturno istorijsko nasleđe i arheološka nalazišta Autentična seoska sredina sa tradicionalnim seoskim domaćinstvima Folklor i etno udruženja - multinacionalne karakteristike Inicijativa lokalnih udruženja u razvoju turizma (organizacija manifestacija, izrada suvenira, sakupljanje etno predmeta i sl.) Urađen nacrt i obeležena biciklistička staza koja je deo međunarodne rute Cenovna konkurentnost Razvoj infrastrukture i uređenje Opštine Urađen prostorni plan Opštine Osnovana Turistička organizacija Opštine Inicijativa TO u izradi turističkog propagandnog materijala i otvaranje info punkta na tvrđavi Nastupi TO na sajmovima u zemlji i inostranstvu, kao i na drugim manifestacijama	Nemarnost lokalnog stanovništva i nizak stepen svesti za zaštitom i očuvanjem kulturnog i prirodnog nasleđa Narušavanje tradicionalne arhitekture, neplanska izgradnja i rekonstrukcija objekata Slaba uključenost mladih u razvoj cele lokalne zajednice Nedovoljno stručnog kadra za bavljenje razvojem turizma Nedostatak smeštajnih kapaciteta (nepostoji objekat sa više od 30 smeštajnih jedinica) Stagnacija u ekonomskom razvoju regiona Nizak nivo konkurentnosti i mali devizni priliv Nedostatak finansijskih sredstava za intenzivniji razvoj turizma Nedostatak finansijskih sredstava za promociju i marketing turističkih potencijala Nedovoljno poznato kao turistička destinacija Nedostatak kreativnijih turističkih sadržaja/programa Slaba saradnja sa činiocima u turizmu Opštine, prilikom izrade propagandnog materijala i dostavljanja informacija za TO Neredovno ažuriranje internet informacija
EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Internet i dobro urađen veb sajt, sa mogućnostima elektronske rezervacije i promocije Opštine	Očekivanja da se dođe do brzog razvoja turizma i očekivanih rezultata

Strategije Vojvodine podržava prioritet razvoja nautičkog turizma na Dunavu Ispoljena tražnja za upoznavanjem novih predela i običaja, tradicije, povratku prirodi Seoska sredina pogodna za razvoj ruralnog turizma Međunarodna saradnja (pre svega sa susedima) i uključivanje u partnerske projekte Razmena iskustva sa stranim partnerima Primena standarda EU koji će na efikasniji način dovesti do razvoja turizma Veći broj konkursa i fondova za kreditiranje i subvencionisanje turizma, kako u Republici, tako i u Pokrajini Mogućnost korišćenja fondova EU Strategija razvoja turizma Srbije (turizam kao prioritetna grana privrede za Srbiju) Angažovanost lokalne samouprave na razvoju infrastrukture	Stalan odlazak mladih stručnjaka Konkurencija – sve veći broj opština i destinacija koje akcenat stavljaju na razvoj turizma Marginalan položaj Opštine, u odnosu na ostale razvijene turističke centre Koplikovan državni aparat za investitore Stalno odstupanje od tokova evropskih integracija Politička nestabilnost/neizvesnost Zastareli zakoni i sporo donošenje novih zakona i ostalih akata Državna strategija razvoja turizma se sporo/slabo realizuje Preplitanje političkih interesa u razvoju turizma Izostanak stranih direktnih investicija Slabo razvijena privreda, kao i slaba kupovna moć domaćeg stanovništva

Slika 10. SWOT analiza – Zaštita životne sredine

INTERNI FAKTORI	
Snage (Prednosti)	Slabosti (Nedostaci)
Povoljne geografske i klimatske karakteristike Bogatstvo u biodiverzitetu Šumski resursi Bogatstvo vodama	Nerazvijena kanalizaciona mreža Nema organizovanih deponija Neostojanje kafilerije, zoohigijenske službe i azila za pse lutalice Neuređenost postojećih zelenih površina Neadekvatno odvođenje atmosferskih voda Potencijalni problemi sa kvalitetom pijaće vode Nekontrolisana upotreba pesticida i neadekvatno uklanjanje ambalaže posle njihove upotrebe
EKSTERNI FAKTORI	
Šanse (Mogućnosti)	Pretnje (Opasnosti)
Realne šanse za intenziviranjem nautičkog saobraćaja	Neadekvatno prečišćavanje vode može dovesti

Privlačenje inostranih sportskih lovaca i ribolovaca Iskoristiti prirodne prednosti u pravcu sadržajnije prekogranične saradnje	do epidemija Nizak stepen komunalne opremljenosti naselja izazva zagađenje prirodnih tokova, zemljišta, a indirektno i vazduha Narušavanje kvaliteta životne sredine, naročito vodotokova, od strane šećerane (te je stoga neophodno preduzimanje mera zaštite okoline) Veći broj divnjih deponija

10. Vizija, strateški prioriteti i ciljevi razvoja opštine Bač

Opština je najbliži politički i upravni nivo građanima lokalne zajednice i stoga igra glavnu ulogu u procesu informisanja i mobiliziranja građana i svih prirodnih i materijalnih resursa na putu ka održivom razvoju. Kao i sve lokalne zajednice, nadležna je za upravljanje ekonomskim, socijalnim i ekološkim razvojem, za izgradnju i unapređenje institucija i fizičke infrastrukture, za donošenje i nadziranje građevinskih i urbanističkih planova, za sprovođenje nacionalne, regionalne i lokalne politike zaštite životne sredine. U skladu sa ovim, u ovoj glavi definišu se vizija, ciljevi, mere i projekti koji su isključivo u funkciji implementacije predložene Strategije razvoja.

Jedan od najvažnijih pravaca kojim će se rukovoditi realizacija Strategije bazira se na utvrđivanju **vizije budućeg razvoja opštine**. Vizija opštine je generalna izjava o nameravanom pravcu razvoja, odnosno slogan (stav) viđenja željene budućnosti lokalne zajednice. Vizija daje odgovor na pitanje „kuda lokalna zajednica želi ići ili šta u budućnosti želi biti“. Ona predstavlja aspiraciju i konsenzus menadžmenta i lidera Opštine, kao i svih njenih građana, prema budućnosti, bez isticanja načina i pojedinosti kako će se željena budućnost ostvariti. Njome se uopštenim porukama, sa dovoljno emocionalne konotacije, opisuje kuda bi opština trebalo ići, a za lidera (predsednika Opštine) se posebno vezuje sposobnost da je transformiše u stvarnost. Ona nije uvek u potpunosti ostvarljiva, ali daje opštini jasan osećaj cilja koji želi da ostvari. Ona je osnova po kojoj će se definisati i realizovati ciljevi, programi i projektni planovi.

U definisanju vizije opštine Bač ispoštovani su sledeći osnovni principi:

- vizija jasno prezentuje pravac budućeg razvoja Opštine;
- vizija je zajednički proizvod svih učesnika u procesu izrade strategije (na brojnim radnim grupama održanim u Opštini i posredstvom pošte i Interneta, veliki broj građana, udruženja, preduzeća, zadruga, institucija i drugih pravnih lica imali su priliku da iznesu svoj stav o tome šta bi Opština u budućnosti trebalo da bude);
- vizija je pozitivnog usmerenja i realno ostvariva;
- poseduje komponentu potrebnog stepena izazova;
- podstiče na definisanje osnovnih ciljeva, mera i akcija potrebnih za ostvarenja budućih planova razvoja.

VIZIJA OPŠTINE BAČ glasi:

Opština Bač, locirana u regionu AP Vojvodine, je multikulturalna, društveno i privredno razvijena lokalna zajednica, sa visokim socijalnim i ekonomskim blagostanjem stanovništva, konkurentnom privrednom strukturom i održivim privrednim rastom, sa jedinstvenom turističkom ponudom, očuvanom životnom sredinom i istorijsko-kulturnom baštinom.

Opština osigurava visoku bezbednost i punu socijalnu uključenosti svih njenih stanovnika u društveno-ekonomske tokove, a prepoznatljiv položaj u regionu rezultat je institucionalno i infrastrukturno stimulativnog poslovnog ambijenta za nove investitore i MSPP, za novo zapošljavanje i ostajanje mladih, posebno stručnih kadrova.

Vizija je usklađena sa najvažnijim rezultatima situacione analize, a njena izvodljivost se temelji na osnovnim komponentama održivog razvoja: ekonomskoj, ekološkoj i društvenoj komponenti. U definisanju vizije, a kasnije i strateškog cilja Opštine, razvojnih prioriteta i njihovih opštih ciljeva - uvažene su osnovne pretpostavke dosadašnjeg razvoja Opštine, odnosno svi postojeći resursi koji bi boljim ili drugačijim iskorišćenjem mogli biti u funkciji prosperiteta Opštine:

- multikulturalnosti i multietničnosti stanovništva,
- prirodni potencijali i tradicionalno visoka orijentacija gazdinstava ka poljoprivrednoj proizvodnji;
- razvijenost prerađivačke industrije, posebno prehrambene industrije i industrije stočne hrane; u ovoj delatnosti registrovan je veći broj MSP, a po značaju i broju zaposlenih izdvaja se jedno veliko preduzeće, koje se bavi industrijskom preradom voća i povrća i proizvodnjom organskih prerađevina;
- visoka orijentacija sektora MSP u oblasti proizvodnje i izvoza sirkovih metli;
- izuzetno veliko kulturno-istorijsko i prirodno nasleđe Opštine čini, pre svega, tvrđava „Bač“, tursko kupatilo, Franjevački samostan, manastir Bođani, reka Dunav, lovište Plavna; salaši;

U odnosu na sve gore pomenuto, vizija razvoja jasno naglašava potencijale i buduće smernice privrednog razvoja Opštine u oblastima: prerađivačke industrije (posebno proizvodnje hrane), poljoprivredne proizvodnje i turizma. Istovremeno, vizija ističe da je Bač opština koja neguje svoju multikulturalnost i multietičnost, te svoju budućnost gradi na punoj uključenosti svih njenih stanovnika u društveno-ekonomske tokove, kao i na razvoju ljudskog kapitala (kroz obrazovanje i stvaranje prilika za zapošljavanje), kao najznačajnije komponente savremene privrede zasnovanu na znanju. U suštini, može se zaključiti da je u budućem razvoju Opštine akcenat upravo na jačanju socijalnog dijaloga i inkluzivnosti, obezbedjenju uslova za bogat ekonomski, kulturološki, sociološki, ekološki i svaki drugi smisao kvaliteta života svih njenih građana.

Transformisanje vizije u stvarnost zahteva **definisanja ciljeva**, koji su jasno definisani, merljivi, realno ostvarivi, relevantni viziji i vremenski određeni. U skladu sa: (1) definisanom **vizijom razvoja opštine Bač** i (2) **SWOT matricom** (kompleksnom i detaljnom analizom svih prednosti i slabosti opštine Bač, a u kontekstu i ambijentu šansi i opasnosti domaćeg i inostranog okruženja) u nastavku se definiše strateški cilj Opštine:

STRATEŠKI CILJ OPŠTINE BAČ:

Opština Bač je zajednica razvijene i uravnotežene ekonomsko-socijalne strukture stanovništva i očuvane životne sredine, koja je obezbedila podsticajno okruženje za razvoj preduzetništva, nove investicije i novo zapošljavanje, uz visoku primenu znanja i inovacionih tehnologija i uz punu socijalnu uključenost svih njenih građana u društveni život zajednice. Svoj stalni napredak i razvoj ostvaruje visokim ulaganjima u razvoj institucija, izgradnju društvene i fizičke infrastrukture, uz jačanje mreže međuinstitucionalne, međuregionalne i međunarodne saradnje i uz poštovanje principa održivog razvoja i jednakih prava za sve.

Preduslov za ostvarivanje vizije i strateškog cilja Opštine jeste realizacija:

1. opštih ciljeva;
2. specifičnih ciljeva;
3. mera i
4. projekata

koji su zasnovani na principima održivosti i na postignutom konsenzusu svih stakeholdera, odnosno svih zainteresovanih strana (kroz participativan i interaktivan proces na zajedničkim sastancima radnih grupa).

Opšti i specifični ciljevi, kao i mere i projekti daju se za svaki od naredna tri posebno izdvojena **razvojni prioriteta (pravca razvoja) Opštine:**

I RAZVOJNI PRIORITET: UNAPREĐEN I KONTINUIRAN DRUŠTVENI RAZVOJ

II RAZVOJNI PRIORITET: KONKURENTAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ

III RAZVOJNI PRIORITET: OČUVANJE, ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE

Kao **tri opšta cilja opštine Bač**, koja se neposredno tiču definisanih razvojnih prioriteta i koja se smatraju opštim razvojem okvirom i instrumentom realizacije višeg cilja (Strateškog cilja) izdvojeni su:

1. Opšti cilj (opšti cilj I razvojnog prioriteta):

POLICENTRIČAN RAZVOJ DRUŠTVENOG SEKTORA KAO GENERATOR SVEUKUPNOG PROSPERITETA OPŠTINE

2. Opšti cilj (opšti cilj II razvojnog prioriteta):

KONTINUIRAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAST, BAZIRAN NA RAZVIJENIM INSTITUCIJAMA I PREDUZETNIČKOJ INFRASTRUKTURI I PODSTICAJNOM LOKALNOM OKRUŽENJU ZA INVESTICIJE, POSEBNO ZA NOVA I STRANA INVESTICIONA ULAGANJA, ZA PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA, NOVA ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA

3. Opšti cilj (opšti cilj III razvojnog prioriteta):

ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA I ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE KROZ RACIONALNO KORIŠĆENJE POSTOJEĆIH PRIRODNIH POTENCIJALA, JAČANJE ENERGETSKE KONKURETNOSTI, PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA I JAČANJE INSTITUCIONALNIH I INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA

Realizacija svakog opšteg cilja podrazumeva definisanje i ostvarivanje podciljeva, tzv. **specifičnih ciljeva**. Specifični ciljevi su prioriteti koji vode ostvarenju višeg cilja (opšteg i strateškog cilja) i približavanju viziji. Specifičnim ciljevima se određuje kako se realizuje opšti, generalni ili strateški cilj i oni predstavljaju instrumente viših ciljeva koji rešavaju određeni problem ili deo problema. Pri tome, akcenat je stavljen na definisanje specifičnih ciljeva koje je moguće realizovati (u odnosu na potrebne resurse, vreme), a daju optimalne efekte u razvoju i postizanju viših ciljeva, sa predvidivim rezultatima (odnos: input-output).

Za realizaciju vizije, strateškog cilja i tri opšta cilja (za sva tri razvojna prioriteta opštine Bač), **identifikovani su sledeći specifični ciljevi:**

1. **Podrška razvoju ljudskog kapitala** (I razvojni prioritet);
2. **Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u društvenom sektoru** (I razvojni prioritet);
3. **Jačanje institucionalne saradnje i institucionalnih kapaciteta u društvenom sektoru;** (I razvojni prioritet);
4. **Afirmacija društvenog i kulturnog identiteta** (I razvojni prioritet);
5. **Kontinuirana izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija fizičke infrastrukture** (II razvojni prioritet);
6. **Razvoj konkurentne i izvozno orijentisane industrije i sektora usluga i MSPP** (II razvojni prioritet);
7. **Razvoj intenzivne i konkurentne poljoprivredne proizvodnje u sklopu šireg koncepta ukupnog ruralnog razvoja** (II razvojni prioritet);
8. **Razvoj i konstantno unapređenje turističke privrede** (II razvojni prioritet);
9. **Zaštita i unapređenje prirodnih vrednosti** (III razvojni prioritet);
10. **Razvijanje infrastrukture u oblasti zaštite životne sredine** (III razvojni prioritet);
11. **Jačanje institucionalnih kapaciteta u oblasti zaštite životne sredine** (III razvojni prioritet);

Za definisanje svakog od specifičnih ciljeva identifikovane su i **realne mere** (koje se daju u nastavku ove glave po svakom razvojnom prioritetu), koje je potrebno preduzeti da bi se prioriteti razvoja ostvarili u datom vremenskom okviru. One su instrumenti za korišćenje resursa i u tehničkom smislu predstavljaju most između strateškog i operativnog dela postizanja razvoja. Mere omogućuju da ciljevi budu vremenski i finansijski merljivi.

I RAZVOJNI PRIORITET:
UNAPREĐEN I KONTINUIRAN
DRUŠTVENI RAZVOJ

OPŠTI CILJ I RAZVOJNOG PRIORITETA:

**POLICENTRIČAN RAZVOJ DRUŠTVENOG SEKTORA KAO GENERATOR
SVEUKUPNOG PROSPERITETA OPŠTINE**

Iz definisanog Opšteg cilja I razvojnog prioriteta proizlaze 4 specifična cilja koji su u saglasju sa vizijom i realizacijom opšteg cilja ovog razvojnog prioriteta:

- 1. Podrška razvoju ljudskog kapitala;**
- 2. Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u društvenom sektoru;**
- 3. Jačanje institucionalne saradnje i institucionalnih kapaciteta u društvenom sektoru;**
- 4. Afirmacija društvenog i kulturnog identiteta;**

I SPECIFIČNI CILJ I RAZVOJNOG PRIORITETA:

PODRŠKA RAZVOJU LJUDSKOG KAPITALA

Ekonomija znanja označila je početak kraja konvencionalne ekonomske mudrosti okrećući se od tržišta i ekonomskih dobara ka pojmu neopipljivom, od vidljivog ka nevidljivom, od viđenoga prema neviđenom. Kompleksnost, promjenjivost i neizvesnost savremenog sveta trajni su izvori problema u poslovanju, i samo retki, zato osposobljeni ljudi u njima prepoznaju šanse za razvoj. Kroz obrazovne programe treba odgovoriti kako sagledavati, pribavljati i razvijati ljudske resurse kako bi oni od ljudskog potencijala postali ljudski kapital. Ljudski kapital se može klasifikovati u nekoliko kategorija, formalno obrazovanje, poslovni treninzi, informisanost, traženje posla, migracije posla i ulaganje u zdravlje. Sagledavanjem slabosti i vrlina ovog resursa stižu se pretpostavke i za restrukturiranje obrazovnih programa i, kako se to popularno kaže, navigaciju ekonomijom znanja. Ekonomija znanja se manifestuju kroz korišćenje inovacija, kao opredmećenog i komercijalnog znanja, za postizanje privrednog rasta i razvoja. U tom smislu, neophodno je sistemski uticati na podizanje nivoa znanja (Zakon o visokom obrazovanju) kroz partnerski pristup svih relevantnih institucija na nacionalnom i pokrajinskom nivou. Znajući da je osnovni problem u Evropi, pa i kod nas, nedostatak visokoobrazovane radne snage, osnovni strateški prioritet je usmeren ka razvoju ljudskog kapitala i razvoju svesti o potrebi za dodatnim usavršavanjem, celoživotnim učenjem i konstantnim informisanjem stanovništva.

MERE I SPECIFIČNOG CILJA:

MERA I/1. Programi podrške stručnom obrazovanju odraslih

Mera programi stručnog obrazovanja i obuke/edukacije odraslih oslanja se na raznovrsne modele institucionalne saradnje i partnerstva relevantnih aktera – socijalnih partnera, univerziteta, naučnih institucija, profesionalnih organizacija - čije aktivnosti su usmerene ka podizanju nivoa stručnosti (obrazovanja) stanovništva. Stručno obrazovanje i osposobljavanje je kanal komunikacije i otvoren sistem distribucije znanja, veština, stručnih kompetencija u kojem postoje realne mogućnosti za:

- obuke i programe stručnog usavršavanja namenjene i prilagođene različitim ciljnim grupama (mladima, odraslima, zaposlenima, nezaposlenima, osobama sa posebnim potrebama)
- raznolike modele stručnog usavršavanja kroz institucije obrazovanja (škole, zavodi, centri i sl.)
- bolje informisanje stanovništva o potrebama tržišta rada, o trendovima u ekonomiji i zapošljavanju itd.

MERA I/ 2. Kontinuirana edukacija/obuka zaposlenih

Ova mera je usmerena ka uspostavljanju kontinuiteta u edukaciji/obukama zaposlenih što znači i veću dostupnost programima i mogućnostima za inoviranje i dogradnju profesionalnih sposobnosti, upotrebom različitih izvora, lokacija i kanala usavršavanja, i to kroz: (1) neposrednu komunikaciju; (2) seminare, predavanja, radionice, debate. U okviru ove mere moguće je organizovati partnerstva sa institucijama (vladinim, nevladinim) koje sprovode različite oblike edukacija i obuka za zaposlene, u skladu sa potrebama i zahtevima zaposlenih.

MERA I/3. Sistemsko povezivanje tržišta rada i unapređenja stručnog obrazovanja i osposobljavanja u određenim profesijama, profilima

U Srbiji ne postoji nacionalna strategija za profesionalno informisanje, profesionalno usmeravanje i karijerno vođenje i savetovanje. Ključni faktori u društvu, koji se bave ljudskim potencijalom, ne prepoznaju u dovoljnoj meri da su, u kontekstu doživotnog obrazovanja, upravo karijerno vođenje i savetovanje jedan od osnovnih instrumenata razvoja ljudskih resursa kojim se postižu kako obrazovni ciljevi, tako i ciljevi ekonomskog razvoja i ciljevi socijalne jednakosti i uključenosti. Tržište rada beleži veoma veliki broj nezaposlenih i istovremeno visoku stopu nepopunjenih radnih mesta usled neusklađenosti ponude i potražnje u pogledu zanimanja, veština i radnih kompetencija radnika, što je obeležje strukturne nezaposlenosti i indikator neusklađenosti stručnog obrazovanja sa zahtevima tržišta rada. Jedan od oblika obezbeđenja sistemskog povezivanja tržišta rada i stručnog obrazovanja je kroz iniciranje uspostavljanja službi za profesionalno savetovanje, bolje informisanje učenika, budućih studenata o realnim zahtevima tržišta rada za deficitarnim

profilima i zanimanjima, organizovanje edukacija, seminara i treninga u saradnji sa Agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća, fakultetom i sl.

MERA I/4. Uspostavljanje fleksibilnije veze između škole i lokalnog tržišta rada

Ovom merom je moguće unaprediti saradnju institucija na lokalnom nivou, kroz realizaciju zajedničkih projekata i aktivnosti na teritoriji Opštine, a u skladu sa definisanim specifičnim ciljem. Profesionalno usmeravanje učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola je moguće sprovoditi kroz edukacije i savetovanja, ali nakon sprovedenih pripremni aktivnosti koje bi obuhvatile anketiranje učenika o profesionalnim namerama za buduće školovanje i/ili zapošljavanje i/ili samozapošljavanje. Ova mera bi se realizovala kroz zajedničko učešće škola, NVO, NSZ, fakulteta i dr. institucija na lokalnom i pokrajinskom nivou, a putem sledećih aktivnosti:

- organizacija okruglih stolova,
- seminara,
- edukacija i sl.

MERA I/5. Razvoj i jačanje profesionalne saradnje i partnerstva

Mera razvoja profesionalne saradnje i partnerstva uključuje širi krug aktera kroz uspostavljanje međuinstitucionalne i međusektorske veze u različitim oblastima društva. Uspostavljanje partnerstava ne podrazumeva samo potpisivanje sporazuma i protokola o saradnji (pravni okvir), već podrazumeva koncept raznovrsnih akcija kojima će se unaprediti lokalni resursi i staviti u funkciju različitih programa i usluga. Osnovna premisa je efikasnije pružanje podrške u rešavanju problema kroz npr. unapređenje profesionalnog rada ili razmene profesionalnih kapaciteta (znanja, iskustva), pokretanje inicijativa koje omogućuju ostvarivanje i zaštitu prava različitih grupa korisnika, angažovanje stručnjaka iz CSR za realizaciju preventivnih programa u školama i sl. Praktikuju se različiti modeli saradnje i partnerstva, i to :

- razvijanje mehanizama komunikacije sa građanima (sa ciljem njihovog uključivanja u procese odlučivanja);
- saradnja sa medijima;
- saradnja lekara sa odeljenskim starešinama i službama škola;
- saradnja CSR, lokalne samouprave, privatnog sektora i ostalih zainteresovanih aktera u rešavanju problema dece;
- umreževanje CSR, zdravstva, sudstva i policije u zaštiti žrtava od nasilja u porodici;
- saradnja javnog i civilnog sektora na razvoju programa integracije dece i odraslih sa posebnim potrebama u lokalnu zajednicu i sl.

II SPECIFIČNI CILJ I RAZVOJNOG PRIORITETA:

UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA U DRUŠTVENOM SEKTORU

Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u društvenoj oblasti razvija dva pristupa:

- pristup savremenog poslovanja kroz primenu modernih informaciono-komunikacionih tehnologija (e-trgovina, e-zdravstvo, e-uprava, e-obrazovanje, e-sport itd.), kao i
- konvencionalni pristup - unapređenje postojećih, rekonstrukcija i izgradnja novih objekata.

Osnova prvog pristupa je na izgradnji „informatičnog društva“ što je u direktnoj vezi sa raspoloživošću i dostupnošću IKT građanima, organizacijama i čitavom društvu. U EU glavna pažnja je usmerena na IKT i povećanju infrastrukture i povezanosti. Ovo čini osnovu razvoja savremenog društva „u kome svako može da stvara, koristi i razmenjuje informacije i znanje, omogućavajući time pojedincima i zajednicima da dostignu svoj puni potencijal u promovisanju održivog razvoja i unaprede kvalitet svog života“. Kroz drugi pristup razvoja društvene infrastrukture, zajednica iskazuje potrebu za unapređenjem postojećih objekata koji bi imali i indirektan uticaj na razvoj drugih grana privrede. Iskazani sektorski prioriteti unapređenja ogledaju se kroz:

- kulturno delovanje i afirmaciju, a sa ciljem očuvanja kulturno-istorijske baštine („kulturna infrastruktura“);
- sportsko delovanje, usmereno ka razvoju sportskih manifestacija;
- socijalnu i zdravstvenu zaštitu, sa ciljem pružanja kvalitetnije usluge svojim korisnicima;
- medije i informisanje, usmereno ka boljem informisanju građana Opštine i sl.

MERE II SPECIFIČNOG CILJA:

MERA II/1. Utvrđivanje modela i mehanizama finansiranja programa i aktivnosti potrebnih za razvoj društvenog sektora

Kroz ovu meru definišu se modeli mehanizmi finansiranja programa i aktivnosti koje će se a priori odnositi na raspoloživa budžetska sredstva Opštine. Međutim, potenciraju se i drugi modeli finansiranja programskih aktivnosti (računajući na mogućnosti nedostajućih sredstava iz opštinskog budžeta), i to:

-javno finansiranje: pored pomenutog lokalnog budžeta, prioritet je oslanjanje na republičke i međunarodne subvencije;

-privatno finansiranje: veće uključivanje privatnog sektora kroz inicijative koje bi unapredile tehnički koncept razvoja sektora (progresivan proces koji je rezultat marketinških akcija i stvorenih povoljnosti za ulaganje investitora);

-privatno-javno partnerstvo: oblik dugoročne saradnje privatnog i javnog sektora (partnerstva) koji akcentira realizaciju zajedničkih projekata (međupostupni, međuregionalnih i transnacionalni projekti). Mehanizmi finansiranja koji proizlaze iz javno-privatnog partnerstva, u mnogim evropskim državama obezbeđuju kontinuitet u finansiranju što je vrlo važan aspekt pri izboru modela finansiranja.

MERA II/2. Unapredjenje kulture i tradicije kroz nacionalne i EU programe

Prioritet u pogledu afirmacije društvenog i kulturnog identiteta jeste stvaranje i negovanje koncepta kulturne različitosti shvaćene kao evropske dimenzije identiteta, koja polazeći od lokalnog i regionalnog uključuje i nacionalno, ali se ne zadržava u njegovim okvirima. Ističući osnovni identitet Opštine (ali i regiona), koja neguje multikulturalnost i tradicionalnu raznolikost, a koja proizlazi iz različitih jezika, materijalnih i duhovnih kultura, unapređenje osnovnih društvenih vrednosti podrazumeva konstantu u sprovođenju raznovrsnih aktivnosti. Aktivnosti bi tretirale oblast promocije radi prepoznavanja i stvaranja „kulturnog“ brenda, a putem programa koje realizuju vladine institucije na nacionalnom i pokrajinskom nivou (Ministarstvo kulture, Pokrajinski sekretarijat za kulturu IV APV i dr.). Kako bi se unapredila međunarodna mobilnost kulturnih aktera, širenje umetnosti i kulturnih izraza, kao i međukulturni dijalog, na teritoriji R. Srbije realizuju se programi koje podržava EU kao što je program Kultura 2007-2013. Kulturne aktivnosti mogu biti izvor znanja o različitom kulturnom izražavanju i mogu doprineti stvaranju tolerancije, uzajamnog razumevanja i uvažavanja. Takođe, međunarodni akteri koji igraju značajnu ulogu u transnacionalnom interkulturnom dijalogu su i NVO, fondacije ili verske zajednice, koje stvaraju mreže i veze među zajednicama, a koje međudržavni odnosi ne mogu lako da postignu.

MERA II/3. Programi prekogranične saradnje u jačanju socijalnih, kulturnih, obrazovnih i sportskih kapaciteta

Mera prekogranične saradnje uglavnom se realizuju kroz programe i projekte u koje mogu biti uključene lokalne samouprave, nevladine organizacije odnosno organizacije civilnog sektora, razvojne agencije, udruženja, obrazovne institucije, instituti i sl. Programi podrške prekograničnog karaktera zasnivaju se na utvrđenom strateškom okviru koji je usmeren ka razvoju određenih oblasti, u skladu sa definisanim programskim prioritetima. S obzirom na geografski položaj Opštine, postoje velike razvojne predispozicije za uspostavljanje bilateralne (multilateralne) saradnje sa partnerima u okruženju u realizaciji programa i projekata. Saradnja institucija, NVO odnosno organizacija civilnog sektora u programima prekogranične saradnje, razmena iskustava i znanja, kao i primera dobre prakse (Know-How) od izuzetnog su značaja za budući rad i razvoj Opštine (CBC Hrvatska – Srbija, CBC Madjarska – Srbija).

MERA II/4. Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje prostora i objekata za aktivnosti društvenog sektora

Opština će u narednom periodu odgovarajućim planiranjem raspoloživih budžetskih sredstava unapređivati kapacitete u društvenom sektoru, uz budžetska sredstva opština će aktivno privlačiti i druge potencijalne izvore finansiranja:

- javno finansiranje: oslanjanje na pokrajinske, republičke i međunarodne subvencije;
- privatno finansiranje: veće uključivanje privatnog sektora kroz

inicijative koje bi unapredile tehnički koncept razvoja sektora (progresivan proces koji je rezultat marketinških akcija i stvorenih povoljnosti za ulaganje investitora);

- privatno-javno partnerstvo: oblik dugoročne saradnje privatnog i javnog sektora (partnerstva) koji akcentira realizaciju zajedničkih projekata (medjuopštinski, medjuregionalnih i transnacionlani projekti).

III SPECIFIČNI CILJ I RAZVOJNOG PRIORITETA:

JAČANJE INSTITUCIONALNE SARADNJE I INSTITUCIONALNIH KAPACITETA U DRUŠTVENOM SEKTORU

U ostvarivanju svoje osnovne uloge, da u okviru svojih nadležnosti stvori potrebne uslove za nesmetan rast i razvoj, neophodno je da Opština ostvaruje saradnju sa relevantnim institucijama na republičkom i pokrajinskom nivou. U osnovi napretka Opštine fokus je na uspostavljanju partnerstava u funkciji održivosti i kontinuiteta, kao i na jačanju internih kapaciteta. Institucionalni mehanizmi saradnje su od posebnog su značaja za zemlje u tranziciji, i to: zbog slabih institucija i ograničenih ljudskih i finansijskih resursa. Zato partnerstva koja se uspostavljaju uveliko doprinose bržem i uspešnom razvoju društva. U osnovi unapređenja saradnje potrebno je makimalno koristiti mogućnosti za regionalnu saradnju koje pružaju druge međunarodne institucije i organizacije, inicijative i programi, a naročitu pažnju potrebno je posvetiti bilateralnoj saradnji sa susedima u svim oblastima, od ekonomije do kulture i sporta.

MERE III SPECIFIČNOG CILJA:

MERA III/1. Poboljšanje informisanja građana o različitim programima socijalne zaštite

Osnovni preventivni mehanizmi obuhvataju razvoj resursa za očuvanje i unapređenje kvaliteta života građana kao i njihovo pravovremeno informisanje i edukovanje o načinima i mogućnostima za korišćenje resursa u zajednici. Realizacija ove mere omogućava pravovremeno redukovanje obima i intenziteta društveno nepovoljnih pojava, preveniranje nasilja, socijalne isključenosti i drugih društveno nepoželjnih pojava. Identifikacijom potreba korisnika na različitim nivoima, omogućiće se da građani većinu svojih potreba zadovoljavaju u lokalnoj zajednici. U tom smislu, neophodna je podrška Opštine vezana za unapređenje i bolju informisanost građana o aktuelnim uslugama iz oblasti socijalne zaštite, promovisanje novih usluga kao i uključivanje novih izvođača usluga (NVO, ustanove sektora i privatnici). Aktivnosti obuhvaćene ovom merom bi obuhvatile:

- izradu portala usluga CSR;
- izdavanje specijalnih brošura, biltena;
- promocija novih programa na teritoriji opštine (MZ, škole) kroz organizaciju okruglih stolova, radionica i sl.

Ustanove socijalne zaštite treba da podstiču *efikasno uključivanje drugih sistema i sektora* u pružanje usluga, da podržavaju kvalitetne socijalne usluge i kontinuirano *obezbeđuju informacije korisnicima o svim programima socijalne zaštite*.

MERA III/2. Jačanje saradnje javnog sektora i nevladinih organizacija

Saradnja javnog sektora i nevladinih organizacija je od višestrukog značaja u procesima sveobuhvatnih ekonomskih i političkih reformi društva, a zauzima značajno mesto i u promociji vrednosti na kojima se zasniva socijalno pravedno i inkluzivno društvo. Ova mera se odnosi na podršku jačanju kapaciteta NVO organizacija koju Opština može da inicira značajnijim uključivanjem NVO u sprovođenje programa i projekata na nivou Opštine, kao i kroz bolju, sadržajniju informisanost nevladinog sektora o programima i projektima koji se objavljuju na nacionalnom i pokrajinskom nivou (Fond za otvoreno društvo, Fond za razvoj neprofitnog sektora i sl.). Učešće NVO u razvoju društva igra važnu ulogu u procesu evropskih integracija, posebno u ekonomsko-institucionalnom smislu (jačanje kapaciteta za optimalno korišćenje raspoloživih EU fondova).

MERA III/3. Sprovođenje mera i programa utvrđenih u okviru Strategije socijalne zaštite

U cilju realizacije ove mere, naglasak je na većem učešću Opštine u sprovođenju mera utvrđenim kroz Strategiju socijalne zaštite. Integrisan pristup realizaciji mera zahteva i veće učešće NVO sektora odnosno organizacija civilnog društva, volonterskih organizacija kao i učešće celokupne javnosti. Obzirom da su aktivnosti na realizaciji mera (utvrđenih Strategijom socijalne zaštite opštine Bač) vezane za programe nege i pomoći starim osobama u udaljenim naseljima, organizovanje volontera u smislu podrške starim i nemoćnim licima bi bilo jedno od mogućih rešenja. Druge aktivnosti bi bile vezane za organizaciju obuka za rad hranitelja (za stara lica), zatim intenziviranje dežurstva u SOS službama za žrtve porodičnog nasilja i sl. U smislu aktivnijeg pristupa realizaciji problematike u sferi socijalne zaštite, jedan od pristupa je i participiranje CSR u programima prekogranične i međunarodne saradnje koji pružaju različite oblike podrške socijalnom aspektu društva.

MERA III/4. Podizanje svesti i promocija životnih stilova za održivi razvoj

Već i samo formulisanje prioriteta održivog razvoja (Strategija održivog razvoja R. Srbije) pokazuje karakteristike kojima nisu dorasli sadašnji sistemi programirani na kratkoročni uspeh i trajno povećavanje blagostanja. Prilikom implementiranja ovih prioriteta primećuje se velika potreba za promenom u području politike, jer se novi sistem vrednosti i novi stilovi života ne mogu propisati nikakvim administrativnim aktima, niti se mogu politički usvojiti. Oni se samo mogu prenositi komunikacijom između ljudi. O primeni "održivog razvoja" došlo se do zaključka u kojem su svi jedinstveni, a to je da veće učešće građana čini preduslov za uspeh ove ideje („kultura dijaloga“). Politika održivog razvoja zahteva od svakog pojedinca dovoljno odgovornosti da prepozna što bi se sve moglo izvesti i ostvariti kada taj pojedinac

prepozna da su njegovi interesi neodvojivo povezani sa interesima zajednice. U tom smislu pred pojedinca (kao i pred zajednicu) postavljaju se drastični zahtevi za promenama u gotovo svim područjima života (menjanje potrošačkih navika pojedinca, ponašanja i sl.). Jačanje svesti o promeni životnih stilova moguće je inicirati kroz sledeće aktivnosti:

- bolju informisanost stanovništva o posledicama ataka na globalne resurse i životni prostor, o klimatskim i biološkim poremećajima;
- edukacije o važnosti prirodnih stilova življenja;
- promocija, prezentacija i edukacija ekoproizvoda i proizvoda iz organske proizvodnje;
- organizovanje specijalizovanih programa obuke o održivom razvoju i sl.

MERA III/5. Jačanje preventivne zdravstvene zaštite razvojem adekvatnog informacionog sistema

U okviru mere jačanja preventivne zaštite zdravlja, preventiva podrazumeva niz aktivnosti kao i postupaka koji se sprovode radi sprečavanja nastajanja oboljenja, sa ciljem da svaki čovek razvije svest brige o svom zdravlju koja danas više nije stvar luksuza već razmišljanja o budućnosti. Ulaganje u preventivne aktivnosti u potpunosti je okrenuto ka poboljšanju kvaliteta života i produženju očekivanog trajanja zdravog života. U tom smislu neophodno je obezbediti kontinuitet u sprovođenju aktivnosti vezanih za promociju zdravlja i prevenciju bolesti, sistematskih pregleda, savetovanja o nezi i prehrani, kroz organizaciju seminara, okruglih stolova, simpozijuma, kao i putem izdavanja biltena, brošura vezanih za preventivne zdravstvene aktivnosti stanovništva. Značajno je podsticanje i inicijativa za kreiranje e-zdravstva, odnosno upotrebe IKT tehnologija čija uloga bi bila prvenstveno vezana za promovisanje zdravlja i sprečavanje bolesti (mogućnost pristupa zdravstvenim informacijama preko Interneta, uz postojanje određenih sadržaja koji su od interesa za zdravlje žena i sl.).

MERA III/6. Jačanje koncepta lokalne konkurentnosti i povezivanja sa drugim lokalnim samoupravama u regionu i van regiona

Konkurentnost se može definisati kao kapacitet postizanja ekonomske profitabilnosti, ali takođe, i socijalne ravnoteže i zaštite životne okoline. Stvaranje uslova kojima će se povećati stepen konkurentnosti Opštine usmeren je ka identifikaciji i unapređenju lokalnih potencijala i postojećih resursa, razvijanju veština i kompetencija, motivisanju i unapređenju znanja. Rapoloživa prirodna bogatstva, bogato kulturno-istorijsko nasleđe, geografski položaj i sl. čine platformu razvoja i preduslov su za postizanje konkurentne pozicije Opštine. Lokalni prosperitet svoje izvore treba da traži u razvoju inovacija i preduzetništva koji u kombinaciji sa identifikovanim prednostima čine ključ konkurentnosti teritorije. Bitan resurs za razvoj opštine Bač jesu prirodne osobine pre svega blizina koridora VII i bogatstvo biodiverziteta, koji uz adekvatnu valorizaciju, pruža mogućnosti za razvoj kontinentalnih oblika turizma (eko-turizam, seoski turizam i dr.), a time se indirektno

mogu postići sledeći efekti: zapošljavanje lokalnog stanovništva, podsticanje samozapošljavanja kroz otvaranje autohtonih gazdinstava za smeštaj, suvenirnica, podsticanje razvoja celokupne lokalne infrastrukture, podsticanje poljoprivredne proizvodnje, posebno proizvodnja eko hrane i sl. Predispozicije koje se prepoznaju kao razvojni prioriteti, potrebno je kontinuirano unapređivati i kroz saradnju sa drugim lokalnim samoupravama u regiji i van regije (regionalni i međunarodni oblici saradnje). Povećanje saradnje lokalnih samouprava ogleda se kroz kreiranje i učestvovanje u zajedničkim programima, projekatima i razvojnim inicijativama od značaja za prosperitet zajednice.

IV SPECIFIČNI CILJ I RAZVOJNOG PRIORITETA:

AFIRMACIJA DRUŠTVENOG I KULTURNOG IDENTITETA

Materijalna i nematerijalna obeležja različitih istorijskih perioda i pripadajućih kulturnih modela i sistema vrednosti oduvek su imala važnu ulogu u formiranju identiteta pojedinca i zajednice. Njihova uloga i značaj u oživljavanju kolektivnog sećanja u najvećoj meri zavise od načina interpretacije i odnosa društva prema njihovom očuvanju i uključivanju u savremeni život. U očuvanju i afirmaciji kulturno-istorijskog nasleđa opština Bač je u napravila iskorak iskazujući nameru da se kroz odgovorno korišćenje nasleđa krene u pravcu razvoja celokupnog društva. Pokrenute su inicijative i projekti kojima se unapređuje ovaj segment društva uspostavljanjem međunarodnih partnerstava, predstavljanjem projekata na sajmovima, skupovima, u medijima. No, u skladu sa principom održivosti, definisani cilj upućuje na aktivniju participaciju Opštine u uspostavljanju saradnje i partnerstava sa drugim vladinim i nevladinim insitucijama na lokalnom i pokrajinskom nivou, ali i kroz uspostavljanje saradnje na međunarodnom nivou (škole, univerziteti, udruženja i NVO, međunarodne organizacije i sl.).

MERE IV SPECIFIČNOG CILJA:

MERA IV/1. Unapređenje kulturnog kapitala očuvanjem, afirmacijom i prezentovanjem kulturno-istorijske baštine

Ova mera obuhvata niz aktivnosti čiji osnovni cilj je očuvanje kulturno-istorijske baštine i prezentovanje identifikovanih kulturno-istorijskih specifičnosti opštine Bač. Aktivnosti obuhvataju:

- promociju multikulturalnosti Opštine organizacijom većeg broja manifestacija, simpozijuma, predstava, festivala, debata i sl.
- promocija tradicionalnog stvaralaštva putem veb sajta Opštine i sajta TO
- realizacijom zajedničkih projekata sa NVO, udruženjima i međunarodnim organizacijama
- organizacijom performansi mladih umetnika uz angažovanje poznatih umetnika iz zemlje i inostranstva i sl.

MERA IV/2. Unapređenje kvaliteta kulturnih manifestacija

Ova mera obuhvata unapređenje kvaliteta kulturnih manifestacija koje se već sprovode na teritoriji Bača i podrška iniciranju novih oblika manifestacija. U okviru ove mere neophodna je saradnja Opštine sa institucijama i participacija u programima i projektima na nacionalnom i pokrajinskom nivou. Kvalitet postojećih kulturnih manifestacija sagledana je i kroz uspostavljanje bilateralne saradnje sa gradovima u okruženju, kao i kroz suorganizaciju manifestacija učešćem privatnog sektora u finansiranju ili tehničkoj podršci pri realizaciji kulturnih programa.

Podrška unapređenju kvaliteta kulturnih manifestacija se odnosi na:

pružanje materijalne i tehničke podrške od strane ministarstava i pokrajinskih organa za manifestacije od nacionalnog i međunarodnog značaja;

- podrške privatnog sektora kroz učešće u pripremi, organizovanju i sprovođenju kulturnih događaja;
- većim uključivanjem nevladinog sektora – udruženje žena, kulturno-umetničkih društava – u kreiranju i realizaciji novih kulturnih događaja
- razvijanje saradnje sa kulturno-umetničkim društvima i organizacijama bratskih gradova (partnera) zemalja u okruženju (Slovačka, Rumunija, Mađarska) i sl.

MERA IV/3. Razvoj marketing plana kroz definisanje vizuelnog identiteta

U cilju realizacije ove mere potrebno je kreirati vizuelni identitet odnosno prepoznatljivost Opštine bazirane na kulturno-istorijskim potencijalima i resursima. Obzirom da je opština Bač prepoznatljiva po svojoj multikulturalnosti i multietičnosti, kao i specifičnim kulturnim i istorijskim nasleđem, aktivnosti vezane za definisanje kulturnog identiteta bi se odnosile na:

- organizaciju lokalnog konkursa za izbor vizuelnog identiteta Opštine (znaka, loga) kojim bi Opština postala prepoznatljiva i vidljivija („brend“)
- izradi integralnog marketing plana kulturnih manifestacija (predstava, koncerta, pozorišnih performansi, izložbi tradicionalnih rukotvorina, arheoloških iskopina na teritoriji Opštine i dr.);
- kreiranje inicijativa za razvoj kulturnog turizma kroz popularizaciju i komercijalizaciju tradicionalnih proizvoda i usluga i sl.

MERA IV/4. Popularizacija kulturno-istorijskog nasleđa

Mera popularizacije kulturno-istorijskog nasleđa odnosi se na bolju informisanost javnosti, a u tom smislu glavnu ulogu imaju lokalni mediji i štampa. Medijska popularizacija čini integralni deo savremenog društva i lokalna privreda ne može u potpunosti marketinški profitirati bez lokalne kulturno-istorijske prepoznatljivosti. Zato je akcenat na jačanju saradnje kulture i privrede, na obostranu korist, a posebno na dobrobit mlađih naraštaja kojima je kulturni standard sredine u kojoj žive iznimno važna životna smernica, a često i presudna smernica kvaliteta budućeg života. Informisanost o značaju lokalne kulture predviđa nekoliko pravaca i aktivnosti:

- aktivnosti usmerene ka kreiranju zajedničkih projekata kulturnih i obrazovnih

institucija (saradnja Fonda „Vekovi Bača“ i predškolskih ustanova, osnovnih i srednje škole);

- pokretanje inicijativa za formiranje lokalne televizije (javno-privatno partnerstvo);
- podsticanje knjižničkih aktivnosti i programa/projekata međunarodne saradnje u knjižničnim programima;
- inicijativa za kreiranje animacijskih i obrazovnih programa za decu i mlade i sl.

Popularizacija kulturno-istorijskog nasleđa se takođe naslanja na organizaciju književnih i likovnih manifestacija kao i skupova raznih vrsta – predstavljanje knjiga, likovnih dela, autora, organizacija tribina, susreta, predavanja, okruglih stolova i sl.

NERA IV/5. Širenje mreže partnera kroz različite oblike saradnje (sa univerzitetima, školama, privredom, udruženjima, međunarodnim organizacijama i dr.)

Veće učestvovanje mladih u kulturnom životu imperativ je razvoja demokratskog društva. Od posebnog značaja je širenje partnerstva i zajedničko delovanje svih relevantnih lokalnih institucija, privatnih partnera, NVO, omladinskih organizacija, civilnog sektora ka uspostavljanju saradnje sa vladinim i nevladinim sektorom, međunarodnim organizacijama, KUD i drugim važnijim kulturnim ustanovama u zemlji i inostranstvu, a kojima se razvija i afirmiše kulturno nasleđe teritorije.

Širenje mreže partnerstva pretpostavlja niz inicijativa i aktivnosti koje su vezane za

- inicijative povezivanja gradova u regiji, što podrazumeva i razvijanje projekata međuopštinske saradnje (gradovi-partneri);
- formiranje kulturnih saveta na međuopštinskom nivou gradova - partnera
- osnivanje zajedničkog kulturnog fonda gradova - partnera sa ciljem unapređenje kvaliteta i sprovođenja zajedničkih kulturnih programa i sl.

U osnaživanju saradnje institucija veoma važan aspekt je institucionalna saradnja, koja ne podrazumeva samo potpisivanje sporazuma, memoranduma o saradnji institucija već koordinisan i integralan koncept razvoja.

II RAZVOJNI PRIORITET:

KONKURENTAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ

OPŠTI CILJ II RAZVOJNOG PRIORITETA:

**KONTINUIRAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAST, BAZIRAN NA RAZVIJENIM
INSTITUCIJAMA I PREDUZETNIČKOJ INFRASTRUKTURI I PODSTICAJNOM
LOKALNOM OKRUŽENJU ZA INVESTICIJE, POSEBNO ZA NOVA I STRANA
INVESTICIONA ULAGANJA, ZA PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA, NOVA
ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA**

Iz definisanog Opšteg cilja II razvojnog prioriteta proizilaze **4 specifična cilja** čija je realizacija u funkciji ostvarivanja vizije, strateškog cilja i opšteg cilja II razvojnog prioriteta:

- 1. Kontinuirana izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija fizičke infrastrukture**
- 2. Razvoj konkurentne i izvozno orijentisane industrije i sektora usluga i MSPP;**
- 3. Razvoj intenzivne i konkurentne poljoprivredne proizvodnje u sklopu šireg koncepta ukupnog ruralnog razvoja;**
- 4. Razvoj i konstantno unapređenje turističke privrede**

Ostvarivanjem ovih specifičnih cilja, uz izgrađene institucije, stimulativan poslovni ambijent i jaku međuinstitucionalnu i međuregionalnu saradnju, opština Bač izgrađiće konkurentnu i diversifikovanu privrednu strukturu i obezbediće održiv privredi rast.

I SPECIFIČNI CILJ II RAZVOJNOG PRIORITETA:

KONTINUIRANA IZGRADNJA, REKONSTRUKCIJA I MODERNIZACIJA FIZIČKE INFRASTRUKTURE

Jedan od osnovnih parametara konkurentnosti neke privrede sadržan je u razvijenim infrastrukturnim kapacitetima i sadržajima. Stoga, kao prvi specifični cilj, po značaju i svojoj vrednosti za ukupan privredi rast i razvoj, definisan je infrastrukturni razvoj. Budući razvoj infrastrukture mora biti u funkciji kvalitetnijeg iskorišćenja svih raspoloživih privrednih potencijala, u funkciji zaštite životne sredine i ekoloških standarda, a posebno u funkciji privrednog rasta, odnosno potreba, aktivnosti i planova budućih preduzetnika i investitora.

MERE I SPECIFIČNOG CILJA:

MERA I/1. Unapređenje drumske infrastrukture

Navedenom merom bi se uvećalo učešće investicija u izgradnju i rekonstrukciju drumskih infrastrukturnih kapaciteta i pratećih elemenata. Prioritet bi imale odgovarajuće putne deonice, biciklističke i pešačke staze, kao i sistem drumske signalizacije, čime bi se u velikom doprinelo poboljšanju bezbednosti svih učesnika u saobraćaju.

MERA I/2. Izgradnja i rekonstrukcija kapaciteta vodovodnog i kanalizacionog sistema

Vizionarski stav postojanja infrastrukture usaglašene sa visoko postavljenim ekološkim zahtevima, koji je fokusiran na poboljšanju kvaliteta života svih žitelja lokalne zajednice, nameće realizaciju mere kontinuiranog razvoja opštinskog komunalnog sistema (vodovodne i kanalizacione mreže). Sam razvoj ovog infrastrukturnog segmenta prevashodno mora biti usklađen sa poštovanjem osnovnih principa zaštite i očuvanja životne sredine, zdravlja ljudi i životinja.

MERA I/3. Investiranje u gasnu infrastrukturu

Dostizanje višeg nivoa životnog standarda danas je nezamislivo bez teritorijalnog ostvarenja energetske efikasnosti, odnosno racionalizacije ukupno utrošene energije namenjene izvođenju svih neophodnih ljudskih aktivnosti. Kako je u gasu prepoznat energent visokog stepena ekonomičnosti, lokalna samouprava se mora fokusirati i na realizaciji sledeće mere, izgradnji prenosne i distributivne gasne mreže sa svim pratećim elementima na teritoriji Opštine, uz ostvarenje neometanog pristupa svim potencijalnim korisnicima.

MERA I/4. Izgradnja/rekonstrukcija železničke infrastrukture

S obzirom da se železnica javlja kao jedno od jeftinijih rešenja prevoza putnika i transporta roba, to njena marginalizacija može predstavljati potencijalno ograničavajući faktor razvoja ukupne privrede posmatrane teritorije. Predložena mera revitalizacije pružnog pravca Odžaci – Karavukovo - Bač bi značajno doprinela kvalitetnijem iskorišćenju raspoloživih privrednih potencijala opštine Bač.

MERA I/5. Investiranje u elektroenergetsku infrastrukturu

Fokusirajući se na činjenicu da su elementi postojeće elektro-energetske infrastrukture pod konstantnim pritiskom rastuće potrošnje, kao i da se javlja problem nezadovoljavajućih kapaciteta i tehničkih karakteristika osnovnih vodova i distributivnih trafostanica, to se meri pojačanog investiranja u ovaj segment infrastrukture mora mora dodeliti prioritetni značaj. Stav se može braniti i time da je dostupnost električne energije neophodna u skorom svim privrednim i vanprivrednim aktivnostima ljudi. Naredni period mora predvideti povećanje instalisane snage trafoa (izgradnja novih kapaciteta, trafostanice 20/0,4kV - Ekonomija I, Ekonomija III i Bačka Tvrdava, te trafostanice 110/20kV Bač, sa pripadajućim 110kV dalekovodima).

MERA I/6. Investiranje u razvoj rečnih infrastrukturnih sadržaja

Kako se sav rečni saobraćaj u Opštini vezuje za Dunav i kanalski sistem DTD, te da je jednom od značajnijih privrednih delatnosti označen turizam, to se posebna pažnja mora posvetiti i nedovoljno iskorišćenim potencijalima priobalja Dunava. Unapređenje nautičkog turizma podrazumevalo bi i izgradnju pristanišnog kompleksa za prihvatanje turističkih i privatnih plovila, sa pratećim objektima i infrastrukturom. Takođe, aktivacija plovnog kanala sistema DTD, Karavukovo-Bački Petrovac, uporedo sa korišćenjem koridora VII, može pružiti Opštini mogućnost integralnog povezivanja određenih vidova saobraćaja pri transportu roba.

II SPECIFIČNI CILJ II RAZVOJNOG PRIORITETA:

RAZVOJ KONKURENTNE I IZVOZNO ORIJENTISANE INDUSTRIJE I SEKTORA USLUGA I MSPP

Kao drugi specifični cilj, čija je realizacija u funkciji ostvarenja II razvojnog prioriteta (Konkurentan i održiv privredni razvoj) definisan je sektor industrije, usluga i MSPP. Razvoj jedinstvenih (unikatnih) strategija konkurentnosti, veći akcenat na primenu znanja, novih tehnologija, marketinga, obuku i stručno usavršavanje ljudskih resursa, uz poštovanje principa zaštite životne sredine – samo su neki od pravaca oživljavanja i jačanja industrijskog sektora i sektora usluga i MSPP. Uloga lokalne zajednice u ostvarenju ovog cilja, pre svega, se svodi na stvaranje stimulatивne investicione klime, kroz procese razvoja institucija, unapređenja fizičke infrastrukture, izgradnje industrijskih zona, ponude lokalnih podsticaja u definisanim industrijskim zonama i sl.

MERE II SPECIFIČNOG CILJA:

MERA II/1. Razvoj industrijsko-privredne infrastrukture

Ova mera podrazumeva poširivanje postojeće industrijske zone, njeno infrastrukturno opremanje, uz dostupnost lokalnih podsticaja (nižih cena zakupa zemljišta, nižih komunalnih taksi i sl.). Pored toga, u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji koji je donet 2009. godine, potrebno je usvajanje planskih dokumenata (Urbanističkog plana naselja i Prostornog plana Opštine), kao i veća promocija Opštine u kontekstu privlačenja novih investitora.

MERA II/2. Povećanja broja malih i srednjih preduzeća

Mera podrazumeva podršku Opštine (edukativnu, finansijsku, logističku) povećanju broja MSPP, posebno u sferi prerade poljoprivrednih proizvoda, oživljavanja kapaciteta drvne industrije u Plavnoj, u sferi standardizacije i brendiranja industrijskih proizvoda, povećanja dodate vrednosti proizvoda, primene obnovljivih

izvora energije i „čistih“ tehnologija. Cilj ove mere jeste izgradnja i jačanje konkurentnosti sektora MSPP, a mera posebno obuhvata lokalne podsticaje u industrijskim zonama, kao i programe stručnog osposobljavanja budućih preduzetnika i menadžera malih i srednjih preduzeća, programe marketinške edukacije i sl.

MERA II/3. Podrška novim investicijama i izvozno orijentisanim preduzećima

Ova mera podrazumeva finansijsku, administrativnu i savetodavnu podršku investitorima, a posebno onim sa izvoznom orijentacijom, čiji je proizvodni program baziran na inovativnoj i informatičkoj tehnologiji, obnovljivim izvorima energije, povećavanju dodate vrednosti proizvoda i sl.

MERA II/4. Interesno povezivanje svih subjekata u sektoru industrijske proizvodnje, a posebno na međuregionalnom i međunarodnom nivou

Mera podrazumeva podršku Opštine procesima udruživanja i umrežavanja preduzeća, i to kako unutar privrede, tako posebno u domenu intenziviranja saradnje privrede sa naučno istraživačkim institucijama, univerzitetima, javnim sektorom i sl. Poseban akcenat, Opština bi trebalo da stavi na projekte umrežavanja industrijskog sektora na međuregionalnom ili/i međunarodnom nivou.

MERA II/5. Podsticanje zapošljavanja i samozapošljavanja socijalno ugroženog stanovništva i osoba sa posebnim potrebama, posebno u sektoru MSPP-a

Uz poštovanje principa „jednake šanse za sve“, potrebno je razviti posebne programe za veće uključivanje osoba sa posebnim potrebama u privredni život zajednice.

MERA II/6. Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i međuinstitucionalne saradnje

Ova mera podrazumeva stvaranje pozitivnog i podsticajnog ambijenta za rad postojećih privrednika i novih investitora. Obuhvata, pre svega, ubrzanje administrativnih procedura i unapređenje korišćenja informaciono komunikacionih tehnologija u radu javne uprave. Poseban naglasak mora se staviti i na intenziviranje međuinstitucionalne saradnje, posebno saradnje sa institucijama koje se bave preduzetništvom, sa republičkim i pokrajinskim institucijama, sa naučno istraživačkim institutima i donatorskim fondovima i sl. U okviru ove mere, Opština bi većom saradnjom sa relevantnim institucijama, mogla da pokrene projekat analize dosadašnjeg procesa privatizacije na teritoriji opštine Bač, kao i da, zajedno sa drugim opštinama, pri nadležnim republičkim institucijama, pokrene inicijative za veću decentralizaciju R. Srbije.

III SPECIFIČNI CILJ II RAZVOJNOG PRIORITETA:

RAZVOJ INTENZIVNE I KONKURENTNE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJA U SKLOPU ŠIREG KONCEPTA UKUPNOG RURALNOG RAZVOJA

Značajan oslonac u realizaciji vizije i opšteg cilja II razvojnog prioriteta sigurno je agrarni sektor, s obzirom da poljoprivredna površina čini 71% ukupne površine Opštine. Razvoj poljoprivrednog sektora Bača mora biti u sklopu ukupnog ruralnog razvoja, što podrazumeva ne samo intenzivnu i visoko konkurentnu primarnu poljoprivrednu proizvodnju, već i razvijene programe zaštite životne sredine i očuvanja poljoprivrednog zemljišta, zatim stvaranje povoljnih uslova za život na selu, nova (dodatna ili dopunska) zapošljavanja seoskog stanovništva i sl.

MERE III SPECIFIČNOG CILJA:

MERA III/1. Zaštita i očuvanje poljoprivrednog zemljišta

Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, opštine su dužne da sredstva dobijena izdavanjem državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup „vrata“ poljoprivredi, kroz namensko trošenje tih sredstava, odnosno kroz ulaganje u zaštitu, održavanje i očuvanje poljoprivrednog zemljišta i izgradnju poljoprivredne infrastrukture. Mera obuhvata projekte komasacije, melioracije, protiverozivne mere i sl;

MERA III/2. Edukacija i savetodavna podrška poljoprivrednicima

Ova mera je izuzetno značajna za izgrađivanje konkurentnosti agrarnog sektora, a posebno je korisna u okolnostima kada su poljoprivrednici u značajnom meri neorganizovani kroz udruženja, zadruge i sl. Od presudne je važnosti da Opština i nadalje održava dobre i bliske veze sa Poljoprivrednom stanicom Novi Sad, poljoprivrednim fakultetima, MPŠV R. Srbije, Pokrajinskim sekretarijatom za PŠV, Fondom za razvoj poljoprivrede AP Vojvodine i sa drugim relevantnim institucijama. Kroz jaku saradnju Opštine sa ovim institucijama i kroz stalne procese predavanja, ogleda, kurseva – poljoprivrednicima mogu biti dostupna potrebna znanja i veštine za bavljenje poljoprivrednom i na neki način se mogu dobiti potrebne smernice u daljem planiranju razvoja poljoprivrede.

MERA III/3. Podrška uspostavljanju i razvoju udruženja poljoprivrednika, kao i podrška međuregionalnom i međunacionalnom umrežavanju proizvođača

S obzirom na visoku neorganizovanost poljoprivrednika i velike probleme koje posebno u plasmanu poljoprivrednici zbog toga imaju, izuzetno je značajna uloga Opštine u procesima podsticanja udruživanja poljoprivrednika, kroz forme zadruga,

klastera, udruženja i sl. Posebno je korisna podrška Opštine u uspostavljanju međuregionalne saradnje poljoprivrednih proizvođača (zadruga, poljoprivrednih preduzeća, individualnih poljoprivrednika i sl.).

MERA III/4. Direktna podrška poljoprivrednicima za izgrađivanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje

Iako ova mera nije u nadležnosti opština, privlačenjem donatorskih sredstava ili/i formiranjem agrarnog budžeta, Opština bi mogla da pruži podršku izgrađivanju veće konkurentnosti za investiciona i razvojno opredeljena gazdinstva, a posebno u domenu voćarske, povrtarske, organske i stočarske proizvodnje. Podrška izgrađivanju veće konkurentnosti podrazumeva u stvari finansijske podsticaje ukрупnjavanju, intenziviranju, modernizaciji poljoprivredne proizvodnje, kao i unapređenju marketinga, kvaliteta proizvoda, plasmana, prerade poljoprivrednih proizvoda i sl.

MERA III/5. Podrška promociji i plasmanu poljoprivrednih proizvoda

S obzirom da su krucijalni problemi poljoprivrednika u Srbiji danas – plasman i nedovoljna ulaganja u pakovanje, distribuciju i promociju, posebna pažnja Opštine mora se posvetiti ovom problemu. Pored promovisanja lokalnih proizvoda na sajmovima, pomoći u izgradnji brenda određenog poljoprivrednog proizvoda po kome je Opština prepoznatljiva, veoma je bitno i veće insistiranje opštinskih organa na pojačanoj republičkoj inspekcijskoj kontroli i nadzoru u tokovima otkupa poljoprivrednih proizvoda.

MERA III/6. Podsticanje uvođenja organske proizvodnje i prerade

Početkom 2008. godine Pokrajinski sekretarijat za privredu, agencija Alma Mons iz Novog Sada i preduzeće Slovan progres d.o.o. potpisali su protokol o saradnji za realizaciju projekta osnivanja "**Centra za razvoj organske proizvodnje**", čiji je cilj trebalo da bude širenje svesti o neophodnosti unošenja zdrave hrane, unapređenje proizvodnje organske hrane i uspostavljanje sistema održive poljoprivrede. Centar je trebalo da uključi stručnjake iz oblasti nauke, predstavnike institucija koje se bave ispitivanjem hrane, proizvođače hrane, kao i predstavnike vlade koji bi, svi zajedno, sistemskom povezanošću i edukacijom, mogli ostvariti benefit i obezbediti domaćim proizvodima put na tržište EU. Od planova i veoma dobrih idejnih rešenja nije se dalje odmaklo. U narednom periodu potrebna je podrška državnih i javnih institucija, kao i njihova čvršća saradnja sa privatnim sektorom u afirmaciji svih predloženih aktivnosti ovog Centra.

NERA III/7. Jačanje procesa diversifikacije aktivnosti ruralnog stanovništva i poboljšanje uslova za život na selu

Mera podrazumeva pre svega uvažavanje koncepta ruralnog razvoja po ugledu na zemlje EU. Ruralni razvoj obuhvata ne samo intenziviranje primarne poljoprivredne proizvodnje, već i brojne projekte koji su usmereni na zaštitu životne sredine, poboljšanje uslova za život na selu, generisanje novih prilika za zapošljavanje, naročito za mlade i žene, članove gazdinstava sa malim posedom i sl. U okviru ove mere potrebno je i promovisanje ideje o LEADER pristupu, koji se primarno odnosi na metodologiju kandidovanja projekata ruralnog razvoja za finansiranje pri fondovima EU. LEADER instrument u sprovođenju politike ruralnog razvoja u suštini znači „forsiranje“ samostalnog utvrđivanja integralnih programa održivog ruralnog razvoja lokalnih zajednica, zajedničkom akcijom lokalne uprave i svih lokalnih aktera (po principu odozdo-nagore).

NERA III/8. Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i unapređenje međuinstitucionalne saradnje

Mera podrazumeva efikasan rad opštinskog Odeljenja/Agencije za ruralni razvoj/poljoprivredu, a poseban naglasak mora se staviti na intenziviranje međuinstitucionalne saradnje. U domenu međuinstitucionalne saradnje, jedan od projekata trebalo bi biti i jačanje inicijative Opštine pri nadležnim institucijama (Republički geodetski zavod) za evidentiranje promene namene državnog zemljišta koje se izdaje u zakup. Institucionalna podrška podrazumeva i promovisanje LEADER pristupa ruralnom razvoju, odnosno organizovanje stručnih obuka lokalne uprave i LAG (lokalnih akcionih grupa) za kandidovanje projekata ruralnog razvoja pri fondovima EU.

IV SPECIFIČNI CILJ II RAZVOJNOG PRIORITETA:**RAZVOJ I KONSTANTNO UNAPREĐENJE TURISTIČKE PRIVREDE**

Razvijena, bogata, jedinstvena i, pre svega, prepoznatljiva turistička ponuda, koja se stalno unapređuje, obezbeđuje uspešnu promociju Opštine, zaposlenost stanovništva i visoke prihode od turizma. Uspešan razvoj turističke privrede mora se bazirati na jedinstvenim strategijama konkurentnosti, visokim marketinškim, odnosno promotivnim ulaganjima, uz uvažavanje, odnosno poštovanje principa zaštite i unapređenja kulturno istorijskih vrednosti, prirodnih resursa i životne sredine. Realizacija ovog specifičnog cilja, kroz predložene mere i projekte, direktno je u funkciji realizacije vizije i opšteg cilja II razvojnog prioriteta.

MERE IV SPECIFIČNOG CILJA:**NERA IV/1. Revitalizacija, promocija i jačanje turizma zasnovanog na kulturno - istorijskom nasleđu**

Izuzetno veliko kulturno-istorijsko i prirodno nasleđe Opštine čini, pre svega, tvrđava

„Bač“, tursko kupatilo, Franjevački samostan, manastir Bođani, reka Dunav. Ovi turistički sadržaji nedovoljno su promovisani (prepoznatljivi, poznati), te su neophodni, pre svega, projekti koji bi akcenat stavili na veću promociju i marketing u cilju upoznavanja domaćih i inostranih turista sa kulturno - istorijskim nasleđem Bača. U okviru ove mere, neophodni su i projekti revitalizacije i restauracije postojećih turističkih sadržaja (finalizacija projekta „Vekovi Bača“), kao i jačanje konkurentnosti turističkog sektora uvođenjem novih turističkih sadržaja (posebno na Tvrdavi) i EU standarda.

MERA IV/2. Razvoj seoskog, lovnog, ribolovnog i nautičkog turizma

Ova mera podrazumeva brojne projekte, počev od oživljavanja salaša i čardi na Dunavu i okolnim rečicama, do razvoja izletničkog turizma i uređenja kamping prostora oko Dunava, opremanja lovišta „Plavna“ novim sadržajima, uređenje infrastrukture za razvoj ribolovnog turizma, nautičkog turizma i sl. Akcenat bi se trebao staviti i na projekte koji podrazumevaju proširenje smeštajnih kapaciteta, a posebno u domenu jačeg povezivanja javnog i privatnog sektora u budućim investicijama vezanim za turizam i proširenje turističke ponude.

MERA IV/3. Aktivnije uključivanje u međuregionalne i međunarodne programe saradnje

Mera obuhvata podršku započetim i budućim programima prekogranične saradnje (učestvovanje u IPA programu EU). Posebno se odnosi na nastavak uspešne i tradicionalno dobre prekogranične saradnje opština Bač i Vukovar.

MERA IV/4. Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i unapređenje međuinstitucionalne saradnje

Podrazumeva se stalno jačanje aktivnosti Turističke organizacije opštine Bač i svih njenih resursa, posebno ljudskih, i intenziviranje saradnje TO Bač sa svim relevantnim institucijama u zemlji i regionu (posebno jaka saradnja mora se uspostaviti sa Turističkom organizacijom Srbije, kao i međuregionalnim turističkim organizacijama). Realizacija ove mere u velikom procentu zavisi od zapošljavanja dodatnog, stručnog kadra u TO Bač.

III RAZVOJNI PRIORITET:
OČUVANJE, ZAŠTITA I UNAPREĐENJE
KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE

OPŠTI CILJ III RAZVOJNOG PRIORITETA:

ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA I ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE KROZ RACIONALNO KORIŠĆENJE POSTOJEĆIH PRIRODNIH POTENCIJALA, JAČANJE ENERGETSKE KONKURETNOSTI, PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA I JAČANJE INSTITUCIONALNIH I INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA

Iz definisanog Opšteg cilja proizilaze 3 **specifična cilja** čija je realizacija u funkciji ostvarivanja vizije, strateškog cilja Opštine i opšteg cilja III razvojnog prioriteta:

- 1. Zaštita i unapređenje prirodnih vrednosti;**
- 2. Razvijanje infrastrukture u oblasti zaštite životne sredine;**
- 3. Jačanje institucionalnih kapaciteta u oblasti zaštite životne sredine;**

I SPECIFIČNI CILJ III RAZVOJNOG PRIORITETA:

ZAŠTITA I UNAPREĐENJE PRIRODNIH VREDNOSTI

Opština Bač ima jedinstvena prirodna bogatstva koja predstavljaju veliki potencijal za dalji razvoj, baziran na principima održivosti. Bogatstvo podzemnih i površinskih voda, kvalitetno poljoprivredno zemljište kao i veliki broj retkih biljnih i životinjskih vrsta su prirodne vrednosti kojima se mora upravljati na održiv način, kako bi se osigurao i omogućio dalji razvoj Opštine i na najbolji mogući način izbalansirale potrebe zaštite prirode, privredne i lokalne zajednice (stanovništva) i time spreči dalji antagonizam i protivurečnost između njih.

MERE I SPECIFIČNOG CILJA:

MERA I/1. Analiza stanja životne sredine

Analiza i ocena kvaliteta činilaca životne sredine neophodna je radi planiranja aktivnosti i mera u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja delovanja štetnih uticaja. Registracijom svih postojećih i potencijalnih zagađivača, utvrdiće se na koji način oni pogoršavaju kvalitet životne sredine odnosno njihov kvantitativni i kvalitativni uticaj, ali i kakav je njihov kratkoročni i dugoročni efekat na osnovne ekološke medije (zemljište, voda, vazduh).

MERA I/2. Monitoring stanja životne sredine

Monitoring na najbolji način oslikava stanje i promene životne sredine u vremenu i prostoru i na taj način daje mogućnost pravovremenog reagovanja primenom adekvatnih zaštitnih mera. Uspostavljanjem odgovarajućih službi na opštinskom nivou, čiji bi stručni kadar mogao da obavlja nadzor kvaliteta životne sredine, omogućilo bi se održivo korišćenje resursa. Monitoring kvaliteta vode, zemljišta i vazduha na teritoriji Bača vršio bi se radi ocene boniteta vodotokova, praćenja trenda zagađivanja, procene sposobnosti samoprečišćavanja, praćenja radioaktivnosti u vazduhu, zagađenosti vazduha specifičnim materijama i radi sprečavanja degradacije površinskog sloja tla. Biomonitoringom bile bi obuhvaćene vrste koje su indikatori autohtonosti prirodnih staništa. Dobijeni podaci poslužili bi kao osnova za procenu efikasnosti do sada preduzetih mera na smanjenju zagađenja, ali i za predlaganje novih mera zaštite.

MERA I/3. Zaštita i unapređenje specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“

Koncept zaštite i korišćenja specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“ zasnovan je na značaju očuvanja biodiverziteta. Zahvaljujući prirodnim uslovima koji su pogodovali opstanku retkih vrsta na ovom području, opština Bač ima mogućnost prekogranične saradnje na području zaštite prirodnih bogatstava i biodiverziteta. Ritske šume, autohtonih topola i vrba stanište su i brojnih retkih i ugroženih biljnih vrsta, a neke od njih se nalaze na Crvenoj listi flore Srbije i zakonom su zaštićene. Svi postojeći i budući opštinski planovi moraju se sprovoditi u skladu sa principima zaštite i unapređenja prirodnih vrednosti s posebnim osvrtom na zaštićeno područje. S tim da je jedno od elitnijih lovišta u Evropi i da poseduje vrste koje su jedinstvene u svetu, sve aktivnosti u rezervatu moraju biti strogo kontrolisane.

MERA I/4. Zaštita poljoprivrednog zemljišta

Zemljište predstavlja izvredno značajno prirodno dobro koje se stvara i obnavlja veoma sporo. Opterećenje površinskih slojeva zemljišta velikim količinama otpadnih materija koje se ne mogu razgraditi procesima samoprečišćavanja dovodi do degradacije zemljišta i poremećaja normalnih procesa u njemu, sa negativnim posledicama po ekosistem i zdravlje ljudi. Prema katastarskim podacima, najveći deo zemljišta na teritoriji opštine Bač pripada obradivom poljoprivrednom zemljištu, pa je stoga neopodno kontrolisati sve aktivnosti u vezi sa njim. Sprečavanje zagađenja poljoprivrednog zemljišta bi trebalo da bude strateški cilj Opštine, s tim da ima veoma povoljne uslove za sve oblike poljoprivredne proizvodnje.

MERA I/5. Povećanje površina pod zelenilom

Najveći kompleks zelenih površina na teritoriji opštine Bač pripada specijalnom rezervatu prirode „Karađorđevo“. Izvan te oblasti, zelene površine su neravnomerno raspoređene, pojedine kategorije zelenih površina nisu dovoljno razvijene ili ih uopšte nema, a njihova međusobna povezanost je slaba. Radi poboljšanja kvaliteta životne sredine u Opštini neophodno je pokrenuti projekte koji za cilj imaju povećanje površina pod zelenilom.

II SPECIFIČNI CILJ III RAZVOJNOG PRIORITETA:

RAZVIJANJE INFRASTRUKTURE U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Da bi se zdravlje životne sredine održalo na odgovarajućem nivou neophodno je postojanje odgovarajuće infrastrukture kojom će se sprečiti odnosno umanjiti negativan uticaj ljudskih aktivnosti po okolinu. Takvom infrastrukturom obezbedila bi se *hijerarhija* u upravljanju otpadom odnosno omogućila bi se *čistija proizvodnja*, zatim *reciklaža*, obezbedio *odgovarajući tretman* (fizički, hemijski ili uništavanje) i *pravilno odlaganje otpada*. Naime, odgovarajuća infrastruktura predstavlja preduslov za dalji razvoj Opštine i iskorišćavanje prirodnih resursa na održiv način.

MERE II SPECIFIČNOG CILJA:

MERA II/1. Upravljanje čvrstim otpadom

U okviru rešenja za održivi razvoj na lokalnom nivou, segment upravljanja čvrstim otpadom ima veliki značaj. Osnovni zadaci pravilnog upravljanja otpadom su čišćenje i uklanjanje otpada iz naseljenih područja u cilju zaštite kvaliteta života i ljudskog zdravlja, što je posebno zapamtiti i primeniti pri formulaciji i implementaciji bilo kojeg integralnog sistema upravljanja otpadom. Dobro osmišljen sistem upravljanja čvrstim otpadom na nivou Opštine ima za cilj sprečavanje nastajanja otpada, smanjenje otpada na mestu nastajanja što podrazumeva i promenu ponašanja privrede i stanovništva, uvođenje separacije otpada u sistem upravljanja otpadom (reciklaža) kao i bezbedno odlaganje ostataka čvrstog komunalnog otpada na sanitarne deponije. U opštini Bač, još uvek ne postoje dovoljno razrađeni mehanizmi za uspostavljanje sistema prikupljanja podataka o čvrstom otpadu, što je neophodno za donošenje efikasnih i efektivnih planova upravljanja otpadom i njihovu realizaciju.

MERA II/2. Upravljanje otpadnim vodama

Kanalisanje i prečišćavanje upotrebljenih voda se može smatrati najvažnijim problemom razvoja komunalne infrastrukture, kako ove tako i mnogih drugih opština. Unapređenje održivog upravljanja otpadnim vodama podrazumeva razvoj integralnog sistema za snabdevanje vodom za piće i razvoj ekološki održivog kanalizacionog sistema odnosno sistema sa funkcijom ponovne upotrebe otpadnih voda. U opštini Bač upravljanje otpadnim vodama je neadekvatno, te je stoga neophodno pristupiti izvođenju konkretnih aktivnosti kako bi se dati problem rešio.

MERA II/3. Unapređenje kvaliteta pijaće vode

Činjenica je da u Opštini nedopustivo velik broj uzoraka ne odgovara zahtevanom kvalitetu vode za piće po Pravilniku o higijenskoj ispravnosti, kako u pogledu mikrobiološke ispravnosti, tako i u pogledu fizičko-hemijske neispravnosti. Razlog je nepostojanje obrade ili neadekvatna obrada. Primarne aktivnosti bi trebalo da obuhvate rekonstrukciju sistema za vodosnabdevanje sa akcentom na uvođenje bolje tehnologije prerade vode koja će dovesti do zahtevanog kvaliteta prema pomenutom Pravilniku. Pored toga, neophodna je i kontrola potrošnje pijaće vode.

MERA II/4. Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije

Pod obnovljivim izvorima energije se podrazumevaju nekonvencionalni izvori energije koje nam je priroda dala u izobilju, a koji ne mogu da se potroše, odnosno koji se obnavljaju. U opštini Bač nisu istražene mogućnosti korišćenja obnovljivih izvora energije i sigurno je da zbog toga ona gubi veliki broj investitora i sredstava. U saradnji sa naučnim i stručnim institucijama i organizacijama potrebno je utvrditi koji su alternativni izvori energije najpogodniji za eksploataciju na području opštine Bač.

III SPECIFIČNI CILJ III RAZVOJNOG PRIORITETA: JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Kao nivo vlasti koji je najbliži običnom čoveku, lokalne vlasti imaju i najznačajniju ulogu u edukaciji i mobilizaciji javnosti za sprovođenje održivog razvoja. Postojeći institucionalni kapaciteti u Opštini nisu dovoljni da podrže šire reforme politike životne sredine koju država sprovodi. Kako opština Bač nema posebno odeljenje, koje se bavi pitanjima zaštite životne sredine, preporučuje se formiranje takvog odeljenja, upošljavanje novog kadra i edukacija istog. Takođe, potrebno je jačanje saradnje između lokalne samouprave i javnih službi, nadležnih državnih organa i svih ostalih zainteresovanih organizacija na lokalnom, regionalnom i državnom nivou, u

procesu pripreme i obezbeđivanja uslova za realizaciju strategija, programa i planova vezanih za zaštitu životne sredine.

MERE III SPECIFIČNOG CILJA:

MERA III/1. Povećanje efikasnosti rada inspekcijskih službi koje se bave zaštitom životne sredine

Kada je zaštita životne sredine u pitanju, inspekcijski nadzor (kontrola) značajan je i neophodan deo mehanizma upravljanja prirodnim resursima, kako na republičkom tako i na lokalnom nivou uprave. Inspekcijske stručne službe bi posedovale i odgovarajući obučeni kadar kako bi njihov rad bio zadovoljavajući. Osim brige o životnoj sredini, inspekcijska služba obavljala bi i poslove komunalne higijene čiji domen bi bio i rešavanje problema pasa i mački lualica.

MERA III/2. Izrada strateških dokumenata

Sprovođenje konkretnih aktivnosti na polju zaštite životne sredine u opštini Bač zahteva izradu i usvajanje strateških dokumenata na nivou Opštine.

MERA III/3. Umrežavanje svih aktera povezanih sa pitanjima zaštite i unapređenja životne sredine

Važni faktori koji doprinose međunarodnoj saradnji su već postojeća saradnja između „bratskih opština”, saradnja opština na nivou regiona i već postojeće regionalne inicijative. Jače regionalno povezivanje na problemima zaštite životne sredine i razvoja, posebno preko regionalnih zajednica gradskih uprava ili sličnih tela, omogućava koordinaciju i zajedničko planiranje, što može lokalnu vlast usmeriti ka boljim vezama i na drugim poljima.

MERA III/4. Edukacija stanovništva u oblasti zaštite životne sredine

Ostvarivanje rezultata na polju zaštite postojećih prirodnih resursa je nemoguće bez podrške svih građana. Formalni i neformalni vidovi obrazovanja predstavljaju način za ostvarivanje pozitivnih rezultata, i mogu obuhvatiti različite grupe stanovništva (škole, medije, zaposlene u javnim službama i lokalnoj samoupravi, nezaposlene) sa ciljem promocije specifičnog suživota prirode i čoveka, na ekološkim principima i konceptu održivog razvoja. Opštinski organi, u saradnji sa resornim ministarstvima, održavala bi predavanja vezana za ekologiju i zaštitu prirode. Pored predavanja edukacija bi se izvodila i preko sredstava informisanja.

11. Usaglašenost sa strateško-planskim dokumentima na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou

Uključivanje R. Srbije u evropske integracione tokove u cilju bržeg privrednog, društvenog i ekonomskog razvoja, podrazumeva izgradnju institucija moderne i efikasne države zasnovane na vladavini prava, što doprinosi kvalitetu života njenih građana. Uvažavajući činjenicu da se budući nacionalni status zasniva na unapređenju sposobnosti Republike Srbije da sprovodi evropske standarde odnosno da postepeno usaglašava svoje zakonodavstvo i politike sa pravnim tekovinama, utvrđeno je više strateških dokumenata kojima će se sprovoditi ključni prioriteti razvoja, na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač je, u odnosu na gore navedeno, usaglašena sa utvrdjenim strateškim dokumentima na nacionalnom i pokrajinskom nivou odnosno u saglasnosti je sa:

1. Nacionalnom strategijom održivog razvoja R. Srbije
2. Nacionalna strategija privrednog razvoja R. Srbije
3. Strategija za smanjenje siromaštva u R. Srbiji
4. Strategija prostornog razvoja R. Srbije
5. Strategija za konkurentna i inovativna mala i srednja preduzeća u R. Srbiji
6. Strategija razvoja stručnog obrazovanja u R. Srbiji
7. Strategija razvoja obrazovanja odraslih u R. Srbiji
8. Strategija regionalnog razvoja R. Srbije
9. Strategija razvoja turizma u R. Srbiji
10. Strategija razvoja socijalne zaštite u R. Srbiji
11. Strategija razvoja poljoprivrede u R. Srbiji

Uskladjenost elemenata strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač ogleda se kroz sledeće ključne prioritete pomenutih strategija:

➤ **Nacionalna strategija održivog razvoja -**

➤ razvoj konkurentne tržišne privrede i uravnotežen ekonomski rast, podsticanje inovacija, stvaranje boljih veza između nauke, tehnologije i preduzetništva, povećanje kapaciteta za istraživanje i razvoj, uključujući nove informacione i komunikacione tehnologije

➤ razvoj i obrazovanje ljudi, povećanje zapošljavanja i socijalna uključenost, stvaranje većeg broja radnih mesta, privlačenje stručnjaka, unapređivanje kvaliteta i prilagodljivosti radne snage, veća ulaganja u ljudske resurse

➤ **Nacionalna strategija privrednog razvoja R. Srbije**

➤ stvaranje visokog nivoa partnerskih odnosa za poboljšanje inovativnosti i tehnološkog razvoja, uklanjanje prepreka za povećanje produktivnosti, jačanje sposobnosti preduzeća za delovanje na međunarodnom tržištu, kreiranje strateškog partnerstva i povezivanja

➤ **Strategija za smanjenje siromaštva u R. Srbiji**

➤ stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje

➤ razvoj efikasnijeg tržišta rada

➤ **Strategija prostornog razvoja R. Srbije**

➤ održiva životna sredina

➤ zaštićeno, uređeno i održivo korišćeno prirodno dobro i kulturno nasleđe

➤ **Strategija za konkurentna i inovativna mala i srednja preduzeća u R. Srbiji**

➤ razvoj preduzetničke ekonomije, zasnovane na znanju i inovativnosti, koja treba da stvori snažan, konkurentan i izvozno orijentisan sektor MSP i da značajno doprinese poboljšanju životnog standarda u Srbiji

➤ ljudski resursi za konkurentan MSP sektor

➤ **Strategija razvoja stručnog obrazovanja u R. Srbiji**

➤ obezbeđivanje mogućnosti mladima i odraslima usvajanje znanja, sticanje veština i sposobnosti (kompetencija) potrebnih za rad i zapošljavanje, dalje obrazovanje i učenje uz uvažavanje smernica održivog razvoja celokupnog društva

➤ **Strategiju razvoja obrazovanja odraslih u R. Srbiji**

➤ obezbeđenje dostupnosti sistema obrazovanja i obuke svim kategorijama odraslog stanovništva kroz uspostavljanje institucionalnog i programskog pluralizama u sistemu obrazovanja odraslih

➤ **Strategija regionalnog razvoja R. Srbije**

➤ održivi razvoj

➤ zaustavljanje negativnih demokratskih kretanja

➤ **Strategija razvoja turizma u Srbiji**

➤ podsticanje privrednog rasta, zapošljavanja i kvaliteta života stanovnika putem razvoja inostranog turizma

➤ obezbeđenje razvoja sopstvene pozitivne međunarodne slike

➤ obezbeđenje dugoročne zaštite i integrisanog upravljanja prirodnim i kulturnim resursima, što je u interesu održivog razvoja turizma

➤ **Strategija razvoja socijalne zaštite**

➤ integralna socijalna zaštita

➤ **Strategija razvoja poljoprivrede u Srbiji**

➤ izgraditi održiv i efikasan poljoprivredni sektor koji može da se takmiči na svetskom tržištu, doprinoseći porastu nacionalnog dohotka

➤ osigurati podršku održivom razvoju sela

Uvažavajući značaj ključnih nacionalnih prioriteta, Strategija lokalnog društveno-ekonomskog razvoja je u saglasnosti sa planskim dokumentima opštine Bač, kao i drugim sektorskim strateškim dokumentima (prostorni plan opštine, Strategija socijalne zaštite, urbanistički plan - MZ Bačko Novo Selo).

Jedan od važnijih, početnih uslova za donošenje planskih i strateških dokumenata od značaja za razvoj decentralizovanog i demokratskog društva predstavlja donošenje seta zakona neophodnih za sprovođenje osnovnih razvojnih prioriteta jedne zajednice. Donešenjem Zakona o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne Pokrajine i Zakona o lokalnoj samoupravi, učinjen je značajan početni korak ka započinjanju procesa decentralizacije. Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač treba da pronađe optimalno mesto saglasja društveno-ekonomskih ciljeva, spremnost na promene i zajednička delovanja usmerena na ostvarivanje tih ciljeva i promena, kao i da preporuči pravce razvoja i ukaže na postojanje alternativa, gde je to moguće.

12. Plan komunikacije izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač

Plan komunikacije izrade Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač čini njen integralni deo i osnovna funkcija mu je da stimuliše jedinstvo i saradnju svih učesnika na teritoriji Opštine u procesu izrade najvažnijeg strateškog dokumenta na lokalnom nivou. Rezultati zajedničkog delovanja učesnika na izradi Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač, ogledaju se kroz realizaciju utvrđenih strateških prioriteta koji će doprineti jačanju svih raspoloživih resursa Opštine te koji će zadovoljiti najšire potrebe zajednice.

Celokupna komunikacija se odvija kroz aktivnosti vezane za:

- promovisanje postojećih elemenata i specifičnosti opštine Bač,
- objašnjenje pojma strateškog planiranja i davanje informacija o koristima koje obezbeđuje Strategija (internim i eksternim korisnicima) i podsticanje aktera da uzmu učešće u procesu planiranja razvoja Opštine,
- povećanje interesovanja potencijalnih aktera u Opštini i jačanje strateškog partnerstva kroz diskusiju o rezultatima i prednostima koji će proizaći iz Strategije.

U postupku izrade Strategije su formirana sledeća radna tela: *Partnerstvo za strateški razvoj*, *Lokalna akciona grupa* i *Tematske radne grupe (Društvene delatnosti; Privreda, turizam i ruralni razvoj; Urbanizam i infrastruktura; Zaštita životne sredine i komunalni poslovi)*. Radna tela na izradi Strategije, su od momenta konstituisanja imala jasno definisane zadatke i oblast odlučivanja.

U cilju stvaranja dokumenta koji će na najbolji način predstaviti postojeće stanje, ali i mere za poboljšanje istog, Planom komunikacije je predviđeno uključivanje različitih aktera u proces sprovođenja, te je komunikacija uspostavljena na internom i eksternom nivou.

Na internom nivou komunikacija je uspostavljena kroz partnerstvo odnosno zajednički rad rukovodstva Opštine, načelnika odeljenja i drugih zaposlenih koji su učestvovali u izradi Strategije. Osnovni prioriteti interne komunikacije odnosili su se na upoznavanje svih učesnika o zadacima i odgovornostima za izradu Strategije, postizanju dogovora sa nadležnim institucijama u cilju prikupljanja neophodnih podataka relevantnih za izradu Strategije, kao i komentara i sugestija stručnih krugova o nacrtu dokumenta.

U skladu sa principom participativnosti, proces je uključio širu javnost, sa akcentom na ključnim stejkholderima, stoga je komunikacija na eksternom nivou uspostavljena sa privrednim subjektima, javnim preduzećima, nevladinim organizacijama, fizičkim licima, stručnom javnošću, domaćim i međunarodnim institucijama.

Eksterna komunikacija obuhvatila je takođe i informisanje putem lokalnih medija (radio, štampa), veb sajta, promocijom aktivnosti itd. U okviru veb sajta Opštinske uprave Bač se nalazi link sa informacijama o kompletnom procesu izrade Strategije, sa detaljima o donetim dokumentima i odlukama (tekstovi, odluke i rešenja, slike sa sastanaka i sl.). Karakteristika promotivnih aktivnosti je svakako i medijska izloženost izrađenog dokumenta na uvid široj javnosti u cilju prikupljanja komentara, predloga i sugestija. Stanovnici Opštine imaju priliku da izraze svoj stav direktno, u okviru

Opštine, ali i putem interneta (opštinski e-mail) odnosno veb sajta Opštine. Direktnim uključivanjem šire javnosti će se obezbediti jedan od osnovnih principa razvoja demokratskog društva i participativnog doprinosa svakog pojedinca – što će rezultirati stvaranjem prepoznatljivog vizuelnog identiteta Opštine i van njenih granica.

13. Potencijalni izvori finansiranja Strategije

Planiranje finansiranja implementacije Strategije je deo procesa koji vodi proveru ekonomske i finansijske održivosti celokupne Strategije, koja bi trebalo da ima u vidu ne samo aktivnosti i projekte, nego takođe i subjekte, uloge i kompetencije korisne za njihovo ispunjenje.

Primarni zadatak bi trebao da bude stvaranje baze podataka projekata i aktivnosti, u cilju razmatranja njihovog sinergijskog delovanja, ali i izbegavanja preklapanja aktivnosti.

Za svaki projekat bi trebalo prikupiti informacije kao što su naziv aktivnosti, predviđanje neophodne investicije, vremenski okvir i mogućnosti opštine i drugih da obezbede potrebna sredstva i to iz poreskih prihoda, zakupnina, transfera, donacija, privatnih izvora i dijaspore.

Informacije o potencijalnim izvorima finansiranja

Već poznati izvori finansiranja. Predlagač treba da u svom traženju započne pretragu onih donatorskih organizacija koje poznaje od ranije. Od tih organizacija treba da se zatraže uputstva, godišnji izveštaji i publikacije, kao i obrasci za prijave, ako ih ima.

Kada se radi o donacijama lokalnim samoupravama, predlagači treba da znaju da većina organizacija koje podržavaju i pomažu ove delatnosti žele da doprinesu promeni sistema vrednosti i stavova i da omoguće sticanje novih znanja. Ključna reč je "reforma".

Pretraživanje preko Interneta i elektronska pošta. Donatorske organizacije sve više objavljuju informacije o svojim delatnostima i mogućnostima za dobijanje donacija na "World Wide Web" mreži, tako da internet predstavlja sredstvo od ogromnog značaja za prikupljanje informacija. Kada pronadjete traženi web-sajt možete poslati pismo o interesovanju elektronskom poštom, kako biste dobili detaljnije informacije i uputstva.

Vodiči, Novine. Tim potpredsednika Vlade za implementaciju Strategije za smanjenje siromaštva zajedno sa Ministarstvom finansija i domaćim i međunarodnim partnerima koji učestvuju u sprovođenju Strategije, pripremio je prošle godine četvrto izdanje ***Vodiča kroz potencijalne domaće i inostrane izvore finansiranja***, za projekte NVO, lokalnih samouprava, MSP i preduzetnika u Srbiji. Ovaj vodič doprinosi boljoj informisanosti svih partnera i pruža uvid u sredstva za realizaciju najrazličitijih programskih i projektnih aktivnosti. Vodič se svake godine distribuira velikom broju korisnika, a elektronsko izdanje istog dostupno je na site-u www.prsp.sr.gov.yu

Takođe, u dnevnim novinama (kao npr. Dnevnik, Blic, Politika) mogu se naći javni pozivi i konkursi od strane domaćih i međunarodnih donatora za različite ciljne grupe korisnika.

13.1. Domaći izvori finansiranja

Sredstva budžeta jedinice lokalne samouprave. Sredstva budžeta jedinice lokalne samouprave obezbeđuju se iz izvornih i ustupljenih javnih prihoda, u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi.

Dobrotvorne manifestacije. Sakupljanje dobrovoljnih priloga obično se organizuje u okviru dobrotvornih manifestacija u lokalnoj zajednici ili gradu (sa prihodom od ulaznica namenjenim nekoj organizaciji), ali i mnogih drugih konkretnih aktivnosti. Na primer, ako se neki projekat odnosi na poboljšanje škola u nekoj sredini, i sama lokalna zajednica je često spremna da pruži svoj doprinos odnosno da učestvuje u dobrotvornim manifestacijama. Novac koji je prikupljen ovim putem može da posluži da se dopune ili zamene sredstva dobijena od donatorske organizacije.

Privatno-javno partnerstvo. Ovo partnerstvo predstavlja oblik dugoročne saradnje privatnog i javnog sektora koja je regulisana ugovorom i ima za cilj izvršenje javnih poslova. Neophodnim sredstvima se upravlja zajednički, tako da se i rizici koji se odnose na projekat dele ravnopravno odnosno proporcionalno ulaganjima.

Evropska komisija ohrabruje učešće privatnog sektora u vođenju velikih infrastrukturnih projekata u formi javno-privatnih partnerstava (PPP – public private partnerships) i ovaj model su veoma uspešno koristile mnoge zemlje centralne i istočne Evrope (Central and Eastern European – CEE).

13.1.1. Sekretarijati AP Vojvodine

1) Pokrajinski sekretarijat za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju

U okviru ovog sekretarijata formiran je *Sektor upravljanje projektima i razvoj informacionog sistema* koji obavlja sledeće poslove:

- daje smernice za uključivanje u projektne aktivnosti evropskih institucija u oblasti lokalne samouprave,
- prati evropski finansijski instrument IPA i tekući program finansiranja, koordinaciju aktivnosti donatora u realizaciji projekata iz oblasti lokalne samouprave,
- priprema godišnji plan i finansijski okvir za dodelu bespovratnih sredstava za sufinansiranje projekata jedinica lokalnih samouprava po konkursima,
- pruža podršku jedinicama lokalnih samouprava u pripremi, praćenju i proceni rezultata strateških planova i lokalnih razvojnih projekata,
- organizuje obuke iz oblasti strateškog planiranja i upravljanja projektima,
- priprema konkursnu dokumentaciju i raspisuje konkurse za sufinansiranje lokalnih razvojnih projekata, priprema ugovore za realizaciju projekata i izveštaje o realizovanim projektima.

Na osnovu odluka Izvršnog veća i sredstava planiranih Odlukom o budžetu AP Vojvodine, Sekretarijat raspisuje konkurse za dodelu sredstava. Konkursi se objavljuju u sredstvima javnog informisanja. Pravo učešća na konkursu imaju jedinice lokalnih samouprava i druga pravna lica u zavisnosti od namene sredstava. Sredstva se po pravilu dodeljuju bespovratno u vidu sufinansiranja sa neophodnom osnovnom i pratećom dokumentacijom. Konkursna dokumentacija se objavljuje na Internet

prezentaciji Pokrajinskog sekretarijata za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju www.psloksam.vojvodina.sr.gov.yu.

2) Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje

Cilj finansiranja ili sufinansiranja od strane Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje jeste unapređivanje rada ustanova obrazovanja odnosno celokupan razvoj obrazovnog sistema na teritoriji AP Vojvodine, finansiranjem ili sufinansiranjem svih strukturnih elemenata koji sačinjavaju i utiču na rad ove važne oblasti.

Na konkurse koje objavljuje ovaj Sekretarijat imaju pravo da se prijave sve obrazovne ustanove na teritoriji AP Vojvodine. Visina iznosa finansiranja ili sufinansiranja određenih programa i projekata najčešće je rezultat kompromisnog rešenja između podnetih zahteva od strane ustanova obrazovanja na osnovu određenog konkursa sa jedne strane, i visine sredstava predviđenih za te namene Budžetom AP Vojvodine za tekuću godinu, sa druge strane. Projekti i programi finansiraju se tokom cele budžetske godine, na osnovu konkursa objavljenih za tu godinu.

Svi konkursi Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje objavljeni su na veb strani: www.obrazovanje.vojvodina.gov.rs.

3) Pokrajinski sekretarijat za kulturu

Sekretarijat – sektor kulture, prati kulturno stvaralaštvo u Vojvodini, rad ustanova, udruženja, društava i drugih subjekata koji se bave kulturom i umetnošću i zaštitom kulturnog nasleđa Vojvodine, podstiče stvaranje novog modela kulturne politike koji treba da doprinese aktivnom uključivanju naše kulture u šire regionalne, evropske i svetske kulturne integracije, podržava projekte koji su zasnovani na multidisciplinarnim programima usklađenim sa izazovima vremena. Takvi projekti značajni su za tolerantno i demokratski funkcionisanje multikulturne društvene zajednice, razvijaju kritičko mišljenje, jačaju etičku svest i povezanost među ljudima kroz razvoj visoke kulture i umetnosti.

Svi konkursi Pokrajinskog sekretarijata za kulturu objavljeni su na veb strani: www.kultura.vojvodina.gov.rs.

4) Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo

Oblast podrške Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo odnosi se na poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, vodoprivredu, prehrambenu industriju, zaštitu bilja, ribarstvo, zemljoradničke zadruge i ruralni razvoj. Raspisuje se javni poziv za svaki konkurs i u zavisnosti od konkursa pored lokalnih samouprava mogu konkurisati i privredna društva, poljoprivredna gazdinstva, obrazovne institucije i sl.

Svi konkursi Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo objavljeni su na veb strani: www.psp.vojvodina.gov.rs.

5) Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine

Za bespovratna sredstva koja se dodeljuju od strane Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine mogu da konkurišu i lokalne samouprave u

kojima je statutom utvrđena službena upotreba jezika i pisama nacionalnih manjina na celoj teritoriji ili pojedinim naseljenim mestima.

Takođe, finansijska pomoć se dodeljuje i za investicione radove na crkvenim hramovima i drugim sakralnim objektima, kao i za organizovanje tradicionalnih crkvenih manifestacija, izdavačku i naučnu delatnost crkava i verskih zajednica.

U delokrug rada ovog Sekretarijata spada i finansijska pomoć etničkim zajednicama koje imaju za cilj stvaranje uslova za razvoj kulture, nauke i umetnosti, negovanje i podsticanje narodnog stvaralaštva, očuvanje i negovanje jezika, narodnih običaja i starih zanata i sl.

Finansijska pomoć dodeljuje se i nacionalnim savetima nacionalnih manjina.

Konkurs za dodelu sredstava, po pravilu se raspisuje jednom godišnje, a detaljnije informacije se mogu videti na veb strani: www.puma.vojvodina.gov.rs.

6) Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj

Osnovni ciljevi Sekretarijata su :

- zaštita i unapređenje kvaliteta životne sredine,
- prevencija akcidenata putem implementacije principa zaštite životne sredine u industrijskom i energetsom sektoru,
- priprema i implementacija sveobuhvatnih strategija zaštite,
- razvoj sistematskog monitoringa i širenje mreže automatskih stanica za kontinualno praćenje kvaliteta vazduha,
- saradnja sa nacionalnim i međunarodnim naučnim institucijama, stručnim organizacijama, nevladinim organizacijama i drugim interesnim grupama,
- informisanje i aktivno učešće javnosti u donošenju odluka.

Detaljnije informacije o aktuelnim konkursima mogu se naći na veb strani sekretarijata: www.eko.vojvodina.gov.rs.

7) Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine

Konkursi Pokrajinskog sekretarijata za energetiku i mineralne sirovine raspisuju se tokom cele godine a oblast podrške obuhvata: istraživanje, razvoj i primenu svih vidova primarne i sekundarne energije, razvojno-istraživačke programe u oblasti uglja, nafte, gasa, geotermalnih i mineralnih voda, povećanja energetske efikasnosti postrojenja i štednje energije, alternativne energetske izvore i sekundarne sirovine od značaja za razvoj Pokrajine, prikupljanje novih tehnologija, patenata i licenci za mogućnost uvođenja u proizvodnju novih proizvoda na osnovu sirovina koje su od značaja za Pokrajinu i sl.

Više informacija o raspisanim konkursima mogu se naći na veb strani: www.psemr.vojvodina.gov.rs.

8) Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj

Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj, počev od 2006. godine, raspisuje Konkurs za sufinansiranje pogona za primenu novih tehnologija od posebnog interesa za održivi razvoj ili rešavanje značajnih privrednih, zdravstvenih i društvenih

problema u AP Vojvodini. Takođe, sufinansiraju se programi i projekti od značaja za nauku i tehnološki razvoj AP Vojvodine.

Više o konkurisanju se može naći na veb strani sekretarijata: <http://apv-nauka.ns.ac.yu>.

9) Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova

Glavni cilj Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova je praćenje i unapređivanje stanja u oblastima rada, zapošljavanja i ravnopravnosti polova na teritoriji AP Vojvodine. Tokom godine raspisani su namenski konkursi za dodelu finansijskih sredstava za nezaposlene, žene, samohrane majke, osobe sa invaliditetom i sl.

Konkursi se mogu pogledati na veb strani sekretarijata: www.psrzrp.vojvodina.gov.rs.

10) Pokrajinski sekretarijat za zdravstvo

U okviru Pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo formiran je Sektor za razvoj i koordinaciju projekata čije se neke od aktivnosti odnose na: saradnju, koordinaciju, pripremu i učešće u pripremi domaćih i međunarodnih projekata; analizi efekata i koordinaciju međunarodnih i domaćih projekata iz oblasti zdravstva; praćenje i predlaganje mera za razvoj novih organizacionih modela u zdravstvu; saradnja sa nadležnim organima Republike Srbije, drugim organima i institucijama vezano za izradu, razvoj i koordinaciju projekata u oblasti zdravstva.

Posebni oblici socijalne zaštite mogu se organizovati u okviru grada, opština, centara za socijalni rad, ustanova socijalne zaštite za smeštaj korisnika i u vidu realizacije zajedničkih programa vladinog, nevladinog i privatnog sektora (videti o tome na veb strani: www.zdravstvo.vojvodina.gov.rs).

11) Pokrajinski sekretarijat za privredu

U okviru ovog sekretarijata postoje programi poput:

- Fond za podršku promociji izvoza – BPF (Business Promotion Fund) čiji je cilj podrška izvozniciima, subvencionisanjem njihovog učešća na sajmovima širom Evrope, podrška izvozniciima asistiranjem u pripremi i izradi kvalitetnog prezentacionog materijala i podrška turističkom sektoru Vojvodine kroz organizovanje učešća na sajmovima turizma u Evropi
- “Najbolje iz Vojvodine” čiji je cilj identifikacija i verifikacija najkvalitetnijih proizvoda, promocija tih proizvoda, zaštita geografskog porekla, povećanje konkurentnosti proizvoda i razvoj ruralnih sredina

12) Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu svoje aktivnosti sprovodi kroz dva sektora:

a) Sektor sporta koji između ostalog sufinansira sanaciju, adaptaciju i opremanje sportskih objekata u AP Vojvodini, sufinansira programske aktivnosti pokrajinskih granskih saveza, učestvuje u sufinansiranju sportskih manifestacija od interesa za

AP Vojvodinu, dodeljuje jednokratne novčane nagrade sportistima i trenerima za ostvarene vrhunske rezultate na velikim međunarodnim takmičenjima, sufinansira projekte kojima se doprinosi razvoju sporta, fer-pleja, sportske kulture i sl.

Konkurs je otvoren tokom cele godine i mogu da apliciraju: sportske organizacije, sportski savezi i društva, ustanove za sport, škole, fakulteti i organi lokalne samouprave.

b) Sektor omladine koji sprovodi Akcioni plan politike za mlade u AP Vojvodini sa osnovnim ciljevima. unapređenje položaja mladih, zadovoljavanje njihovih specifičnih potreba i rešavanje problema u oblasti obrazovanja, kulture i slobodnog vremena, informisanja i mobilnosti, aktivnog uključivanja mladih u društvo, volonterizma, zdravlja mladih, socijalne politike prema mladima i sl.

Na konkurse koji se objavljuju mogu da konkurišu lokalne samouprave, nevladine organizacije i ustanove čije je sedište na teritoriji AP Vojvodine.

Više informacija o Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu može se videti na sajtu: www.sio.vojvodina.sr.gov.yu.

13.1.2. Ministarstva Republike Srbije

Pojedina Ministarstva u Republici Srbiji tokom godine raspisuju konkurse i javne pozive čime se dodeljuju bespovratna sredstva, krediti pod povoljnim uslovima, sufinansiraju se projekti i pruža se nematerijalna pomoć krajnjim korisnicima u skladu sa njihovim resorom rada

U nastavku su navedena pomenuta Ministarstva RS čije se veb prezentacije:

1) Ministarstvo kulture
www.kultura.sr.gov.yu

2) Ministarstvo omladine i sporta RS
www.mos.gov.rs

3) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Razvoj poljoprivrede i prerada poljoprivrednih proizvoda, identifikovan kao jedan od prioriteta u Strategiji razvoj poljoprivrede i, u skladu s tim, pokrenut je od 2004. godine postupak registracije poljoprivrednih gazdinstava, kako bi se koristila sredstva budžeta namenjena za premije, subvencije i kreditiranje. Sva registrovana poljoprivredna gazdinstva mogu konkurisati za kratkoročne i dugoročne kredite koji se realizuju kod ovog Ministarstva preko Fonda za razvoj RS i poslovnih banaka.

www.minpolj.sr.gov.yu

4) Ministarstvo rada i socijalne politike
www.minrzs.gov.rs

5) Ministarstvo za dijasporu
www.mzd.sr.gov.yu

6) Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu
www.drzavnauprava.gov.rs

7) Ministarstvo za Nacionalni investicioni plan

U cilju što efektivnijeg korišćenja investicija od privatizacionih prihoda kao i kredita međunarodnih finansijskih intitucija (Svetska banka, Evropska investiciona banka EBRD) kao i pretpristupnih fondova EU, Vlada je usvojila NIP za period od 2006. do 2011. godine. NIP ističe prednost onim projektima koji su prepoznatljivi kao prioriteti i preporuke Nacionalne strategije za pristupanje EU, kojima će se na duži vremenski rok, obezbediti rast zaposlenosti, održivi i dinamičan privredni razvoj kao i ravnomerni razvoj svih regiona u RS.

www.mnip.gov.rs

8) Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj
www.nauka.gov.rs

9) Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja
www.merr.sr.gov.yu

13.1.3. Fondovi AP Vojvodine

1) Fond za razvoj AP Vojvodine

Osnovni ciljevi Fonda su:

- razvoj poljoprivrede i prehrambeno prerađivačke industrije
- osnivanje i razvoj preduzetništva malih i srednjih preduzeća
- povećanje zaposlenosti, naročito rešavanje problema radno angažovanih lica koji su u procesu tranzicije ostali bez posla,
- povećanje izvoza
- supstitucija uvoza
- povećanje stepena inovativnosti.

U toku 2008. godine je realizovano 879 projekata ukupne vrednosti 4.804.300.000 dinara u okviru sledećih kreditnih linija:

- kratkoročno kreditiranje izvoza,
- dugoročno kreditiranje razvojnih programa za radno neaktivna lica – Start up programi,
- dugoročno kreditiranje u oblasti poljoprivrede registrovanih poljoprivrednih gazdinstava,
- dugoročno kreditiranje preduzetnika i malih preduzeća koji delatnost obavljaju do 3 godine,
- dugoročno kreditiranje izgradnje i opremanja zalivnih sistema,
- dugoročno kreditiranje razvoja voćarstva i vinogradarstva,
- dugoročno kreditiranje programa razvoja turizma i turističkih sportsko rekreativnih i rehabilitacionih kapaciteta.

Više o Fondu i aktuelnim konkursima videti na veb stranicama: www.vdf.org.rs

2) Fond za razvoj poljoprivrede AP Vojvodine

Aktivnosti Fonda su usmerene ka:

- podsticanju poljoprivrede u Vojvodini,
- finansiranju programa iz oblasti stočarstva,
- rekonstrukciji irigacionih sistema u Vojvodini,
- nabavci novih zaštićenih bašta (plastenici, staklenici),
- podizanju višegodišnjih zasada autohtonih sorti vinove loze,
- stimulisanje podizanja visokointenzivnih zasada jabučastog, koštičavog, jezgrastog i jagodičastog voća

Konkursi se raspisuju tokom cele godine a detalji se mogu videti na veb strani: www.fondpolj.vojvodina.sr.gov.yu.

3) Garancijski fond AP Vojvodine

U okviru Fonda postoji Projekat *Žensko preduzetništvo* čiji je osnovni cilj izdavanje garancija za lakši pristup kreditnim linijama poslovnih banaka radno neaktivnim ženama i ženama vlasnicama MSPP koje posluju do tri godine, radi obezbeđenja finansijskih sredstava.

Pored ovih, Garancijski fond AP Vojvodine raspisuje Konkurs za odobravanje garancija za obezbeđenje dugoročnih kredita za nabavku poljoprivredne mehanizacije.

Detaljnije informacije o Garancijskom fondu APV i pomenutim programima mogu se videti na veb strani: www.garfondapv.org.rs.

4) Fond za razvoj neprofitnog sektora AP Vojvodine

Osnovni cilj Fonda je osnaživanje NVO kroz finansijsku podršku projektima a oblast podrške odnosi se na podizanje kapaciteta građanskog društva i podrška demokratskim procesima. Na konkurse Fonda mogu da konkurišu udruženja građana, a detaljnije informacije mogu se videti na veb strani: www.fondrnps.org.rs.

13.1.4. Fondovi Republike Srbije

1) Fond za razvoj Republike Srbije

Osnovni ciljevi Fonda za razvoj Republike Srbije su podsticanje privrednog razvoja i ravnomernog regionalnog razvoja, unapređenje konkurentnosti domaće privrede, podsticanje zapošljavanja i sl.

Korisnici usluga Fonda:

- privredna društva u privatnom vlasništvu ili sa većinskim privatnim vlasništvom,
- novoprivatizovana preduzeća, sa otplaćenim društvenim kapitalom,

- preduzetnici.

Prepoznajući Sektor malih i srednjih preduzeća kao glavnog generatora daljeg razvoja, Fond u ovom momentu raspolaže sa nekoliko kreditnih linija:

- krediti za privredna društva (kratkoročni krediti; krediti za rekonstrukciju, izgradnju objekata i nabavku opreme; krediti za trajna obrtna sredstva),
- krediti za pretvaranje inovacija u gotov proizvod,
- krediti za preduzetnike (dugoročni krediti),
- krediti za početnike (Start up),
- krediti za podsticaj i razvoj preduzeća i preduzetništva u najnerazvijenijim opštinama.

Kreditiraju se sve delatnosti osim primarne poljoprivredne proizvodnje i infrastrukture.

2) Fond za otvoreno društvo

Fond za otvoreno društvo je nevladina, nepolitička i neprofitna organizacija koja razvija i podržava projekte i aktivnosti usmerene na razvoj demokratske kulture, otvorenosti, uvažavanja različitosti, punog poštovanja ljudskih prava svih i na promovisanje principa vladavine prava, dobrog upravljanja i odgovornosti i učešća građana u javnim poslovima, a u cilju stvaranja pretpostavki za održivi razvoj demokratskog i otvorenog društva u Srbiji.

[Fond za otvoreno društvo prima predloge projekata na razmatranje tokom cele godine.](#)

Detalji se mogu videti na veb strani: www.fosserbia.org

3) Fond za zaštitu životne sredine Republike Srbije

Fond za zaštitu životne sredine Republike Srbije je vodeća državna institucija u oblasti investicija u životnu sredinu.

Prioritetni ciljevi za finansiranje su određeni srednjoročnim planom Fonda i u ti ciljevi obuhvataju: upravljanje otpadom po savremenim principima, podsticanje čistije proizvodnje, zaštita i poboljšanje kvaliteta vazduha, vode, zemljišta, šuma i ublažavanje klimatskih promena, zaštita i održivo korišćenje prirodnih dobara i povećanje energetske efikasnosti i korišćenje obnovljivih izvora energije.

Više o tome videti na: www.sepf.sr.gov.yu.

4) Balkanski fond za lokalne inicijative (BCIF)

BCIF je domaći fond za dobrobit javnosti koji podržava lica koja aktivno učestvuju u poboljšanju života u njihovim zajednicama. Fond podržava neprofitna udruženja i neformalne grupe građana u Srbiji

Konkurs za predaju predloga je otvoren tokom cele godine a detalji se mogu videti na veb strani: www.bcif.org.

13.1.5. Ostali donatori

1) SIEPA (Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza)

Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza (SIEPA) pomaže srpskim preduzećima da izvezu svoje proizvode i usluge i postanu konkurentnija na stranim tržištima. Sa druge strane, promoviše mogućnost za ulaganja i pruža pomoć stranim investitorima da započnu poslovanje u Srbiji. Agencija uspešno funkcioniše kao posebna organizacija Vlade Republike Srbije i sve usluge koje pruža su besplatne.

SIEPA aktivno pruža finansijsku pomoć domaćim preduzećima za realizovanje marketinških aktivnosti usmerenih ka stranim tržištima, uvođenje sistema kvaliteta i opšte unapređenje njihove konkurentnosti.

Organizovanjem seminara, treninga i kurseva, Agencija pomaže domaćim izvoznim preduzećima da napreduju kako bi na najbolji način iskoristila poslovne šanse na stranim tržištima i ostvarila maksimalne rezultate.

Veb strana Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza je: www.siepa.gov.rs.

2) Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza Republike Srbije (AOFI)

AOFI je specijalizovana finansijska organizacija koja obavlja poslove finansiranja i osiguranja čiji su komitenti izvozno orijentisana preduzeća.

Detaljnije informacije o uslugama koje pruža svojim klijentima mogu se videti na veb strani: www.aofi.rs.

Spisak ostalih donatora moguće je videti u Vodiču kroz potencijalne izvore finansiranja.

13.2. Međunarodni izvori finansiranja

13.2.1. Evropska Unija

1) Instrument za pretpristupnu pomoć (Instrument for pre-accession assistance IPA)

Evropska Komisija, zajedno sa državnom administracijom je nadležna institucija u upravljanju pretpristupnim fondovima EU za period od 2007-2013. Novi Instrument za pretpristupnu pomoć ima za cilj da unapredi kapacitete državne administracije, podstakne društveno ekonomski razvoj i odgovori potrebama procesa stabilizacije i pridruživanja.

Republici Srbiji, kao i drugim zemljama potencijalnim kandidatima za članstvo u EU biće omogućeno korišćenje sredstava iz fondova u okviru sledećih specijalizovanih komponenti:

- pomoć u procesu tranzicije i izgradnje institucija
- prekogranična saradnja

Više informacija može se videti na veb strani: www.europa.sr.gov.yu.

2) Evropski fond za Balkan (European Fund for the Balkans)

Evropski fond za Balkan raspisuje konkurse za predaju predloga koji nastoje da proizvedu inovativne i obećavajuće ideje a koje predočavaju lica i organizacije sa Zapadnog balkana. Veb strana ovog Fonda je: www.balkanfund.org.

3) Evropska fondacija za kulturu (European Cultural Foundation)

Ova fondacija podržava izuzetne umetničke projekte koji pokazuju da imaju viziju o tome kako osvetliti raznolikost u Evropi. Podržava umetnike i organizacije koje se bave bilo kojom umetničkom disciplinom, a detalji se mogu videti na veb strani: www.eurocult.org.

Spisak ostalih EU donatora moguće je videti u Vodiču kroz potencijalne izvore finansiranja, kao i ostale međunarodne donatore.

14. Implementacija Strategije društveno-ekonomskog razvoja

14.1. Institucionalni okvir

Osnovna teritorijalna jedinica u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava jeste **opština**. Jedno od zakonskih ovlašćenja i obaveza opštine je da donosi programe razvoja. Kako je Strategija društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač (u daljem tekstu: Strategija) osnovni razvojni dokument dugoročnijeg karaktera, njega treba da usvoji Skupština opštine Bač. O realizaciji usvojene Strategije treba da se brinu sve službe u Opštini, jer se radi o dokumentu koji usmerava ukupan socio-ekonomski razvoj u narednom višegodišnjem periodu. U realizaciji pojedinih delova Strategije, kako u organizacionom, tako i izvedenom i kontrolnom delu, veliku ulogu treba da imaju i mesne zajednice. U realizaciji Strategije direktno će učestvovati brojni akteri, pored opštinskih službi i mesnih zajednica. To su pre svega nosioci u donošenju i realizaciji investicionih odluka, od kojih u najvećoj meri zavisi stepen i tempo ostvarivanja Strategije. Izvesno indirektno učešće imaće, kako državni, tako i pokrajinski organi, putem finansijske, stručne i druge pomoći u ostvarivanju pojedinih segmenata Strategije.

Da bi se Strategija, kao celovit i složen program, uspešno ostvarivala, a postojeće i potencijalne snage racionalno koristile, potrebno je da se obezbedi odgovarajući nivo koordinacije. Opština Bač će imati ključnu operativnu ulogu u implementaciji Strategije i projekata lokalnog socio-ekonomskog razvoja i nadzoru nad njima, dok će Savet za realizaciju Strategije, kao savetodavno telo i organ na kome se donose odluke, imati ukupnu odgovornost na nivou programa održivog razvoja.

Savet za realizaciju Strategije čine predstavnici svih relevantnih zainteresovanih strana, odnosno: Opštine (lokalne samouprave), MZ (lokalnih zajednica), civilnog društva, javnih ustanova, poslovnog društva i javnih udruženja.

Uloga Saveta za realizaciju Strategije je sledeća:

- odobrenje Strategije društveno-ekonomskog razvoja;
- identifikacija i definisanje strateških opredeljenja održivog razvoja za Opštinu
- podrška insitucionalnom okviru i mehanizmima za implementaciju koji su uspostavljeni nacionalnim zakonodavstvom;

- razmena ideja i najboljih primera iz prakse;
- nadzor nad implementacijom Strategije društveno-ekonomskog razvoja.

Lokalna samouprava ima sledeću ulogu:

- razvoj i podrška opštinskom partnerstvu (međupštinsko partnerstvo, partnerstvo na nacionalnom i međunarodnom nivou, saradnja između javnog, privatnog i civilnog sektora - za implementaciju i realizaciju projekata koji doprinose uravnoteženom razvoju opštine Bač;
- doprinos održivom razvoju u opštini Bač;
- identifikacija, priprema i implementacija lokalnih projekata socio-ekonomskog razvoja i podrška institucijama u Opštini po istom pitanju;
- pronalaženje finansijskih resursa za implementaciju lokalnih projekata socio-ekonomskog razvoja.

Implementacija Strategije, će se vršiti posredstvom realizacije prioriternih lokalnih projekata socio-ekonomskog razvoja koje odobri Savet za realizaciju Strategije, a koji su raspoređeni prema određenim kategorijama:

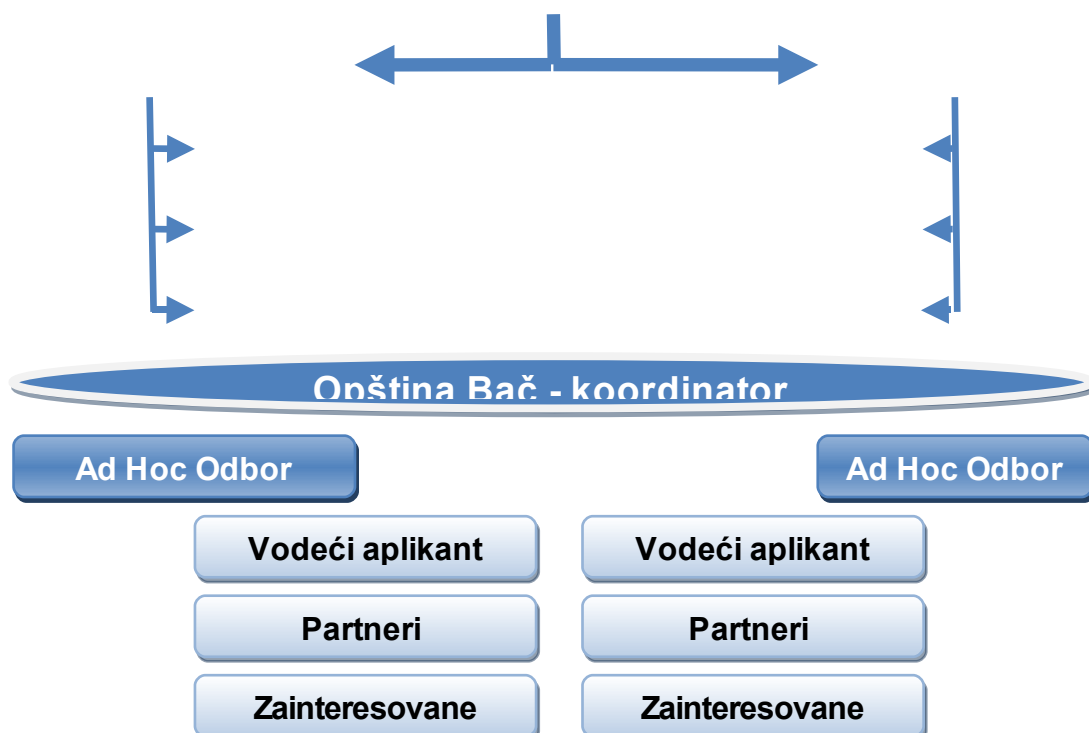
- *Soft projekti* koji se odnose na realizaciju "soft" aktivnosti, kao što su: programi obuke, izgradnja institucionalnih kapaciteta, kampanje za širenje svesti;
- *Infrastrukturni projekti* koji su povezani sa aktivnostima izgradnje i rekonstrukcije.

Implementacija ova dva tipa projekata moguća je kroz:

- *programe grant šema;*
- *javne nabavke.*

Opština će imati ulogu da mobilize relevantne zainteresovane strane za određene projekte, u skladu sa objavljenim oglasima o javnim nabavkama ili pozivom na dostavljanje predloga. Ona takođe osniva tzv. *Ad Hoc Odbore (AHO)* u čijem je sastavu vodeći aplikant, partneri na projektu i druge zainteresovane strane koje mogu doprineti pripremi i realizaciji projekta (slika 11).

Slika 11. Okvir za realizaciju lokalnih projekata socio-ekonomskog razvoja

Opština će obezbediti potrebnu tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije, sazivati sastanke, koordinirati saradnju i razmenu informacija, podataka i neophodnih dokumenata, a takođe će pružati i određenu pomoć pri realizaciji prioriternih projekata.

14.2. Nadzor

Hronogram aktivnosti implementacije Strategije potrebno je izvršiti u skladu sa principima projektnog menadžmenta, gde se, između ostalog, moraju predvideti aktivnosti koje se odnose na imenovanje tima/komisije za nadzor i implementaciju Strategije, kao i formiranje projektnih timova za realizaciju projekata prema aktivnostima analiziranih oblasti planiranja.

Osnovni cilj nadzora je da "uspostavi efikasnost implementacije i resursa koji se koriste pomoću indikatora definisanih na odgovarajućim nivoima". Nadzor se zasniva na dva ključna elementa: informaciji i sistemu prikupljanja podataka.

Prvi element je baziran na indikatorima koji obezbeđuju određene informacije:

- *finansijske informacije*: status javne potrošnje - koliko Program troši?
- *fizičke informacije*: sakupljanje rezultata i indikatora rezultata - šta Program radi?
- *proceduralni indikator*: administrativni proces - koja je faza Programa?

Drugi element koji se bazira na sistemu prikupljanja podataka, implementira se od strane opštine u tesnoj saradnji sa donatorima i korisnicima. Shodno tome, opština ima ulogu *Tehničkog sekretarijata Saveta za realizaciju Strategije*, sa sledećim odgovornostima:

- ostvaruje vezu sa državnim ministarstvima i svim drugim organizacijama u cilju sakupljanja neophodnih podataka za vršenje nadzora nad implementacijom Strategije;
- priprema zbirne tabele i druga dokumenta koja su potrebna Savetu za realizaciju Strategije u cilju vršenja nadzora nad implementacijom programa održivog razvoja;
- prima, vrši distribuciju i sumira predloge i primedbe koje dostavlja Savet za realizaciju Strategije;
- obezbeđuje držanje arhive sa svim dokumentima dobijenim od članica AHO, kao i Partnerskog saveta
- vrši sve druge aktivnosti vezane za dobro funkcionisanje Saveta za realizaciju Strategije, kao i AHO.

Prikupljeni podaci će biti ubačeni i analizirani u izveštajima o izvršenom nadzoru, čiji će glavni korisnici biti članovi Saveta za realizaciju Strategije i Opština.

14.2.1. Zainteresovane strane uključene u nadzor

Strategija predstavlja celovit razvojni dokument za duži vremenski period. Kao takav, treba da se sprovodi od strane brojnih učesnika. U domenu privrednih aktivnosti, odlučujuću ulogu imaju njihovi nosioci, konkretni privredni subjekti, porodična poljoprivredna gazdinstva, pojedina interesna udruženja (zadruge, klasteri i sl.). Oni utvrđuju svoju razvojnu i poslovnu politiku, donose investicione i druge odluke i svakako za sve to snose mogući rizik i preuzimaju odgovornost. To je osnovna premisa tržišnog privređivanja.

Na opštinskom nivou, kao i na državnom odnosno pokrajinskom nivou, potrebno je stvarati pogodan ambijent za realizaciju poslovnih inicijativa, konkretnih programa i

projekata, kroz pravnu zaštitu, razne stimulanse, unapređenje neophodne infrastrukture itd. Ipak, da bi se Strategija, kao celovit i složen program, uspešno ostvarivala, a postojeće i potencijalne snage, racionalno koristile, od velikog značaja je da se obezbedi odgovarajući nivo koordinacije.

Glavni koordinator Sistema nadzora je opština Bač koja će biti zadužena za prikupljanje podataka i pripremu Izveštaja o izvršenom nadzoru uz podršku članova Odbora za realizaciju Strategije, tela odgovornog za Strategiju i njenu implementaciju.

Prisustvo velikog broja donatora i tela za implementaciju (opština, gradova, javnih ustanova itd.) zahteva tesnu saradnju među njima. Isto tako, različite mere i operacije zahtevaju različit pristup prilikom sakupljanja.

Indikatore vezane za infrastrukturne projekte, na primer, obezbeđuju korisnici (javna preduzeća, opština, MZ), dok upravni organi (ministarstva, pokrajinski sekretarijati, NIP itd.) obezbeđuju informacije za indikatore za grantove.

Institucija zadužena za sakupljanje i racionalizovanje informacija treba da bude lokalna samouprava, tj. opština Bač. Sve informacije u vezi sa sistemom nadzora, treba da budu ubačene u posebno formiranu (namensku) bazu podataka.

14.2.2. Indikatori nadzora

Indikatori koji se koriste u vršenju nadzora mogu biti:

- finansijski;
- fizički;
- proceduralni.

Finansijski indikatori se koriste za nadziranje napredovanja u smislu usmeravanja i uplaćivanja sredstava koja su dostupna za svaku operaciju, meru ili programa vezanih za odgovarajuće troškove. Plaćanje je vezano za troškove koji su stvarno plaćeni (moraju biti usklađeni sa uplatama koje su izvršili konačni korisnici) uz prikazivanje računa ili računovodstvenih dokumenata koji glase na isti iznos.

Fizički indikatori (odnosno, indikatori dostignuća i rezultata) su vezani za direktne i neposredne efekte koji nastaju kao posledica implementacije *Strategije društveno-ekonomskog razvoja opštine Bač*. Oni obezbeđuju informacije o promenama, kao na primer: ponašanja, kapaciteta, ili poslovanja direktnih korisnika. Radi se o indikatorima koji mogu biti fizički (skraćivanje vremena putovanja, broj uspešno izvršenih obuka, broj saobraćajnih nezgoda, itd.) ili finansijski (nivo sredstava iz privatnog sektora, smanjenje troškova transporta itd.).

Sledeća tabela prikazuje fizičke indikatore za svaku meru koju treba ispuniti da bi se vizija Strategije ostvarila.

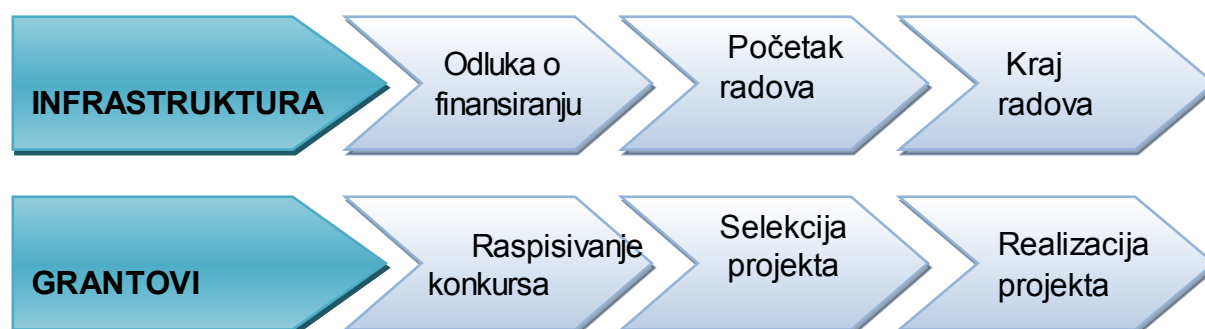
Tabela br. 69 - Fizički indikatori za nadzor mera

OBLAST: OČUVANJE, ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE	
Indikator br. 1	Kvalitet površinskih voda u Opštini
Indikator br. 2	Upravljanje otpadnim vodama u Opštini
Indikator br. 3	Broj dana sa lošim kvalitetom vazduha u Opštini
Indikator br. 4	Zaštićene oblasti u Opštini
Indikator br. 5	Napušteno i zagađeno zemljište u Opštini
Indikator br. 6	Javni prevoz u Opštini
Indikator br. 7	Opštinski otpad po vrsti odlaganja
Indikator br. 8	Reciklirani otpad
Indikator br. 9	Ukupna potrošnja energije podeljena po vrsti goriva
Indikator br. 10	Potrošnja obnovljive energije po izvorima
OBLAST: UNAPREĐEN I KONTINUIRAN DRUŠTVENI RAZVOJ	
Indikator br. 11	Gustina naseljenosti
Indikator br. 12	Stanovništvo prema starosti
Indikator br. 13	Udeo stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom
Indikator br. 14	Dužina puteva u km
Indikator br. 15	Procenat domaćinstava sa sigurnim pristupom vodi za piće
Indikator br. 16	Broj stanovnika na jedan objekat društvenih, kulturnih, rekreativnih aktivnosti
Indikator br. 17	Prosečna neto zarada
Indikator br. 18	Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu (%)
Indikator br. 19	Broj stanovnika na jednog lekara
Indikator br. 20	Učešće pravosnažno osuđenih lica prema mestu izvršenja krivičnog dela u ukupnom stanovništvu
OBLAST: KONKURENTAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ	
OBLAST:	

Indikator br. 21	Nacionalni dohodak po glavi stanovnika
Indikator br. 22	Udeo nacionalnog dohotka
Indikator br. 23	Lokacijski koeficijent zapošljavanja
Indikator br. 24	Površina poslovnog prostora na 1000 stanovnika izgrađena prethodne godine
Indikator br. 25	Obim unutrašnjih SDI po glavi stanovnika
Indikator br. 26	Ukupna aktivnost, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti
Indikator br. 27	Fiskalni kapacitet opštine – Ostvarenje izvornih prihoda (fiskalnih oblika) po glavi stanovnika
Indikator br. 28	Stepen zaduženosti opštine

Proceduralni indikatori se odnose na proces pripreme i realizacije programa i projekata. Ovi indikatori predstavljaju proceduralne korake, koje može dostići pojedinačni projekat. U zavisnosti od proceduralnih koraka, razlikuju se *infrastruktura* i *grantovi*. Za infrastrukturne ili uslužne ugovore, glavni proceduralni koraci su: odluka o finansiranju, početak radova i kraj radova. Za grantove, osnovni proceduralni koraci su: raspisivanje konkursa, selekcija projekata i realizacija projekta. Na narednoj slici su prikazani različiti proceduralni koraci:

Slika 11. Proceduralni koraci

14.3. Prikupljanje informacija

Sistem prikupljanja se sastoji od *razmene informacija* između Opštine i drugih strana koje su uključene u implementaciju Strategije. U tom kontekstu, treba napraviti tzv. *Listu za nadzor* koju šalje Opština drugim stranama (tabela 70 i tabela 71).

Tabela br. 70 - Lista za nadzor - Infrastruktura

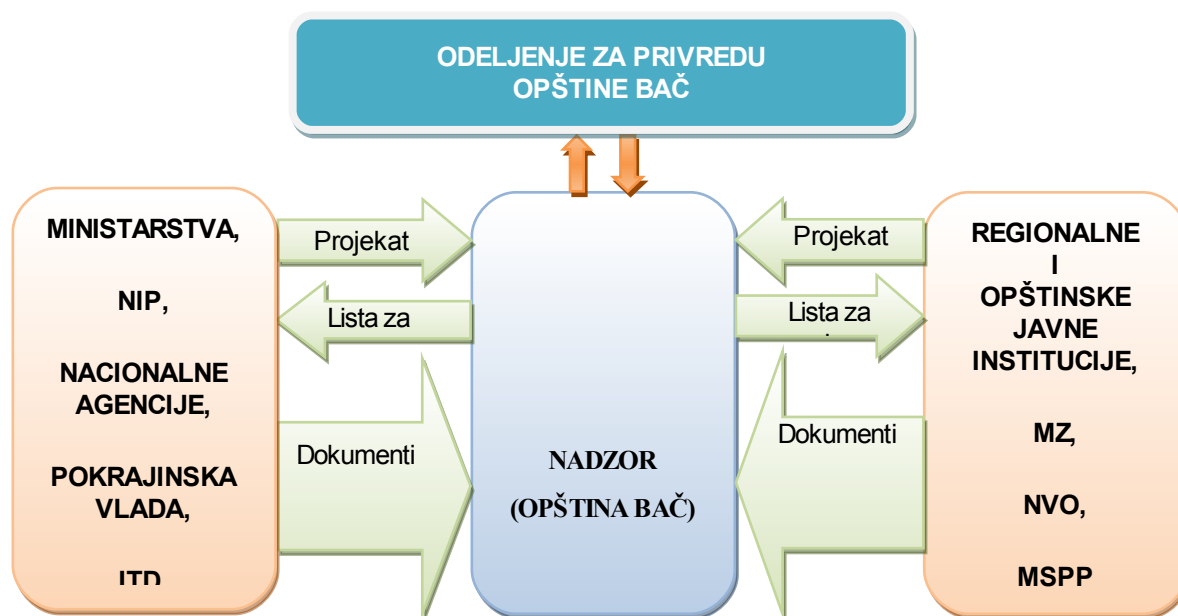
TIP PROJEKTA: INFRASTRUKTURA		
NERA:	AKTIVNOST:	TIPOLOGIJA INTERVENCIJE:
KORISNIK:		
NAZIV PROJEKTA:	LOKACIJA:	KONTAKT:
FINANSIJSKI NADZOR		
A) BUDŽET PROJEKTA:	STVARNI TROŠKOVI:	
FIZIČKI NADZOR		
Indikator dostignuća:		
Indikator rezultata:		
PROCEDURALNI INDIKATOR		
PROCEDURALNI KORAK:	DATUM:	
Odluka o finansiranju		
Početak radova		
Kraj radova		

Tabela br. 71 - Lista za nadzor - Grant

TIP PROJEKTA: GRANT		
NERA:	AKTIVNOST:	TIPOLOGIJA INTERVENCIJE:
UGOVORNA STRANA:		
NAZIV PROJEKTA:	LOKACIJA:	KONTAKT:
FINANSIJSKI NADZOR		
A) BUDŽET PROJEKTA:	STVARNI TROŠKOVI:	
FIZIČKI NADZOR		
Indikator dostignuća:		
Indikator rezultata:		
PROCEDURALNI INDIKATOR		
PROCEDURALNI KORAK:	DATUM:	
Raspisivanje konkursa		
Selekcija projekta		
Realizacija projekta		

Bez obzira na vrstu formulara, Liste za nadzor se dostavljaju periodično, različitim stranama. U tom kontekstu, svaka zainteresovana strana treba da sarađuje sa Opštinom i da se savetuje sa njom kada intervencija uđe u operativnu fazu. Liste za nadzor koje su popunile druge strane, vraćaju se periodično Opštini. Slika koja sledi ilustruje proces prikupljanja informacija.

Slika 12. Proces prikupljanja informacija

14.4. Izveštaji o izvršenom nadzoru

Krajnji rezultat nadzornog sistema se prikazuje kroz *Izveštaj o izvršenom nadzoru*. Opština Bač, Odeljenje za privredu, koje je zaduženo za realizaciju Strategije, mora izvršiti analizu i verifikaciju sakupljenih podataka po prijemu Lista za nadzor. U cilju prikazivanja sveukupnog statusa implementacije, fizički, finansijski i proceduralni indikatori moraju se iskazati na nivou mera. Podelu prema merama koje treba ispuniti da bi se vizija Strategije ostvarila, identifikuje tzv. specifična *Lista mera u okviru izvršenog nadzora* (tabela 72).

Tabela br. 72 - Formular specifične Liste mera u okviru izvršenog nadzora

MERA:			
Opis mere:			
FINANSIJSKA IMPLEMENTACIJA			
A) Ukupni budžet:	B) Stvarni troškovi:	C) Nivo Implementacije (B/A)%	
Primedba:			
FIZIČKA IMPLEMENTACIJA			
	A) Cilj 20??	B) Realizovano	(A/B)%
Proizvod:			
Rezultat:			
Primedba:			
PROCEDURALNA IMPLEMENTACIJA			
Br. projekta sa završenim radovima (ukupne vrednosti od):			
Br. projekta sa započetim radovima (ukupne vrednosti od):			
Br. projekta sa odlukom o finansiranju (ukupne vrednosti od):			
Primedba:			
Opšta preporuka o implementaciji mere:			

Način na koji će biti sačinjen *Godišnji Izveštaj o izvršenom nadzoru* treba da omogući prikazivanje statusa implementacije svih mera na *Listi mera u okviru izvršenog nadzora*. Pored toga što Izveštaj treba da sadrži i izvršni rezime sa sintezom statusa, on treba da ima i tri poglavlja koja se odnose na sveukupnu finansijsku, proceduralnu i fizičku implementaciju. Poslednje poglavlje treba da sadrži zaključni komentar i predlog o tome kako da se unapredi implementacija. Shodno tome, *Indeks Izveštaja* treba da sadrži određena ključna poglavlja, kao što su:

- izvršni rezime;
- lista mera u okviru izvršenog nadzora;
- finansijska implementacija;
- fizička implementacija;
- proceduralna implementacija;
- zaključak i predlozi.

15. ANEKS I – AKCIONI PLAN

1. PRIORITET: Unapređen i kontinuiran društveni razvoj					Stepen prioriteta: VISOK
OPŠTI CILJ: Policentričan razvoj društvenog sektora kao generator sveukupnog prosperiteta opštine					
1.1. Specifični cilj : Podrška razvoju ljudskog kapitala					
1.1.1. Mera: Programi podrške stručnom obrazovanju odraslih					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.1.1.	stručno usavršavanje zaposlenih lica u sektoru obrazovanja	Obrazovne institucije	2010-2014	Iznos 5.000 eura Opština, Donatori, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Nacionalna služba za zapošljavanje	Broj izvršenih obuka / Broj polaznika koji su završili obuke
1.1.2. Mera: Kontinuirana edukacija/obuka zaposlenih					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.2.1.	Profesionalno osposobljavanje zaposlenih u opštinskoj upravi	Državni organi, stručni konsultanti	2010-2014	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Broj izvršenih obuka / broj zaposlenih koji su prošli obuke
1.1.2.2.	Program internih i eksternih edukacija kod akreditovanih predavača radi skupljanja licenci za lekare i ostale zdravstvene radnike	Zdravstvene ustanove i Naučne institucije,	2010-2014	Iznos 40.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj izvršenih edukacija
1.1.2.3.	Školovanje i usavršavanje trenerskog kadra	Sportski savez opštine	2010-2011	EUR 3.000 Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Broj trenera koji su završili usavršavanje
1.1.3. Mera: Sistemsko povezivanje tržišta rada i unapređenja stručnog obrazovanja i osposobljavanja u određenim profesijama, profilima					

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.3.1.	Otvaranje zanatske zadruge za tkanje i šivenje	NVO Kolevka Bačke	2010	EUR 2.500 Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Nacionalna služba za zapošljavanje	Otvorena zadruga
1.1.3.2.	Škola za mlade	Oš Vuk Karadžić	2011	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj mladih uključenih u program
1.1.3.3	Osnivanje muzičke škole u Baču	Dom kulture Bač Opština Bač Ministarstvo prosvete Sekretarijat za obrazovanje i kulturu	2011	Iznos 30.000 eura Opština Bač Ministarstvo prosvete Sekretarijat za obrazovanje i kulturu	Otvorena muzička škola
1.1.3.4	Škola mađarskog jezika za decu i odrasle	Dom kulture Bač Opština Bač	2010	3.500 eura Opština Bač Pok. Sek za ljudska i manjinska prava	Otvorena škola
1.1.3.5	Otvaranje ogranaka Narodne biblioteke u ostalim mestima opštine Bač	NB "Vuk Karadžić" Opština Bač	2012	Iznos 5.000 eura Opština Bač Pok. Sek za kulturu	Otvoreni ogranci biblioteke u naseljenim mestima
1.1.4. Mera: Uspostaviti fleksibilnije veze između škole i lokalnog tržišta rada					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.4.1.	Sprovođenje programa preispitivanje profesionalne orijentacije i savetovanja u karijeri u višim razredima osnovne škole	Nacionalna služba za zapošljavanje, Psiholozi, Pedagozi	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj realizovanih savetovanja
1.1.4.2.	Sprovođenje programa podrške profesionalnog usmeravanja učenika završnih razreda osnovnih i srednjih škola	Nacionalna služba za zapošljavanje, Psiholozi, Pedagozi	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj realizovanih savetovanja
1.1.5. Mera: Razvoj i jačanje profesionalne saradnje i partnerstva					

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.1.5.1.	Uspostavljanje saradnje lekara sa starešinama odeljenja i službama škola	Zdravstvene ustanove	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj zajednički realizovanih programa
1.1.5.1.	Unapredjenje institucionalne saradnje u programima integracije dece i odraslih sa posebnim potrebama u lokalnu zajednicu	Centar za socijalni rad	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj zajednički realizovanih programa
1.2. Specifični cilj : Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u društvenom sektoru					
1.2.1. Mera: Utvrđivanje modela i mehanizama finansiranja programa i aktivnosti potrebnih za razvoj društvenog sektora					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.2.1.1.	Uspostavljanje saradnja javno-privatnog partnerstva u razvojnim projektima	Razvojne agencije	2011-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj realizovanih projekata
1.2.2. Mera: Unapredjenje kulture i tradicije kroz nacionalne i EU programe					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.2.2.1.	Podrška stvaranju i promociji „kulturnog brenda“	Nevladine organizacije	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Identifikacija prepoznatljivog kulturnog brenda -identiteta
1.2.2.2.	Unapređenje međunarodne mobilnosti kulturnih aktera	Nevladine organizacije	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj kulturnih događaja i dešavanja
1.2.3. Mera: Programi prekogranične saradnje u jačanju socijalnih, kulturnih, obrazovnih i sportskih kapaciteta					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI

1.2.3.1.	Podsticanje lokalnih tzv. ljudi ljudima aktivnosti	Spofske, kulturne, obrazovne i socijalne organizacije i ustanove.	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj zajednički realizovanih aktivnosti
1.2.3.2.	Podrška aplikantima u pripremi prekograničnih projekata	Razvojne agencije, stručni konsultanti	2010-2014	Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati Opština donatori	Broj pripremljenih projekata za apliciranje
1.2.4. Mera: Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje prostora i objekata za aktivnosti društvenog sektora					
1.2.4.1.	Izgradnja i opremanje vrtića u Vajskoj	MZ Vajska JP „Direkcija za izgradnju opštine Bač“ Bač	2011	EUR 315.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Površina izgrađenog objekta u m ²
1.2.4.2.	Izgradnja i opremanje vrtića u Baču	MZ Bač JP „Direkcija za izgradnju opštine Bač“ Bač	2011	EUR 420.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Površina izgrađenog objekta u m ²
1.2.4.3.	Izgradnja objekata poljoprivredne škole u Baču	Ministarstvo / sekretarijat za poljoprivredu, vodopr. i šumarstvo, Ministarstvo / sekretarijat za obrazovanje	2011-2012	EUR 1.800.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Površina izgrađenog objekta u m ²
1.2.4.4.	Rekonstrukcija vatrogasnog doma u Selenči	MZ Selenča Dobrovoljno vatrogasno društvo	2011-2012	EUR 150.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Površina izgrađenog objekta u m ²
1.2.4.5.	Izgradnja rekreacionog centra Selenča	Sportski savez opštine MZ Selenča	2012-2013	Iznos 3.000.000 eura Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP	Površina izgrađenog objekta u m ²

				Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	
1.2.4.6.	Osnivanje i opremanje TV Bač	JP Radiodifuzne delatnosti „Radio Bačka“ Bač Opština Bač Kablovski operater	2011	Iznos 112.000 eura Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Osnovana TV stanica / Broj jedinica ugrađene opreme
1.2.4.7.	Izgradnja informatičkog kabineta	Oš Vuk Karadžić, Srednja poljoprivredna škola, Opština	2010	EUR 5.000 Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Broj jedinica It opreme
1.2.4.8.	Otvoreni bazen za plivačke sportove, Bač	Sportski savez opštine Opština	2012-2014	EUR 800.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Površina izgrađenog objekta u m ²
1.2.4.9.	Izgradnja terena za male sportove sa podlogom od veštačke trave	Sportski savez opštine	2011	EUR 35.000 Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Opština	Površina izgrađenog terena u m ²
1.2.4.10.	Opremanje sportske hale u Baču	Sportski savez opštine Bač, Opština	2010	EUR 9.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj nabavljenih sportskih rekvizita
1.2.4.11.	Izgradnja Doma kulture u Vajskoj (stara zgrada bioskopa)	MZ Vajska Pokrajinski sekretarijat za kulturu	2011	Iznos: 70.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Površina rekonstruisanog objekta u m ²

1.2.4.12	Opremanje poslovnog prostora Doma kulture	NB "Vuk Karadžić" Bač Opština Bač Direkcija za izgradnju opštine	2010	3.500 eura Opština Bač Pok.sek. za kulturu Ministarstvo kulture	Opremljen poslovni prostor Doma kulture
1.2.4.13	Rekonstrukcija elektroenergetske instalacije i gromobrana zgrade NB "Vuk Karadžić" Bač	NB "Vuk Karadžić" Bač Opština Bač Direkcija za izgradnju opštine EDB	2010	50.000 eura Opština Bač Fond za kapitalna ulaganja Pok. Sek za kulturu Ministarstvo kulture	Rekonstruisana el.energ. instalacija i gromobran
1.2.4.14	Izgradnja unutrašnje hidrantske mreže u Domu kulture u Baču	Opština Bač NB "Vuk Karadžić" Bač Direkcija za izgradnju opštine	2011	Opština Bač Fond za kapitalna ulaganja Ministarstvo kulture Pok. Sek. Za kulturu	Izgrađena nova hidrantska mreža
1.2.4.15	Zamena stare fasadne stolarije – prozora i portala novom PVC stolarijom na objektu Doma kulture	Opština Bač NB "Vuk Karadžić" Bač Direkcija za izgradnju opštine	2010-2011	Opština Bač Fond za kapitalna ulaganja Pok. Sek za kulturu	Postavljena nova stolarija
1.2.4.16.	Adaptacija / rekonstrukcija zgrada Zdravstvenih ustanova (Dom zdravlja Bač i ambulate po naseljenim mestima opštine)	Opština	2010-2011	Iznos 70.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Površina rekonstruisanih objekata u m2
1.2.4.17.	Izgradnja doma učenika – Internata (vezano za projekat osnivanja Centra za organsku proizvodnju)	Opština, Srednja poljoprivredna skola Bač	2011-2012	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Izgradjen dom učenika srednje škole

1.3. Specifični cilj : Jačanje institucionalne saradnje i institucionalnih kapaciteta u društvenom sektoru

1.3.1. Mera: Poboljšanje informisanja građana o različitim programima socijalne zaštite

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.1.1.	Izrada webb portala usluga Centra za socijalni rad Bač	Centar za socijalni rad Opština	2010	1.000,00 EUR Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Broj poseta na sajtu

1.3.2. Mera: Jačanje saradnje javnog sektora i nevladinih organizacija					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.2.1.	Jačanje kapaciteta NVO za optimalno korišćenje raspoloživih EU fondova	Stručni konsultanti	2010	Opština, donatori	Broj NVO u projektu
1.3.2.2	Obuke za upravljanje projektnim ciklusom („PCM“)	Stručni konsultanti	2010	Opština, donatori	Broj obučениh
1.3.2.3	Otvaranje kluba mladih	Stručni konsultanti	2010	Iznos 5.000 eura Opština Pokrajinski sekretarijati Strani donatori	Otvoren klub za mlade Broj članova/mladih kluba
1.3.3.3.	Mladi za stare – stari za mlade	Centar za socijalni rad	2010-2013	30.000,00 EUR Opština Nadležna ministarstva I pokrajinski sekretarijati	Broj korisnika
1.3.3. Mera: Sprovođenje mera i programa utvrđenih u okviru Strategije socijalne zaštite					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.3.1.	Savetovalište za brak i porodicu	Centar za socijalni rad	2010	Opština, Nadležna ministarstva I pokrajinski sekretarijati, Donatori	Broj korisnika savetovališta
1.3.3.2.	Dnevni boravak za decu ometenu u razvoju	Centar za socijalni rad NVO	2010	EUR 15.000 Opština, Nadležna ministarstva I pokrajinski sekretarijati, Donatori	Broje dece-korisnika
1.3.4. Mera: Podizanje svesti i promocija životnih stilova za održivi razvoj					

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.4.1.	Podrška organizaciji specijalizovanih programa obuke o održivom razvoju	NVO, Stručni konsultanti	2010	Opština, Donatori	Broj sprovedenih obuka
1.3.4.2.	Edukacija o važnosti prirodnih stilova življenja	NVO, Stručni konsultanti	2010	Opština, Donatori	Broj sprovedenih obuka
1.3.5. Mera: Jačanje preventivne zdravstvene zaštite i zdravstvene operative					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.5.1.	Unapređenje informacionih tehnologija u zdravstvu (e-zdravstvo)	Opština Ministarstvo zdravlja	2010	37.000,00 EUR, nadležno Ministarstvo, sekretarijat, Opština, donatori	Uspostavljanje informaciono-komunikacionog sistema i baze podataka
1.3.5.2.	Sprovođenje akcija prevencije i ranog otkrivanja pojave malignih oboljenja	Ministarstvo, Pokrajinske institucije NVO	2010-2014	Iznos 2.000 eura Ministarstva, sekretarijati, Opština, donatori	Broj sprovedenih akcija/broj novootkriveno obolelih
1.3.5.3.	Proširenje usluga Doma zdravlja Bač - Formiranje službe hitne pomoći	Ministarstvo, Opština NVO	2011-2012	Iznos: 20.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Formirana služba hitne pomoći
1.3.5.4.	Nabavka vozila namenjenog za prevoz obolelih od hron.bubrežne isuficijencije na dijalizu	Opština	2011	Iznos 15.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Nabavljeno vozilo za prevoz pacijenata
1.3.5.5.	Nabavka novih medicinskih aparata u skladu sa potrebama zdravstvenih ustanova na teritoriji Opštine	Opština, Ministarstvo, sekretarijat	2013	Iznos 20.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Nabavljeni potrebni aparati

1.3.5.6.	Proširenje usluga Zdravstvenih ustanova u Opštini Bač (kućno lečenje i nega, polivalentna patronaža)	Opština, Ministarstvo, sekretarijat	2014	Iznos 5.000 eura Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Formirani timovi i obezbeđeni uslovi za polivalentnu patronažu i kućnu pomoć i negu.

1.3.6. Mera: Jačanje koncepta lokalne konkurentnosti i povezivanja sa drugim lokalnim samoupravama u regionu i van regiona

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.3.6.1.	Karika koja nedostaje	Udruženje građana „Prijatelji dece Bača“ NVO	2010-2011	EUR 20.000 Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Broj dece - korisnika

1.4. Specifični cilj : Afirmacija društvenog i kulturnog identiteta

1.4.1. Mera: Unapređenje kulturnog kapitala očuvanjem, afirmacijom i prezentovanjem kulturno-istorijske baštine

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.4.1.1.	Osnivanje centra za negovanje tradicije u podgrađu tvrđave Bač	Fond Vekovi Bača Pokrajinski sekretarijat za kulturu Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika, Pakt Alt Beliče Korleoneze	2011	EUR 220.000 Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, Pakt Alt Beliče Korleoneze	Osnovan centar

1.4.2. Mera: Organizacija i unapređenje kvaliteta kulturnih manifestacija

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.4.2.1.	Unapredjenje saradnje sa kulturno-umetničkim društvima i organizacijama bratskih gradova zemalja u okruženju i podrška jačanju javno-privatnog partnerstva u sprovođenju kulturnih	NVO Bratski gradovi i opštine	2010-2014	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Broj sprovedenih zajedničkih akcija i manifestacija

	manifestacija				
1.4.2.2.	Organizacija festivala slovačkog muzičkog stvaralaštva „Zlatni Ključ“, Selenča	Udruženje za očuvanje kulture Selenča Ministarstvo kulture Nadležni sekretarijati APV Nacionalno veće Slovačke nac. Manjine MZ Selenča Kancelarija za slovake u dijaspori, Bratislava	2010-2014	EUR 20.000 Opština, Ministarstvo kulture Nadležni sekretarijati APV Nacionalno veće Slovačke nac. Manjine MZ Selenča Kancelarija za slovake u dijaspori, Bratislava	Broj posetilaca
1.4.2.3.	Organizacija poljoprivrednog festivala TRAKTORIJADA, Vajska-Bođani	Srednja poljoprivredna škola Bač, Univerzitet, Mediji, Udruženja poljoprivrednika	2011-2012	10.000,00 eur Opština i drugi donatori	Broj posetilaca
1.4.2.4.	Međunarodni festival tradicionalnih jela, običaja i zanata	Udruženje Zdravo-organic, Selenča DOO Zdravo-organic, Selenča SlovakAid Turistička organizacija Regionalna kancelarija FAO Ministarstvo poljoprivrede	2010-2014	EUR 18.000 Opština, Udruženje Zdravo-organic, Selenča DOO Zdravo-organic, Selenča SlovakAid Turistička organizacija Regionalna kancelarija FAO Ministarstvo poljoprivrede	Broj posetilaca
1.4.2.5.	Dani evropske baštine	Fond vekovi Bača Turistička organizacija Min. Kulture Pok. Sekretarijat za kulturu	2010-2014	EUR 20.000 Min. Kulture Pok.sek za kulturu Opština Turistička organizacija Pivara Čelarevo	Broj posetilaca
1.4.2.6.	Međunarodni Viteški turnir	Turistička organizacija Fond Vekovi Bača Opština	2011-2014	15.000 eura Ministarstvo kulture Pokrajinski sekretarijat Opština TOO Bač	Broj posetilaca

1.4.3. Mera: Razvoj marketing plana kroz definisanje vizuelnog identiteta					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.4.3.1.	Izrada integralnog marketing plana kulturnih manifestacija Opštine i podrška popularizaciji tradicionalnih proizvoda i usluga Opštine	Turistička organizacija opštine Bač, Kulturna društva i druge NVO	2010-2011	Iznos 2.000 eura Opština, donatori	Izrađen plan manifestacionog turizma opštine
1.4.4. Mera: Popularizacija kulturno-istorijskog nasleđa					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.4.4.1.	Podrška kreiranju zajedničkih projekata kulturnih i obrazovnih institucija	NVO, Obrazovne instrucije	2010-2014	Opstina, donatori	Broj realizovanih zajedničkih projekata
1.4.5. Mera: Širenje mreže partnera kroz različite oblike saradnje (sa univerzitetima, školama, privredom, udruženjima, međunarodnim organizacijama i dr.)					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
1.4.5.1.	Formiranje regionalnih kulturnih saveta	Južnobački upravni okrug, Zapadnobački upravni okug, Opstine, Ustanove kulture	2011-2012	Državni organi (minisatrstva, sekretarijati, okruzi, opštine)	Formirani regionalni saveti za kulturu
1.4.5.2.	Podrška većem učešću mladih u kulturnom životu Opštine	Obrazovne institucije	2010-2011	3.000 eura Opština, drugi donatori	Broj projekata iz domena rada sa mladima
2. PRIORITET: KONKURENTAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ				Stepen prioriteta: VISOK	
OPŠTI CILJ: KONTINUIRAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAST, BAZIRAN NA RAZVIJENIM INSTITUCIJAMA I PREDUZETNIČKOJ INFRASTRUTKURI I PODSTICAJNOM LOKALNOM OKRUŽENJU ZA INVESTICIJE, POSEBNO ZA NOVA I STRANA INVESTIONA ULAGANJA, ZA PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA, NOVA ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA					
2.1. Specifični cilj : Kontinuirana izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija fizičke infrastrukture					

2.1.1. Mera: Unapređenje drumske infrastrukture					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.1.1.	Izgradnja obilaznice oko Selenče	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2014	EUR 2.800.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.2.	Rekonstrukcija i proširenje puta L-1 Vajska-Bođani-Berava	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2010-2011	EUR 1.500.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.3.	Rekonstrukcija i proširenje puta L-6 Bač Plavna	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2010-2011	EUR 1.800.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.4.	Izgradnja puta L-10 Plavna-Bačko Novo Selo	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2011-2012	EUR 2.100.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.5.	Izgradnja lokalnog puta L-10 deonice Ul.M.Tita-ciglana	Opština MZ, Javno preduzeće,	2011-2012	EUR 400.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.6.	Izgradnja puta L-13 Berava – malogranični prelaz	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2010	EUR 2.400.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta

2.1.1.7.	Rekonstrukcija puta Bođani - Berava-Živa	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2010-2011	EUR 1.250.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.8.	Sanacija betonskih puteva u Plavni i presvlačenje betonskih puteva asfaltnom masom	Opština MZ, Javno preduzeće, JP Putevi Srbije,	2011	EUR 300.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj km izgrađenog puta
2.1.1.9.	Izgradnja parkinga ispred Doma zdravlja, Vajska	Opština MZ, Javno preduzeće,	2010-2011	Iznos 9.000 eura MZ, Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Površina izgrađenog parkinga
2.1.1.10.	Izgradnja behaton staze kroz seoski park u Vajskoj	Opština MZ, Javno preduzeće,	2010-2011	Iznos 9.000 eura MZ, Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Površina izgrađenih staza
2.1.1.11.	Izrada novih projekata tehničke regulacije saobraćaja	Opština, JP Direkcija za puteve Srbije	2010-2011	Iznos: 40.000 eura MZ, Opština, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Broj postavljene/zamenjene turističke / saobraćajne signalizacije

2.1.2. Mera: Izgradnja i rekonstrukcija kapaciteta vodovodnog i kanalizacionog sistema

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.2.1.	Rekonstrukcija vodovodne mreže u Baču	Opština, Javno preduzeće	2010-2011	EUR 316.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina rekonstruisane mreže
2.1.2.2.	Rekonstrukcija vodovoda u Vajskoj	Opština, MZ Javno preduzeće	2011-2012	EUR 79.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina rekonstruisane mreže

2.1.2.3.	Rekonstrukcija vodovoda u Plavni	Opština, MZ Javno preduzeće	2011-2012	EUR 84.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina rekonstruisane mreže
2.1.2.4.	Rekonstrukcija vodovoda u Bačkom Novom Selu	Opština, MZ Javno preduzeće	2012-2013	EUR 45.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina rekonstruisane mreže
2.1.2.5.	Rekonstrukcija vodovoda u Bođanima	Opština, MZ Javno preduzeće	2012-213	EUR 34.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina rekonstruisane mreže
2.1.2.6.	Izgradnja fekalne kanalizacije u Selenči	Opština, MZ Javno preduzeće	2012	EUR 1.700.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.2.7.	Izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Guvna u Baču	Opština, MZ Javno preduzeće	2010	EUR 285.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.2.8.	Izgradnja fekalne kanalizacije u Vajskoj	Opština, MZ Javno preduzeće	2012	EUR 2.300.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.2.9.	Izgradnja fekalne kanalizacije u Plavni	Opština, MZ Javno preduzeće	2012	EUR 1.600.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.2.10.	Izgradnja fekalne kanalizacije u Bođanima	Opština, MZ Javno preduzeće	2013	EUR 1.600.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže

2.1.2.11.	Izgradnja fekalne kanalizacije u Bačkom Novom Selu	Opština, MZ Javno preduzeće	2013	EUR 1.600.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.2.12.	Izgradnja bunara u Baču	Opština, MZ Javno preduzeće	2011	EUR 50.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Izgrađen bunar
2.1.2.13.	Izgradnja bunara u Vajskoj	Opština, MZ Javno preduzeće	2011	EUR 50.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati,	Izgrađen bunar
2.1.2.14.	Izrada podzemnog katastra instalacije vodovoda i kanalizacije na teritoriji opštine Bač	Republički geodetski zavod – Katastar nepokretnosti Bač	2011-2012	EUR 1.000.000,00 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, drugi donatori	Izrađen podzemni katastar instalacija za teritoriju Opštine Bač
2.1.3. Mera: Investiranje u gasnu infrastrukturu					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.3.1.	Projektovanje i izvođenje radova na gasifikaciji	Opština, MZ Javno preduzeće, NIS	2010-2014	EUR 3.150.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađene mreže
2.1.4. Mera: Izgradnja/rekonstrukcija železničke infrastrukture					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.4.1.	Izgradnja i osavremenjavanje objekata i pratećih elemenata železničke infrastrukture	Železnice Srbije, nadležno Ministarstvo, sekretarijati	2011-2012	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski	Dužina izgrađene pruge

				sekretarijati, donatori	
2.1.5. Mera: Investiranje u elektroenergetsku infrastrukturu					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.5.1.	Pozicioniranje i izgradnja visokonaponskog voda 110kV iz pravca Sombora	Elektrovojvodina	2010-2013	Opština Elektrovojvodina	Izgrađen visokonaponski vod 110kV
2.1.5.2.	Postavljanje nedostajućih TS 20/0,4kV na adekvatne lokacije unutar Opštinske teritorije	Elektrovojvodina	2013-2014	Opština, Elektrovojvodina	Izgrađena TS 20/04,4kV
2.1.6. Mera: Investiranje u razvoj rečnih infrastrukturnih sadržaja					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.1.6.1.	Aktiviranje kanala iz sistema DTD, Karavukovo-Bački Petrovac	Opština Javno preduzeće, jp „Vode Vojvodine“	2011	Opština, Vode Vojvodine, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati, Donatori	Dužina aktiviranog kanala
2.1.6.2.	Završetak započetih investicionih aktivnosti na izgradnji trajektnog terminala Bučkovac (Plavna)-Vukovar	Opština donator	2010-2011	Opština donator	Trajektni terminal u funkciji
2.1.6.3.	Izgradnja nedostajućeg dela obaloutvrde na Dunavu	Opština, Javno preduzeće	2011-2013	Opština, Vode Vojvodine, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Dužina izgrađene obaloutvrde
2.1.6.4.	Izgradnja pristana-marine u Bačkom Novom Selu	Pokrajinski sekretarijat za privredu	2012-2013	EUR 2.600.000 Vode Vojvodine, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i	Izgrađena marina

				pokrajinski sekretarijati,	
2.2. Specifični cilj : Razvoj konkurentne i izvozno orijentisane industrije i sektora usluga i MSPP;					
2.2.1. Mera: Razvoj industrijsko-privredne infrastrukture					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.2.1.1.	Proširivanje postojeće industrijske zone, njeno infrastrukturno opremanje	Opština	2010-2012	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, Fond za kapitalna ulaganja APV i drugi donatori	Infrastrukturno opremljena površina u m2
2.2.1.2.	Promotivne aktivnosti Opštine u kontekstu privlačenja novih investitora (intenzivniji nastupi na sajmovima, u medijima, veća obuka i osposobljavanje opštinskog osoblja za privlačenje investitora i sl.)	Opština, Fond za podršku investicija u Vojvodini, SIEPA	2010-2014	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Broj nastupa na sajmovima / štampanih promotivnih brošura / izvršenih obuka
2.2.1.3.	Programi podrške za otpočinjanje proizvodnih procesa - lokalni podsticaji (oslobađanje od plaćanja opštinskih taksi, poreza, naknada i sl.)	Opština, Ministarstvo finansija – Poreska uprava	2010-2014	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati	Donete Odluke koje regulišu predmetnu materiju i njihova adekvatna primena
2.2.1.4.	Podrška programima obuke (edukacije) za stručno osposobljavanje budućih preduzetnika, menadžera malih i srednjih preduzeća i sl.	Regionalne agencije za razvoj, Nacionalna služba za zapošljavanje	2010-2014	Opština Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati, donatori	Broj sprovedenih obuka
2.2.2. Mera: Povećanja broja malih i srednjih preduzeća					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI

2.2.2.1.	Pokretanje proizvodnog procesa u postojećem objektu - ciglana u Plavni	Opština, MZ	2011-2012	Opština, MSP, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Nacionalna služba za zapošljavanje	Broj zaposlenih
2.2.2.2.	Izgradnja proizvodnog objekta – pilana i prerada drveta, Plavna	Opština, MZ	2011-2012	EUR 100.000 Opština, MSP, Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Nacionalna služba za zapošljavanje	Broj zaposlenih
2.2.3. Mera: Podrška novim investicijama i izvozno orijentisanim preduzećima					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.2.3.1.	Finansijski podsticaji bazirani na subvencionisanju kamatnih stopa i drugim finansijskim olakšicama	Opština	2010-2014	Opština, nadležna Ministarstva, sekretarijati	Propis koji predstavlja direktnu finansijsku olakšicu za investitore
2.2.3.2.	Saradnja opštinskih organa sa republičkim i pokrajinskim organima u cilju olakšavanja i ubrzavanja procedura za rad postojećim i novim investitorima	Republički i pokrajinski organi	2010-2014	Opština, nadležna Ministarstva, sekretarijati	Realizacija konkretnih aktivnosti u cilju pojednostavljenja investicionih procedura
2.2.4. Mera: Interesno povezivanje svih subjekata, a posebno na međuregionalnom i međunarodnom nivou					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.2.4.1.	Podrška procesima umrežavanja preduzeća i formiranja klastera, kao i podrška procesima umrežavanja industrijskog sektora na međuregionalnom i međunarodnom nivou (programi prekogranične saradnje)	Razvojne agencije, Univerziteti, Poslovna udruženja Privrednici/ Proizvođači	2011-2014	domaći i strani donatori, državne institucije	Formiranje klastera u odabranoj oblasti
2.2.5. Mera: Podsticanje zapošljavanja i samozapošljavanja socijalno ugroženog stanovništva i osoba sa posebnim potrebama, posebno u sektoru MSPP-a					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI

2.2.5.1.	Programi u cilju stimulisanja zapošljavanja Roma, odnosno osoba sa posebnim potrebama	Nac. Služba za zapošljavanje	2010-2014	Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnosti polova, Nac. Služba za zapošljavanje	Broj ealizovanih progama/zaposlenih Roma, odnosno osoba sa posebnim potrebama
2.2.6. Mera: Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i međuinstitucionalne saradnje					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.2.6.1.	Intenziviranje saradnje opštinskih organa sa institucijama koje se bave preduzetništvom, sa republičkim i pokrajinskim organima, ministarstvima, službama, agencijama; sa donatorskim fondovima; sa naučno istraživačkim institucijama i sl.	Državni organi i institucije, razvojen agencije,	2010-2014	Opština	Broj zaključenih sporazuma/realizovanih projekata
2.2.6.2.	Osnivanje uslužnog centra Opštinske uprave Bač	Opština	2011	Iznos 50.000 eura Pokrajinski sekretarijat za lok.samoupravu, Ministarstvo za državnu upravu, Opština, donatori	Osnovan opštinski uslužni centar
2.2.6.3.	Legalizacija softvera u Opštinskoj upravi	Opština, SKGO	2010	EUR 15.000,00 Pokrajinski sekretarijat za lok.samoupravu, Ministarstvo za državnu upravu, Opština, donatori	Instalacija legalizovanih softverskih rešenja u opštinskoj upravi Bač
2.2.6.4.	Popis imovine na teritoriji opštine za potrebe lokalne poreske administracije	MZ, Poreska uprava	2010	EUR 26.000,00 Pokrajinski sekretarijat za lok.samoupravu, Ministarstvo za državnu upravu, Opština, donatori	Ažurirana baza podataka poreskih obveznika
2.2.6.5.	Izrada Urbanističkog projekta parcelacije i preparcelacije za ulicu Branka Ćopića u Bačkom Novom Selu	Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo	2010-2011	Eur 40.000,00 Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo, Opština	Izradjen Urbanistički projekat parcelacije i preparcelacije za ulicu Branka Ćopića u Bačkom Novom Selu

2.2.6.6.	Uskladjivanje prostornog plana opštine Bač sa odredbama Zakona o planiranju i izgradnji	Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo	2010-2011	Eur 20.000,00 Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo, Opština	Izrada uskladjenog prostornog plana Opštine Bač
2.2.6.7.	Donošenje plana generalne regulacije za naseljeno mesto Bač	Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo	2010-2011	Eur 25.000,00 Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo, Opština	Donet plan generalne regulacije za naseljeno mesto Bač
2.2.6.8.	Projekat detaljne regulacije za romsko naselje u Vajskoj	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja i sekretarijat za urban, arhitekt, i graditeljstvo	2010-2011	45.000,00 EUR, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja i sekretarijat za urban, arhitekt, i graditeljstvo	Donet plan detaljne regulacije za romsko naselje u Vajskoj
2.2.6.9.	Projekat detaljne regulacije za romsko naselje u Selenči	Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo	2010-2011	Eur 10.000,00 Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo, Opština	Donet plan detaljne regulacije za romsko naselje u Selenči
2.2.6.10.	Projekat detaljne regulacije za romsko naselje u Baču	Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo	2010-2011	Eur 5.000,00 Ministarstvo živ.sredine i prostornog planiranja, Pok, sekretarijat za urbanizam, arhitekturu i graditeljstvo, Opština	Donet plan detaljne regulacije za romsko naselje u Baču
2.2.6.11.	Izmeštanje arhivske građe Opštinske upave Bač	Istorijski arhiv Sombor	3 meseca	Opština Bač	Ekonomičnije rukovanje arhivom

2.3. Specifični cilj : Razvoj intenzivne i konkurentne poljoprivredne proizvodnje u sklopu šireg koncepta ukupnog ruralnog razvoja

2.3.1. Mera: Zaštita i očuvanje poljoprivrednog zemljišta

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI

2.3.1.1.	Završetak komasacije u KO Selenča do kraja 2010. godine	Opština Bač Pok. Sek za poljoprivredu	2010	27.868.000,00 RSD Opština, pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo	Katastarski uredjen atar k.o. Selenča
2.3.1.2.	Uređenje, čišćenje i revitalizacija kanalske mreže	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	2010-2014	opština Fond za kapitalna ulaganja, NIP, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Dužina revitalizovanih kanala
2.3.1.3.	Uređenje atarskih puteva	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	2010-2014	Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Dužina uređenih atarskih puteva
2.3.1.4.	Unapređenje sistema protivgradne odbrane	Radrski centar fruška gora	2010-2014	Iznos 25.000 eura Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Funkcionalna protivgradna oprema
2.3.1.5.	Opremanje i unapređenje rada poljočuvarske službe	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	2010-2011	Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Formirana i opremljena poljočuvarska služba u svim naseljenim mestima opštine
2.3.1.6.	Podizanje poljozaštitnih pojaseva (pošumljavanje)	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	2010-2014	Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Broj posađanih sadnica

2.3.2. Mera: Edukacija i savetodavna podrška poljoprivrednicima

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.2.1.	Programi edukacije poljoprivrednih proizvođača - u pravcu ekstenzivnog pašnjačkog stočarstva i proizvodnji visokokvalitetnih proizvoda od mesa i mleka, kao i u oblasti voćarsko-vinogradarske proizvodnje i povrtarskoj proizvodnji, sa naglaskom na organsku proizvodnju - unapređenje nivoa znanja poljoprivrednika o dostignućima nauke i tehnologije proizvodnje kroz stručna predavanja i ogleda	Ministarstvo poljoprivrede, Opština Udruženje za organsku proizvodnju Selenča, Naučno istraživački sentri, Univerzitet	2010-2014	Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Oformljena služba za poljoprivredu Opštinske uprave Bač

	- pružanje tržišnih i drugih potrebnih informacija poljoprivrednicima (informisanje o merama agrarne politike, načinima i mogućnostima plasmana, cenama poljoprivrednih proizvoda u zemlji i svetu i sl.) - unapređenje informisanja poljoprivrednika o mogućnostima i uslovima za korišćenje fondova ministarstava, donatora, kao i podrška poljoprivrednicima prilikom pripreme projekata i poslovnih planova, odnosno popunjavanja konkursne dokumentacije				

2.3.3. Mera: Podrška uspostavljanju i razvoju udruženja poljoprivrednika, kao i podrška međuregionalnom i međunacionalnom umrežavanju proizvođača

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.3.1.	- podsticanje udruživanja poljoprivrednika kroz procese: edukacije; finansijsku, pravnu i savetodavnu podršku osnivanju (registrowanju) i radu udruženja poljoprivrednika i kroz obezbeđivanje prostora za rad udruženja ili finansiranje aktivnosti udruženja - podrška procesima međuregionalne i međunacionalne saradnje u oblasti poljoprivrede (korišćenje IPA programa EU za međuregionalnu saradnju)	Ministarstvo poljoprivrede, Opština	2010-2011	Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Broj registrovanih udruženja poljoprivrednika

2.3.4. Mera: Direktna podrška poljoprivrednicima za izgrađivanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.4.1.	Programi subvencija ili refundiranja investicionih troškova	Ministarstvo poljoprivrede, sekretarijat za poljoprivredu	2010-2014	Ministarstvo poljoprivrede, sekretarijat za poljoprivredu	Ukupan broj / iznos isplaćenih subvencija

2.3.5. Mera: Podrška promociji i plasmanu poljoprivrednih proizvoda

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.5.1.	Sufinansiranje poljoprivredno-turističkih manifestacija, odnosno promovisanje lokalnih proizvoda na sajmovima	Turistička organizacija opštine Bač	2010-2014	Opština, Ministarstvo za poljoprivredu, Pok.sekret.za poljoprivredu	Broj nastupa na sajamskim manifestacijama
2.3.5.2.	Izgradnja tržnice (pijace) u Baču	JP „Direkcija za izgradnju opštine Bač“, MZ Bač, Proizvođači poljoprivrednih proizvoda - Udruženja,	2010-2011	EUR 52.000 NIP, Fond za kapitalna ulaganja APV, Opština, MZ, Ministarstvo, sekretarijat, donatorski fondovi	Broj m2 novoizgrađenog pijačnog prostora
2.3.5.3.	Izgradnja tržnice (pijace) i uređenje pijačnog prostora u Selenči	MZ Selenča JP „Direkcija za izgradnju opštine Bač“, Proizvođači poljoprivrednih proizvoda,	2011-2012	NIP, Fond za kapitalna ulaganja APV, Opština, MZ, Ministarstvo, sekretarijat, donatorski fondovi	Broj m2 novoizgrađenog pijačnog prostora
2.3.5.4	Postavljanje pijačnih tezgi u Vajskoj	JP „Direkcija za izgradnju opštine Bač“, MZ Vajska, Proizvođači poljoprivrednih proizvoda,	2011-2012	Iznos 6.000 eura NIP, Fond za kapitalna ulaganja APV, Opština, MZ, Ministarstvo, sekretarijat, donatorski fondovi	Broj m2 novoizgrađenog pijačnog prostora

2.3.6. Mera: Podsticanje uvođenja organske proizvodnje i prerade

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.6.1.	Promocija organskih proizvoda na sajmovima i podrška Opštine u povezivanju potrošnje organskih proizvoda sa turističkom ponudom opštine Bač	Turistička organizacija opštine Bač, Turistička organizacija Vojvodine / Srbije	2010-2014	Opština, Sekretarijati, Ministarstvo, donatorski fondovi	Broj nastupa na sajamskim manifestacijama
2.3.6.2.	Organizovanje simpozijuma o organskoj hrani sa festivalom tradicionalnih jela, Selenča	Ministarstvo poljoprivrede. Ministarstvo zaštite ž.sredine Sekretarijat za nauku i	2010-2014	Iznos 15.000 eura Ministarstvo poljoprivrede, Regionala kancelarija FAO	Organizovan simpozijum

		tehnološki razvoj, Poljoprivredni fakultet Novi sad Regionalna kancelarija FAO		DOO Zdravo-Organic Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	
2.3.6.3.	Centar za organsku proizvodnju, Selenča	Ministarstvo poljoprivrede, Regionala kancelarija FAO Srednja poljoprivredna škola DOO Zdravo-Organic Poljoprivredni fakultet, Nitra Slovačka SlovakAid	2010-2011	Ministarstvo poljoprivrede, Regionala kancelarija FAO DOO Zdravo-Organic Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu	Osnovan centar

2.3.7. Mera: Jačanje procesa diversifikacije aktivnosti ruralnog stanovništva i poboljšanje uslova za život na selu

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.7.1.	Kategorizacija seoskih domaćinstava (kuća, stanova i soba u vlasništvu fizičkih lica) - uključivanje seoskih domaćinstava u bavljenje turizmom, pre svega u funkciji povećanja smeštajnih kapaciteta i stvaranja dodatnih izvora prihoda ruralnog stanovništva	Opština Bač Turistička organizacija	2010	Opština Bač Turistička organizacija	Broj kategorisanih soba, kuća

2.3.8. Mera: Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i unapređenje međuinstitucionalne saradnje

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.3.8.1.	Finansiranje fonda za razvoj poljoprivrede i vodoprivrede opštine Bač, uz efikasan rad Službe za poljoprivredu Opštinske uprave	-----	2011-2014	Opština	Plasiranje povoljnih kreditnih linija preko Fonda
2.3.8.2.	Evidentiranje promene namene državnog zemljišta koje se izdaje u zakup (usaglašavanje podataka u katastru sa stvarnim stanjem na terenu), u saradnji	Republički geodetski zavod	2010-2011	Ministarstvo, Opština	Uređen atar poljopivrednih površina u katastarskim opstinama

	sa Republičkim geodetskim zavodom				
2.4. Specifični cilj : Razvoj i konstantno unapređenje turističke privrede					
2.4.1. Mera: Revitalizacija, promocija i jačanje konkurentnosti postojećeg kulturno – istorijskog nasleđa					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.4.1.1	Veća promocija i marketing u cilju upoznavanja domaćih i inostranih turista sa kulturno istorijskim nasleđem Bača – promocija na domaćim i međunarodnim sajmovima	TOO Bač Opština Bač Fond Vekovi Bača	2010	Iznos: 15.000 eura Opština Bač TOO Bač Fond Vekovi Bača Ministarstvo kulture Ministarstvo ekonomije Pok. Sek za privredu Pok. Sek. Za kulturu	Bolji imidž opštine i povećan broj turista
2.4.1.2	Kreiranje aktivnosti ka stvaranju brenda određenih turističkih proizvoda/vidova turizma – razvoj tematskih ruta/tura	TOO Bač Fond Vekovi Bača TO Vojvodine TO Srbije	2010	Iznos 5.500 eura Opština Bač TOO Bač TO Vojvodine Pok. Sek za privredu Ministarstvo ekonomije donatori	Brendirani proizvodi Nove tematske rute
2.4.1.3.	Uvođenje EU standarda u oblasti turističkog delovanja (kapaciteti, usluge i ostalo	TOO Bač Opština Bač	2011-2012	Ministarstvo ekonomije Pok.sek. za kulturu Opština Bač	Uvedeni standardi u turističku delatnost
2.4.1.4.	Izrada projektno tehničke dokumentacije za turističku saobraćajnu i informativnu signalizaciju	Turistička organizacija Direkcija za izgradnju opštine Opština Bač	2010	Ministarstvo ekonomije Opština Bač Pok. Sek za privredu 5.000 eura	Gotov glavni projekat
2.4.1.5.	Postavljanje turističke saobraćajne i informativne signalizacije u opštini Bač	Turistička organizacija Direkcija za izgradnju Opština Bač Direkcija za puteve RS	2011-2012	35.000 eura Ministarstvo ekonomije Pok. Sek. Za privredu Opština Bač Fond za kapitalna ulaganja	Postavljena turistička signalizacija u svim naseljenim mestima
2.4.1.6.	Master plan razvoja turizma opština Bač, Bačka Planka i Bački Petrovac	3 Opštine 3 Turističke organizacije	2010	50.000 eura Ministarstvo ekonomije Pok.se. za privredu	Urađen master plan

		Poslovni klub Bačka Planka		3 opštine 3 Turističke organizacije IPA Fondovi	
2.4.1.7.	Strategija razvoja turizma opštine Bač	Opština Bač Turistička organizacija Opština Bilje	2010	190.000 eura IPA fond. Opština Bač Opština Bilje	Urađena strategija razvoja turizma
2.4.1.8.	Uređenje enterijera i opremanje Donžon kule sa video nadzorom i ozvučenjem	Pok.sekr za kulturu, Pok zavod za zastitu spomenika kulture	1 god	EUR 15.000,00 Opština, Nadležna ministarstva i Pokr. Sekretarijati donatori	Opremljena Donžon kula
2.4.1.9.	Rehabilitacija starog sirotišta u vizitorski centar i obuka lokalnog stanovništva iz oblasti turizma,	Min. Kulture, Pok sekret za kulturu, Pokr zavod za zastitu spomenika culture	3 godine	EUR 316.000.,00 Opština Nadležna ministarstva, Pokrajinski sekretarijati Donatori	Izgrađen vizitorski centar Broj obučениh stanovnika
2.4.1.10	Izgradnja odmorišta (stajališta) za bicikliste duž bic. Staze euro velo 6 u opštini Bač	Opština Bač TOO Bač Jp Vojvodinašume	2011-2012	Iznos 17.000 eura Opština Bač Pok.sek. za privredu Ministarstvo ekonomije	Izgrađena odmorišta – stajališta za bicikliste

2.4.2. Mera: Razvoj seoskog, lovnog, ribolovnog i nautičkog turizma

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.4.2.1	Oživljavanje salaša i čardi na Dunavu i okolnim rečicama	TOO Bač TO Vojvodine	2011-2012	Iznos 20.000 eura Pok. Sek za privredu TO Vojvodine Opština Bač TOO Bač Ministarstvo ekonomije	Broj turista na salašima i čardama Novootvoreni salaši čarde
2.4.2.2	Razvoj izletničkog turizma i uređenje kamping prostora na jezeru Provala i oko Dunava;	Optina Bač TOO Bač JP Vojvodinašume Mesne zajednice Vajska, Plavna, BNS	2012-2013	Iznos 7-000 eura Ministarstvo ekonomije Pok. Sek za privredu Opština Bač	Uređen kamping prostor

2.4.2.3	Opremanje lovišta „Plavna“ novim sadržajima (foto safari, posmatranje ptica, biciklistička staza) i povećanje smeštajnih kapaciteta	Opština Bač TOO Bač JP Vojvodina šume JP Vojvodinavode	2011-2013	Iznos: 22.000 eura Ministarstvo poljoprivrede Ministarstvo ekonomije Min. Zaštitu živ. Sredine Pok. Sek za privredu, zaštitu životne sredine Opština Bač	Izgrađena infrastruktura za foto safari Broj smeštajnih jedinica
2.4.2.4	Unapređenje fizičke infrastrukture u lovištu (put, stalni dovod struje, komunalno uređenje, domen za mobilne telefone i internet)	JP Vojvodinašume Opština Bač TOO Bač	2011-2012	60.000 eura Pok. Sek. Za poljoprivredu Pok. Sek za privredu JP Vojvodinašume	Izgrađena infrastruktura
2.4.2.5	Zaštita lokaliteta oko ribolovnih područja, uređivanje piste za ribolov,	Ribolovačka udruženja TOO Bač	2010-2011	Iznos 18.000 eura Ministarstvo poljoprivrede JP Vojvodinavode Ministarstvo i pokrajnski sek za zaštitu životne sredine	Zaštićena i uređena područja za rekreativni ribolo
2.4.2.6	Edukacija ribolovna udruženja za pružanje usluga i rad sa turistima	Ribolovačka udruženja TOO Bač	2010	Iznos 3.000 eura Opština Bač Pok. Sek za privredu TOO Bač Ministarstvo poljoprivrede	Broj polaznika edukacije
2.4.2.7	Izgradnja lovačkog doma u Selenči	MZ Selenča Lovačko društvo	2012	Iznos 30.000 eura Opština, MZ Selenča	Izgrađen objekat
2.4.2.8.	Izgradnja izletišta na kanalu Dunav-Tisa –Dunav sa pristupnim putem i biciklističkom stazom	Turistička organizacija MZ Selenča	2011	Iznos 250.000 eura Opština, Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Izgrađen i uređen prostor
2.4.3. Mera: Aktivnije uključivanje u međuregionalne i međunarodne programe saradnje					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI

2.4.3.1.	Izgradnja biciklističke staze (opštine Bač i Vukovar)	Opština Vukovar Opština Bačka Palanka	2010-2011	Opština Donatori Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Dužina izgrađenih biciklističkih staza u km
2.4.3.2.	Uspostavljanje saradnje ribolovačkih društava opština na zaštiti flore i faune Podunavlja	Pogranične opštine R Hrvatske Ribolovačka društva opštine Bač	2010-2011	Opština Donatori Nadležna ministarstva i pokrajinski sekretarijati	Broj zajedničkih akcija
2.4.4. Mera: Jačanje kapaciteta institucionalne infrastrukture i unapređenje međuinstitucionalne saradnje					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
2.4.4.1.	Intenziviranje saradnje TO Bač sa svim relevantnim turističkim i srodnim institucijama u zemlji i regionu	TOO Bač TOO iz regiona	2010-2014		
3. PRIORITET: OČUVANJE, ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE				Stepen prioriteta: VISOK	
OPŠTI CILJ: ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA I ZAŠTITA I UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE KROZ RACIONALNO KORIŠĆENJE POSTOJEĆIH PRIRODNIH POTENCIJALA, JAČANJE ENERGETSKE KONKURETNOSTI, PRIMENU NOVIH TEHNOLOGIJA I JAČANJE INSTITUCIONALNIH I INFRASTRUKTURNIH KAPACITETA					
3.1. Specifični cilj : Zaštita i unapređenje prirodnih vrednosti					
3.1.1. Mera: Analiza stanja životne sredine					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.1.1.	Analiza trenutnog stanja kvaliteta vazduha i površinskih voda	Javni zavod za zaštiu zdravlja	2010-2014	Iznos Opština Bač Ministarstvo donatori	Urađena aliza sa prikupljenim podacima o kvalitetu
3.1.2. Mera: Monitoring stanja životne sredine					

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.2.1.	Monitoring stanja životne sredine (voda, vazduh, zemljište, buka)	Agencija za zaštitu životne sredine	2010-2014	Iznos 5.000 eura Opština donatori	Izvršen monitoring
	Informisanje građana o monitoringu stanja životne sredine u Opštini	Mediji	2010-2014	Iznos 1500 eura Opština, donatori	Odštampane publikacije br. Radio emisija
3.1.3. Mera: Zaštita i unapređenje specijalnog rezervata prirode „Karađorđevo“					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.3.1.	Izrada i uključivanje u projekte zaštite biodiverziteta	Ministarstvo i Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine	2010-2012	Ministarstvo i Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine	Broj projekata
3.1.3.2.	Uključivanje opštine Bač u Program kontrolisane aktivnosti u oblasti specijalnog rezervata „Karađorđevo	Ministarstvo i Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine	2010-2012	Ministarstvo i Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine	Broj preduzetih akcija
3.1.4. Mera: Zaštita poljoprivrednog zemljišta					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.4.1.	Promovisanje primene ekoloških preparata u suzbijanju štetočina i promovisanje korišćenja bioloških đubriva radi povećanja plodnosti zemljišta	Mediji Stručni konsultanti Naučni instituti	2010-2012	Iznos 3.000 eura Ministarstva Sekretarijati Naučni instituti	Broj brošura, medijskih prezentacija
3.1.5. Mera: Povećanje površina pod zelenilom					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.1.5.1.	Ozelenjavanje novih površina i njihovo međusobno funkcionalno povezivanje	Javna preduzeća Opština Bač Mesna zajednica	2010-2014	Iznos 40.000 eura Opština, MZ, Ministarstvo	Broj posađenih sadnica

				poljoprivrede	
3.1.5.2.	Uspostavljanje zaštitnih pojaseva u zoni većih saobraćajnica	MZ, Opština, Ministarstvo poljoprivrede	2011-2014	iznos 150.000 eura Opština, MZ, Ministarstvo poljoprivrede	Broj posadjenih sadnica
3.2. Specifični cilj : Razvijanje infrastrukture u oblasti zaštite životne sredine;					
3.2.1. Mera: Upravljanje čvrstim otpadom					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.2.1.1	Analiza trenutnog stanja u pogledu divljih deponija	Mesne zajednice JKP	2010-2014	Opština Bać	Izvršena naliza
3.2.1.2	Izrada projekta separacije i reciklaže čvrstog otpada na teritoriji opštine Bać	Ministartvo za zaštitu životne sredine i sekretarijat	2011-2012	Ministarstvo Sekretarijati donatori	Gotov projekat
3.2.1.3	Uasglašavanje lokalnih propisa sa nacionalnom strategijom upravljanja otpadom	Ministarstvo Opština Sekretarijati	2010-2012	Ministarstvo Sekretarijati Opština Donatori	Usaglašeni propisi
3.2.1.4	Projekat regionalne deponije - izgradnja transferne stanice	Opštine JBO i ZBO	2011-2013	Iznos 100.000 eura Opština, Nadležna ministarstva, pokrajinski sekretarijati	Izgrađena transferna stanica
3.2.1.5	Izgradnja stočnih grobalja u naseljenim mestima opštine Bać	Opština Mesne zajednice JKP	2011-2012	Iznos 21.000 eura Ministarstvo Sekretarijati Opština	Izgrađena stočna groblja
3.2.2. Mera: Upravljanje otpadnim vodama					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.2.2.1	Sanacija prečištača otpadnih voda	Opština, MZ Javno preduzeće	2010-2011	EUR 190.000 Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i	Saniran prečištač

				Pokrajinski sekretarijati	
3.2.3. Mera: Unapređenje kvaliteta pijaće vode					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.2.3.1.	Sprovođenje kampanje o važnosti racionalne potrošnje vode	Opština Bač JKP	2010	Iznos 1.000 eura Opština Bač Sekretarijati	Broj brošura, oglasa i sl.
3.2.4. Mera: Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije					
Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.2.4.1.	Uspostavljanje saradnje sa naučnim institucijama u zemlji i inostranstvu, koje se bave istraživanjima vezanim za obnovljive izvore energije	Naučni instituti Fakulteti Centar za energetske efikasnost	2010-2012	Ministarsva Sekretarijati opština	Potpisani protokoli o saradnji
3.2.4.2	Uključivanje u regionalne i nacionalne projekte u vezi iskorišćavanja obnovljivih izvora energije	Opštine u regionu Instituti Centar za energetske efikasnost	2010-2011	Ministarsva Sekretarijati opština	Pripremljeni projekti
3.2.4.3	Analiza mogućnosti korišćenja biomase, solarne energije, geotermalnih voda ili vetra za proizvodnju energije	Naučni instituti Fakulteti Centar za energetske efikasnost	2010-2012	Ministarsva Sekretarijati opština	Gotov elaborat
3.2.4.4.	Izgradnja postrojenja za grejanje na biomasu	MZ Selenča	2013-2014	Opština, Fond za kapitalna ulaganja, NIP Nadležna ministarstva i Pokrajinski sekretarijati Donatori	Izgrađen objekat
3.2.4.5.	Vršenje potrebnih ispitivanja i eksploatacija podzemnih geotermalnih voda na teritoriji opštine Bač,	PanErgy doo Mađarska	2010-2012	EUR 400.000,00 Opština donatori	Izvršeno ispitivanje

3.3. Specifični cilj : Jačanje institucionalnih kapaciteta u oblasti zaštite životne sredine**3.3.1. Mera: Povećanje efikasnosti rada inspekcijskih službi koje se bave zaštitom životne sredine**

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.3.1.1.	Unapređenje rada inspekcijskih službi u lokalnoj samoupravi kroz njihovo opremanje i obuku	Opština	2010-2014	Iznos 1.000 eura Opština	Broj seminara, kurseva

3.3.2. Mera: Izrada strateških dokumenata

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.3.2.1.	Donošenje lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP)	Opština Ministarstva Sekretarijati SKGO	2010-2011	Opština Ministarstva Sekretarijati donatori	Donet plan
3.3.2.2	Donošenje lokalnog plana za upravljanje otpadom	Opština Ministarstva Sekretarijati SKGO	2010-2011	Opština Ministarstva Sekretarijati donatori	Donet plan
3.3.2.3	Donošenje novog plana delovanja u vanrednim situacijama	Opština Ministarstva Sekretarijati SKGO	2010-2011	Opština Ministarstva Sekretarijati donatori	Donet plan

3.3.3. Mera: Umrežavanje svih aktera povezanih sa pitanjima zaštite i unapređenja životne sredine

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.3.3.1.	Povezivanje organa lokalne samouprave i uspostavljanje saradnje na polju zaštite i unapređenja životne sredine sa nevladinim sektorom, mesnim zajednicama opštine, susednim opštinama (zajedničke učešće u EU projektima), nadležnim institucijama na republičkom nivou i naučnim institucijama u zemlji i inostranstvu	NVO sektor Opštine u regionu Republičke institucije Naučne institucije	2010-2014	Opština Ministarstva Sekretarijati SKGO	Preuzete mere, sprovedene akcije, potpisani sporazumi, akcioni planovi

3.3.4. Mera: Edukacija stanovništva u oblasti zaštite životne sredine

Broj	Projekat	PARTNERI	Vreme	Iznos i izvor finansiranja	INDIKATORI
3.3.4.1	Formiranje ekoloških sekcija, eko radionica, dodatna edukacija nastavnog kadra.	Škole, Opština	2011-2012	Iznos 1.500 eura Opština Ministarstva Sekretarijati	Broj održanih radionica osnovanih sekcija
3.3.4.2.	Realizacija programa uništavanja ambrozije	Univerzitet Pok. Sek. Za zaštitu životne sredine	2010-2014	Iznos 150.000 eura / 30.000 eura po godini Nadležna ministarstva Pokrajinski sekretarijati	Površine na kojima je uništena ambrozije

16. ANEKS II - Prilozi

Dokumenti:

1. Odluka o započinjanju izrade strateškog dokumenta,
2. Obaveštenje o dodelu ugovora o javnoj nabavci,
3. Rešenje o imenovanju predsednika i članova Partnerstva,
4. Rešenje o imenovanju članova Lokalne akcione grupe za izradu Strategije razvoja opštine Bač,
5. Rešenja o imenovanju članova Tematskih radnih grupa.

Dokument broj 1. Odluka o započinjanju izrade strateškog dokumenta

На основу члана 22, став 1, тачка 6. Закона о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", број 129/2007, члана 40, став 1, тачка 7. Статута општине Бач ("Сл. лист општине Бач", бр. 16/2008), Статута општине Бач на својој VII седници одржаној 21. новембра 2008. године, доноси

ОДЛУКУ
о покретању процеса израде стратешког плана развоја општине Бач

I

Овом Одлуком општина Бач покреће процес израде стратешког плана развоја општине Бач.

II

Општина Бач ће за потребе израде стратешко – тактичких докумената развоја општине обезбедити комплетно стручно – документарно састојство укупно расположиве локалне управне структуре.

III

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу општине Бач".

Број: 011-94/2008-III
У Бачу, 21. новембра 2008. године
Скупштина општине Бач
Председник
Слободан Тодоровић

Dokument broj 2. Obaveštenje o dodelu ugovora o javnoj nabavci

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА БАЧ
Председник општине
Број: 404-1-9/2009-IV-01-4
Дана: 17. март 2009. године
Б А Ч

ALMA MONS
Regionalna agencija za razvoj
malih i srednjih preduzeća, d.o.o.
Број: 319/09
20. 03. 2009 год.
Novi Sad

На основу члана 81, став 1. Закона о јавним набавкама ("Сл. гласник РС", број 116/2008), председник општине Бач, доноси

ОДЛУКУ

о избору најповољније понуде у поступку јавне набавке мале вредности број: 404-1-9/2009-IV-01 за набавку консултантске услуге – израда стратешког плана развоја општине Бач.

НАЈПОВОЉНИЈА ПОНУДА у поступку јавне набавке мале вредности број: 404-1-9/2009-IV-01 је заједничка понуда Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа ALMA MONS из Новог Сада и Института за економску политику из Београда коју по уговору о конзорцијуму за наступ на тендеру (члан 3.) представља и заступа поменути Регионална агенција.

Образложење

По предметном поступку пристигле су 3 (три) понуде, следећих понуђача:

1. „Deloitte“ d.o.o., Макензијева број 24, Београд,
2. Центар за стратешка економска истраживања „Vojvodina - CESS“, Мите Ружића број 2, Нови Сад и,
3. Регионална агенција за развој малих и средњих предузећа ALMA MONS, Војвођанских бригада 17/3, Нови Сад

Комисија за спровођење поступка јавне набавке мале вредности по позиву бр. 404-1-9/2009-IV-01 је након спроведеног поступка у складу са Законом о јавним набавкама и Правилником о поступку јавних набавки мале вредности („Службени лист општине Бач“, 12/2002 и 2/2003) утврдила да су све пристигле понуде исправне те у складу са чланом 12, став 2. горе поменутог правилника који предвиђа да се уговор о јавној набавци додељује понуђачу који је понудио најнижу цену утврдила да је најповољнија понуда за предметну јавну набавку мале вредности понуда Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа ALMA MONS из Новог Сада која износи

У складу са чланом 18. поменутог Правилника, понуђач који сматра да су му у предметном поступку повређена права, може поднети захтев за заштиту права, сходно одредбама Закона о јавним набавкама.

ДОСТАВИТИ:

1. „Deloitte“ d.o.o., Макензијева број 24, Београд,
2. Центар за стратешка економска истраживања „Vojvodina - CESS“, Мите Ружића број 2, Нови Сад и,
3. Регионална агенција за развој малих и средњих предузећа ALMA MONS, Војвођанских бригада 17/3, Нови Сад

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
др. Момислав Ђуриновић

Dokument broj 3. Rešenje o imenovanju predsednika i članova Partnerstva

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Баč
Општинско веће општине Баč
Број: 020-3-24/2009-III
Датум: 22. април 2009. године
Б А Ч

На основу члана 59, став 1, тачка 8. Статута општине Баč (Службени лист општине Баč бр. 16/2008) и члана 2, став 1, тачка 9. Одлуке о Општинском већу општине Баč (Службени лист општине Баč бр. 18/2008), Општинско веће општине Баč на својој XVI седници одржаној дана 22. априла 2009. године доноси

**РЕШЕЊЕ
О ОБРАЗОВАЊУ И ИМЕНОВАЊУ ПРЕДСЕДНИКА И ЧЛАНОВА
ПАРТНЕРСТВА
ЗА СТРАТЕГИЈИ РАЗВОЈ ОПШТИНЕ БАč**

Члан 1.
Образује се Партнерство за стратешки развој општине Баč као научно тело за дискусију и размену информација међу свим друштвеним економским и институционалним секторима са територије општине Баč а у вези са дефинисањем и преником политика и активности одраслог развоја (у даљем тексту: Партнерство).

За председника Партнерства именује се:
мр Томислав Богуновић, председник општине Баč.

За заменика председника Партнерства именује се:
Торубаров Слободан, председник Скупштине општине Баč.

У Партнерство се именују следећи чланови:
1. Рајковски Јан, заменик председника општине;
2. Косачевић Владимир, члан Општинског већа;
3. Белић Ана, члан Општинског већа;
4. Вукановић Милош, члан Општинског већа;
5. Вулин Драган, члан Општинског већа;
6. Миле Серафим, члан Општинског већа;
7. Кривош Јурај, члан Општинског већа;
8. Милосавић Бранимир, члан Општинског већа;
9. Митровић Душанка, члан Општинског већа;
10. Петровић Јосиф, члан Општинског већа;
11. Прокопић Антони, члан Општинског већа;
12. Руповић Дејан, члан Општинског већа;
13. др Зоран Кубурећ, члан Скупштине општине Баč;
14. Катарица Вранчић, члан Скупштине општине Баč;
15. Станко Костић, члан Скупштине општине Баč;

16. Драган Методић, члан Скупштине општине Баč;
17. Елена Турански, заменик Општинске управе Баč;
18. Радан Максимовић, директор средње политехничке школе у Баču;
19. Јелена Марјан, директор предшколске установе "Колibri" у Баču;
20. Чедердиз Сисајана, директор Основне школе у Баču;
21. Угљески Милош, директор Основне школе у Вајској;
22. Светлана Золман, директор Основне школе у Селенчи;
23. Светлана Недељковић, директор Основне школе у Пашини;
24. Светлана Золмановић, директор Основне школе у Ваљевом Новом Селу;
25. Милош Стејановић, председник Општинског савета општине Баč;
26. Ганчић Јосиф, председник ЈОО "Словои Прогрес" из Селенчи;
27. Јан Турански, председник избора удружења младира;
28. Милош Костић, избор Непотопљене службе за запославање;
29. Светлана Прединовић, директор Центра за социјални рад у Баču;
30. Вулин Милош, председник општинског већа ССС у Баču;
31. Никола Баван, директор Туристичке организације општине Баč;
32. мр Јурај Суви, представник за културу и уметност;
33. Огњен Марковић, директор ЈКП "Гирфана" Баč;
34. Бодунок Зоран, директор ЈП "Дирекције за изградњу општине Баč";
35. Виктор Вежић, директор Парохије библиотеке "Нук Кармич" Баč;
36. Милош Вранчић, директор ЈП "Радно Баčа" Баč;
37. др Јасмина Укич, директор "Дом здравља" Баč;
38. Кристи Јован, председник општинског већа;
39. Маријан Деј, ректор техничког савеза у Селенчи;
40. Владимир Валент, свештеник општине у Селенчи;
41. Угљески Милош, председник удружења жена "Колibri" Баč;
42. Радан Турански, председник удружења жена "Тузак" Пашини;
43. Валент Ана, председник удружења жена "Дига" Селенчи;
44. Милош Бодунок, председник Женског економског друштва из БНС;
45. Светлана Радовић, председник удружења жена "Сунцокрет" Вајској;
46. Штефанја Костић, председник удружења жена "Периди" Вајској.

За обављање стручних и административних послова Партнерства именује се Јелена Косачевић, виши стручни сарадник за послове из области привредне, предузетничке и локалне економске развоја.

Члан 2.
Ово решење објављује у „Службеном листу општине Баč“

ОПШТИНСКО ВЕЋЕ ОПШТИНЕ БАč
Слободан Турубаров

Dokument broj 4. Rešenje o imenovanju članova Lokalne akcione grupe za izradu Strategije razvoja opštine Bač

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Баč
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАč
Број: 020-4-141/2009-III
Датум: 06.08.2009. године
Б А Ч

На основу члана 44, став 1, тачка 5. Закона о локалној самоуправи („Службени РС“ бр.129/2007) и члана 56, став 1, тачка 8. Статута општине Баč (Службени лист општине Баč бр.16/08), председник општине Баč доноси

**РЕШЕЊЕ
О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА ЛОКАЛНЕ АКЦИОНЕ ГРУПЕ
ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈ ОПШТИНЕ БАč**

I

У Локалну акциону групу за израду стратегије развоја општине Баč именује се:

1. Слободан Турубаров, из Пашине, председник Скупштине општине Баč,
2. Елена Турански, дипл.правник из Селенче, начелница општинске управе Баč,
3. Наташа Вулић, дипл.педагог из Вајске, руководилац Одељења за општу управу, друштвене делатности и заједничке послове Општинске управе Баč,
4. Анастас Божин, дипл.правник из Баčа, руководилац Одељења за урбанизам и стамбено комуналне послове Општинске управе Баč,
5. Јасна Пратица, дипл.економиста из Баčа, руководилац Одељења за привреду, финансије и буџет Општинске управе Баč,
6. Огњен Марковић, дипл.економиста из Баčа, директор Јавног комуналног предузећа „Гирфана“ Баč.

II

Задатак Локалне акционе групе за израду стратегије развоја општине Баč је да управља, организује и координира радом радних група у процесу планирања да усавају сви припремљени документи радних група и да их прослеђује Партнерству за стратешки развој општине Баč на даље разматрање и усавајање.

Локална акциона група за израду стратегије развоја општине Баč у свом раду обезбеђује документациону подршку Партнерству, бави се административном потребом процеса планирања, обезбеђује техничку подршку и објективну изјаву свих сегмената Општинске управе у раду на стратешком планирању.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАč
мр Томислав Богуновић

Dokument broj 5. Rešenja o imenovanju članova Tematskih radnih grupa

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Бач
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
Број: 020-4-143/2009-III
Дана: 06.08.2009. године
Б А Ч

На основу члана 44, став 1. тачка 5. Закона о локалној самоуправи („Службени РС“ бр.129/2007) и члана 56, став 1. тачка 8 Статута општине Бач (Службени лист општине Бач бр.16/08), председник општине Бач доноси

РЕШЕЊЕ О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БАЧ

I

У радну групу за друштвене делатности за израду стратегије развоја општине Бач именују се:

1. Наташа Јулић, дипломираниг из Бачке, руководиоца Одељења за општу управу, друштвене делатности и заједничке послове Општинске управе Бач – за координатора
2. Весна Главоцкић, дипломираниг из Баче – за члана
3. Светлана Продановић, пензионер из Баче – за члана
4. Растко Комад, командир станице полиције у Бачу – за члана
5. Милорад Стојановић, председник Спортског савеза општине Бач, из Баче – за члана
6. Виктор Радосевић, пензионер из Баче – за члана
7. Љиљана Укич, др стоматолог из Баче – за члана
8. Мариа Грива, правник из Селенче – за члана
9. Јурај Суби, професор из Селенче – за члана
10. Владимир Босачић, члан општинског већа општине Бач – за члана
11. Угљеслава Ружица из Баче, испред удружења жена „Копека Бачког“ Бач – за члана
12. Јован Косица, православа свештеник из Баче – за члана
13. Марјан Јеј, римокатолички свештеник из Селенче – за члана
14. Владимир Ваљет, економиста из Селенче – за члана.

II

Задатак Радне групе је да изврши детаљну анализу из области друштвених делатности на територији општине, као и да идентификује заједничке циљеве и активности у оквиру тих области (образовање, здравство, култура, спорт, несаванни сектор, јавна безбедност, и др.) које треба укључити у стратегију развоја општине.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
др Томислав Богудовић

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Бач
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
Број: 020-4-143/2009-III
Дана: 06.08.2009. године
Б А Ч

На основу члана 44, став 1. тачка 5. Закона о локалној самоуправи („Службени РС“ бр.129/2007) и члана 56, став 1. тачка 8 Статута општине Бач (Службени лист општине Бач бр.16/08), председник општине Бач доноси

РЕШЕЊЕ О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ПРИВРЕДУ, ТУРИЗАМ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БАЧ

I

У радну групу за привреду, туризам и рурални развој за израду стратегије развоја општине Бач именују се:

1. Љилка Правлица, дипломираниг из Баче, руководиоца Одељења за привреду, финансије и буџет Општинске управе Бач – за координатора
2. Јовић Галипаровски, из Селенче, испред д.о.о „Слован прогрес“ Селенче – за члана
3. Крижак Јурај, приватни предузетник из Селенче – за члана
4. Никола Белаки, економиста из Баче, директор Туристичке организације општине Бач – за члана
5. Саша Арсенијевић, дипл. инж. пољопривредо из Баче – за члана
6. Цветковић Драган, управник новина Плана, из Плана – за члана
7. Милошковић Сабашковић, директор ЗЗ „Агроиније“ из Бачког Новог Села – за члана.

II

Задатак Радне групе је да изврши детаљну анализу задате области (привреда, туризам, пољопривреда – рурални развој, инвестиције, итд.) као и да идентификује заједничке економске циљеве и активности које треба укључити у стратегију развоја општине.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
др Томислав Богудовић

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Бач
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
Број: 020-4-143/2009-III
Дана: 06.08.2009. године
Б А Ч

На основу члана 44, став 1. тачка 5. Закона о локалној самоуправи („Службени РС“ бр.129/2007) и члана 56, став 1. тачка 8 Статута општине Бач (Службени лист општине Бач бр.16/08), председник општине Бач доноси

РЕШЕЊЕ О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА УРБАНИЗАМ И ИНФРАСТРУКТУРУ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БАЧ

I

У радну групу за урбанизам и инфраструктуру за израду стратегије развоја општине Бач именују се:

1. Аница Бокан, дипл. Правник из Баче, руководиоца Одељења за урбанизам и стамбено комуналне послове Општинске управе Бач – за координатора
2. Зоран Бадинок, дипл.инж.градње архитектуре из Баче – за члана
3. Миле Рађеновић, дипл.инж.градње из Баче – за члана
4. Милослав Јанковић, приватни предузетник из Баче – за члана
5. Стеван Алексић, грађевински инспектор из Баче – за члана
6. Данила Томановић, дипл.инж.геодезије из Баче – за члана
7. Трпко Јан, дипл.инж.геодезије из Селенче – за члана.

II

Задатак Радне групе је да изврши детаљну анализу из области урбанизма и инфраструктуре на територији општине, као и да идентификује заједничке циљеве и активности у оквиру тих области које треба укључити у стратегију развоја општине.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
др Томислав Богудовић

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
Општина Бач
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
Број: 020-4-143/2009-III
Дана: 06.08.2009. године
Б А Ч

На основу члана 44, став 1. тачка 5. Закона о локалној самоуправи („Службени РС“ бр.129/2007) и члана 56, став 1. тачка 8 Статута општине Бач (Службени лист општине Бач бр.16/08), председник општине Бач доноси

РЕШЕЊЕ О ИМЕНОВАЊУ ЧЛАНОВА РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БАЧ

I

У радну групу за заштиту животне средине и комуналне послове за израду стратегије развоја општине Бач именују се:

1. Огњен Марковић, дипломираниг из Баче, директор ЈКП „Тирфила“ Бач – за координатора
2. Оливера Мишић, инспектор за заштиту животне средине, комуналне послове и путеве из Баче – за члана
3. Зоран Рађеновић, електроник из Баче – за члана
4. Драган Вулић, др ветерине из Баче – за члана
5. Небојка Баљинац, дипл.инж.градње из Бачког Новог Села – за члана
6. Васа Остојећ, дипл.машински инжењер из Баче – за члана
7. Растислав Раго, дипл.инж.архитектуре из Селенче – за члана.

II

Задатак Радне групе је да изврши детаљну анализу задате области (заштита животне средине – екологије, комуналних послова, и др.) као и да идентификује заједничке циљеве и активности у оквиру те области које треба укључити у стратегију развоја општине.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ БАЧ
др Томислав Богудовић

17. Literatura

1. Energetski bilans autonomne pokrajne Vojvodine, plan za 2007.godinu;
2. Interna dokumentacija dobijena iz opštine Bač, jul 2009.
3. JP Zavod za urbanizam Vojvodine, "Prostorni plan opštine Bač", Novi Sad, april, 2007.
4. Republički geodetski zavod, "Analiza potrebe uređenja poljoprivrednog zemljišta komasacijom na teritoriji AP Vojvodine", 2007. godina
5. Republički zavod za statistiku, "Statistički godišnjak Republike Srbije", "Opštine u Srbiji", Beograd
6. Republički zavod za razvoj, Beograd, "Izveštaj o razvoju Srbije 2008", april 2009. godine
7. Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet, "Revitalizacija pruga i železničkog putničkog i robnog saobraćaja u zapadnobačkom okrugu" Beograd, 2007. godina
8. Sajt Pokrajinskog sekretarijata za demografiju, porodicu i društvenu brigu o deci, "Program demografskog razvoja AP Vojvodine", 2005. godine
9. Strategija razvoja železničkog, drumskog, vodnog, vazdušnog i intermodalnog transporta u Republici Srbiji od 2008. do 2015. godine, Službeni glasnik RS, br. 55/05, 71/05 - ispravka i 101/07.
10. Strategija socijalne zaštite opštine Bač, Bač
11. www.bac.rs
12. www.mostonga.rs
13. www.skgo.org
14. www.vist.serbia.org
15. www.vojvodinasume.co.rs
16. www.vojvodinaonline.com
17. www.turizam.bac
18. www.worldbank.org